Adevĕrul literar și artistic

Biblioteca Judeteana ASTRA
P31515

Anul XVII, Seria a III-a, No. 844 7 Februarie 1937

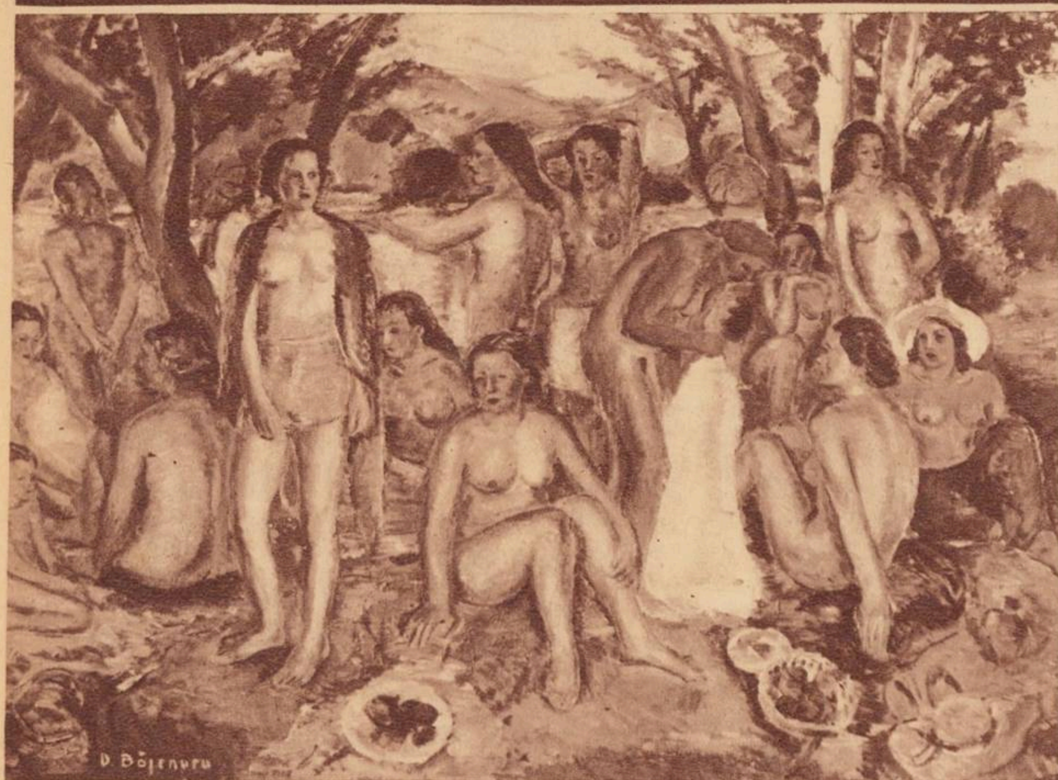
Imaginile noastre

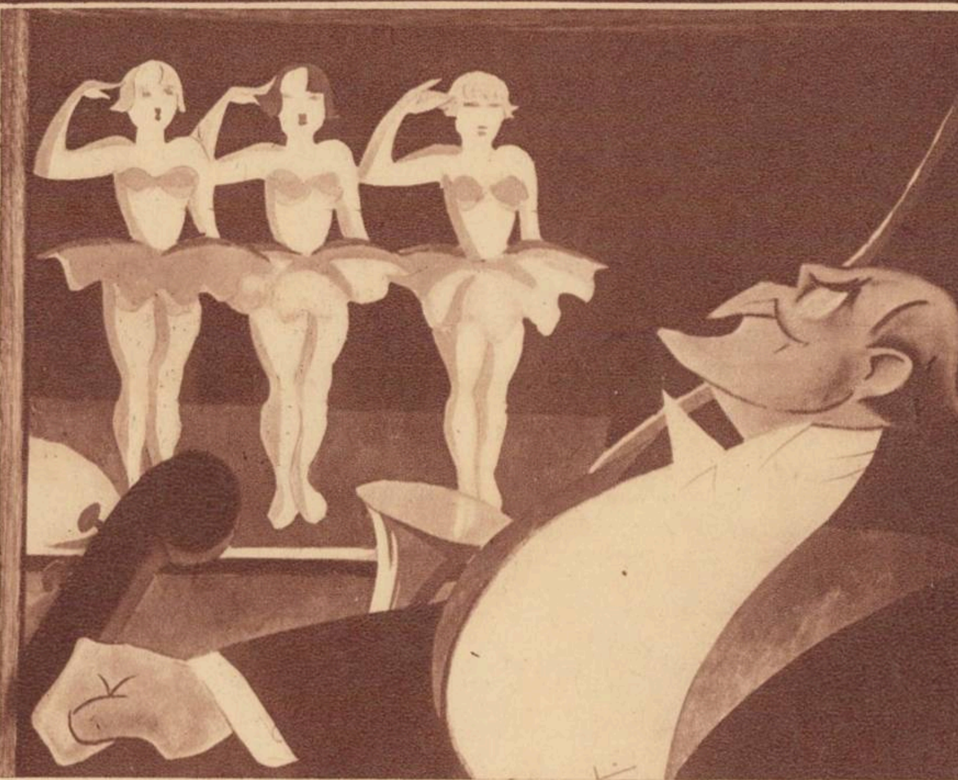
Inaugurarea librăriei Fundațiilor Regale

Finalul piesei „Victoria, Regina", la Teatrul Național din București

Din expoziția Dan Băjenaru: „Compoziție".

Din expoziția I. Anestin: „Directorul General al Teatrelor și Operelor Române"

Din expoziția Aurel Kessler: „Copii".

D. Mihail Sadoveanu, vorbind la mormântul lui Vasile Alecsandri

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVII • Seria III • No. 844
Duminică 7 Februarie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

Ion Creangă

La 1 Martie 1937 (după cea mai probabilă ipoteză) se vor împlini o sută de ani dela moartea lui Creangă. Se vor împlini sau nu, noi tot să vorbim de el și să începem odată a rupe acest detestabil obicei de a nu face articole literare decât cu cei din urmă cinci ani bibliografici. Mentalitatea care pune deoparte „clasicii" morți și de alta scriitorii vii, care socotește neconvenabil să compari pe un poet modern cu Bolintineanu ci numai cu un poet de peste graniță trebue să dispară. Să vie odată în presa noastră literară simțul istoric care privește mai de sus. Creangă, mort în 1889, abia acum este un scriitor modern, deajuns de aproape spre a-l înțelege, destul de departe spre a-l judeca.

După unii Creangă ar fi un țăran. Țăran și nu prea. Anume corespondența a lui descoperă un mânuitor sigur de idei într'o limbă tehnică fără nicio pată. Creangă e mai deștept decât pare. Ceeace-i lipsește e o cultură complexă, ramificată, dar cât știe, știe bine. Creangă nu e autodidact, fiindcă nu se vâră acolo unde n'are pregătirea trebuitoare. Creangă e un om deștept, luminat cu puține cărți, înțelegând mai bine decât cei cu multe cărți și păstrând doar o slavă exagerată pentru cei mai învățați. Creangă e un șiret patriarhal cași Niculce, care și acela vorbește de „firea lui cea proastă" deși o crede deșteaptă. Cu el vechea mentalitate patriarhală a înțelepciunii cu o carte își arată puterea față de noua mentalitate de cărturari. De aceea humorul lui ia mai de grabă forma gestului, ca în înțelepciunea orientală, decât a jocului de cuvinte. Creangă urmărește personal pe adversar (pe intelectual, pe cel care părăsește bunul simț pentru regulile din cărți) și-l supune unei critici jucate, bufone. Un orator nu poate să termine iar Creangă îl întrerupe: „Știi cum faci dumneata? Intocmai ca ciubotarul, care coase, coase mereu, fără să facă nod la ață". Unui altuia în aceași situație îi dă sfatul să închee cu „Trăiască Majestatea Sa Regele! Trăiască Majestatea Sa Regina". Glumă complexă, care este în fond o critică a intelectualității. Oratorul s'a împotmolit fiindcă vrea să vorbească și după ce nu mai are ce spune. Se duce ostentativ la teatru în semn de protest împotriva îngustimii de interpretare a canoanelor. „M'am dus câteodată la Teatrul Național; n'am găsit în asta nimic scandalos, nici demoralizator...") Apoi trage cu pușca în ciorile de pe turla bisericii. De ce adică un diacon n'ar apăra biserica de murdăriile ciorilor? Criteriul lui Creangă este bunul simț, dar dela o vreme, fenomen ce se întâmplă cu oamenii de structura lui succesul îi alterează calitatea humorului.Ințeleptul, încurajat de alții, exagerează puterea bunului simț, dă reprezentații de libertate de cuget, devine protestatar, nastratinesc. El mănâncă pască și cozonaci în Vinerea mare iar în ziua de Paști pune să-i fiarbă o ulcică de fasole. Creangă e prea șiret ca să nu-și dea seama că se admiră în el „ingenuitatea". Atunci el se prostește singur, întinde această coardă groasă a țărăniei. „Eu, după cum mă cunoști — scrie el lui Conta în stil nevinovat — parcă înebunisem de entuziasm. Și de, prost oi fi, dar inimă mare am".

Lui Slavici îi compune la fel o scrisoare ingenuă, presărată cu zicători: „Ca fiu din popor, admit în totul părerile D-voastră; nu m'am putut opri de a vărsa lacrimi, văzând nenorocirea ce ne amenință în viitorul țării... Dar oamenii noștri de stat!... Ochi au și nu văd, urechi au și nu aud, căci totdeauna au luat cărbunele cu mâna sermanului țăran, care la urma urmelor tot el a plătit gloaba. Vorba ceea: Și de aci vine potopul de proverbe: „Capra (așa și pe dincolo) și oaea trage rușine; într'un sat fără câni se plimbă mișeii fără băț etc.". Conștient de ce vor „boerii", Creangă le dă produse naturale, râzând interior, fiindcă el ar fi putut scrie și uscat, fără coloare. Geniul lui aici stă: în a face un echilibru între conștiința lui artistică și între humorul lui firesc, în a se despărți de folklor, fără a se maimuțări pe sine.

G. CALINESCU

Lunei

Soră din lumina cea dintâi...
Goethe

Lună 'nstrăinată și blajină,
De ce vii cu pasul tău mărunt
Să împrăștii biata ta lumină
Peste-orașul zgomotos și crunt?

In orașul de beton și fier
Nimeni nu te vede, nu te știe,
Nimeni nu mai caută pe cer
Strălucirea ta pustie.

Pentru tine 'n cer nu mai e loc.
Te alungă mii de reflectoare
Și 'n văzduh ard litere de foc
Sfâșiindu-te ca niște ghiare.

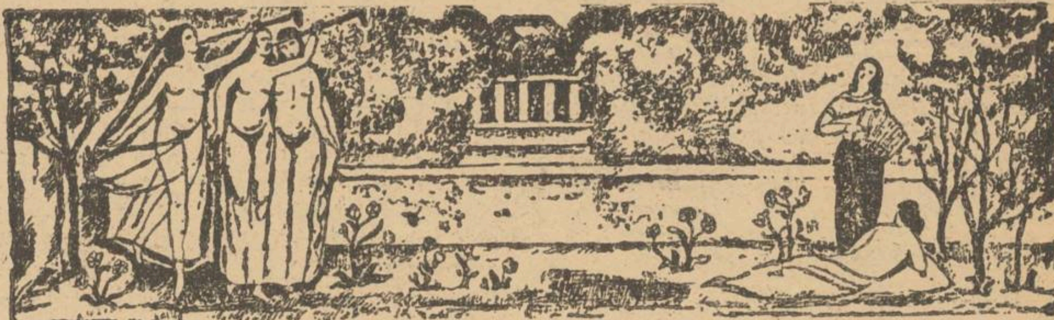
Palidele tale raze reci
Cad pe străzi, ridicule și frânte.
Du-te, lună, pe pustii poteci
Și pe culmi sălbatice de munte!

Fum și sgură au întunecat
Chipul tău umil de soră bună.
Până și poeții te-au uitat.
Ce mai zăbovești zădarnic, lună?

Poate vor mai fi singurătăți
(Doar nu-i totul numai om pe lume!)
Unde să poți iarăși să te-arăți
Ca'n străvechea vreme când nici tu
Nici pământul n'aveați nume!

AL. PHILIPPIDE

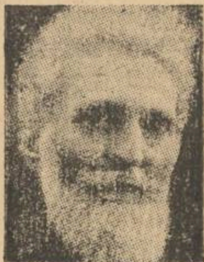

Pastorală

Când am intrat în sala cinematografului Scala, era întunerec beznă. Parcă aș fi intrat într'o mină. Cineva, cu o lampă de buzunar a tăiat o fâșie de lumină, și m'a instalat. In jur, câteva umbre s'au agitat nedeslușit, și apoi s'au fixat, nemișcate.

Era un film (slab) cu viața lui Beethowen. Tot timpul, adaptat cu aproximație la împrejurări, se cânta muzica lui. Când m'am așezat și am început să intru în atmosferă, — după ce câteva clipe am fost ca un străin intrat într'o lume din care nu cunoaște pe nimeni, — o orchestră nevăzută cânta Pastorala. Notele ieșeau din necunoscut, din întunerec; valuri de armonie creșteau și se retrăgeau ca să revie din nou cu mici variațiuni, cu o notă de mătasă împletită în plus, cu o trezire vioae de înger care a venit, cu prelungiri line de violoncel.

Totul îmi era cunoscut. In fiecare clipă așteptam nota care vine, șipotul apelor și bucuria naturei, cum aș fi așteptat pe o margine de pârău sunetul pe prund și cursul apei care vine din deal. Parcă eram prin locuri cunoscute și familiare, și auzeam subtile cântări din natură, rămase în minte dintr'o îndepărtată copilărie, — și dintr'o vreme mai apropiată, care, acum s'a îndepărtat și ea, fiindcă pe-atunci erau oameni care nu mai sânt azi și fiindcă din această cauză, la fel, nu se va mai putea să revie niciodată.

G. IBRAILEANU

Da... ce cunoscut îmi era fiecare val de muzică, locul și înțelesul fiecărei note. La fel, așa, le-am auzit de-atâtea ori în casa lui Ibrăileanu din strada Buzdugan. La fel... notele, variațiunile, repetițiile, aceleași, aceleași. Dar Ibrăileanu nu mai este. El e cenușă într'o urnă. Trebue să fi fost în clipa aceia o legătură pe care eu n'am putut-o pricepe între cenușa lui Ibrăileanu, și Pastorala care se cânta fără să se știe de către cine, de niște umbre care nici ele nu se vedeau, de niște fantome nebănuite din lumea lui. Imi plăcea misterul acela cu semi-întunerec, cu nevăzut și cu mister căruia nu vroiam să-i dau nici o explicațiune științifică.

Aceiaș muzică, pe care o port în mine, de-atunci, — vre-o șase ani, ca ceva legat de muzica interioară, de muzica pulsului, specifică fiecărui om, și pe care oricine o poartă în el,

Și-au venit aducerile aminte: odăița din strada Buzdugan; sufrageria; o masă rotundă cu mușama pe ea; un divan, un bufet; o sobă de teracotă, un jilț în care sta „domnul Ibrăileanu", cu un șal pe umeri; pe pereți, fotografii cu grupuri și peisagii de la Mânăstirile Neamț și Văratec; și un patefon la care poetul Bârgăoanu punea plăcile cu Pastorala lui Beethoven. Am auzit-o de-atâtea ori.

N'a fost prieten de-a lui Ibrăileanu, căruia să nu i-o fi cântat. Parcă vroia să-l inițieze într'o religie, într'o mistică, într'o mare taină a universului și a vieții, în ceva nedeslegat ca moartea și ca natura. Parcă-l văd cu barba aproape albă, neîngrijită și aspră, cu fruntea lui superbă, și cu ochii vii și ageri, care descopereau parcă în Pastorală, sclipiri de soare pe apa cristalină de munte. Mintea lui urmărea simfonia cu-o bucurie, cu-o satisfacție nestăpânită; parcă cineva nevăzut îl releva lui însuși. Cu un fel de simplitate copilăroasă, conducea orchestra, — și aceia și atunci nevăzută, — cu mâna lui fină și aristocrată.

N'am văzut niciodată un om atât de straniu transformat și transportat de muzică. Cred că au fost timpuri când Ibrăileanu a iubit viața și i-a simțit frumuseța numai pentru și prin această Pastorală. Uneori, hârțuit de boală, poate n'ar mai fi vroit să trăiască decât pentru a mai auzi încă odată Pastorala.

N'am să știu niciodată ce evocări de lumină se deșteptau în el. O singură dată numai mi-a spus, la un pasagiu: „așa face apa Agapiei când se strecoară printre pietre". Atunci, o singură dată am avut un semn al lumii care se îngâna în sufletul lui cu muzica Pastoralei și am putut ghici că curg în amintiri, priveliști și viață din trecutul lui, din vacanțele petrecute la mănăstirea Agapiei.

Patefonul acela, plăcile cu simfonia a 6-a a lui Beethoven trebue să mai fie pe undeva, — chiar acelea, — Ibrăileanu nu mai este.

Ultima oară am auzit-o la Crematoriu, la incinerarea lui.

Și-acum, în obscuritate, de nu se știe unde, din necunoscut, aceiaș muzică: Pastorala...

Am avut impresia că mă înconjoară fantome și un mister sonor, greu de tristeți și de tăceri. O clipă am avut o senzație de groază. Mă simțeam parcă ireal, furat de vrăjile celeilalte lumi, unde ochii lui Ibrăileanu bat încă des din pleoape, vii și nostalgici, și unde trebue să fie și umbra lui Beethoven....

Și am ieșit repede din cinematograf... să aud clacsoane și tramvae. Am fugit de mine.

DEMOSTENE BOTEZ

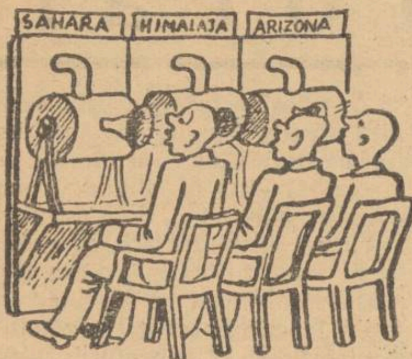
Actualităţi ştiinţifice

Mătase de păiajen

Unii păiajeni din America ţes o pânză, ale cărei fire sunt mai subţiri şi mai rezistente decât aceia ale mătasei naturale. Faptul a determinat pe unii specialişti yankei să propună folosirea pânzei de păiajen în industria textilă. Există totuş un neajuns, în această direcţie, întrucât gogoşii viermilor de mătase se pot depăna mult mai comod decât reţelele de păiajen din cauza formei lor speciale.

Aer climatizat

Un savant german a instalat de curând la Berlin un institut de clinică climatologică. Aci, bolnavii de piept,

şi în special astmaticii, aşezaţi în faţa unor pâlnii, respiră aerul cu cea mai potrivită compoziţie pentru afecţiunea lor pulmonară. In mijlocul metropolei li se serveşte un aer compus din diverse elemente, în diferite proporţii, corespunzătoare de pildă, atmosferei din anumite locuri ale Saharei, Himalaiei, sau Arizonei.

Microfonul care vede

Technicienii societăţii de radiodifuziune „Columbia - Broadcasting - System" (C.B.C.) din New-York au inventat de curând un microfon ultrasensibil, care, nu numai că aude sunetele, dar vede şi imaginile din preajma lui. Mai mult încă, el reţine aceste imagini, fixându-le pe placa fotografică. Noua invenţiune, care reprezintă o combinaţie între microfon şi camera fotografică, e denumită „camera-microfon".

Ea permite radioreporterilor să înregistreze, odată cu impresiile sonore şi aspectele vizuale.

Aeromedicina

Aceasta e denumirea unei noui ramuri de cercetări, relative la reacţiunile fiziologice şi în special turburările organismului, provocate de viaţa în regiunile înalte ale atmosferei. In America brevetul de pilot nu se acordă astăzi decât în urma unui aprofundat examen medical. S'a constatat, într'adevăr, că tensiunea arterială, vederea, auzul şi diverse reflexe, suferă anume modificări în sborurile la înălţime. Aeromedicina a devenit un important obiect de studii în Statele Unite. In special laboratorul de cercetări fiziologice din Dayton, condus de doctorul Armstrong, a furnizat o serie de observaţiuni din cele mai utile, relative la efectele fiziopsihologice ale ascensiunii în stratosferă. Astfel doctorul Armstrong a experimentat sistematic efectul oxigenului la mari înălţimi, influenţa altitudinii asupra urechii interne, etc. El însuş s'a supus unor experienţe speciale, coborând dintr'un avion în plin sbor şi deschizând paraşuta în ultimul moment, pentru a analiza mai bine senzaţia căderii. A constatat astfel că în acest caz respiraţia rămâne în general regulată, sistemul cardio-vasculat funcţionează normal, percepţia vizuală se menţine deasemenea normală, şi nu se produce nicio ameţeală. Nu ai de fapt impresia scăderii — susţine dr. Armstrong — ci mai degrabă aceea a unei coboriri lente.

Merele contra cartofilor

Intr'un institut agricol american s'a observat că depozitând mere şi cartofi în aceeaş încăpere, se produce o vătămare a cartofilor. Intr'adevăr, merele degajă un gaz, care stânjeneşte încolţirea cartofilor, având aproape acelaş efect ca şi etilena. Cartofii astfel vătămaţi capătă un gust dulceag. Numai cartofii pentru sămânţă scapă de această influenţă.

Rămâne de văzut dacă fenomenul menţionat poate avea vreo însemnătate în gospodărie.

Culturi de dinţi

La institutul de stomatologie de pe lângă Universitatea din Cambridge s'a reuşit să se facă culturi artificiale de dinţi. Folosind câteva părticele infime din dinţii embrionari de şoareci şi introducând aceste elemente în culturi de ţesuturi, s'a obţinut o desvoltare a dinţilor în afară de organism. Se pare că substanţa dinţilor astfel realizată seamănă în totul cu acea naturală. Totuş, până în prezent nu s'a putut re-

constitui pe calea aceasta smalţul dentar.

Terenuri steri'e

Există, în special în America, anumite terenuri complect sterile pentru cultură. S'a constatat, că toate sunt bogate în magneziu, sărace în calciu, potasiu şi sodiu şi deasemenea toate conţin nichel şi crom.

Or, întrucât s'a putut dovedi că excesul de magneziu şi lipsa de calciu, potasiu şi sodiu nu pot influenţa într'o mare măsură asupra sterilităţii solului, experimentatorii au ajuns la concluzia că sterilitatea, în asemenea cazuri, se datoreşte prezenţei în cantităţi anormale a nichelului, cromului şi poate şi cobaltului. Dimpotrivă aceste metale, în doze foarte mici, acţionează favorabil, stimulând vegetaţia. Rămâne acum să se stabilească limita dincolo de care prezenţa lor devine vătămătoare.

Fasolea... alcoolizată

Desigur că n'aţi auzit niciodată de o fasole... beată. Şi totuş, biologul german F. Landler a făcut o serie de ex-

perienţe interesante cu un asemenea exemplar remarcabil. Injectând o cantitate de alcool concentrat în boabe groase de fasole, el le-a provocat un soiu de cicatrice şi o umflare vizibilă. Procedând apoi la încrucişări între aceste boabe de fasole şi boabe normale, a constatat că 25% din descendenţi sunt alterate. Iată deci că alcoolul nu e inofensiv nici chiar pentru... boabele de fasole.

I. S.

Elementul 87

O descoperire senzaţională a unui tânăr savant român

Modestia este fără îndoială trăsătura caracteristică a adevăratului om de ştiinţă. Savantul lucrează şi creează în tăcere, departe de tumultul vieţii ambiante. Dacă virtutea modestiei, în cazul artistului, este răsplătită adesea printr'o glorie şi o popularitate bine meritată, modestia omului de ştiinţă nu are nici măcar această satisfacţie din partea marelui public. Opera sa, inaccesibilă profanilor, rămâne apreciată numai în cercul restrâns al specialiştilor şi al iniţiaţilor, atât de puţini la număr. Iată de ce creatorul în domeniul ştiinţei are faţă de creatorul pe tărâmul artei o situaţie mai ingrată. Aplauzele mulţimii se adresează cel mult autorilor unor invenţiuni practice, capabile să impresioneze pe profani. Savantul însă, care lucrează în domeniul arid al ştiinţei pure, e condamnat în general să rămâie un necunoscut, oricât de mare ar fi valoarea realizărilor lui.

Şi ca să luăm un exemplu actual, de natură să ilustreze adevărul acestor afirmaţiuni, vom face o simplă întrebare: câţi sunt acei — chiar din cercurile noastre culturale — care ştiu că în anul trecut un tânăr savant român a făcut o descoperire, de o insemnătate epocală pentru ştiinţă. E vorba de d. Horia Hulubei, licenţiat în ştiinţele fizico-chimice de la facultatea din Iaşi, şi care şi-a luat de curând doctoratul în ştiinţă, la Sorbona. D. Hulubei, în vârstă numai de 39 de ani, actualmente şef de lucrări la catedra de chimie-fizică a d-lui profesor Petre Bogdan, de la facultatea de Ştiinţe din Iaşi, a lucrat în intervalul 1928—1933 la Sorbona, sub auspiciile profesorului, J. Perrin care lângă o glorie de savant cu reputaţie mondială acumulează şi demnitatea de ministru al cercetărilor ştiinţifice în actualul guvern francez. Cercetările tânărului savant român, în cursul stagiului său la Paris, urmăreau descoperirea şi identificarea precisă a unui nou corp chimic, aşa numitul „element 87", a cărui existenţă deşi de multă vreme bănuită în ştiinţă se arăta extrem de rebelă analizei.

Câteva lămuriri sunt indispensabile pentru înţelegerea chestiunii. Se ştie că toate corpurile chimice simple existente în natură, cu alte cuvinte toate elementele prime ce intră în compunerea diverselor substanţe, pot fi clasificate în mod sistematic, dacă le grupăm în ordinea greutăţii lor atomice crescătoare, într'un tabou, denumit „tabloul lui Mendeleieff" în onoarea savantului rus, care a imaginat această clasificaţie. Tabloul cuprinde 92 de căsuţe, fiecare ocupată de alt element chimic şi numerotate la rând dela 1, corespunzător hidrogenului, cel mai uşor element, până la 92 numărul de ordine al uraniului, cel mai greu dintre elementele astăzi cunoscute. Nu toate cele 92 de casete au avut însă un ocupant de la început. Până nu de mult, cinci din ele corespunzătoare numerelor 43, 61, 75, 85 şi 87 — erau în aşteptarea locatarului. Fireşte, elementul exista în natură, dar noi nu-l cunoşteam încă, nu-i stabilisem fişa de identitate. Din cele cinci, trei au fost descoperite între timp. Au rămas necunoscute numai elementele 85 şi 87. Acest din urmă corp a interesat îndeosebi pe oamenii de ştiinţă, care — mai ales în Germania şi Statele Unite — au pus la încercare cele mai delicate metode, pentru a-l descoperi. Rezultatele au fost însă contradictorii.

D. Horia Hulubei a reluat problema, folosind metoda foarte sensibilă a analizei prin razele Roentgen. Intr'adevăr — după poziţia lui în tabloul lui Mendeleieff — „elementul 87" trebuia să aparţie familiei metalelor alcaline. d. Hulubei a studiat minereurile mai bogate în aceste metale şi în special polucita, un minereu de cesium (metal alcalin greu). După un tratament chimic prealabil pentru separarea metalelor alcaline şi concentrarea cesiumului, savantul român a recurs la analiza cu razele Roentgen. Folosind un spectrograf, el a obţinut pe nişte plăci fotografice o serie de dungi de emisiune caracteristice, pe care le supuse unui examen aprofundat. Concluzia, la care a ajuns astfel este că elementul misterios 87 se găseşte — e drept în cantităţi foarte mici — în polucită. Acest corp este — după cum se pare — un element foarte rar, dar nu fugitiv, aşa cum se credea la început. D. Hulubei propune ca acest corp să fie denumit „moldavium", după Moldova, de unde e originar tânărul savant român.

Fără a mai insista asupra unor amănunte în legătură cu această descoperire, trebue să subliniem totuş faptul că ea reprezintă o experienţă crucială într'una din cele mai delicate şi mai însemnate controverse ale ştiinţei moderne, o realizare care deschide perspective nebănuite. Şi pentru a termina, vom aminti că, deşi la Sorbona — unde activează încă vreo câteva luni pe an, — d. Hulubei ocupă funcţiune de conducător de cercetări pe lângă catedra de chimie fizică, la noi în ţară încă nu i s'a creiat în învăţământul superior un loc potrivit cu valoarea sa excepţională.

ING. I. ŞERBAN

Când vorbím de lup...

Cât a fost iarna goală, cu neguri şi poleiuri, la ceasul înserării, când se adună şi stau de vorbă oamenii bând ceaiu ori cafea şi spunând bazaconii, n'am auzit pomenindu-se de acest demon al copilăriei noastre. Caşicum n'ar trăi în păduri şi rediuri, destul de aproape de noi. Ne facem a-l uita; el însuşi are grijă să dea extrem de rar veste de existenţa lui. Vorbim de economia de lemne, de holda viitoare, care-i totdeauna pornită să fie bună; ne întristăm şi ne bucurăm mai ales acum, cu prilejul unui proiect de lege a conversiunii, că nu se plătesc datoriile. Statul nu şi le plăteşte pe ale lui, nu le plătesc nici eu pe ale mele, însă prea bine ar fi să mi le plăteşti d-ta pe ale dumitale; aşteptăm o soluţie din lună, ca să se îndrepte dintr'odată, ca prin farmec, toate nevoile timpului.

Cineva, cum e azi, mă încredinţează că iarna moale va mai ţine câtva timp, spre bucuria săracilor.

— Ba, iarna n'o mănâncă niciodată lupul, îi răspund eu, dorind din toată inima ca această vorbă veche să se desmintă.

— Aşi! reia interlocutorul meu, ai să vezi dumneata că vom scăpa fără geruri şi viscole. Aşa a fost în 1890, aşa a fost în 1903, aşa s'a întâmplat în 1911, fără să-ţi mai vorbesc de alţi ani de care mi-au vorbit oameni mai bătrâni decât mine, şi de alţi ani care au mai fost fără ca să fi rămas despre ei amintire.

— Mă îndoiesc, stăruiesc eu, zâmbind, în împotrivirea mea. Nu cred nimic; iernile sunt ierni. Cea din 1890 a fost teribilă.

— Cum se poate! atunci a fost uşoară cea din 1891. In orice caz, îmi dai voie să-ţi mai număr odată pe degete epocile în care minunea asta a avut loc? Iţi afirm încă odată că nici în anul acesta nu vom avea iarnă.

Ne despărţim, şi, adoua-zi, dintr'odată, ne găsim în peisagiu alb şi în trâmbe de viscol. In patruzeci şi opt de ceasuri se statorniceşte un ger care făgăduieşte să realizeze alte zicale, atunci când va sosi vremea ştiută. Intr'adevăr, în Faur crapă ouăle corbului, anunţă acelaşi antică înţelepciune. Luna plină se ridică pe cer senin de noapte. Dealurile ninse sclipesc într'o lumină înşelătoare. In văgăuni, la îndoituri de drumuri, la poduri şi lângă fântâni, se strecoară fantomele nopţilor de iarnă.

La sindrofiile cunoscuţilor mei, neapărat trebuie să se vorbească de lupi. Ritualul este să se aşeze întâiu un decor alb asupra lumii. Sub bolta de ametist a cerului, prin uşoara şi luminoasa negură a nopţii, sună cea dintâiu chemare a acestui duşman din veacuri. Şi sfaturile, anecdotele şi poveştile se întorc către el.

Dacă aţi băgat de seamă, totdeauna când se vorbeşte despre lupi, unul dintre asistenţi vrea să ştie dacă această dihanie atacă pe om. Când e în bandă, desigur, atacă. Intrebarea e dacă atacă atunci când se află singur. Mai precis: dacă un lup singur atacă un om singur.

Părerile sunt împărţite. Deşi am ajuns în al douăzecilea veac, domeniul acesta e încă al conjuncturilor. Se istorisesc felurite întâmplări, la care nimeni n'a luat parte. Unele din acestea întâmplări sunt deadreptul absurde. Un vecin voia să mă convingă odată că el însuşi a fost mâncat de lup. Toată controversa, aceiaşi la toate taifasurile de iarnă, nu reapare decât ca să provoace poveştile. In veacurile trecute, acesta era cinematograful generaţiilor. Nici astăzi, la ţară, n'avem altfel de divertisment. Cine se duce la ţară şi la pădure, mai ales iarna, se duce în veacul al optsprezecelea, ori al şaptesprezecelea. In unele regiuni, poţi deveni contemporan chiar cu Lăcustă Vodă.

Ca un cunoscător care n'am fost încă atacat de această fiară, vă pot asigura că lupul nu atacă pe un bărbat valid. Dacă-l găseşte căzut de băutură ori de frig, nu-l atacă, ci îl sfâşie pur şi simplu. I-a dat târcoale, l-a urmărit ca o umbră şi a aşteptat cu răbdare acest moment. Asupra unei femei, ori a unui copil năvăleşte fără greş, de unde se vede că fiara aceasta ne cunoaşte mai bine ea pe noi, decât o cunoaştem noi pe dânsa.

Lupul e sălbătăciune deosebit de inteligentă şi are curaj în măsura necesităţii. Acei care-l socotesc laş, fac greşeala de a-i atribui o psihologie umană. Să ştiţi că fiarele nu fac prostii, şi de multe ori curajul şi eroismul oamenilor nu merită altă caracterizare. Ce fel de bravură poate arăta lupul când e încercuit de hăitaşi şi când locul spre care se simte mânat e împănat de puşti? Indată ce simte că poate scăpa înapoi ori în lături, nu stă nici o clipă la îndoială, şi chiar se salvează destul de des în acest chip. Nu-i vânător care să fi văzut lupi la gonile de pădure şi să nu fi păstrat amintirea ochilor lor inteligenţi. Işi dau seama desăvârşit de primejdie şi în privirile lor arde o disperare care seamănă foarte mult cu a noastră. Intr'o situaţie identică omul devine şi el ceia ce e acel biet animal care se frământă în hăţişuri, care tresare, ciuleşte urechile şi adulmecă decâte ori izbucnesc detunături de puşcă pe linia vânătorilor. De mult a învăţat el ce e acel instrument de distrugere.

In anume lupte contra lor, viclenia strategică a fiarelor se desfăşoară aşa de favorabil, încât, în câteva minute, trupa întreagă se găseşte la adăpost în alte văi şi în alte râpi. Alura lor e sigură ori şovăielnică; deci îşi dau seamă de situaţie. In ce fel îşi dau seamă, s'a văzut, anii trecuţi, la Toxobeni, într'un cot al Prutului, unde, prinşi la mijloc, fără posibilitate de scăpare, s'au comportat exact ca oamenii în derută. Chelălăiau sub focuri, se frământau şi se sbuciumau în cerc închis, cereau iertare. Bine-înţeles, omul i-a executat cu cruzime. Au căzut optsprezece într'o singură bătaie. Topîrceanu cunoaşte mai bine întâmplarea asta şi am să-l rog s'o povestească el.

Inteligenţa lupului se dovedeşte, de pildă, în felul cum fură el porcul din ograda românului. Vine astfel încât nici nu-l simt cânii. Recunoaşte spărtura în gard ori pârleazul pe unde va trebui să treacă. Intră şi caută godacul şi-l duce foarte repede cu sine. Il ţine de o ureche cu colţii şi-l bate dinapoi cu coada, ducându-l spre sălaşul său. Porcul coviţă odată ori de două ori, pe urmă tace şi se supune, fugind alături cu noul lui stăpân.

Până ce ies oamenii cu furcile şi se întâlnesc unii cu alţii, privindu-se cu ochii somnoroşi şi speriaţi şi adresându-şi întrebări absurde, hoţul s'a dus. Cânii fac larmă în tot satul, dar nu îndrăznesc să înainteze de lângă colţul prispei.

— Lupu, măăă! strigă oamenii.

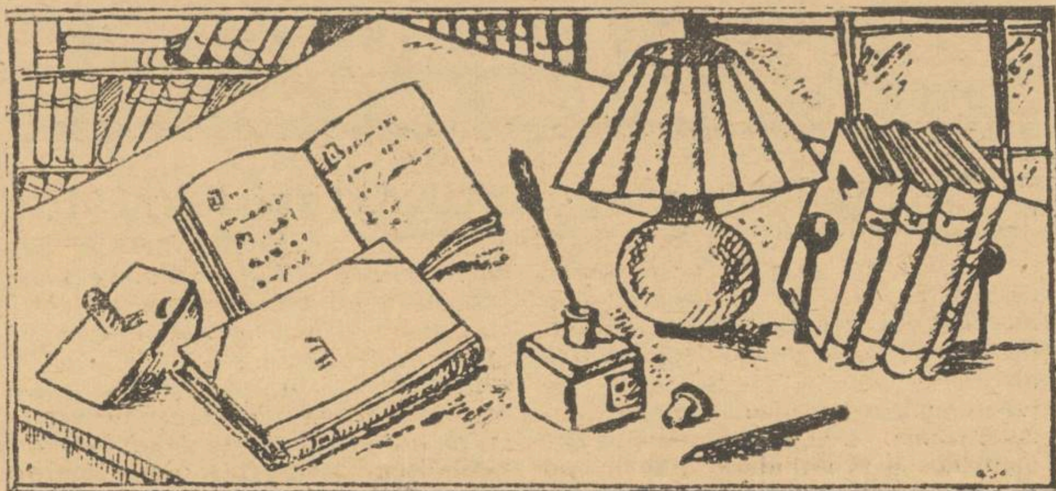
N'am înţeles niciodată de ce-l strigă. Inţeleg însă de ce lupul nu răspunde.

Tot inteligent e felul cum vânează aceste fiare. Nu vânează altfel decât oamenii, însă le trebuie mai multă dibăcie, pentrucă n'au arme de foc. Unii lupi înconjură şi abat vânatul — iepuri ori căprioare — şi alţii stau în ţiitori; cum ajung în preajma acestora animalele alungate, ei se asvârl împotrivă şi le doboară. C'o singură lovitură de colţ le deschid carotida ori le rup grumazul.

Iarna-i lungă; gospodarul îşi închide şi-şi apără din ce în ce mai bine avutul; iepurii şi căpriorii, după ce şi-au dat tributul, nu mai pot fi jertfiţi cu uşurinţă; zăpezile s'au subţiat, lupii sunt nevoiţi să-şi întrebuinţeze destoinicia şi puterea în aventuri neprevăzute, unde instinctul nu-i călăuz sigur şi viclenia poate da greş, ca la semenul lor de meserie, omul. Deveniţi din nevoie borfaşi, vin şi fură gâştele şi raţele din marginea târgurilor şi satelor. Câteodată, într'o ogradă de gospodar cuprins, ies din şoproane, forăind, boii lăsaţi slobozi; dau ocol hoţului, îl apucă în coarne, îl leapădă la pământ frământându-l în copite. Alteori cade între scroafele pădurarului, care îl înconjoară clefăind şi ridicând coama ca mistreţii. Ii trebuie un resort puternic, ca să facă saltul trebuitor şi să scape. Tocmai când sare gardul, se întâmplă că pădurarul îi trimite focul de puşcă. Şi adouazi pielea lui e întinsă şi bătută în ţinte pe uşa de intrare.

Cred că foamea şi împrejurările tot mai grele, adică epocile succesive de criză, i-au ascuţit lupului mintea, întocmai ca şi omului. Când nu-i va mai fi cu putinţă să găsească altă soluţie mai bună, va lua desigur hotărîrea să treacă în masă la civilizaţie, transformându-se în câne-lup, aliat al duşmanilor de până acum. Va fi fidel soldat în războiul fără milă al viitoarelor invazii răsăritene, iar pomenirea sălbaticului va rămâne numai în legendă aşa cum am avut, în poveştile copilăriei noastre, amintirea nedeslușită a animalelor preistorice.

MIHAIL SADOVEANU

José Maria de Heredia

Epigramă funerară

Aci, străine, zace o tânără lăcustă
Pe care doar o vară Hellé a ospătat
Şi-a cărei aripioară, vibrând, a desfătat
Salcâmul galben, pinul şi afina robustă.

Dar amuţi şi muza şi lira ei augustă,
A grâului de aur şi-a câmpului arat.
De teamă să nu-i fie biet somnul turburat,
Nu apăsa, treci iute pe groapa ei îngustă.

Acolo, jos, în tufa de cimbru solitară,
Se vede aşezată o piatră funerară.
Câţi oameni nu avură acest suprem destin!

Un copilaş o plânge şi lacrămi calde-o plouă,
Iar Aurora, zilnic, cu gestul ei divin
Libaţiuni îi face cu picături de rouă.

Naufragiatul

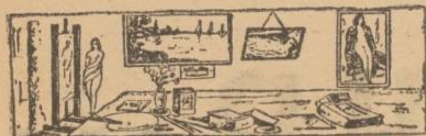
Cu adierea 'n pupă şi pe un cer senin,
Privind cum fuge farul, printre frânghii, în urmă,
Plecase din Egipet cu ziua ce se curmă,
Ferice de-a lui navă cu pântec larg şi plin.

N'o să-şi mai vadă scumpul său dig Alexandrin,
Căci în nisipul unde nu paşte nici o turmă
Azi i-a săpat furtuna locaşul cel din urmă;
Doar vântul mai frământă câte-un arbust marin.

In locul cel mai tainic din mişcătoarea dună,
In noaptea fără stele şi zori şi fără lună,
Găsească corăbierul repaosul de veci!

Ţărână! Mare! milă, de umbra lui mâhnită!
Şi-aici unde sosiră a sale oase reci,
O! fiţi-i, tu, uşoară, şi tu, mai liniştită.

ION PAVELESCU

Cronica şcolară

Lămuriri introductive

Inaugurăm o rubrică şcolară. Aici se vor trece în revistă toate manualele de limba română. Rubrica va fi ţinută de d. G. Agavriloaei, Asistent universitar la catedra de Istoria Literaturii Române Moderne şi Estetica Literară, Profesor de limba Română la liceul de băeţi „Mihai Kogălniceanu" şi la liceul comercial „Mihai Kogălniceanu" din Iaşi.

Adevărul literar şi artistic îmbogăţindu-şi conţinutul cu pagini consacrate în deosebi actualităţii româneşti, credem că nu este lipsită de interes şi o *cronică şcolară. Cronica* va fi descrierea sau povestirea prin care vom prezenta cititorilor noştri o problemă sau o operă în legătură cu şcoala românească de astăzi. Şi această cronică va fi *şcolară,* fiindcă va avea ca subiect o ideie principală relativ la şcoală. N'am numit-o cronică didactică, pentruca să evităm un echivoc, căci cuvântul *didactic* are mai multe înţelesuri; nici *cronica învăţământului* nu este titlu potrivit, deoarece ar cuprinde numai o parte din problemele pe care avem de gând să le desbatem aici.

In această rubrică „vom frământa şi vom adânci" toate principiile care sânt la baza şcolilor noastre de toate gradele. Prin urmare, legile, regulamentele şi programele după care se conduc acei care organizează, administrează şi controlează pe factorii principali din şcoală — am numit pe profesori şi pe elevi — vor alimenta cronica noastră cu aceiaşi largă dărnicie ca şi manualele didactice, corpul profesoral, comitetele şcolare, lumea elevilor, majoritatea părinţilor acestor elevi şi mulţimea celor cu dragoste de şcoală, care, mai ales în epoca examenelor (de admitere, de bacalaureat, de capacitate, de definitivat, ş. a.), iau parte activă la desfăşurarea evenimentelor.

Dintre aceste subiecte vom alege şi expune, după modesta noastră putere de înţelegere, pe acele care sânt mai strâns legate cu actualitatea, socotind că prin aceasta ne facem datoria de slujitori ai şcolii şi aducem un real folos cititorilor care nu sânt totdeauna bine informaţi în orice domeniu de activitate spirituală.

•

O problemă „arzătoare, la ordinea zilei" este aceia a manualelor didactice; iar dintre aceste manuale cele care se bucură de o specială şi stăruitoare atenţie sânt manualele de *„Limba şi Literatura Română"* pentru învăţământul secundar. Ca să putem arăta cauzele care au dat naştere acestor discuţii în jurul manualelor de *„Limba Română"*, trebue ca, mai întâi, să cunoaştem aceste manuale cu calităţile şi defectele lor. Acest lucru îl vom încerca în *cronica şcolară,* începând chiar cu numărul viitor al acestei reviste.

Manualul este o carte uşor de mânuit (la îndemâna oricui), care conţine compoziţii relativ scurte, dar în care sânt concentrate toate cunoştinţele esenţiale (ideile generale) din studiile lungi şi din operele vaste ale unei specialităţi (discipline) oarecare. Cine vrea să facă un manual bun, trebue *să cunoască foarte bine* specialitatea pentru care face acest manual, să expuie lucrurile *clar* şi în cea mai perfectă ordine (după un plan bine stabilit), să le expuie *scurt* şi *corect,* să deosebească ce este *principal* de de ce este secundar şi, ca să poată face toate acestea, *să aibă talent.*

Deasemenea, autorul manualului trebue să aibă în vedere şi publicul căruia i se adresează. Acest public este compus din trei mari categorii:

In primul rând, manualul este destinat elevilor care învaţă singuri şi le serveşte drept *călăuză;* pentru ei sânt ideile generale, formulele principale şi rezumatele metodice.

In al doilea rând, manualul este necesar profesorilor şi are rolul unui *sfătuitor* care le dă informaţii în legătură cu materia pe care o au de predat în faţa elevilor.

In sfârşit, manualul este folositor şi marelui public cititor, ca o *aducere aminte* a unor lucruri învăţate demult sau ca un *izvor* sigur şi comod de informaţii.

Teoretic s'ar părea că manualul nu este necesar decât elevilor care învaţă singuri (fără profesori); dar, în realitate, el este foarte mult întrebuinţat în şcoala românească. In adevăr, un profesor bun şi conştiincios poate să facă pe elevii lui să se dispenseze de manual, pe când un alt profesor care nu mai este la curent cu ultimele cercetări din specialitatea lui şi din pedagogie, găseşte singurul refugiu în manual.

Apoi, dacă în cursul superior de liceu te poţi dispensa de manual, el este absolut necesar pentru elevii cursului inferior, — căci, într'un manual, materia de studiu este împărţită şi aşezată într'o ordine logică, are o formă mai aleasă şi înlocueşte dificultăţile de exprimare ale profesorului.

Menţionăm şi faptul că printr'o dispoziţie tipografică (întrebuinţarea variată a caracterelor de tipar, folosirea vignetelor şi gravurilor, etc...) se reţine atenţia elevilor şi li se înlesneşte memorizarea. Dar... celelalte constatări le vom face cu alte ocazii.

După aceste consideraţii de ordin general asupra manualelor, vom încerca să trecem în revistă toate manualele didactice de *„Limba şi Literatura Romînă"*, cu defectele şi calităţile lor. Acest lucru îl vom face fără ură şi fără părtinire, căci vom lăsa să vorbească în primul rând textele extrase din manuale. Deasemenea nu vom face nicio afirmaţie fără să o dovedim cu argumente puternice.

GH. AGAVRILOAEI

D. Cezar Petrescu şi Ministerul Artelor

Am întrebat pe d. Cezar Petrescu asupra cauzelor care i-au determinat plecarea din demnitatea de secretar general al Ministerului Cultelor şi Artelor.

D-sa ne-a răspuns următoare...

— Plecarea mea dela Ministerul artelor a dat loc la numeroase interpretări. Am venit acolo numai în speranţa că voi putea face ceva pentru breasla din care fac parte. Am întâlnit marea bunăvoinţă a d-lui Victor Iamandi, care a înţeles situaţia tragică a scriitorului român şi nedreptatea care i se face.

Este destul a se şti că pe când pentru teatre sunt în bugetul ministerului 67.000.000 lei, pentru plastică sunt doar 300.000. Pentru scriitori? Scriitorii n'au nevoe! Pentru ei nu este nimic...

Am vrut să fac să se înţeleagă că trebue ajutate mai mult actele de creaţie decât de interpretare. Şi nu mai mult, dar să fie ajutate. Nu sub forma jenantă a ajutorului. Am propus să se facă o lege prin care ministerul se obligă să cumpere pentru bibliotecile din ţară, o mie de volume din cărţile de valoare apărute. In afară de drepturile sale ar mai fi revenit autorului şi ceiace ia librarul. S'ar fi ajutat în acest mod nu numai scriitorul, dar s'ar fi dat un impuls nou vieţii noastre literare.

Dar dincolo de bunăvoinţa d-lui Victor Iamandi, m'am lovit de refuz. Şi fiindcă locul meu acolo nu era decât în cazul când aşi fi putut să-mi ajut tagma din care fac parte, am preferat să plec...

Colindă din Basarabia

Reproducem din revista „Pagini Basarabene" (no. 12 1936) următoarea colindă auzită în satul Nesfeia, jud. Hotin:

Ian sculaţi, sculaţi boeri,
Că vă scoală slugile
Să vă măture curţile.
A cui sânt aestea curţi
Aşa nante,
Luminate
Cu lanţuh de fer legate,
Cu uşile ferecate,
Cu fereştele'nzalate?
Ce mai este 'n estea curţi?
Este-o masă
Mândr'aleasă,
Stă Ajun
Şi cu Crăciun,
Tot şedeau
Şi se cinsteau.
Inaintea estor curţi
Sânt doi meri mândri'nfloriţi,
Nu ştiu-s mere ori presade
Şi de cine-s răsădiţi?
De stăpânu'
Cel bătrân.
Ş-o eşit stăpânu-afară,
Dimineaţa pe răcoare
Prin livadă în primblare.
— Ian plecaţi-vă la mine
Să rup două, trei mlădiţe,
Să'mpletesc o cununiţă,
C'avem fini de cununat
Şi mai mici de botezat.
La fereasta'n fundul casăi
Este leagăn de mătasă:
Şade fata cea frumoasă.
Mândre lucruri le mai coasă:
Coasă, coasă, chindosăşte,
Pentru dânsa le găteşte,
După estea, după toate,
Rămâneţi cu sănătate.

Henri Duvernois

In noaptea de 29 Ianuarie crt., s'a stins din viaţă la Paris scriitorul Henri Duvernois.

Născut la Paris la 4 Martie 1875, H. Duvernois, după terminarea studiilor, voi să se consacre literaturii.

După dorinţa mamei sale, care voia ca fiul său să cunoască mai întâi viaţa şi apoi s'o descrie, la vârsta de 17 ani Duvernois a intrat în serviciu la librăria Charpentier. Venind însă în contact cu mediul scriitorilor mari, Zola, Edmond de Goncourt, Alphonse Daudet, pe care-i cunoscuse la librărie, s'a ocupat mai mult de literatură decât de serviciu, încât a fost concediat.

A intrat în gazetărie, unde şi-a început şi opera literară. Dela teatrul în versuri a trecut la roman şi nuvelă. El descrie epoca dintre 1895 şi 1914.

A publicat vreo 30 de volume de nuvele şi romane şi mai multe piese de teatru. Operele sale principale sunt: „Crapotte", „Nounette", „Faubourg Montmartre", „Edgar", „Finfinoiseau", „Demoiselles de perdition".

Corespondenţa interşcolară

Printre multiplele probleme, ce se desprind din corespondenţa interşcolară d. Radu Petre menţionează în „Plaiuri Hunedorene" în primul rând pe aceia a intereselor copiilor, care trebuesc luate în consideraţie, fiindcă este ştiut că adevăratele metode sânt acelea care se sprijină pe temeiurile vieţii sufleteşti a copiilor.

O corespondenţă interşcolară are cu atât mai multă valoare educativă cu cât este mai naturală şi răspunde mai mult intereselor vii şi actuale ale copiilor.

Această corespondenţă fiind opera elevilor şi făcând apel la nenumărate izvoare creatoare ale lor, rămâne pentru noi o sursă nesecată de influenţe binefăcătoare pentru deschiderea ochilor şi minţii către adevărata muncă liberă, plăcută şi cu folos pentru ei.

Copilul este captivat prin copii mai mult decât prin adulţi.

Iată ce scrie în această privinţă d. Atanasie Penescu, învăţător în comuna Bâca Nouă, Teleorman.

„Am primit scrisoarea elevilor dela şcoala de aplicaţie. Elevii noştri erau numai ochi şi urechi la elevul care citea scrisoarea primită".

Pe măsură ce s'a legat corespondenţa cu camarazii, copilul simte nevoia şi curiozitatea de-a cunoaşte şi alţi şcolari, iar cu cât cunoaşte mai mulţi se desvoltă în sufletul său sentimentul de emulaţie şi interesul din ce în ce crescând. Iată câteva fraze destul de elocvente:

„Noi cu învăţătura o ducem bine.
„Voi unde aţi ajuns la aritmetică?"
etc.

Corespondenţa interşcolară e un bun, pe care trebue să-l încurajăm şi să-l desvoltăm cât mai mult de dragul şi interesul copiilor noştri.

Să cetìm Bíblía

Să cetim Biblia, nu pentrucă ar fi o carte a minunilor, ci fiindcă este o minune de carte.

S'o cetim în versiunea românească dela 1688.

Ca veche, cea mai veche tălmăcire în românește a Scripturii, are prestigiul vârstei.

Chestiunile de limbă pe cari le ridică sânt atât de numeroase, încât din câte o explicare ce va întovărăși unele versete ale capitolelor transcrise de noi din chirilice, se va desprinde — cu timpul — o privire asupra chipului în care au evoluat o samă de cuvinte iar oarecare nedomiriri sau șovăeli gramaticale își vor afla (credem) răspunsul lămuritor.

Incepem cu întâiul capitol al „Facerii", despre zidirea lumii:

1. Denceput au făcut Dumnezău ceriul și pământul.

2. Iară pământul era nevăzut și netocmit. Și întunearec zăcea deasupra preste cel fără de fund, și Duhul lui Dumnezău să purta deasupra apei.

3. Și zise Dumnezău să să facă lumină, și să făcu lumină.

4. Și văzu Dumnezău lumina că iaste bună, și osebi Dumnezău între mijlocul luminii, și între mijlocul întunearecului.

5. Și numi Dumnezău lumina zio, și întunearecul numi noapte, și să făcu sară, și să făcu dimineață; zi una.

6. Și zise Dumnezău: facă-se întăritură în mijlocul apei, și să fie osebitoare între apă și între apă, și să făcu așa.

7. Și făcu Dumnezău întăritura, și osebi Dumnezeu între mijlocul apei care era supt întăritură, și între mijlocul apei ce era deasupra întăriturii.

8. Și numi Dumnezău întăritura ceriu și văzu Dumnezău că iaste bine, și să făcu sară, și să făcu dimineață; zi adoa.

9. Și zise Dumnezău: „adune-se apa cea desupt ceriu într'o adunare și să se ivească uscatul"; și să făcu așa, să adună apa cea desupt ceriu la adunările ei, și să ivi uscatul.

10. Și numi Dumnezău uscatul: pământ, și adunările apelor numi: mări, și văzu Dumnezău că iaste bine.

11. Și zise Dumnezău: „răsară pământul buruiană de iarbă, sămănătoare sămânță după fealiuși și după asămănareși, și lemnul roditoriu făcând roadă, căruia sămânța lui întrânsul după feliuși pre pământ", și fu așa.

12. Și scoase pământul buruiană de iarbă sămănătoare sămânța dupre fealiu și dupre asemănare, și lemn roditoriu care face roadă, căruia sămânța lui întrânsul dupre neam pre pământ, și văzu Dumnezău că iaste bine.

13. Și să făcu sară și să făcu dimeneață, zi atreia.

14. Și zise Dumnezău: „facă-se luminătoriu întru întăritura ceriului spre luminarea pământului, ca să osebească între mijlocul zilei, și între mijlocul nopții, și să fie în seamne, și în vremi, și în zile, și în ani.

15. Și să fie spre luminare între întăritura ceriului, și să lumineaze pre pământ", și să făcu așa.

16. Și făcu Dumnezău cei doi luminători, luminătoriul cel mare, spre stăpânirea zilei, și luminătoriul cel mic, spre stăpânirea nopții, și stealele.

17. Și puse pre dânșii Dumnezău întru întăritura ceriului, și să lumineaze pre pământ și să stăpânească zilii și nopții.

18. Și să osebească între mijlocul luminii, și între mijlocul întunearecului, și văzu Dumnezău că iaste bine.

19. Și să făcu sară, și să făcu dimeneață, zi apatra.

20. Și zise Dumnezău: „scoață apele târîtoare de suflete vii, și zburătoare zburând asupra pământului, spre întăritura ceriului", și să făcu așa.

21. Și făcu Dumnezău chitoșii cei mari, și tot sufletul vitelor târîtoare, care au scos apele după fealurile lor, și tot zburătorul ce zboară după fealuși, și văzu Dumnezău cum sânt bune.

22. Și le blagoslovi Dumnezău zicând: „creașteți și vă înmulțiți și umpleți apele în mări, și zburătoarele mulțească-se asupra pământului".

23. Și să făcu sară și să făcu dimeneață, zi acincea.

24. Și zise Dumnezău: „să scoață pământul suflet viu după fealuși, cu patru picioare, și tîrîtoare, și jiganii pământului după fealuși", și să făcu așa.

25. Și făcu Dumnezău hiarele pământului după fealiuși, și dobitoacele după fealiul lor, și toate tărîtoarele pământului după fealiuși; și văzu Dumnezău că sânt bune.

26. Și zise Dumnezău: „să facem omu după chipul nostru, și după asămănare, și să stăpânească peștilor mări, și păsărilor ceriului, și dobitoacelor, și tot pământul, și tuturor tărîtoarelor ce se tărăsc asupra pământului".

27. Și făcu Dumnezău pre om du pre chipul lui Dumnezău l-au făcut pre dânsul, bărbat și fămeaie au făcut pre dânșii.

28. Și blagoslovi Dumnezău pre dânșii zicând: „creașteți-vă și vă înmulțiți și umpleți pământul și domniți pre dânsul, și stăpâniți peștilor mării, și păsărilor ceriului, și tuturor dobitoacelor, și tot pământul, și tuturor târîtoarelor ce să tărăsc asupra pământului".

29. Și zise Dumnezău „iată am dat voao toată iarba sămănătoare, sămânță de sămănat, care iaste asupra pământului, și tot lemnul care are întrânsul roadă de sămânță sămănătoare, voao va fi de mâncare.

30. Și la toate hiarele pământului, și la toate pasările ceriului, și la tot târîtoriul ce să târăște asupra pământului, care are în sine suflet de viață, și toată iarba vearde de mâncat", și să făcu așa.

31. Și văzu Dumnezău toate câte au făcut, și iată bune foarte, și să făcu sară, și să făcu dimeneața, zi așasea.

Să luăm, pentru comentarii lexice și gramaticale, numai versetul al 5-lea: *„Și numi Dumnezău lumina: zio, și întunearecul numi:noapte; și să făcu sară, și să făcu dimeneață; zi una".*

Pe acel zio l-am întâlnit, în adolescența mea, în 1896, la Duiliu Zamfirescu, într'o poezie publicată 'n revista lui Nicolae Pătrașcu: Literatura și arta română. Mi-am zis că poetul a sucit cuvântul ziuă, de dragul rimei:

Adio, tu, a cărei nelegiuiri senine
Zâmbeau ca'n nopți de vară un revărsat de zio:
Trup alb, cu'n suflet tânăr închipuit de mine.
Adio îți zic astăzi, adio, lung adio!

Și cum vârsta aceea — din pragul primei tinereți — e într'adevăr fără de milă și ireverențioasă, adăugam că fără îndoială Duiliu Zamfirescu pentru vorba și treburile fără de rost trebue să aibă zicerea: *„a bate apa 'n pio"* (nu în piuă).

Biblia lui Șerban îi dă dreptate lui, poetului. Ținem să spunem că pe acel „zio" și l-a însușit și Biblia lui Andreiu Șaguna.

Mai departe cetim: „Zi una".

Să nu ne oprim astăzi asupra faptului că Biblia dela 1688 scrie: zi (fără articol) în loc de ziua (articulat). Să vedem ce este cu acel numeral cardinal *(una)* pus în locul adjectivului-numeral ordinal.

Biblia dela Buzău, din 1854, care declară pe copertă că: „acum mai îndreptându-se și curățindu-se de oarecare ziceri neobicinuite într'această țară, s'a retipărit iarăși în timpul pe când armiile Rosești ocupau Prințipatul nostru", acea biblie își închee, și ea, versetul al cincilea din capitolul întâi al Facerii, cu vorbele: *„zi una"*. Și comentează în notă:

„In limba jidovească nu să zice: *întâiu, întâe;* ci în loc de a zice *întâi* să zice *unul*, și în loc de *întâie*, să zice: *una;* precum și aici ar trebui să zicem: *zioa întâe*".

Adnotătorul acestei Biblii, apărută „prin binecuvântarea, râvna și toată cheltueala iubitorului de Dumnezeu Episcop al Sfintei Episcopii Buzăul, D. D. Filoteiu, Cavaler al Ordinului Sf. Vladimir Clas al-trei-lea", vroește, prin nota de mai sus, să spue că prin: *zi una*, s'a căutat să se păstreze o formă obicinuită originalului ebraic.

Bănuim că nu atâta din respect față de textul limbei sfinte (limbă pe care traducătorii Bibliei dela 1688 n'au prea știut-o; în tot casul n'au folosit-o în versiunea lor), cât pentru faptul că tălmăcitorului prim, și celor cari l-au urmat, li s'a părut că e o formă nelipsită de oarecare poezie. A întrebuințat-o și Biblia lui Șaguna, și cea a Sfântului Sinod din 1914.

BARBU LAZAREANU

Cei patru Cuza

...Rămas singur, Conu Iordachi își mai dezmorți picioarele plimbându-se dela o ferestrue la alta. Inchiderea aceasta lină i se păru semn că înverșunarea Domnului s'ar mai fi dămolit; dar tocmai gândind așa, dădu cu ochii de nucul cel vestit pentru povestea lui tragică, amintire ce nu mai era semn de bucurie, ba putea să fie chiar de pierzanie, și încă mișelească. In 1717 era acolo un scrânciob mare pentru desfătarea coconilor domnești. De una din furcile lui, în dimineața de Vineri 9 Ghenarie leatul acela, fu spânzurat vel-spătarul Cuza pentru uneltiri politicești, ce nu fură pe placul lui Mihai Racoviță Vodă. Nu trecu mult și scrânciobul fu trăznit și mistuit de flăcările cerului, ceea ce tulbură sufletele, ca dovadă dumnezeiască despre cugetul curat al boierului ucis, știut de toți drept un milostiv iubitor de norod. Mihai-Vodă însuși crezu nimerit, ca să-și mai apropie inimile, să facă ispășire oarecum, sădind pe locul scrânciobului un nuc. Și crescu un pom fărmecat!.., adică, mai bine spus, ocrotit de pronia cerească. Nici pojarul din 1723, nici cel din 1753, cu toate că mistuiră câte o bună parte din curte și cu toate că cel de al doilea îi pârjolise jumătate din crăci, copaciul rămase totuși adeverire vie despre cinstea și vrednicia spătarului Cuza. Așa spuneau cei asupriți și boierii cei cu dragoste de moșie.

Și iacă, ofta conu Iordachi, după șaizeci de ani, alt Cuza stă în cumpene de moarte pentru libovul său de țară; și poate și el are să-și piardă viața de mâna aceleași tiranii și înăuntrul acelorași ziduri afurisite. Dar slobozenia tot făcu un pas! Pe aista n'au să cuteze să-l spânzure ca pe lotri, l-or descăpățîna, cinsteș, pe covor roșu... Și nici cu gândul nu gândesc, că i-o veni o fortună ca aiasta... Da de surgunit, tot l'o surguni; încăși ocinile are să-i confiscarisească... Ca atâtea altele se risipește și neamul Cuzeștilor!..

Dacă însă Darie ar fi avut harul previziunii, strălucirea din viitorime a Cuzăștilor l'ar fi mângâiat chiar de tăierea pe care n'o știa încă. Ar fi văzut că peste un sfert de veac un al Cuza „va îngrozi prin paschelurile sale cu pilda Franției" și tocmai pe feciorul aceluiași Moruzi. Și că de data aceea slobozenia va fi să câștige încă un pas, de vreme ce pe Gheorghe Cuza, tiranul se va face că nu-l poate oblici, iar răzvrătitul se va alege numai cu amenințarea din hrisov: „Netrebnicul izvoditor al scârbavnicii scrisori purtătoare de ocarnică bârfire, să se pedepsească după măsura cugetării sale, către care s'a alunecat din împuținare.. minții și din firească răutate a sa...

Și de ar fi avut darul previziunii, ar mai fi văzut, conu Iordachi, că peste încă vreo două sferturi de veac, un Cuza va culege roadele strădaniilor și ale muceniciei înaintașilor săi, fiindu-i lui hărăzit să plinească, el, visul lor de mai bine, de tot mai bine, visul de regenerare a neamului.

Dar ar fi trebuit să i se oprească aici puterea preștiinții, ca să nu i se moaie din nou inima văzând cum de data aceea, nu tirania va fi ingrată cu acel Alecu Ion Cuza, ci însuși poporul ridicat la slobozenie. Căci mai rău decât vieața, îi vor lua singura răsplată pe care o cerea: să fie lăsat să aducă el dinastia străină. Și ar fi văzut atunci conu Iordachi, că volnicia pentru care luptă dânsul și care se va chema democrație, va face și ea mucenici; cărora, mai crudă decât tirania, le va fura până și gloria muceniciei...

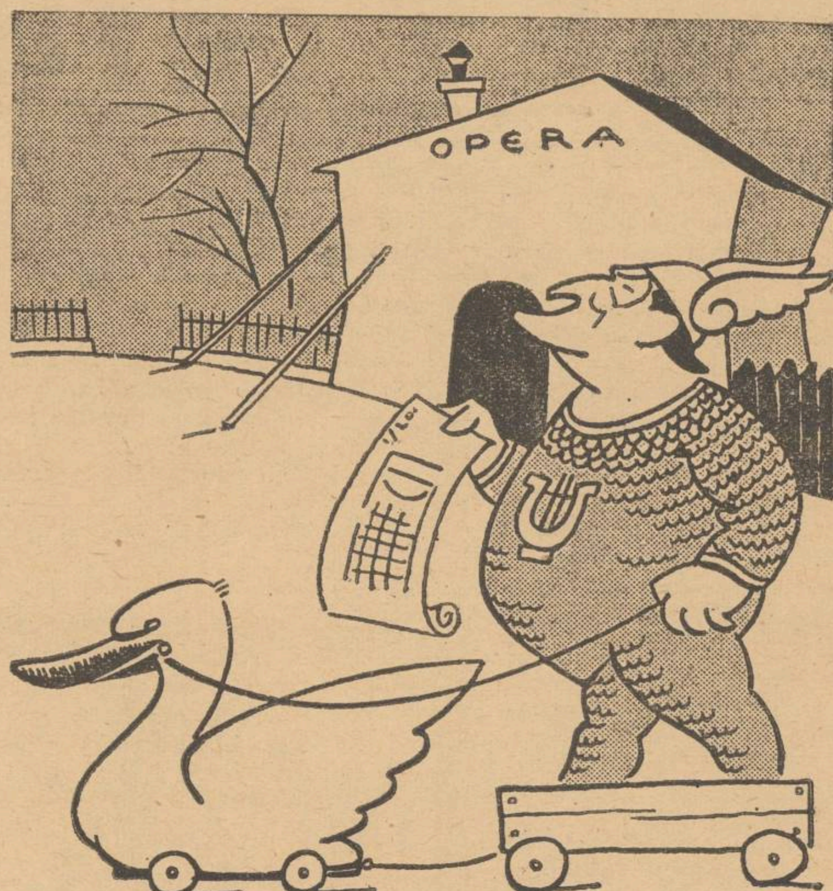
Până 'ntr'atât este de adevărat, că toate cele așezate de om pot să fie, și bune, și rele, după măsura curăției cugetului său...

(Din romanul istoric, de curând apărut, al d-lui *D. V. Barnoschi:*

„Conspirația Dărmănescului")

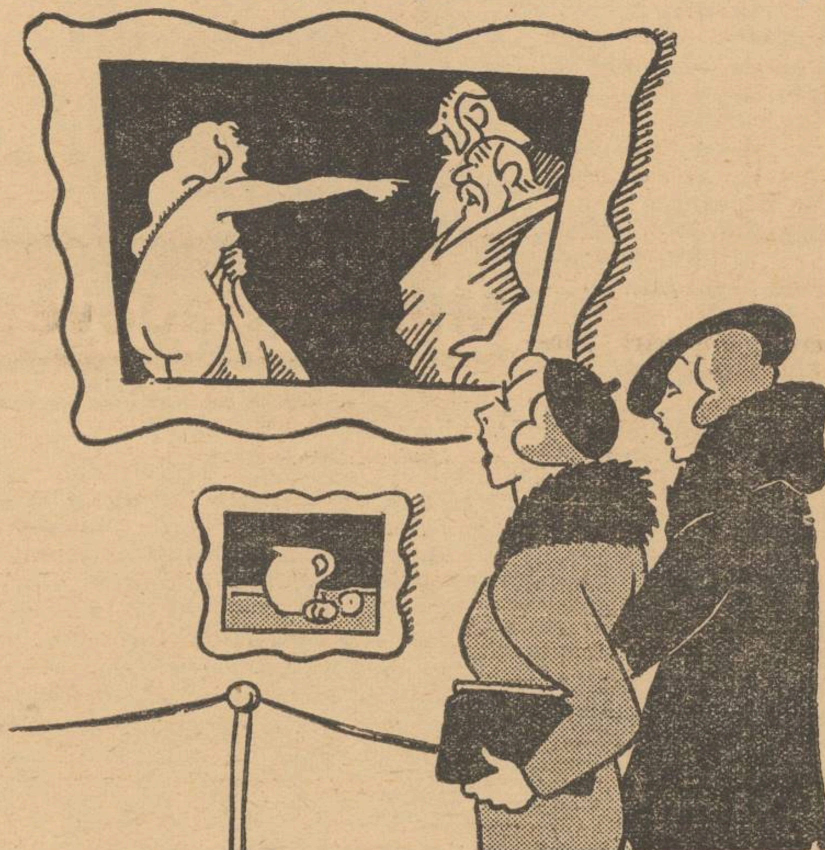
De ziua nevestei-si...

Parsifal cu noul său plan de operă...

— Eu, coniţă, sunt din Pătârlagele!
— Non bis in idem, domnul meu!...

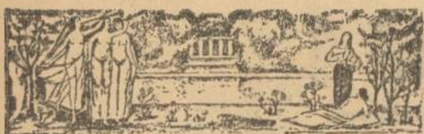
— De ce-i goneşte?
— Probabil că nu vor să „marşeze"!

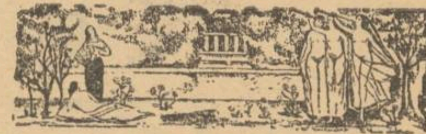
— Şi când te gândeşti ca m'a angajat ca femee la toate!...

— De s'ar desgheţa apele!...
— Asta, când n'o mai promite boerul Guţă ceva!...

Interview...

Interviewul este un fel de examen. Ca orice examen e, mai întotdeauna, penibil pentru profesor şi pentru elev. In practica interviewului, rolurile sunt întrucâtva inversate. De cele mai multe ori, şcolarul îl examinează pe profesor. Sunt, fireşte, şi cazuri în care ziaristul e superior persoanei pe care o interpelează. Uneori, cel interpelat e un tontălău superb. Dar astea sunt cazuri mai rare.

Sunt două feluri de interviewuri: între patru ochi şi între un număr mai mare, nelimitat. Conversaţia în doi mai merge cum mai merge. Conversaţia colectivă este însă o pacoste. Reporterii întreprind un asalt comun împotriva ilustrului care are deosebita cinste să acorde un interview circular. Victima e străpunsă, deodată, de cel puţin douăzeci de sonde gazetăreşti.

Fiecare dintre aceşti gazetari — potrivit cu vocaţiunea şi aptitudinile lui — îşi deapănă rolul de culegător de informaţii, de cronicar, de polemist, de detectiv şi de judecător de instrucţie.

Intrebările curg lin ca ploaia de primăvară, apoi îndesat ca ploaia de toamnă şi la urmă torenţial ca pe vremea potopului. In curând, salonul demnitarului se transformă în corabia lui Noe. Vuetul valurilor şi zbieretele vietăţilor se aud de departe...

Vecinii alarmaţi se întreabă: ce s'a întâmplat? In loc de răspuns aud: — unde, când, cum, de ce, cât, cine, care?...

Intrebări indiscrete, întrebări inoportune, întrebări deşuchiate şi adeseori jignitoare.

— Nu cumva vrei să mai afli dacă am dormit singur în această cameră? — a răspuns, deunăzi, Şaliapin unui reporter din generaţia „dinamică".

●

Odată am fost silit să mă îmbarc în această arcă; şi am asistat la maltratarea inutilă a unui străin inteligent şi delicat. Altă dată am fost martorul unei scene în care un mitocan străin a jignit adânc pe un ziarist distins, foarte apreciat pentru firea lui discretă şi amabilă.

De-atunci mă feresc de interviewuri. Numai când ştiu cu cine am de a face, şi cu condiţia să fiu primit aparte, mai risc să calc pe acest teren alunecos.

Iată de ce l-am rugat dăunăzi pe Şaliapin, care mă cunoaşte de mult, să-mi acorde o întrevedere în doi. La ora fixată, am dat însă de un tânăr ziarist, reprezentantul unui ziar de dreapta. Cel puţin aşa s'a recomandat. L'am rugat pe Feodor Ivanici să satisfacă mai întâi curiozitatea colegului: tinereţa în primul rând.

— Vorbiţi franţuzeşte?

— Nein Deutsch...

— Italieneşte?

— Deutsch!...

Această introducere l-a indispus pe artistul rus.

— De ce a mai venit — mi se adresă el în ruseşte — dacă nu ne putem înţelege?

Ca să scot oiştea din gard, m'am propus ca translator.

— Să ne spuie d. Şaliapin, ce părere are despre Rusia sovietică?

Traduc. Şaliapin ridică umerii, ridică sprincenele, ridică ochii sus de tot, până 'n tavan.

— N'am nicio părere. Sunt plecat de 15 ani. De altfel, nu mă ocup cu politica, ci cu muzica.

Tânărul n'a sesizat rostul răspunsului, şi continuă:

— Să ne povestească d. Şaliapin, impresiile sale dela Curtea imperială din Petrograd.

— N'am fost nici curtean, nici intim cu ţarul Rusiei. N'am fost decât solist la Opera Imperială...

— Atunci, să ne spuie ceva despre prietenia sa cu Gorki.

Feodor Ivanici se întunecă. Pare plictisit de această întrebare care se repetă mereu. Are personalitatea lui şi nu se simte bine în umbra lui Gorki.

— Despre Gorki am spus tot ce aveam de spus în memoriile mele. N'are decât să le frunzărească şi va găsi ce-i trebue. Am mai publicat după moartea lui Gorki un articol în „Posledania Novosti".

Intervin: confratele nu citeşte ziarele ruseşti, afară de asta ziarul lui Miliukov nu mai vine la Bucureşti. Nici eu nu l-am putut ceti. Şaliapin se înmoaie.

— Să ne povestească cel puţin un epizod de pe vremea acestei prietenii.

●

Artistul n'are încotro. Se codeşte, apoi cedează:

— Am fost, odată, cu Gorki, la baie. Observ pe pieptul lui o mulţime de urme de răni. Intreb. Iată ce mi-a povestit Maxim:

Am trecut printr'un sat. E mult de-atunci. M'a întâmpinat o căruţă în care şedeau câţiva ţărani cu bice în mână. Ţăranii făceau mare haz, căci la căruţa lor era înhămată o femeie goală pe care o loveau cu bicele. De ce? Fiindcă şi-a înşelat bărbatul. Tocmai lângă mine se oprise preotul satului. Râdea cu hohote. Nu m'am mai putut stăpâni. L-am întrebat: dar tu de ce râzi? Mi-a răspuns: caută-ţi de drum, golane! Mi-am înfipt o labă în barba lui şi cu cealaltă am lovit până ce au sărit ţăranii din căruţă. Nu-mi aduc aminte să fi mâncat vreodată o bătaie atât de cruntă. M'am trezit într'un şanţ la marginea satului. Incepuse să plouă şi apa rece m'a deşteptat. De atunci port urmele astea pe pieptul meu. Sunt semnele vieţii...

●

Şaliapin a povestit acest episod cu o vervă minunată. L-am tradus cum am putut; şi-l redau aici din memorie.

Tânărul confrate a fost tot atât de impresionat ca şi mine. Bănuesc însă, că povestirea n'a găsit loc în coloanele ziarului său. De aceia am notat-o — ca să nu se piardă.

Confratele a mai cerut o fotografie a cântăreţului şi un autograf. A obţinut ce a cerut. Totuşi, nu s'a ridicat şi n'a plecat. Ţinea fotografia în mână şi o sucea la dreapta şi la stânga.

Ce mai vrea?

— Eu sunt cel mai celebru grafolog din România... şi dacă d. Şaliapin acceptă îi voiu ceti caracterul din scrisul d-sale.

— Fie! — s'a resemnat Şaliapin, înveselit de această întorsătură nebănuită.

— D. Şaliapin seamănă cu mama d-sale.

— Aşa e, dar seamăn şi cu tatăl meu.

— D. Şaliapin este un om voluntar...

— Da, nu sunt lipsit de voinţă...

— D. Şaliapin îşi apără întotdeauna părerile.

— Orice om care are păreri şi le apără...

Feodor Ivanici începe să bată toba, cu degetele pe masă. Adulmec furtuna. Incerc să-l fac să înţeleagă pe celebrul grafolog că, dacă mai descoperă că Şaliapin e nalt şi sur — e bocluc.

— Atunci să-mi spună cine l-a descoperit şi cine l-a protejat?

Şaliapin izbucneşte:

— Descoperit? Protejat? Eu m'am descoperit, tinere, eu m'am protejat!...

F. DIMA

Mihail Sadoveanu interpretând „Mioriţa"

Inainte de a aşterne pe hârtie, şi a publica articolele atât de impresionante care evocă anii trecuţi din viaţa d-lui Mihail Sadoveanu — acei „Wanderjahre" şi „Lehrjahre"; înainte de a publica articolul „Ochiul care rîde" în „Adevĕrul", în care scrie despre „Mioriţa" şi variantele ei, d. Mihail Sadoveanu ne-a vorbit adesea despre frumuseţile „Mioriţei".

Conferinţele serale redacţionale care de obiceiu aveau loc, înainte, între redactorii „Adevĕrului", în atmosfera unor preocupări mai mult de natură politică, economică şi socială, şi-au adăogat odată cu venirea în fruntea „Adevĕrului" a d-lui Mihail Sadoveanu, un accentuat caracter literar şi artistic.

In câteva seri dearândul a venit vorba de eterna problemă rurală dela noi. Se cità nivelul atît de scăzut al standardului de viaţă al ţăranului nostru, şi unii redactori îşi exprimau admiraţia pentru simţul artistic al ţărăncii noastre, care se păstrează şi azi.

D. Mihail Sadoveanu ne-a citat cu acest prilej — din memorie — varianta cea mai cunoscută a capodoperei poeziei noastre populare:

Pe-un picior de plaiu
Pe-o gură de raiu
Iată vin în cale
Se cobor la vale...

Apoi ne-a spus cealaltă variantă de care vorbeşte şi 'n articolul: „Ochiul care rîde":

S'aude, s'aude,
Departe la munte,
Gomăn gomănaş,
De trei ciobănaşi

●

Trebue să-l fi auzit pe Sadoveanu comentând aceste versuri, făcând o paralelă între ele, prima, atribuind-o unui poet de tip vizual, iar cealaltă unuia de tip auditiv. Dar nu numai comentariul era interesant prin fineţea analizei psihologice ce făcea cu acest prilej. Era impresionantă tonalitatea şi căldura cu care d. Sadoveanu ştia să spună versurile:

S'aude, s'aude,
Departe la munte,

Anunţarea aceasta patetică a morţii ciobanului suna par'că, în tragica ei măreţie ca moartea unui erou. Era în ea trmurul conştiinţei universale — umane în faţa grozăviei unei crime nemaiauzite! Erau în ea accente sublime ca 'n marşul funebru al lui Chopin sau Beethoven.

S'aude, s'aude,
Departe în munte

*Şi glasul d-lui Sadoveanu rostindu-le în mijlocul nostru, înălţa sufletele, făcea să vibreze inimile. D. Sadoveanu a vorbit cu acest prilej şi despre A*lecsandri, *despre meritele lui mari în transcrierea artistică a „Mioriţei".*

E un subiect la care ţine probabil mult d. Mihail Sadoveanu. Astfel se explică ipostaza în care-l găsim — dacă nu ne înşelăm — acum 15—20 de ani, ca entuziast conferenţiar despre poezia lui Alecsandri.

Fotograful ziarelor noastre umblând zilele acestea prin vechea colecţie de fotografii din bibliotecă, a dat, din întâmplare, peste o fotografie pe care o reproducem în pagina a doua.

In ea îl vedem pe d. Sadoveanu vorbind la mormântul bardului dela Mirceşti.

Cu câtă atenţiune stau şi-l ascultă doctorul Istrate, episcopul Romanului, I. G. Duca şi ceilalţi auditori.

Glasul d-lui Sadoveanu de sigur că

S'aude, s'aude,
Departe în munte

Doctorul YGREC

Toamnă

Toamnă tristă, cenuşie,
Printre crengile pustii,
Rare frunze canarii,
Mor sub cerul de leşie.
Mai întârzie prin straturi
Stânse flori mumifiate,
Strenţuite şi brunate
Ca pe vechile macaturi.
Viaţa şi-a pierdut văpaia!
Pe-un pământ de alifie,
Mai în toată ziua ploaia
Face dactilografie.
Sobe răsvrătite'n casă
Dau pe gură fumul iute.
Lumea cărţilor m'apasă
Cu poveşti prea cunoscute!
De la cinci rodeşte lampa
Bolnave lămâi la geamuri!
Nu-s prieteni şi nici neamuri
Ca să-mi desmorţească cleampa!
Nici-o dragoste'n odae
N'a mai tors! Urîtul scurmă;
Ingropat-am sub noroaie
Pisicuţa cea din urmă!

ALICE SOARE

Ce ceteste tineretul

Parcurgem o epocă în care trăim cu intensitate dramatică, o criză a culturii. Cititul, cultivarea şi înobilarea sufletului, prin cetit şi meditaţie adâncă, pasiunea înfrigurată şi dulce pentru atmosfera caldă a bibliotecii, toate astea sunt preocupări care nu mai au cătarea pe care înaintaşii noştri le-o atribuiau.

In multe state, astăzi, îndrumarea tineretului pe calea „sănătoasă" a cultivării calităţilor fizice, primatul virtuţilor fizice şi arderea bibliotecilor, au devenit înalte raţiuni de stat, comandamente naţionale. Dacă la noi nu se poate spune că, oficial, statul duce o asemenea politică culturală, totuşi anumite manifestări, din partea tineretului, constitue simptome de canalizare a forţelor tinereşti pe această pantă.

O anchetă printre studenţi, despre care am învăţat să credem că formează viitorul cultural al poporului, este nimerită. Ce ceteşte studenţimea, ce preferă? Iată întrebări, din ale căror răspunsuri, la întâmplare luate chiar, se poate desprinde o imagine, destul de slabă de altfel, a nivelului cultural, pe care ni-l pregătim pentru ziua de mâne.

Bibliotecile supra încărcate, cu cetitori şi cetitoare aşteptând cu jumătăţile de ceas înainte de deschidere, să prindă un loc la masa de cetit, deslănţue în sufletu-mi o furtună de indignare şi de pe acum simt în mine cum se conturează liniile asprului rechizitoriu la adresa „bătrânilor" ponegritori ai tineretului.

Din masa aşteptătorilor însă, spontan, ţâşneşte explicaţia:

— Măi, ce-s în stare să facă examenele !...

Am înţeles. Suntem în plină sesiune de examene.

Tânăr şi eu, plecasem să anchetez cu gândul de a deveni apărător. Primul răspuns îl doream ales, capabil să spele ruşinea. Deaceia mi-am ales din grup o studentă cu ochelari, cu obrajii prea de timpuriu îngălbeniţi. (De filele cărţilor îndelung răsfoite, am gândit).

Intrebarea mea o surprinde. Numai un moment însă. Tăios, răspunde:

— Altădată nu mă prinzi pe aici, domnule. Avem examene şi trebuie să „rumeg" la repezeală câteva sute de pagini. Prefer să fac sport, să mă plimb, să văd şi să trăiesc viaţa reală, decât să-mi usuc creerii încercând s'o ghicesc din cărţi.

De după ochelari sticlea privirea de oţel. Nici faţa nu mai părea aşa de îngălbenită. La butonieră am zărit torţa de lumină a literelor. Am insistat: profesoratul presupune cunoaşterea adâncă a literaturii şi — prin urmare — multă lectură.

— Ce naiv eşti! Parc'ai fi căzut din lună. Literatura o învăţ la repezeală în timpul examenelor şi din cursuri, nu din altă parte. Incolo, diplomă să am, că vin toate. Dar ca să nu fiu nedreaptă, când mi-e urât, cetesc câte ceva: o revistă ilustrată, un roman uşor...

Uşile se deschid larg. Intru cu gândul de a lăsa la urmă acest prim răspuns. Intr'un colţ surprind o figură familiară. Contrastează prin gravitate cu restul.

Mă apropii. Intinzându-mi mâna, îmi aminteşte de unde-l cunosc. E docdorandul în drept Em. G.

După ce subliniază cu tărie importanţa iniţiativei, îşi desvoltă răspunsul, cu multă gravitate, ca dela catedră:

— Din când în când trebuie să audă şi bătrânii, care de multe ori ne învinovăţesc pe nedrept, că mai există tineri care nu s'au îndepărtat de carte. Nu chiar întreg tineretul s'a anarhizat şi rătăcit.

Eu prefer literaturii, ştiinţele sociale, pentrucă literatura, în afara cazurilor rare, când avem romancieri şi poeţi care au trecut mai întâi prin sociologie, deformează viaţa şi dacă, de multe ori, o copie fidel, nu-i înţelege sensul. Numai ştiinţa socială desprinde din învălmăşeala vieţii, cu exactitate aproape matematică, legile de fier ale istoriei.

Ce anume cetesc? Am pornit dela părinţii materialismului care... Un moment te rog...

Ii venise rândul. M'am îngrozit că am de ascultat, de aici înainte, un întreg curs doctoral. M'am retras, discret, la o parte.

O dudue blondă, mult vopsită şi bătând tactul à nerăbdare în aşteptarea cărţii, găseşte că „e straşnic de interesant" să răspunzi la o anchetă. Este studentă la litere.

— Imi place romanul lui Sadoveanu şi Stere. Şi să-ţi spun de ce. Am impresia că în scrisul lor trăieşte poporul român, sub cele două aspecte ale sale: pe de o parte tainica legătură cu trecutul, frumosul şi tradiţia, iar pe de altă parte revolta surdă şi năzuinţa spre mai bine....

Mi-a ghicit nedumerirea şi se grăbeşte să mă lămurească:

— Nu e din cărţi, cunosc poporul. Am trăit la sat. Pe Stere îl mai iubesc pentrucă am învăţat dela colegele mele basarabence că şi în viaţă a fost un om deosebit. Adică ce mai încolo, parcă tot ce-a scris nu e viaţa lui? Incolo, deşi deosebiţi atât de mult, îmi plac fraţii Teodoreanu, G. Călinescu, din opera căruia, aşa de bine, l-am cunoscut pe Eminescu.

Alături, o tânără, modest dar cu multă îngrijire îmbrăcată, ascultă conversaţia noastră.

Dela început m'a întâmpinat:

— Să scrii că nu iubesc literatura, pentrucă visul meu a fost să devin inginer. Am ajuns însă la drept, unde nu ni se cere frecvenţă şi pot da lecţii. Ca să scap însă de plictiseala, pe care mi-o aduc textele şi cursurile de drept, citesc romane. Imi plăcea la început romanul lui Cezar Petrescu, însă de când scrisul său a început să fie brăzdat numai de fatalitate, înclin pentru romanul care tinde să îmbrăţişeze aspectele mai largi ale vieţii: C. Stere, Rebreanu, Peltz. Din literatura străină cetesc numai traduceri.

Iubitorul artei pure, student în ultimul an de litere, ne răspunde:

— Cetesc mult şi mă interesează, cu deosebire, manifestările din urmă ale romanului românesc. In preferinţe însă, am rămas la Eminescu, Coşbuc, Delavrancea şi ceilalţi clasici. Nu pot suferi maniera introdusă de Dobrogeanu-Gherea în critică şi Stere în roman. Romanul cu chee e o nenorocire pentru noi, căci nu e departe momentul când vom ajunge să asistăm la un spectacol penibil în detrimentul artei: luptători politici difuzându-şi credinţele cu ajutorul romanului sau al poeziei.

Pe o poziţie cu totul opusă se plasează colegul său, cu Malraux sub braţ:

— Pentru mine tânăra literatură proletară prezintă o cotitură în evoluţia culturii! Noi tineretul ne bucurăm de întorsătura pe care o ia şi romanul nostru. Cum să nu placă Răscoala, Uraganul, Calea Văcăreşti sau Hotel Maidan, când scormonesc, poate timid încă, un material aşa de vast, aşa de inepuizabil, poporul? O Olguţa, sau un Dănuţ oarecare, ne delectează, dar ne individualizează, izolându-ne de rest. Şi cerinţa vremii e să trăim din plin momentul istoric şi, mai ales, să-l înţelegem, transmiţând şi celorlalţi această înţelegere.

Nu putea lipsi şi o latură a dramei studentului român: Tot la litere e student:

— Eu nu mai cetesc decât în măsura în care, la limită, pot satisface cerinţele regulamentare. Şi aceasta nu pentrucă aş fi străin de emoţiile adânci, pe care ni le transmite scrisul unui Sadoveanu, Rebreanu, Cezar Petrescu sau Arghezi. Era o vreme când nici în somn, nu mă despărţeam de ei. Acum însă, când mizeria mă alungă dela o margine la alta a Capitalei, să adun un ban pentru existenţă, iar seara mă găseşte frânt de oboseală şi fără adăpost, de multe ori, singurul meu vis e să-mi pot trece, cât de mediocru, o sumă de examene acolo....

O şcolăriţă cu insignă de studentă insista că singurul romancier „adevărat" e Ionel Teodoreanu.

— Unde mai găsim un caracter aşa de fin şi precis conturat ca acela al Olguţei?

Şi, evident, eu nu ştiu să-i răspund unde.

— Să nu uiţi să spui că noi fetele îl sfătuim pe d. Teodoreanu să uite de ce i-a spus Ibrăileanu şi să se întoarcă la Medeleni. Şi e bine să ţie seama de dorinţa cititorilor şi cititoarelor, mai ales, care-l iubesc aşa de mult...

Şi i se împurpurează obrajii fragezi de copil tânăr, că şi-a trădat „secretul". Dorinţa fetelor care-l iubesc pe d. Teodoreanu, e dorinţa ei, de fapt.

Un student prin ultimii ani la drept s'a declarat autorizat a vorbi în numele mai multor. El i-a numit „întârziaţii cu examenele".

— Noi nu cetim. Nici nu interesează lectura în vremuri ca acestea, decât în măsura în care ne poate aduce o ştire, un fapt, menite a ne confirma credinţele: presa cotidiană. Şi nu toată.

Pentru noi biblioteca e un cimitir, unde se înmormântează de vii sufletele curate ale tineretului. Cartea desvoltă în sufletul tineretului pasiunea pentru critica distrugătoare, care merge la complecta negaţie. De aici vine îndoiala, slăbiciunea. Şi noi avem nevoie să credem cu orbire, nu să ne îndoim. Acţiunea şi numai acţiunea interesează în ceasul de faţă. Restul e pierdere de timp şi pervertire morală.

Discret, la butoniera hainei, îi strălucea insigna încadrată de o panglicuţă colorată...

ALN.

Cronica mizantropului

Relativităţi

— Interesul cu care ai ascultat poezia mea despre Griveiu — mi-a spus amicul meu poetul — îmi dă curajul să-ţi comunic cugetările mele cu privire la altă vietate, mult mai mică de astădată.

— Spune, — zic eu.

— Şedeam la masa de scris când am zărit un fir lucios legănându-se deasupra mâinii mele şi terminându-se cu o bobiţă. Privii de aproape şi recunoscui unul din acei păianjeni mai mult picioare de ei, care târăsc câte un fir dar nu prea fac casă. Era cât o gămălie de ac. Câtăva vreme şezu nemişcat pe mâna mea. Am avut numaidecât intuiţia situaţiei. Păianjenul nu ştia că se află pe un domeniu animal. Pustietatea locului îl înfricoşa. Precum am şi spus:

Pe mâna mea se lasă 'ncet un minuscul paing
Scăpat din fire nevăzute, scame care ning
    Din a odăii goluri
Şi 'nspăimântat de calcaroasa, noua geologie
Işi strânge lungile-i picioare 'n chip de pirostrie
    Şi cu-ochii dă ocoluri.

Deşertu-i trist şi 'nfierbântat cu maluri unsuroase
Impletituri pe nicăiri şi'n stâncile de oase
    Nu poate să pătrunză
Picioarele-i din fin gherghef. Din gropi păduri răsar
In care arborii un ae de basm, elastic, par,
    O mare, neagră frunză.

— Admis şi înţeleg — zisei eu — chestia cu împletiturile: „Impletituri pe nicăiri...". Mediul propriu pentru umblat al păianjenului fiind păinjinişul, pânza, un loc fără fire e ca o gară fără şine.

— Am văzut apoi că oaspetele meu tremură pe loc şi bâzâie. Ce să fie? mi-am zis. Apoi am înţeles. Locul era fierbinte şi-l îmbăta. Vasele sanguine băteau pe dedesupt şi asta semăna a bâzâit de muscă. Inebunit de lipsa de direcţie a bătăilor, bietul animal se nevroza pe loc:

In pântecele-i gras şi mort o spaimă caldă trece
Un tunet surd pe dedesubt îi frige trupul rece
    Ca un bolid de gips
Căci a simţit svâcnind ca mii de muşte într'o majă
Canalele de ser ascuns udând această plajă
    Acest apocalips.

Nebun, scrumit de vijelii şi clime de-alte zodii
El ţine pe loc sugând steril cu dulci melodii
    Un punct, neştiutor
De inima ce'n pieptul meu măsoară al lui timp, an
Şi pentru care nu-i de-ajuns prea scurtul lui timpan
    De marele motor.

Atunci am avut viziunea dreaptă a relaţiilor din univers. El şedea pe mâna mea şi sub ochiul meu şi nu ştia asta. Iar eu ştiam că cu o mică mişcare pot să-l şterg de pe mână. M'am simţit în faţa lui o înfricoşetoare divinitate:

Iar eu ce ştiu că degetul cel mic striveşte toate
Privesc din sferele de sus ca o divinitate.

— Ce spui e intr'adevăr mişcător!

ARISTARC

DIN RAINER MARIA RILKE

Daruri

Al vieţii tâlc nu-l căuta deloc
De vrei să-ţi fie viaţa sărbătoare.
Trăeşte orice zi ca pe-un noroc
Aşa precum în drumu-i un copil
Primeşte dela orice vânt tiptil
In păru-i câte-o frunză, câte-o floare...

Prin minte nici că-i trece să le-adune
Şi să le strângă'n poală sau în sin.
Din păru 'n care-au prins să se 'ncunune
El le desprinde c'un surâs virgin,
Apoi întinde mânile-amândouă
Către-ale tinereţii daruri nouă.

ENRIC FURTUNA

O manie primejdioasă

— Dracu m'a pus!...

Imi vine să-mi muşc mânile de necaz, să mă dau cu capu de toţi păreţii şi,— dacă n'aşi fi chel, mi-aşi smulge părul pentru ticăloşia ce-am comis! Poftim, acum sunt şomer...

Şomer! Care va să zică, de aci înainte, va trebui să-mi vând mobila, să-mi amanetez ceasul şi să tapez prietenii... Crudă soartă!

Şi — ceiace e mai ciudat, — este faptul că încă nu pricep pentru ce m'au dat afară dela Cadastru. Lucram la serviciul de Fono-Topo-Trigonometrie şi, neobosit, întocmeam hărţi regionale şi planşe topografice după cum mi se cereau dela Direcţie.

— Andronescule, dă-mi Regiunea Pituleasca; dar în culori — şi să fie apele curgătoare'n relief.

— Am înţeles, domnule director, în relief. La moment e gata! Dar numai asta? Veneau senatori şi deputaţi, granguri dela Preşidenţia Consiliului, şi-mi cereau statistici şi tabele, state nominale pe regiuni şi metri pătraţi, în fine tot ce le poftea inima boerilor, eu, Andronescu, le executam la punct. Dar... atunci de ce m'au dat afară?

— In referat ce zice, nene Firică...?

— In referatul de punere în disponibilitate nu există decât un singur motiv: *purtări nedemne în societate.*

— Purtări nedemne în societate? ne mirăm noi. Nu se poate!

Il ştiam pe d. Firică Andronescu un om onest, eminamente cinstit şi mai presus de toate moral. De unde dar acest calificativ mincinos, care să-l facă pe om să-şi piardă slujba? Juca oare cărţi? Da de unde! Fost-a văzut în case deochiate? Nici pomeneală! Avea cumva vreo amantă? El şi amantă, chel, obez şi cu nasul borcănos, asta-i bună!

— Atunci? ne frământam noi creerii, puşi în faţa unei probleme peste putinţă de deslegat.

— Şi totuşi, — continuă bietul Andronescu. — o mişelie am făptuit şi nu mă rabdă inima să nu mă destăinuesc vouă, prieteni.

Ne traserăm scaunele mai aproape spre a-i asculta mai bine spovedania.

— Voi mă ştiţi, că eu defecte n'am: fumez, beau câte-un şpriţuleţ şi din când în când joc la loterie. Atât! Dar când sânt în societate, împreună cu nevastă-mea, am un mare defect, pe care voi nici nu-l bănuiţi.

— ?!?

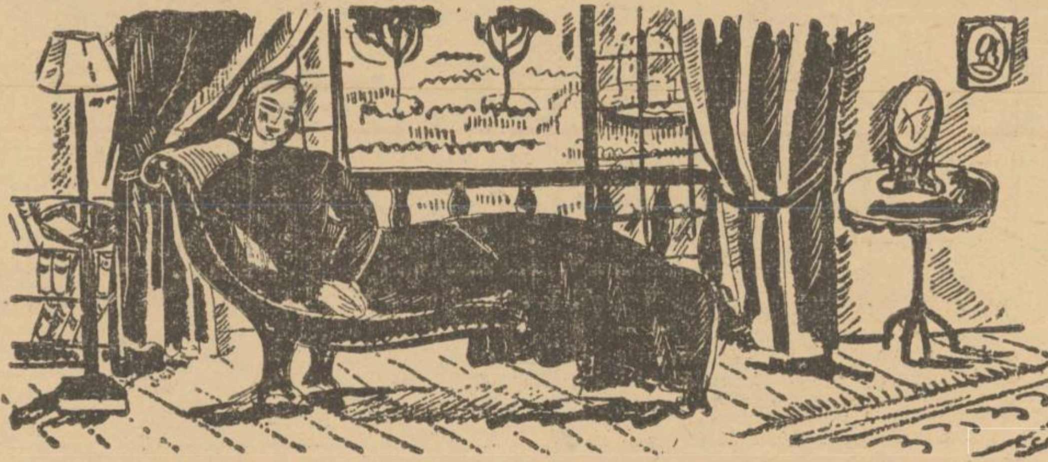
— Am o manie primejdioasă. Am mania să mă laud. Imi place, când sunt invitat prin familii, să mă'mpăunez cu pene ce nu-mi aparţin. Iar nevastă-mea îmi ţine isonul, ba, dacă-i vorba, mă şi întrece în lăudăroşenie. Să vedeţi: într'o zi suntem invitaţi la familia Blehu. Traian Blehu, inginer la Uzina Hidraulică, Blehoaica învăţătoare, mă rog... Nevastă-mea însă, care cunoştea descendenţa doamnei Blehu (tată-său sacagiu, maică-sa cocăreasă la Minerva) îmi dase zor tot drumul:

— Vezi, Firircă, nu uita. Cum o veni vorba, înşiră-le *titlurile noastre de nobleţe.* Să vadă Blehoaica că nu-i merge să ţiei nasu n sus cu mine!

Eu sunt un soţ docil. Vorba Aspasiei mele e sfântă. Nu c'aşi fi sub papuc, cum aţi vrea voi s'o deduceţi, dar dacă aşa mi-i firea, blajină. Şi, la urma urmelor, nu strică să te mai lauzi câteodată'n viaţă!...

Uitând de nenorocirea ce se abătuse asupra sa, d. Firică continuă:

— Ne-au primit — ce să zic — foarte bine. Dulceaţă de vişine crude şi tort englezesc cu smochine. Cafea Moka stropită cu rom Jamaica, mă rog, oameni cu stare. Uitasem aproape de recomandările Aspasiei, când observai că ea deschide focul. Gustând din cafea, strâmbă uşurel din nas, însă destul de vizibil şi întrebă cu cea mai dulce intonaţie din lume:

— Cât plătiţi cafeaua asta, M-me Blehu?

— 70 lei litra, răspunse gazda.

— Vai, se lăudă ea, noi luăm totdeauna de 180 de lei litra. Nu-i aşa, Firică?

— Sigur, aprobai eu, deşi cafeaua o cumpăr eu dela băcan: 12 lei suta de grame.

Veni vorba despre recenta nuntă a d-rei Pufy Tiberescu, verişoara doamnei Blehu.

— Vai, ma chère, se repezi nevastămea. Purta o rochie oribilă. Mi-a spus madam colonel Căruntu, ştii c'a fost eri la mine la un pokeraş, o-ri-bi-lă! Nu-i aşa, Firică?

— Sigur, întării eu, madam Colonel Căruntu e totdeauna'n curent cu moda.

— Dar à propos de rochia de mireasă... La nunta mea, — ah, ce furmoase-s amintirile! suspină Aspasia, tata, era pe atunci general de brigadă, mă pomenesc să-mi aduce înainte de nuntă un colier de perle...

— Ghici cine l-a purtat la nuntă, Aspasio?

— Păi, ştiu eu, papa...

— Principesa Yutlanda a Poloniei. Ţi-l fac cadou de nuntă... Dar rochia de mireasă... — de unde mi-ai adus-o, Firică?

— Dela Poitier, Paris, rue dela Paix, spuneam cu lecţia învăţată pe dinafară, ca să-i epatăm pe Blehuleşti.

— Ei, alte vremuri, complectă Aspasia. La serata de gală ce-am dat-o apoi în saloanele noastre, roiau cavalerii'n jurul meu ca albinele împrejurul stupului. Iţi mai aduci aminte, Firică, cum îl chema pe ambasadorul acela blond, cu monoclu, care mi-a cerut să-i acord primul vals?

— Ala blondu? Cum să nu. Contele Joubert-Charles-Marie-Bertrand de la Villeneuve, ambasadorul Franţei. Aaa, era viţă de Domn, se trăgea direct din Maria-Antoinetta, înşiram eu degajat, aşa ca şi cum prinţii, conţii şi ambasadorii erau persoane familiare cu care mă tutuiam.

Familia Blehu ne privea cu admiraţie, iar nevastă-mea se afla în al 9-lea cer. Eu — de ce să mint — şi eu mă simţeam bine evadând puţin din graniţele strimte ale unei slujbe infame şi situându-mă în compania atâtor oameni mari. Pe o fructieră de argint sosiră portocale şi banane. Pe când morfolea în gură un sfert de portocală, Aspasia cercetă cu atenţiune pereţii. Erau acolo fotografii de familie, picturi în uleiu şi reproduceri. Pe peretele din faţă, Traian Blehu fotografiat în faţa filtrelor de apă dela Bâcu-Arcuda.

— Observ că vă interesează captarea izvoarelor, d-nă Andronescu.

— Da, făcu Aspasia scoţând lorgnonul.

— Aici sunt eu, în faţa filtrelor care alimentează Capitala prin ţevi subterane cu apă potabilă. A fost o lucrare monumentală curăţirea Dâmboviţei de impurităţi, spre a putea servi cetăţenilor apă limpede la domiciliu.

— Grandioasă lucrare, mă minunai eu.

— Pe vremea noastră, apa ne-o aduceam sacagiii, nu-i aşa, madame Blehu? întrebă nevastă-mea cu o nuanţă voit ironică, amintitoare a profesiunii tatălui, sacagiul.

Blehoaica roşi şi spuse:

— Da, într'adevăr...

Trecurăm în salonul de fumat. Inginerul Traian Blehu mă întrebă, aşa, într'o doară, cum o duc cu serviciul. Ii răspunsei cu demnitate:

— Ah, moncher, ăsta-i serviciu? O porcărie! Chiar eri am vorbit cu văru-meu ministrul şi i-am spus-o ritos: — Dragă Sergiule, nu este de demnitatea mea să-mi irosesc capacitatea la Cadastru. Eu sunt născut pentru diplomaţie. O legaţie undeva la Haga, la Geneva sau la Paris... Şi-apoi, dragă d-le Blehu, am un director general, un cretin. Un imbecil, moncher, un tip imposibil, unu Grigore Pamfil... Las'că nu se pricepe deloc în Cadastru, dar e de-o impertinenţă revoltătoare! Se cunoaşte că-i neam prost, om de rând, marfă de duzină...

— De cine vorbeşti, Firică?

— De neisprăvitul de director...

— Ah, quel espece, se franţuzi subit Aspasia. Să-i ceri lui Sergiu să-l mute la Bazargic. Nu face de Capitală.

— Ba în fundul Basarabiei am să-l trimit, mă înfuriai eu. Am să i-o spun ministrului — Sergiule, dacă ţii la legăturile noastre de rudenie, zboară-l de aci!

Blehuleştii mă ascultau vădit impresionaţi de puterea mea de a muta directori generali, după plac. Schimbară între ei o privire pe care n'o înţelesei, când servitoarea anunţă un nou musafir

— Cine e, Aneto?

— Unchiul dvoastră, conaşule, d. director general Grigore Pamfil.

— Să mă aştepte în salon.

O bombă dac'ar fi exploadat lângă mine n'aşi fi fost atât de speriat. Eu şi cu Aspasia n'am mai ştiut cum să ne luăm bunăseara şi să nemerim uşa. In grabă mi-am uitat şi bastonul la ei... Acum, vă'ntreb? De unde dracu să ştiu eu că Traian Blehu e nepot de vară al d-lui director general?...

— Şi ce-a urmat?

— Ce să urmeze? Referatul *purtării nedemne în societate.* Acuma, nu zic, o fi lăudăroşenia un defect, dar poate fi motiv plauzibil să licenţiezi din slujbă un funcţionar model?

D-l Andronescu stătu puţin pe gânduri, oftă şi spuse:

— Dracu m'a pus? Bunătate de slujbuliţă, 5173 de lei în palmă.

Apoi, hotărît exclamă :

— Am găsit ! Mâne mă duc singur la Blehuleşti şi voi retracta tot ce-am spus atât eu cât şi Aspasia. Poftim, o fac şi p'asta! Le voi spune adevărul: că Aspasia nu numai că n'a avut tată general, dar nici măcar caporal nu era. Că la noi nu vin în vizită coloneilese; că litra de cafea n'o iau cu 180 de lei ci cu 30; că la nunta ei, tat-su i-a adus un şir de mărgele de 16 lei, că ambasadorul cela cum dracu-i spune, avea prăvălie de zarzavat în piaţă, că eu în diplomaţie mă picep ca mâţa'n călindar, că domnul director general Grigore Pamfil este un om bun, priceput, harnic , muncitor, pânea lui Dumnezeu şi că eu... eu sunt un mare păcătos şi lăudăros. Doar, doar mi-oi recăpăta slujba.

Această auto-flagelare a d-lui Firică Andronescu ne durea şi ne'ntrista. Bietul om, cu capul rezemat în palme, îşi depăna perspectivele sumbre, întrebându-se în gând: — M'o reprimi, nu m'o reprimi?...

Iar ca încheere, trist:

— Dracu m'a pus!

IULIU LAZAR

Muzicala

Are Feuerstein-Scântee
O soţie ideală
O podoabă de femee
Şi în plus şi muzicală.

Blondă, albă şi frumoasă
Şi o voce, o splendoare
De n'ar fi atât de grasă
Parc'ar fi privighetoare.

Când visarea o frământă
S'o înlănţue nevroza
Plină de iubire cântă
Câte patru ore Roza.

Varsă melodii duioase
Sufletu-i cuprins de trudă
Că ies oamenii din case
S'o audă.

●

Cum steteau ei într'o seară
Lângă patul cu polog
A avut loc într'o doară,
Următorul dialog:

— Când încep să cânt, — întreabă
Ea, cu nostalgie 'n ton —
Pentru ce te 'mbraci şi 'n grabă
Eşi afară în balcon ?

— Es chiar în balcon, la stradă
(Zise el). E-adevărat.
Vreau ca lumea să mă vadă
Să nu creadă că te bat !

Justificare

Mihai i-un clubman rutinat,
Să joace nimeni nu-l obligă;
Insă la poker regulat,
Câştigă.

La curse însă nu-i prieşte,
Căci nu-i norocul să-l desmierde.
Un ghinion îl urmăreşte
Şi pururea la curse pierde.

— Dece, l-a întrebat Păuna
(Soţia lui cu ochii verzi), —
La cărţi câştigi întotdeauna
Şi când pontezi la curse pierzi?

— Dar ce crezi? a răspuns Mihai —
Că-s domn în toate părţile
Şi pot amesteca şi caii
Aşa cum mestec cărţile?...

ION PRIBEAGU

Arcadie Avercenco

Aspiratorul de praf

Noi toţi suferim din cauza prostiilor. Dacă vi s'ar propune vreodată să alegeţi: cu cine să aveţi a face, cu un prost sau cu un escroc? fără şovăială, alegeţi-l pe escroc.

Impotriva unui escroc aveţi propria d-voastră judecată, inteligenţa şi bunul simţ, aveţi legile care vă vor apăra, aveţi viclenia pe care o puteţi opune vicleniei lui. La urma urmei, ar fi o luptă cinstită şi demnă.

Dar, ce poate să vă apere împotriva unui prost? Nici odată nu ştiţi ce va face un prost în clipa următoare. Va cădea de pe vreun acoperiş în capul d-voastră, vi se va arunca între picioare, vă va muşca sau vă va îmbrăţişa?... Cine va pătrunde tainele psihicului întunecos al unui prost?

Escrocul e matematica, ştiinţă supusă unor anumite legi; prostul e o loterie şi nu e supus nici unei legi şi nici unui sistem

Cel mai tipic prost e acel om din cărţile de citire pentru copii, care a tăiat găina ce-i făcea ouă de aur.

Toată lumea a pierdut de pe urma acestei fapte: şi găina, şi stăpânul ei, şi statul, asupra căruia se resfrânge, desigur, prosperitatea celui mai umil din supuşii săi.

Dar, gândiţi-vă: tot astfel ar fi procedat cu găina un escroc? El ar fi purtat-o în braţe, ar fi ferit-o de orice firişor de praf, ar fi hrănit-o cu grăunţe alese. Escrocul ştie prea bine că grăunţele nealese, amestecate cu fel de fel de lepădături, sunt de trei ori mai eftine... Totuşi, ar fi îndrăznit să dea găinii sale asemenea grăunţe? Nu.

Ar fi strecurat, poate, negustorului o monedă falsă, l-ar fi înşelat, dar să-şi obijduiască găina n'ar fi în stare nici cel mai patentat escroc.

Cititori, aproape fiecare din noi e o găină care face cuiva ouă de aur; de aceea, fiecare din noi riscă să fie tăiat de mâna unui prost.

Deci, jos cu proştii!

●

Aţi văzut vreodată cum un magnet, băgat într'o grămadă eterogenă de mărunţişuri, atrage din toate acele lucruri numai pilitura de fer? Cât de curat, dibaci şi ordonat o face? Aţi băgat un drug curăţel, neted şi lustruit... A trecut o clipă, şi a scos din grămadă un ghem diform, plin de pilitură şi de praf de fier.

Incă ceva: aţi văzut cum lucrează un aspirator de praf?

Ce spectacol minunat, magic.

Ca şi când ar fi înzestrată cu inteligenţă şi energie de om, trompa aparatului descopere praful. Te uiţi: abia s'a atins de praf, dar locul murdar a şi început să strălucească... Trompa cea lacomă nu va lăsa nici un fir de praf; plămânii puternici ai aparatului vor aspira toată murdăria.

Aspiratorul de praf nu ştie ce-i oftica, nu ştie ce-i tusea.

●

Intr'o zi, când stam pe un divan şi priveam cum funcţionează, într'o odae învecinată, aparatul minunat, a venit la mine un prieten şi mi-a spus:

— Eri am făcut o intrigă cu Elena Sergheevna...

— In ce chip?

I-am spus că te-am văzut la „Acvarium" cu o blondă. A stăruit multă vreme să-i spun cu cine erai, dar nu sunt prost. Am chinuit-o şi nu i-am spus. Aşa am râs...

— Cine te-a rugat să-i spui?

— Nimeni. Am vrut să-i aţâţ curiozitatea. Era cât pe-aici să plângă, biata femee; eu însă nu sunt prost, slavă Domnului. Ha-ha-ha... Nu te-am trădat.

Aspiratorul de praf şuera şi făcea

sgomot, pipăind un ciubuc prăfuit.

Eu mă uitam şi gândeam:

De ce n'ar inventa cineva un aspirator de proşti. Ar fi bine să aspirăm dintr'odată pe toţi proştii din oraşul nostru, pe toţi până la unul. Viaţa ar deveni într'o clipă mai luminoasă: iar aerul mai curat. Am răsufla mai uşor".

Gândul născocirii unui aspirator de proşti m'a stăpânit mută vreme.

●

— Gândeşte-te, ce am să fac cu ea? mi s'a plâns într'o zi un prieten, care moştenise de curând o moşie. Ce să fac cu aceste 500 desetini? Ţinutul e umed, mlăştinos, lipsit de păduri; doar nisip şi piatră. Apă nu găseşti decât la 20 verste depărtare, drumurile lipsesc. Până la cel mai apropiat oraş sunt peste 200 verste.

Mi-am trecut mâna prin păr.

— Ştii ce? Stai la masă şi scrie un anunţ pentru ziare...

S'a aşezat.

— Ei?

— Scrie: „Intr'un ţinut umed şi mocirlos, lipsit de apă de băut, se vând parcele pentru construcţii de case. Pădurile lipsesc cu desăvârşire; solul nisipos şi argilos. Cel mai apropiat oraş, situat la 200 verste depărtare. Drumurile şi ajutorul medical lipsesc. Regiunea e malarică. Un stânjen patrat de teren, 50 copeici. Doritorii se vor adresa biuroului de vânzare în cătunul X".

„Doamne Iisuse, a făcut prietenul meu. Cine poate să răspundă la asemenea propunere?... Doar un prost.

— Da, domnule. Nu te gândeşti, ar fi o minune: va fi singurul loc unde proştii se vor aduna şi vor alcătui o masă compactă. Moşia ta e un aspirator, care va scoate din ţinutul nostru pe toţi proştii... Ce bine ne vom simţi.

— Dar vor pieri repede. Mi-e milă de ei.

— De proşti? Să moară sănătoşi.

— Să adaug că verile sunt răcoroase?

— Nu, scrie aşa: „Iarna e rece şi fără zăpadă, iar vara năbuşitoare. Vegetaţia lipseşte"... Ai scris?

— Am scris. Dar nu ştiu; o să iasă ceva din afacerea asta?

●

A ieşit.

La biroul de vânzare din cătunul X au început să vină scrisori

Lumea întreba:

„E adevărat că în apropiere nu există pădure? In caz afirmativ, vă rog să mă înscrieţi cu 4 desetini, în partea unde solul e mai umed, fiindcă adeseori mi se usucă gâtlejul; pe urmă, cine ştie ce poate să ţi se întâmple în pădure?"

Un domn scria:

„Dacă anunţul spune adevărul în paragraful despre solul nisipos şi pietros, cumpăr 10 desetini: nisipul şi piatra îmi trebue pentru casă".

O doamnă întreba:

„Mă ispiteşte mult lipsa de ajutor medical. In adevăr, medicii îţi iau pentru consultaţii o avere, fără să-ţi fie de folos. E bine, deasemeni, că lipseşte şi apa: ea te îngraşă; eu beau zeamă de lămâie şi rămân cu stimă Vasilisa Cirkin".

●

In două luni, jumătate din terenurile parcelate de prietenul meu, se vânduse.

Aspiratorul de praf lucra din răsputeri...

Trad. de R. D.

O republică neagră

Pe coasta vestică a Africei, lângă Guinea, se află un stat de negrii, numit semnificativ Liberia.

Fondată în 1821 de sclavi americani ce au fost eliberaţi, Liberia e azi un stat nu numai populat dar şi condus exclusiv de negri, albii nefiind admişi în funcţii oficiale. Dacă prin excepţie reprezentantul Liberiei la Liga Naţiunilor e un oarecare baron Lehmann, acest fapt se datorează unor motive de ordin financiar.

Locuitorii din Monrovia, capitala Liberiei, şi în general cei aşezaţi dealungul coastei sunt urmaşii negrilor transplantaţi din America, de unde au importat religia, şi bigotismul, limba, manierele şi standardul de viaţă. Bisericile sunt totdeauna pline. Analfabeţi nu există.

Populaţia băştinaşă din interiorul ţării e sălbatecă. Intre aristocraţia urbană şi triburile autochtone nu există decât sentimente de dispreţ de o parte, de ură de cealaltă. Orăşanul se simte jenat gândindu-se la fratele său din interiorul ţării rămas înapoi cu milenii, primitivul ştie doar atât că negrul civilizat îl pândeşte pentru a-i lua dări. Baza legăturilor între oameni şi a progresului în general o constitue căile de comunicaţie. In Liberia nu există, cu mici excepţii, decât potecile umblate de indigeni. A cui e vina? Din cauza concurenţei marilor puteri care se bănuesc şi se pândesc reciproc căile de comunicaţie din Liberia sunt în acest hal. America consideră Liberia ca o mlădiţă a ei. Anglia şi Franţa veghează ca nimeni altul să n'aibă vreo influenţă asupra Liberiei. Chiar şi Germania îşi închipuia pe timpuri că are un cuvânt de spus, deoarece câteva zeci de negustori nemţi se instalaseră la Monrovia. Rezultatul acestei afecţiuni din diverse părţi a fost că nimic nu s'a făcut, nici unul din statele interesate netolerând ca altul să facă afacerea, iar negrii circulă mai departe pe potecile străvechi.

Din propriile lor mijloace şi puteri negrii au clădit o capitală destul de agreabilă ca aspect şi confort, au înfiinţat şcoli, chiar şi o universitate. Au încercat chiar să-şi apropie populaţia autochtonă prin sistemul numit „appreticeship" (ucenicie). Familiile din oraş primesc în sânul lor copii din sate, aceştia sunt crescuţi şi educaţi în schimbul unor servicii, fiind obligaţi să nu părăsească până la vârsta de 21 de ani, familiile unde au fost adoptaţi. Dealtfel tineretul negru dovedeşte pretutindeni o extraordinară sârguinţă la învăţătură, sperând că graţie culturii să poată obţine acces în lumea dominată de albi.

Condiţiunile prielnice de desvoltare nefiind acordate deplin se poate oare vorbi de inferioritatea rasei?

L. SEREANU

O biserică şi un muzeu Eminescu

Incă din anul 1919 un comitet de iniţiativă, în frunte cu magistratul C. Rangil, luase hotărîrea să înalţe o biserică şi un muzeu la Ipoteşti, în amintirea marelui nostru poet Mihail Eminescu.

Iniţiativa însă, ca orice pornire generoasă, s'a lovit de greutăţi dela început iar actualul comitet, însărcinat să ducă la capăt hotărîrea de a reconstitui casa părintească a lui Mihail Eminescu dela Ipoteşti şi bisericuţa lângă care au fost înmormântaţi tatăl, mama şi doi fraţi ai poetului, a reuşit, după amar de vreme şi multe piedici, să ridice biserica în roşu şi s'o acopere.

Astăzi acest comitet se vede în neputinţă de a continua nobila operă începută, în cale stându-i indiferenţa obştească şi chiar ostilitatea oficială.

Şi peste doi ani se vor împlini patru decenii dela moartea lui Eminescu.

In legătură cu aceasta, d. Cezar Petrescu autorul celor trei volume din romanul vieţii celui ce-a dat la lumină nemuritorul Luceafăr, a adresat acum câteva zile d-lui Mihail Sadoveanu o scrisoare emoţionantă, în care aminteşte de lucrurile triste dela Ipoteşti şi de sărbătorirea ce va să aibă loc peste doi ani.

Intr'un cald „Apel către admiratorii lui Eminescu", d. Mihail Sadoveanu se adresează tuturor prietenilor şi le cere sprijin pentru comitetul dela Ipoteşti, în vederea desăvârşirii unei pioase opere de comemorare şi cinstire a memoriei celui mai ales exemplar al geniului nostru naţional.

„Măririle, biruinţele, câştigurile, intrigile şi urile politice, realizările în domeniul material şi practic toate trec. Opera unui Eminescu rămâne; ea e un ambasador către Dumnezeu şi viitorime".

Aşa justifică d. Mihail Sadoveanu de ce se cuvine să cinstim memoria lui Eminescu şi de ce, lăsând la o parte vrajba şi vremelniciile, trebue să ne unim, ajutând iniţiativele care tind să-l facă mai viu printre noi.

Mărioara Ventura

Schiţă fugitivă

„Curcanii"

Mi-a fost întotdeauna drag teatrul. In şcoala primară, pe când abia prinsesem să cunosc literatura românească, puneam ban de ban de-oparte la puşculiţă şi mă duceam la librăria cea mai bine asortată din oraşul meu natal să cumpăr toate piesele de teatru apărute în „Biblioteca pentru toţi" şi „Biblioteca teatrului". Imi amintesc cu oarecare melancolie de bătăile de inimă ale emoţiei cu care deschideam cărţuliile acelea scrise mărunt, cu florile negre ale numelor de personagii ce reveneau necontenit, scriind taina intrigii teatrale.

Dialogul viu al piesei, cu totul altfel decât dialogul unui roman ori al unei nuvele, mă pasiona într'atât, că mă trezeam la sfârşitul lecturii cu ochi tulburi, ca dintr'un somn, ori ca după o întâmplare reală la care fusesem indiscret martor uitându-mă pe-un geam în interiorul unei odăi străine. Personagiile se mişcau ca 'n viaţa de toate zilele, vorbeau cu voci de felurite tonuri, plângeau, râdeau. Eu le urmăream cu răsuflarea oprită şi luam parte la tot ce se întâmpla, la sfârşit rămânând obosită, ca după o grea muncă o mare încercare tragică a vieţii ori o farsă plină de haz pe care mă făcuseră s'o trăiesc prietenii.

Aşa, am avut în mână şi 'n faţa ochilor şi piesa „Curcanii" a lui Grigore Ventura, nume complect necunoscut mie pe-atuncea, neavând rezonanţa şi greutatea pe care i le-a adăogat Mărioara Ventura. Pentru mine „Curcanii" era un fragment de viaţă, una din miile de feţe pe care mi le arăta realitatea; iar Gr. Ventura era un nume, ca oricare altul, legat numai de acea lucrare dramatică.

O fetiţă entuziastă

Mai târziu, am aflat că acel autor al piesei „Curcanii" era tatăl unei mari actriţe, al cărei nume trecuse graniţa, luminos. Mi s'a spus atuncea că Grigore Ventura, tatăl Mărioarei Ventura, a fost un om cultivat, fin muzicant şi iubitor de arte frumoase. Tatăl meu îl auzise odată ţinând o conferinţă despre muzică. Fusese profesor la „Academia liberă de Muzică şi artă dramatică" înfiinţată de T. M. Stoenescu, la inceputul secolului nostru, aici, în Bucureşti.

Se căsătorise cu artista Lia Vermont şi pe fetiţa lui, Maria, născută din această legătură, o înscrisese la Academia Liberă la care el era profesor, lăsând-o să-şi urmeze înclinările care o îndemnau să îmbrăţişeze cariera mamei ei, intrând în teatru.

Aici, la această Academie liberă, o văzuse întâia oară tatăl meu. Era pe atunci o fetiţă slăbuţă, brunetă, cu trăsături fine şi nervoase, făurite parcă de-un sculptor obsedat de-o imagine a unui vis, ori a unei poveşti. Deşi fine însă, trăsăturile acestui chip de copil arătau o voinţă tare, neînfrânată şi multă ambiţie. Se vedea de pe-atunci, că fata lui Gr. Ventura va fi cineva, ducând mai departe scânteia artistică ce licărise în încercările literare ale tatălui ei.

Dama cu Camelii

Incepusem să fiu om, când am văzut întâia oară pe Mărioara Ventura pe scenă. Renumele ei îmi intrase de mult în urechi şi 'n înţelegere. Auzisem laude de tot soiul. Mi se spovediseră oameni care purtau cald în suflet entuziasmul stârnit de jocul ei meşteşugit. Afişele, ziarele, revistele strigau numele „Ventura", cu glas puternic, cu mânile făcute pâlnie la gură, să se-audă mai bine. Cu toate că n'o văzusem niciodată, îi ştiam chipul, ochii, felul cum îşi modulează vocea, cum se mişcă în scenă. Din nenumăratele povestiri ale prietenilor, plini de arta marei artiste, puteam aproape reconstrui piesele create de dânsa. In cutare scenă făcea aşa, cutare frază o intona astfel, cutare pasagiu îl sfârşea astfel... Era îmbrăcată aşa şi pe dincolo, ce fel şi în ce culoare, cum îşi purta capul şi cum se uita. Adaos la asta şi criticile apărute cu nemiluita în presă, reportagiile şi interviewurile cu renumita comediană, şi e uşor de înţeles de ce când m'am dus întâia oară la „Dama cu camelii" să văd pe Mărioara Ventura „în carne şi oase", aveam impresia c'o cunosc şi c'o regăsesc numai în unul din rolurile-i preferate.

— O văd pe Ventura a cincia oară în rolul Margaretei Gautier şi nu mă pot opri să nu plâng, ca o proastă... — îmi spunea, atuncea, la acel spectacol, o cunoştinţă, doamnă în vârstă, şi puţin cam sentimentală.

Sentimentali erau se vede şi unii domni care îşi ştergeau ochii pe furiş, în scena din actul III, când tatăl lui Armand cere femeii uşoare să înapoieze familiei şi logodnicei pe fiul rătăcit. Sentimental eram desigur şi eu care priveam cu inima frământată de milă cum moare Margareta Gautier, la sfârşitul piesei, în braţele iubitului ei.

Şi doar ştiam că-i Ventura, nu-i Dama cu Camelii.

Un hatâr

Jocul atât de bine studiat, în cele mai mici amănunţimi, intonaţiile cu mii de nuanţe ale vocii, atitudinea găsită exact unde sfârşeşte naturalul şi unde începe arta făcută a scenei, înţelegerea piesei şi a rolului, au făcut din Maria Ventura o artistă de mare valoare, ale cărei merite au ridicat-o în ochii străinilor, alături de cele mai mari actriţe ale scenei. Plecând din ţara noastră mică, ca o stea care cere orizont mai cuprinzător, a strălucit în Franţa, stabilindu-şi acolo, reşedinţa. La noi nu se întoarce decât un scurt timp, o lună pe an, interpretând câteva piese străine, şi din când în când câte una românească.

Atunci, locuinţa în care se ascunde e asaltată de tot felul de admiratori, curioşi şi reporteri. In scurtele ore de odihnă, dintre repetiţii ori reprezentaţii nu ştie cum să scape de această avalanşă care o persecută.

Când am îndrăznit şi eu s'o tulbur, anul trecut rugând-o să-mi acorde o scurtă întrevedere, ca să vestesc cetitorilor ziarului „Adevărul Literar" ceva despre personalitatea-i artistică, cu greu mi s'a făcut „hatârul" să fiu primit pentru câteva clipe, la Athénée Palace, unde marea actriţă locuieşte de câte ori se întoarce în Bucureşti.

Scurt dialog

Mărioara Ventura era foarte răcită, abia putând susţine oboseala repetiţiilor şi a spectacolelor în care intrase.

M'a primit secretara dumneaei şi m'a rugat s'aştept.

In camera excesiv de caldă, mobilată cu multă grijă şi atenţie — cu tot felul de mobile şi lucruri stil — mă simţeam ca 'ntr'un cuib capitonat cu vată. Era linişte desăvârşită şi nimic nu îndrăznea să tulbure odihna stăpânei nevăzute.

— Sunt nepoftit, desigur, — mă gândeam. — Nu trebuia să răpesc d-nei Ventura rarele-i răgazuri de odihnă. Cum mă va primi oare?

Mărturisesc că eram emoţionat. Să fi văzut ori decât ori pe cineva pe scenă, să-l fi privit mişcându-se, să-l fi auzit râzând, plângând şi strigând, e cu totul altceva decât să-l ai dintr'odată în faţă, aici, aproape, neaşteptat de intim.

Zgomot de paşi. Uşa care se deschide.

— Sunt nespus de fericit...

Cam pe-această melodie, desigur, am cântat eu ceiace simţeam, în faţa apariţiei distinse, învăluită într'o personală eleganţă a tuturor mişcărilor şi-a celor mai mici amănunte vestimentare.

Mărioara Ventura, într'o haină de casă ce putea rivaliza cu cea mai reuşită rochie de seară, îmi întindea mâna. Recunosc aceleaşi trăsături de eroine celebre, privirea pătrunzătoare, părul de foc sumbru, gura voluntară; mă gândeam ce voiu spune oare în sprijinul îndrăznelei mele de a mă înfăţişa înainte-i?

C'o voce obosită şi alterată de imprudenta răceală, d-na Ventura m'a întrebat de ce venisem; în acelaşi timp mă poftea să iau loc. Ea se aşeza pe-o sofa mică, rezemată uşor într'un cot, reeditând pentr'o clipă imaginea aristocrată a d-nei Récamier, în salonu-i literar.

— Sunt foarte obosită, — mi-a spus. — Abia pot vorbi, după cum vezi. Dacă n'ai fi insistat atât de mult şi dacă n'ar fi pentru „Adevărul literar"...

Mi-am cerut scuze.

— Desigur că ai de gând să-mi pui tot felul de întrebări, despre debut, despre roluri, despre creaţia artistică...

— E drept.

— Am spus de-atâtea ori aceleaşi lucruri, că ar fi plicticos să mai repetăm atâtea locuri comune.

— Ce-are a face? — am încercat eu —; fiecare vede prin prizma lui proprie şi-aceleaşi lucruri apar de fiecare dată altfel.

— Nu. N'are nici un rost. Şi-apoi, îţi mărturisesc că n'am nici vreme şi nici putere să susţin un chestionar aşa de amplu, cum te pregăteşti d-ta să mi-l faci.

Adevărat, aveam un carnet şi-un creion pe care le ţineam gata.

— Spuneţi-mi ceva despre teatru, — am îngânat. — Ce credeţi despre criza actuală?

— Criza în teatru este o realitate, desigur. S'a spus cu drept cuvânt că cinematograful i-a răpit spectatorii. Dar dacă e cert că spectacolele de filme prezintă domenii de vis, pline de imagini minunate şi lumi variate, e tot aşa de sigur că teatrul are specificul lui care nu poate să-i fie încălcat.

— Credeţi că teatrul nu trebuie să imite cinematograful?

— Evident. Teatrul, după părerea mea, nu poate trăi decât printr'un text bun şi-un joc perfect, înlăturând tot ce-i mediocru. Dacă cinematograful îşi poate permite o temă banală, o intrigă slabă, şi-un joc suficient, teatrul e pierdut dac'o face. Filmul are alte însuşiri şi arme cu care luptă. Spectacolul de teatru trebue să fie cinstit, mărginindu-se la puţinele dar solidele lui arme.

— Şi 'n ce credeţi că constă textul bun al unei piese de teatru?

— Un text bun trebuie să-ţi evoce viaţă, să aprofundeze la perfecţie o problemă psihologică şi să atingă perfecţia stilului şi-a exprimării. Viaţă, perfecţie psihologică şi literară.

— Teatrul francez se conduce după aceste principii pe care le enunţaţi?

— Caută cel puţin să se apropie de ele, înlăturand tot ce e mediocru.

D-na Mărioara Ventura părea obosită. Imi spunea lucruri interesante; dar parcă ar fi preferat să nu le spuie şi să rămâie singură, în liniştea camerei capitonate. Am încercat să alunec din nou asupra unor întrebări referitoare la cariera marei artiste; dar de prisos.

— Publicul român e foarte înţelegător, — mi-a spus, la ultima mea întrebare, pusă cu multă timiditate; — are mult spirit critic şi ştie să aprecieze arta în justa ei valoare.

— De ce nu staţi mai mult, în Bucureşti?

— Mi-e cu neputinţă; şi-aşa îmi vine greu să lipsesc aşa de mult din străinătate. Aşi veni şi-aşi sta mai mult, de-aşi putea, căci teatrul românesc e în evident progres şi pot spune cu mândrie că scena noastră e demnă să stea alături de orice altă scenă din Apus.

Mărioara Ventura s'a sculat. Era târziu şi se simţea obosită. Şi-aşa îmi dăruise de-ajuns din clipele-i de puţin răgaz ce-i lăsa scena.

— Cu altă ocazie, poate... mi-a spus, pe când îi mulţumeam şi-mi luam rămas bun.

Şi caşicum aşi fi fost timp de un sfert de oră iluzia unei închipuiri, Mărioara Ventura a dispărut şi camera a rămas liniştită şi caldă, în urma mea.

„Straniu interludiu"

Dar adevăratul chip şi adevărata fiinţă a Mărioarei Ventura n'o regăseşti însă decât pe scenă. Aici se mişcă în largul ei, prinde viaţă, devine o realitate mai mare şi mai puternică decât palidul chip omenesc. Pe scenă, întruchipează idei, concepţii, simboluri. Aici, Mărioara Ventura e ceiace-o cunoaştem noi, ceiace trebue să fie şi să rămâie: o mare personalitate care îmbracă mii de chipuri, chipurile eternelor pasiuni şi probleme omeneşti.

Stagiunea aceasta, care e aşteptată cu nerăbdare de toţi admiratorii ei, ne rezervă, pe lângă dificilul rol al Fedrei, de Racine, pe lângă reluarea „Ca înainte, mai bine ca înainte" a lui Pirandello, una din cele mai originale piese ale dramaturgiei moderne: „Straniu interludiu" de Eugène O'Neil" — deţinătorul premiului Nobel pe anul 1936.

Piesa aceasta, care analizează femeia în toate ipostazele ei, de mamă, soţie, fecioară, amantă, aduce pe scenă şi psihologicul aparteu, într'o formă nouă.

— Straniu interludiu?.. se întreabă unii, cu curiozitate.

Mărioara Ventura va răspunde tuturor nedumeririlor. Ea va şti desigur să întruchipeze ideea şi intenţia marelui dramaturg american, împrumutând un nou chip adevăratei Mărioare Ventura, aceleia care e reală numai pe scenă.

VALER DONEA

Cronica modei

Rufăria nu mai e albă ca odinioară, în dulapurile copilăriei noastre. Ea e galbenă, palidă ca îngheţata de vanilie, trandafirie sau de un verde dulce şi care stă bine blondelor ca şi brunelor. Se va afla spre mirarea multora dintre noi că nu se mai poartă cămaşa pe piele şi că se propune înlocuirea ei prin aşa numitul „fourreau pantalon". Modelul acesta se face în *crêpe de chine* sau *satin*, pantalonul destul de lung, brăzdat cu *entre deux* brodat cu mâna, cu bande aplicate sau dantelă.

Nimic însă nu va putea înlocui combinezonul „fourreau", elegant şi practic în acelaş timp. Acest combinezon este în 1937 o rochie nematerială, tăiată în voal georgette, crep sau muselină, „en biais", pentru ca să ocupe cât mai puţin loc. E întovărăşit mai ales iarna pentru rochii de seară, de un pantalonaş uşurel.

Forma combinezoanelor variază după toaletă. Sub rochia despicată pe şold, au forma „enveloppe", pentru o rochie evazată pot fi făcute din *taffetas changeant* şi tivit cu o „*balayeuse*". Cămăşile de noapte, care se nu-

mesc în limbajul actual „rochii de noapte", sunt foarte ispititoare şi ca formă şi ca garnitură.

●

In ceiace priveşte rufăria de masă, în cazul când nu suntem pentru suprimarea ei, e de preferat, când primim oaspeţi, să alegem o faţă de masă şi şervete din acel damasse, glacé alb, care pune în valoare argintăria, porţelanul şi cristalurile cu atâta strălucire.

Pentru masa noastră de toate zilele şi mai ales la ţară, rămâne în favoare absolut numai faţa de masă şi şervetele colorate şi mai ales învrâstate în dungi şi carouri de culoare vie. Pentru acele care preferă micile carouri, şerveţelele şi „chemin de table" pe masa fără faţă de masă, pe cristalul sau faţa lustruită a mesei, recomandăm broderiile şi croşetajul artistic pe care orice absolventă de şcoală profesională îl poate executa la perfecţiune şi pe un preţ abordabil. Dacă pânza e fină, mica faţă de masă pătrată e foarte distinsă numai cu un monogram în colţ, la stânga.

Rufăria de pat se poartă în alb şi în culori, ceeace nu era admis de vechile generaţii. Ea e împodobită numai cu tigheluri şi rareori cu dantelă, dar are totdeauna un mic detaliu care să dovedească grija de frumos a stăpânei de casă, oricât de uşoară ar fi calitatea pânzei întrebuinţate.

●

Ca să vă păstraţi mânile tinere frecaţi-le cu mănuşă de „crin" ca şi cum le-aţi spăla.

Cronica cinematografului

Invazie franceză

După „Jenny", care era un film onorabil, au urmat, pe nerăsuflate şi în răstimp de numai o săptămână, încă alte şase filme franceze, unul mai prost decât altul. Este excesiv. In timp ce Americanii îşi bat capul să producă lucruri fine ca „My Man Godfrey", „Mr. Deeds", „Gost goes West" — sau măcar cum au fost „Piccadilly Jim" şi „Reputaţia Domnişoarei Allembury." In timp ce Americanii se frământă şi reuşesc să ne dea o viziune shakespeariană nouă ca în Romeo şi Julietta, o viziune dostoievskiană inedită ca în Raskolnikof. In timp ce Americanii compun poveşti grave şi răscolitoare ca „Infamia" sau ca „Bestia omenească". In timp ce Americanii se gândesc până şi la plăcerea copiilor, a tuturor copiilor, atât a acelora propriu zişi cât şi a acelora care mai supravieţuesc în sufletul adultului, pentru a da acestor copii poveşti emoţionante şi pătrunzător fermecătoare ca Micul Lord, Antonio Adverso, Macul Roşu, Marchizul de Saint Evremond. In timp ce Americanii muncesc şi inventează, Francezii trag mereu aceleaşi mâţe de aceleaşi cozi. Baur e pus să facă roluri de ingenuă, Danielle Darieux roluri de gangster, Signoret, cu expresia lui de „coană-mare" este pus să facă lucrurile cele mai viril-voinicoase: roluri de amiral, procuror, etc.

La urma urmelor, Francezii pot face ce vor. Dar cu ce este vinovat publicul românesc?

E drept că mulţi din comercianţii care închiriază filme sânt nevoiţi să angajeze filmul pe nevăzute, înainte chiar de a fi gata lucrat. Dar a cui e vina? Tot a lor, a importatorilor, care nu-s îndeajuns de sindicaţi. In breasla aceasta a cinematografului românesc fiecare trage unde poate, căutând a înşela pe ceilalţi. Niciodată măsurile de interes corporativ nu-s unanim respectate. Deaci starea precară a acestor negustori. Poate că o sindicalizare obligatorie, prin Stat, şi cu sancţiuni severe împotriva sabotatorilor, să fie singura cale într'o ţară de chiul şi ignoranţă comercială ca a noastră. In faţa unei bresle solidare, casele străine nu vor mai abuza, ca azi, obligând pe importator să angajeze filmul pe nevăzute, cu teama că altfel filmul va fi dat altuia.

Dar, oricum, şi lăsând la o parte toate acestea, negustorul se poate apăra şi subt actualul regim. Iată, de pildă, filmul „Beethowen". După ce criterii s'a putut orienta locatarul român? Numele vedetei? Nicio importanţă. Un actor bun poate, dacă filmul e tâmpit, să joace corespunzător. Numele casei? Nici asta nu însamnă nimic. O casă face lucruri bune şi rele. Regisorul? Asta da. Când cetim numele lui Lubitch ştim că nu ne vom păcăli, chiar când titlul bucăţii e o răsuflătură ca Văduva Veselă şi numele actorului o altă răsuflătură ca Maurice Chevalier. Dacă intervine Lubitch putem merge la sigur că va fi lucru subţire.

In schimb, e de ajuns să citim Abel Gance pentru a şti, dela început, că-i vorba de ceva anost şi inept.

Este nepermis unui negustor de filme cunoscându-şi cât de puţin „branşa" să angajeze o producţie unde ar fi amestecat numele lui Gance.

Lista catastrofelor

Iată lista catastrofelor, în ordinea lor cronologică: Nopţi pariziene, Rue de la Paix, Beethoven, ..., Marinella, Banii, Clasa opta.

Trebue să adaog câteva rezerve. Rue de la Paix este vagamente poliţist. Şi asta îl salvează întrucâtva. Apoi dialogurile sânt bine făcute. Ceeace nu-i cazul în multe alte filme franceze. Bunioară în „Banii" dialogul e lamentabil. In schimb, în „Les gais lurons", dialogul este remarcabil de nostim. Aş vrea să mai găsesc calităţi. Dar mi se pare că nu se poate.

Alexandre Korda, marele regisor londonez, a făcut un film unde toată lumea vorbeşte englezeşte, afară de eroina principală, Myriam Hopkins, proprietara unui viguros accent yankeu, accent nu numai în vorbire, dar în genere în gândire şi în mişcare. Ceea ce produce un foarte agreabil efect de contrast.

Este remarcabil faptul că Englezii, care dispun de o mare cantitate de buni actori pentru rolurile secunde, nu au aproape de loc actori pentru partitura de vedetă. Nu există niciun june-prim în toată Englitera. Nu-i asta foarte curios? Americanii au june-primi de toate formele, mărimile şi, calităţile.

Reamintesc toate acestea pentru că ele dovedesc încă odată ce important lucru este, în cinematograf, crescătoria de vedete. Numai aşa se poate face treabă bună. Ca probă, Englezii, într'un film de pură atmosferă londoniană, se gândesc să dea rolul prim lui Myriam Hopkins. Dacă rolul bărbătesc ar fi fost dat de pildă lui Ronald Colman, filmul ar fi fost perfect.

Dar să nu fim ingraţi. Filmul a fost excelent.

D. I. SUCHIANU

Ziua cărţii

In numărul din 31 Ianuarie 1937 al ziarului „Adevărul", d. Ion Minulescu semnează un articol în care arată „ce a fost şi ce ar trebui să fie Ziua Cărţii".

Până acum sărbătorirea acestui eveniment s'a redus la obişnuita lansare pe piaţa literară, a cărţilor ieşite proaspăt de sub tipar. Ziua cărţii fiind însă o sărbătoare a culturii, ar trebui să i se dea mai multă amploare populară.

In acest scop, d. Ion Minulescu propune ca pentru a cincea aniversare din primăvara acestui an, Ziua Cărţii să fie sărbătorită printr'o „Antologie a pitorescului românesc", la care ar fi chemaţi să colaboreze toţi membrii S. S. R.-ului, închegând prin aceasta „un mănunchiu impresionant de amintiri personale, scoase de fiecare scriitor în parte din sertarul intimităţilor lui sufleteşti".

In ce priveşte însă posibilităţile practice de realizare a acestui „început de nouă activitate culturală" d. I. Minulescu îşi îndreaptă privirea către editura Fundaţiei pentru literatură şi artă Regele Carol II, care ar putea patrona apariţia unei asemenea Antologii sui-generis, cum o numeşte d-sa.

Viaţa teatrală

Se împlinesc aproape două săptămâni de la premiera piesei „Victoria Regina", pe scena teatrului Naţional, şi tot nedumeriţi am rămas de cauzele care au determinat comitetul de direcţie s'o prezinte. Trebue să ne înţelegem: piesa d-lui Lawrence Housman nu este o piesă bună sau una proastă, şi nu-i putem discuta calităţile sau defectele, deoarece „Victoria Regina" nu este o piesă de teatru.

D. Lawrence Housman este profesor de istorie şi titularul unei catedre la Universitatea din Londra. In afară de aceasta, d-sa este considerat ca unul din cei mai de seamă erudiţi, iar părerile d-sale în materie de controverse istorice au o autoritate indiscutabilă.

Pentru a se distra deci, d. Lawrence Housman, s'a gândit să scrie *o istorie dialogată* a Reginei Victoria. Distracţie inofensivă, atâta timp cât nu s'au găsit directori de teatru care s'o ia în serios, pentru simplul fapt că personagiile lucrării *vorbeau*.

Aşadar d. Lawrence Housman a luat-o pe Regina Victoria de când era copilă, şi printr'o serie de tablouri suggestive, a căutat să ilustreze una din cele mai frumoase şi mai rodnice domnii din câte au existat. Adăugând tablouri peste tablouri — domnia Reginei Victoria a fost lungă, dela 1837 la 1901— biografia romanţată a d-lui Lawrence Housman a căpătat proporţiile unui manual istoric de specialitate. Dacă s'ar găsi cineva care să imite programul Teatrului nostru naţional, şi ar vrea să reprezinte în întregime lucrarea ilustrului profesor, atunci spectacolul ar dura cam o zi întreagă.

Direcţia Teatrului Naţional din Bucureşti, a fost nevoită însă, pentru a nu depăşi timpul reglementar al unei reprezentaţii, şi nici pentru a pune la o încercare prea grea răbdarea spectatorului, să comprime piesa, reducând-o la circa treisprezece tablouri, a căror desfăşurare durează totuşi peste ora unu din noapte.

Prin aceste amputări — recunoaştem necesare — lipsa de armonie scenică a lucrării a devenit izbitoare. Până să te obişnuieşti cu un personagiu, acesta dispare şi afli peste vreo cinci ani, adică în tabloul imediat următor, că a murit sau că a îmbătrânit, sau că s'a lăsat de politică. Nici o legătură între scenele care se succedează cu un ritm lent, nici un conflict care să alimenteze dialogul personagiilor, nici o acţiune care să se desfăşoare în întregime. Audienţe, primiri, iarăşi audienţe şi iar primiri.

Nu se poate face teatru cu o viaţă întreagă de om. Scena cere un episod de viaţă, un episod care să aibă un început, care apoi să *evolueze*, şi prin această evoluţie să ajungă la un sfârşit. Dacă d. Lawrence Housman s'ar fi gândit să ia din viaţa Reginei Victoria, *un episod*, oricare ar fi fost el, desigur că lucrarea ar fi căpătat o forţă dramatică ce ar fi corespuns necesităţilor scenice. Dar, trebue să o repetăm, pe autor nu l-a interesat să facă teatru. D-sa înainte de toate a vrut să prezinte, într'o manieră literară şi uşor de reţinut, o istorie a Reginei Victoria. Studenţii englezi desigur că folosesc lucrarea d-lui Lawrence Housman, jucând din când în când episoade răzleţe, în zilele de sărbători, reuşind astfel să facă istorie experimentală, practicată pe o scară foarte întinsă în Anglia.

Teatrul Naţional din Bucureşti are din păcate cu totul alte meniri. Şi prima dintre aceste meniri este de a juca teatru, şi nu de a convoca spectatorii, (convocare cam scumpă fiind plătită cu preţuri de premieră, din cauza cheltuelilor necesitate de montare) pentru a le preda un curs de istorie.

GH. NENIŞIOR

Eufrosina Dvoicenko

Valer Donea vorbind în unul din numerele trecute despre Adina Paula Moscu și opera ei de artă, a caracterizat-o ca pe o „Sfântă a Artei". Subtilul interviewer al ziarului nostru a prins şi a redat, în aceste cuvinte o atitudine rară „de graţie divină" realizată de unii dintre cei chemaţi spre a sluji în altarul artei și al spiritualităţii.

O astfel de sfântă este și Eufrozina Dvoicenko, pe care valurile potopului din 1914, au aruncat-o ca pe o păsărică jumătate moartă pe plaiurile noastre. Despre ea mi-a vorbit întâi profesorul Nicolae Iorga, căruia nu-i scapă din observaţie nimic din cele ce se reflectă pe chipul şi în sufletul învăţăceilor săi.

Când am cunoscut-o în 1928, mi se pare, la cursurile de vară dela Văleni, îmi apăru ca o adolescentă gracilă, cu faţa mâncată de doi ochi aurii sub sprincene brune arcuite, ţintiţi cu mirare și dor mistuitor de cunoaștere asupra lumii.

Totuși era mamă a doi copilaşi, lucrase în Basarabia ca institutoare la cursul primar, după ce învățase limba română și se devotase școlii și satului, în care o aruncase tempesta lumii, cu atâta căldură și sinceritate încât, fără să fi avut nici o protecție sau cunoștinţă printre cei de sus, primi o adresă de mulţumire de la ministerul instrucţiunii.

Cu braţele încărcate de lanţuri, înfruntând toate greutăţile materiale ale unei familii de refugiaţi, arzând de setea mistuitoare de a ști, de a se bucura de roadele arborelui cunoştinţei, Eufrosina Dvoicenko, bacalaureată din Rusia, de unde totuși a plecat când avea numai 16 ani, s'a înscris la Universitatea din Bucureşti, unde și-a luat doctoratul în Litere şi Filosofie. Profesorul Nicolae Iorga, căruia-i datoresc formarea și cultivarea atâţi tineri de valoare, a orientat-o și a sfătuit-o în primele sale lucrări, dintre care monografia lui Stamati a consacrat-o printre cei mai de seamă cercetători și a dovedit nu numai pasionata ei ardoare pentru erudiție și documente, dar și un real talent de reconstruire și sinteză a personalităţii în sfera sa de acțiune și de influenţă, cu atmosfera și coloritul propriu al timpului și locului. Academia Română i-a premiat lucrarea, profesorul Iorga, maestrul său, i-a dat posibilitatea să studieze la Paris, în Institutul de limbile slave antice și să-și desăvârșească formarea. Directorul Fundaţiilor Regale, d. profesor Rosetti, i-a editat ultima operă: „Inceputurile Literare ale lui B. P. Hașdeu" carte despre al cărei merit și valoare s'a vorbit în toată presa.

D-na Dvoicenko și-a consacrat viaţa muncii intelectuale. Rezemată pe o formidabilă și scrupuloasă documentare, cugetarea ei plină, viguroasă, virilă procedează c'o vădită siguranţă la construcţia sintetică a unei personalități și a unei epoce. Combativă și înarmată cu argumente bine cântărite și verificate, ea are elanul unei adevărate creatoare. Vorbește cu ușurință într'o frumoasă limbă românească, colorată de un ușor accent, cu avântul impetuos al unei adevărate rusoaice, dar cu luciditatea şi controlul minții sale clare, formată la o bună școală.

Dacă nu are liniștea și seninătatea Adinei Paula Moscu, are pasiunea și cariera sa de intelectuală, căreia i-ar sacrifica totul, dacă în acel tot nu ar fi iubirea și datoria către ai săi, fatalitatea unui destin neîndurat.

IS. SD.

Despre locuinţă şi locuit

Spre deosebire de alte vremuri trăim într'o epocă în care arhitectura este integral subordonată omului şi vieţii lui zilnice. Astfel comparând arhitectura egipteană cu piramidele ei închinate morţilor, în care spaţiul folosit abia ocupa a 20-a parte din corpul clădirii sau epocile când întreaga arhitectură se găsea în serviciul zeităţii sau al religiei (de pildă templele antice, bisericile gotice, etc.) cu felul nostru de a clădi, ajungem la concluzia că aceia ce ne preocupă astăzi exclusiv în arhitectură sunt problemele locuitului propriu zis. Acest interes este prezent fie că e vorba de Blockhouse-uri, sanatorii, grădini de copii sau clădiri publice. Cel mai impunător Blockhouse este în primul rând adaptat necesităţii locuitului după cum cea mai fastuoasă clădire publică este construită pentru a servi cetăţenilor şi satisface anumite interese ale lor.

Nici una, nici alta, nu sunt monumente menite să exteriorizeze ideia de grandoare sau de autoritate, dincolo de orice contact cu viaţa noastră zilnică.

Plecând dela această constatare, locuinţa — cadrul cel mai restrâns al vieţii noastre personale — trebue să realizeze o adaptare perfectă la condiţiile noastre de viaţă, în multiplele ei manifestări. Căci o locuinţă nu este numai spaţiul în care lucrăm, ne mişcăm, mâncăm şi dormim, ci este mediul vieţii noastre interioare. Prin aceasta ea devine însă, expresia relaţiilor noastre cu lumea formelor. Aceasta explică de altfel de ce felul în care concepem şi realizăm locuinta noastră, exteriorizează puterea noastră creatoare de forme.

In multiplele ei întrebuinţări, locuinţa are două meniri. Una gospodărească, alta estetică.

1. Cea gospodărească: Locuinţa trebue să organizeze mişcările noastre în viaţa de toate zilele, prin felul împărţirii camerelor, aşezării lor, legăturilor dintre ele, plasarea mobilierului etc, Organizarea vieţii într'o locuinţă, înseamnă în sensul nostru, a aranja cu maximum de bun simţ menajul, munca, recepţia şi odihna în aşa fel, încât ele să se poată desfăşura fără obstacole, raţional şi cu economie de timp. O locuinţă aranjată fără bun simţ sau rău împărţită, dezorganizează viaţa. Gândiţi-vă de pildă, la o locuinţă în care bucătăria este astfel situată încât trebue să parcurgi toate camerele, ca să serveşti masa. Sau dimpotrivă, când ea se găseşte chiar în apropierea intrării principale. Aceste sunt simple exemple, care pot fi însă uşor înmulţite.

2. Cea estetică: locuinţa trebue să creeze o stare de echilibru, o armonie, care ne impune obligaţia de a stăpâni şi înfrumuseţa mişcările noastre. Intr'o locuinţă cu o atmosferă de cultură, curăţenie şi ordine, supraveghem gesturile noastre şi le dăm o notă de reţinere şi decenţă. Un covor persan, într'o odae elegantă, face inutilă o anumită recomandaţie expresă des întâlnită în vagoanele drumului de fier sau în localurile publice, şi mai des nesocotită.

Orice armonie e determinată de anumite legi artistice, şi ca atare şi locuinţa, cadrul vieţii noastre personale este şi ea supusă acestor legi.

In ce constă aplicarea acestor legi? In stabilirea unei armonii a încăperilor, adică proporţia lor, ornamentarea prin elemente clasice ca: soclu, pilaştri, cornişe, etc. Sau împărţirea pereţilor prin deschizături cum sunt ferestre şi uşile, nivelarea podelii, etc. Aceasta este ceiace numim arhitectura unei locuinţe. Trăind însă într'o eră săracă în forme, legaţi fiind încă de ideologia de după războiu, care a rupt hotărît cu tradiţia podoabelor bogate, am pierdut relaţia cu legile clasice, pereţii reprezentând pentru noi numai o coajă, care mărgineşte spaţiul. De aici, rezultă şi aversiunea faţă de pereţii ornamentaţi ori coloraţi.

Farmecul arhitecturii unei locuinţe de astăzi, constă deci numai în proporţia spaţiului şi relaţia sa cu exteriorul (legătura cu natura prin fereastră). De aceia un rol principal cade mobilierului şi obiectelor de trebuinţă zilnică. Prin variaţia formelor şi culorilor lor, creem o atmosferă personală şi intimă.

Dar chestiunea mobilierului este o problemă pentru sine, care necesită o tratare deosebită.

H. S.

Personalitatea

Imi aduc aminte că mai de mult, cu ocazia unei petreceri între intimi, agrementată cu o orchestră de lăutari oacheşi care în afară de repertoriul la modă, mai ştia şi unele cântece bătrâneşti de toată frumuseţea, se afla printre cei de faţă şi pictorul Băeşu. Acesta discuta cu cineva chestiunea educaţiei artistice.

Ca să demonstreze mai bine cele ce susţinea, pictorul luă un tablou din perete şi-l aşeză într'o lumină mai bună. Orchestra fiind în pauză, unul dintre executanţi, un pur sânge, se apropie privind cu mult interes tabloul care reprezenta un peisaj cu un drum la o margine de sat.

— Cum îţi place, e frumos? îl întrebă Băeşu.

— Frumos tare, declară lăutarul.

Pictorul avu în ochi o lucire de maliţiozitate.

Il întrebă pe muzicant ce reprezenta tabloul. Acesta stătu o clipă la îndoială privind cu atenţie încordată şi foarte de aproape peisajul cu drumul. Spuse cam nesigur:

— Apoi... e-un om.

După alte câteva încercări cu alte tablouri, însfârşit cântăreţul nimeri cu răspunsul lui aproape invariabil „un om", subiectul tabloului arătat. Era în adevăr un portret, numai că Băeşu îl prezentase vederii profanului cu fundul în sus. In mai multe fotografii aduse de către cei de faţă, amuzaţi de aceste experienţe, profanul recunoscu subiectele, e drept însă, că tot cu oarecare dificultate.

Această întâmplare demonstrase ceeace Băeşu susţinea în discuţia care avusese loc cu puţin înainte:

Că pictura cere o prealabilă educaţie a ochiului, pentru a putea fi înţeleasă şi gustată. Cu toate că artă de imitaţie, imitaţia este mijloc, nu scop. Pentru ca imitaţia să nu fie scopul, artistul alege din ceeace vede numai o parte pentru a o pune în opera lui, partea care se potriveşte personalităţii lui. Cu alte cuvinte aduce unele deformări obiectelor pe care le reprezintă după imitaţia celor din natură.

Aceasta constitue stilul, sau cu un cuvânt care are o uşoară nuanţă peiorativă parcă, maniera.

Ceiace face forţa şi valoarea unei personalităţi fiind tocmai stilul, artiştii se străduesc să aibă numaidecât unul, chiar când acesta nu le este propriu. Lucrul acesta este scuzabil pentru cei mai tineri în artă: artistul îşi formează astfel ochiul şi gustul uitându-se printr'o prismă care nu este a lui, dar pe care o ştie sigur, bună.

In secolele trecute ucenicul pictor căuta să fie cât mai fidel procedeelor maistrului său. Asta n'a împiedecat niciodată isbucnirea din când în când a unor puternice personalităţi, complect originale în felul lor de a vedea, care nu erau de loc incomodate de a fi imitat în începuturile lor pe înaintaşi.

Dar se şi întâmplă uneori că artişti dotaţi cu o apreciabilă forţă de realizare plastică, nu se mai regăsesc niciodată pe ei înşişi. Ei nu reflectă decât ceeace au văzut la alţii. Aceştia s'ar putea numi cameleonii artei. Unii dintre aceştia sunt însă de bună credinţă, dar sunt obsedaţi de viziunea puternică de împrumut.

După ce v'aţi uitat cu atenţie încordată la peisajele, să zicem ale lui Corot, nu ştiu dacă vi s'a întâmplat apoi să observaţi că toţi copacii parcă au frunzişul mai dantelat şi că au linii mai graţioase decât le vedeaţi până atunci şi că însfârşit toată natura a început să se prezinte dintr'odată în maniera lui Corot.

Acelaş lucru se întâmplă câteodată când în faţa unui personaj din viaţa de toate zilele, nu te poţi opri să exclami în gând: Dar ăsta-i Caţavencu al lui Caragiale!

De această tiranie a marilor creatori în artă unii nu pot să scape. Este cazul celor ce împrumută tiparele artei lor dela alţii, fără voie, cu sinceritate.

Uneori apar nişte fenomene curioase: imitaţia unui stil se mărgineşte numai la unele din elementele acestuia. Imitatorul îşi însuşeşte din stilul considerat desenul, adică linia, felul de a îmbina valorile şi de a aşeza pasta pe pânză, rezervându-şi însă ca proprie, culoarea. Din acest fel de colaborare rezultă ceva hibrid. Inchipuiţi-vă pictura lui Vlaminck care-i plină de dramatism, transformată numai în ceeace priveşte culoarea.

Pictura lui Vlaminck ar deveni inexpresivă, ar fi un non-sens.

In goana după găsirea unei peceţi proprii, unii îşi închipue că-i deajuns o mare uniformitate în elementele care constituesc mijloacele de expresie.

A fost anul trecut în Bucureşti o expoziţie în care toate tablourile erau cam de acelaş format şi mărime, la fel încadrate şi mai cu seamă la fel colorate, fie că unul reprezenta un peisaj iar altul un interior.

Adevăratul artist, dimpotrivă, împacă cele mai variate şi diverse mijloace de expresie specifice artei lui, într'un tot unitar. Opera lui privită în ansamblu degajează ceiace este adevărata personalitate a acestuia.

T. ICONARU

Cântec de pescar

Valuri repezi şi strălucitoare
Peste-amurguri calme fluturând,
Lotca mea făceţi-o ca să sboare,
Până hăt, departe peste gând...

Unde 'n albul nopţii luminiş
Fierbe rodu 'n pântecele pline,
Und' se joacă umbra pe furiş, —
Zorile se 'mbracă 'n serpentine.

Şi s'arunc năvodul la 'ntâmplare
Până'n ziuă Dunărea s'o sec,
Inima să mi-o trimit pe mare,
Şi 'napoi cu cântecul să plec...

CONSTANTIN SALCIA

Cartea străină şi bibliografia

Miracolul în literatură

C. F. Ramuz este un scriitor romand pe care critica autorizată nu-l recunoaşte ca făcând parte din literatura franceză. Această situaţie literară nu se datorează ideilor sau personalităţii scriitorului, ca odinioară, când a fost vorba de Amiel sau de Rousseau, ci dificultăţile ce se fac scriitorului provin din cauza stilului său. Ramuz fiind privit ca un scriitor în dialect nu este admis în panteonul stiliştilor francezi. In realitate, el utilizează limbajul vorbit, dar nu putem privi stilul său ca o simplă imitaţie a vorbirii „vandoise". El posedă mai de grabă un stil format sub influenţa lui Claudel şi a lui Peguy, prezintând numai pe ici pe colo unele abuzuri de fraze care se repetă, de simplificări sintactice, dar numai în episoadele fără importanţă. De îndată ce emoţia se resimte, stilul ne apare ca cel mai potrivit posibil.

Dar caracterul distinctiv al lui Ramuz nu este în stilul său, deşi trebue să recunoaştem ca forma găsită de el este singura în care poate să ia expresie „realismul său mistic". Trăsătura cea mai pătrunzătoare şi mai personală a literaturii sale este, fără îndoială, sentimentul miracolului. Toate cărţile sale sunt impregnate de acest sentiment. Astfel în „Aline" el e latent, în „Les signes parmi vous", pluteşte în atmosferă ca o spaimă misterioasă. In „La grande peur dans la montagne" el apare cititorilor ca şi ţăranilor din regiune, ca un diavol supărat, hărţuind lumea cu răutatea sa. Pe când în „La beauté sur la terre" miracolul este admiraţia fără margini pentru frumuseţa unei apariţii dumnezeeşti printre oameni.

Cartea, însă, care înseamnă triumful definitiv şi desăvârşit al miracolului, este „La guerison des maladies".

Preschimbarea lentă a unei lumi închise în orizonturi înguste, este atât de bine redată încât provoacă o viziune de o intensitate incomparabilă şi anume creată pentru un roman cu conţinut din viaţa rustică, căci nu ne putem închipui o operă ca aceasta petrecându-se în condiţiile vieţii moderne, într'un oraş plin de zgomot şi singurătăţi. In cercul, ales de C. F. Ramuz, personagiile trăesc laolaltă, într'o lume închisă, în aceiaşi căldură, în aceiaşi lumină care le revine tuturor fie dela lucrurile şi întâmplările trecătoare, fie dela cele veşnice. E vorba mai mult de sufletul colectiv decât de cel individual.

In acest curent literar, alături de Englezul Billinger şi Francezul J. Giono, Ramuz se distinge prin mai multă profunzime, căci personagiile sale nu sunt determinate de instincte primare, ci-şi au fiecare caracterul de persoană umană bine accentuată. Se constată în ele realităţi care le depăşesc şi de aci atmosfera de miracol care planează peste întreaga operă.

Ultimul roman al lui Andre Gide

Eroina acestui ultim roman figurează în „Ecole des Femmes" şi în „Robert" (Ecole des Maris.) Ea poate figura deci ca a treia parte din tripticul general şi se poate denumi „Geneviève" (L'Ecole des Filles).

Romanul este alcătuit din trei epizoade şi câteva reflecţii, ceiace înseamnă că e lipsit de construcţie. Lipsesc din el fiorii şi frumuseţile „Imoralistului" şi acelea ale romanului „La Porte étroite".

Autorul deşi îşi apără multe din ideile şi credinţele cele mai scumpe, ca independenţa, libera dezvoltare şi atacă ipocrizia şi deformarea sufletească, nu o face cu tot sufletul şi nu are aerul să-şi ia prea în serios personagiile. Am putea să caracterizăm romanul ca o serie de povestiri morale, unele glumeţe, altele ironice şi chiar de un comic accentuat, altele grave, dar scrise toate în ton familiar şi plăcut.

André Gide

Din cele trei povestiri, „Geneviève" este cea mai importantă, scrisă cu arta cea mai delicată, cu o mare fineţă de desemn şi o deosebită justeţă de ton. Trei fete tinere, prietenia şi înflorirea lor la viaţă, îndărăt mamele confidente şi în fondul tabloului siluetele cam caraghiose ale taţilor. Lumea aceasta mică e tratată cu o naivitate de o desăvârşită artă în uşurătatea ei, constituind o bucată încântătoare în paginile din începutul povestirii. Partea doua e mai puţin bogată în trăsături cu mai multe muchii sub aparenta lor neglijenţă. In tot cazul, nu e o carte care să fie la înălţimea ambiţiei sale din primele opere, fiitd totuşi o carte eşită din mâna de maestru a lui André Gide.

Premiul Femina

In codrul Normandiei, care e faţă în faţă cu insula Jersey, în care s'a născut Louise Hervieu, se desfăşoară în faţa ochilor noştri, îngrozitoarea tragedie a eredităţii.

„Sang": nenorocirile unei copile născute dintr'o familie de ţărani în care sălăşlueşte o boală înspăimântătoare, arată crima de a fi aruncat în ghiarele durerii un copil nevinovat, care va plăti prin chinurile sale fizice şi morale, nebuniile celorlalţi.

Scriind această carte, care e începutul unui ciclu ce va continua, Louise Hervieu a adresat bărbaţilor un dureros strigăt de alarmă, o implorare de milă şi chemare către cea mai elementară şi sfântă datorie socială.

Premiul Interallie

Rene Laporte: Chasse de Novembre

René Laporte descrie „vânătoarea" fără noroc, pe care o încearcă în toamna vieţii — în luna Noembrie, — o artistă de talent mediocru, care însă n'a găsit niciodată adevăratul succes pe scenă şi care acum îl caută în altă direcţie. Fiica unor artişti fără talent, Lucie Mermonde se hotărăşte într'o bună zi să-şi joace cartea cea mai sigură, neobişnuita ei frumuseţe. Intâmplarea face ca ea să fie aleasă de un castelan din categoria bărbaţilor care se căsătoresc cu femeia iubită. Lucie Mermonde se pregăteşte să joace pe scena lumii rolul pe care nu-l reuşise niciodată în teatru. Micul orăşel de provincie e însă inflexibil în rigorile sale faţă de noua intrusă şi numai la moartea soţului său, Lucie Mermonde primeşte doritele vizite ale oficialităţii. Liniştea şi visul său însă, nu sunt pe deplin realizate. Doctorul de ţară pe care-l ajută să ajungă deputat şi'n care-şi pusese toată nădejdea — odată scopul ajuns — se îndepărtează de ea lăsând-o prada celor mai crude decepţiuni, mergând cu paşi eroici către eternul sfârşit tragic.

Premiul Renaudot

Louis Aragon: Les beaux quartiers

In romanul social „Les beaux quartiers" e descrisă, mai întâi, viaţa unui orăşel din sudul Franţei, jocul ambiţiei, al dragostei şi al banilor care se încrucişează cu plecarea spre Paris a fraţilor Barbentane.

Cei doi Barbentane erau fraţi prin sânge, dar duşmani prin spirit, suflet şi sentimente. Dintre aceştia, studentul în medicină Edmond va aluneca în curând dela clinică spre tripourile cele mai abiecte. Armand, rupând cu mediul său burghez, se îndreaptă către cartierele de lucrători ale Parisului, cu care îşi împarte bunurile şi viaţa.

In aceste două tablouri sociale, Louis Aragon nu-şi pune în acţiune numai sentimentele sale personale, dar şi calităţile de pictor şi romancier, care stârnesc numai admiraţie.

Bibliografia traducerilor româneşti din operele lui Puşchin *

1. — ŢIGANII. Piimă a lui *A. Puşkin*. Tălmăcită din limba Rossienească de Alexandru Donici.
Bucuresci. In Tipografia lui Eliad, 1837. In 8°, 24 pagini. (Alfabetul de tranziţie.)

2. — *Alexandru Puşkin*. NUVELE ALESE. cu portretul autorului şi o notă biografică. Traducere de I. Hussar.
Craiova. Institutul de Editură Ralian şi Ignat Samitca. (1895). In 12. 94 pagini. (Biblioteca de popularizare pentru literatură, ştiinţă, artă, No. 9).

3. — *A. S. Puşkin*. FIICA CAPITANULUI. Traducere de Ioan R. Tzincoca.
Roman. Tipografia Leon Friedmann. 1899. In 8°. 200 pagini.

4. — *Al. Puşkin*. FATA CAPITANULUI. Roman.
Bucuresci. Editura Tipografiei „Universul". Luigi Cazzavillan. (1899). In 8°. 112 pagini. (Biblioteca Economică a ziarului „Universul". (No. 9).

5. — *Alexandru Puşkin*. ŢIGANII. Poemă. Tradusă din ruseşte de Alecu Donici.
Vălenii-de-Munte. Editura tipografiei „Neamul Romănesc". 1908. In 16. 22 pagini.

6. — *Puşkin*. DUBROVSKY. Roman Traducere de Vlădescu.
Bucureşti. Editura Librăriei Leon Alcalay. 1909. In 12. 128 pagini. (Biblioteca pentru toţi. No. 486). (A apărut în mai multe ediţii).

7. — *Al. Puşkin*. HAREMUL (FANTANA din BACCY-SERAY). — POVESTEA COCOŞULUI DE AUR. — VOEVODUL BUDRIS ŞI FIII SAI. — MAREI. — CARUŢA VIEŢEI. Traducere din ruseşte de G. Carp.
Bucureşti. Editura „Lumen". 1910 In 12. 32 pagini. (Biblioteca „Lumen" No. 63).

8. — *Alexe Puşkin*. FATA CAPITANULUI. Roman. Traducere de George Emil Bottez.
Bucureşti. Atelierele „Adevĕrul". (1912). In 8°. 52 pagini. (Biblioteca Ideală. No. 4).

9. — *Alexandru Puşkin*. DAMA DE PICA. Traducere cu o prefaţă de I. Constantinescu-Delabaia.
Bucureşti. „Minerva", Institut de Arte Grafice şi Editură. 1915. In 12. 105 pagini. (Biblioteca „Minervei" No. 201).

10. — BORIS GODUNOV. Dramă muzicală în 5 acte (8 tablouri), Cuvinte şi muzică de Mussorgski. Versiune românească de Nym.
Bucureşti. Opera Română din Bucureşti. 1925. In 8°. 30 pagini. (Cuvintele nu sunt de Mussorgski, ci sunt luate din drama în versuri a lui Puşchin „Boris Godunov").

11. — *A. Puşkin*. DAMA DE PICA. Bucureşti. Editura „Adevĕrul" (1926). In 8°. 32 pagini. (Lectura. Floarea literaturilor străine. No. 67).

12. — *Al. Puşkin*. DUELUL. In româneşte de P. P. Stănescu.
Bucureşti. Editura „Adevĕrul" (1927). In 8°, 32 pagini. (Lectura. Floarea literaturilor străine. No. 104).

13. — *Alexandru Puşkin*. FATA CAPITANULUI. Roman. Textul românesc de George B. Rareş. Ilustraţii de Anestin.
Bucureşti. Editura Societăţei Anonime „Eminescu", (1928). In 4°. 92 pagini. (Seria „Romanele alese").

IGOR MIASNICOV

*) Din lucrarea inedită „Bibliografia traducerilor româneşti din literatura rusă". N'au intrat aci traducerile apărute în periodice.

Cartea românească

Titu Maiorescu: Insemnări zilnice, I

A apărut volumul I din *Insemnările zilnice* ale lui Titu Maiorescu (1855—1880) sub îngrijirea erudită a d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu. Editorul a avut o însărcinare mai grea decât aceea de a transcrie şi supraveghia. Cea mai mare parte din textul caietelor maioresciene din această epocă este în l. germană, încât ca să ne fie de folos, d. Pogoneanu a tradus în româneşte jurnalul, însoţindu-l de note care explică aluziunile şi stabileşte împrejurările biografice. In acest fel de lucrări d. Rădulescu-Pogoneanu are o îndemânare incontestabilă (s'a văzut aceasta şi cu prilejul publicării corespondenţei germane a lui Eminescu) la care îl ajută cunoaşterea temeinică a l. germane, cultura generală şi în sfârşit familiaritatea cu atmosfera epocei din urmă a *Convorbirilor literare*. In introducere editorul statorniceşte foarte nimerit importanţa însemnărilor şi schiţează chiar un portret al lui Maiorescu cel nou care e veridic, fireşte, deşi privit cu veneraţiunea maximă a admiratorului. Trebue să adăogăm că asupra lui Maiorescu s'au mai ivit multe ştiri, printre care cele mai de seamă în corespondenţa cu Duiliu Zamfirescu publicată de d. Em. Bucuţa. Se poate deci distinge figura lui Maiorescu foarte clar, cu toate că alte documente stau încă ascunse. Nu vom încerca să-i facem acum un portret Pentru asta trebue spaţiul larg în care nuanţele să se distingă bine. Dar se pot stabili unele linii. Intâi de toate se cade să ne înţelegem asupra unui punct. Titu Maiorescu a fost o puternică personalitate şi o figură culturală capitală a României noui. El a creat stilul abstract al discuţiei şi a personificat judecata critică implacabilă. Atitudini maioresciene se vor întâlni şi mai înainte, Maiorescu le va da însă forma tipică. Opera lui scrisă este însă, orice s'ar spune, restrânsă şi, scoasă din condiţiile istorice ale culturii noastre, de un caracter pronunţat didactic. Titu Maiorescu a fost prin urmare un mare profesor. S'a spus că el, intorcându-se în ţară, a făcut un sacrificiu mare, că în străinătate ar fi devenit un om însemnat, universal. Noi ne îndoim de asta. In Germania Maiorescu găsea cinci sute de inşi ca el, la noi însuşirile lui spirituale şi de caracter însemnau un moment istoric. Ca să fi izbutit în Occident, în sensul creaţiunii, Maiorescu ar fi trebuit să aibă geniu. Tocmai acest lucru îi lipsea. Ar fi fost şi acolo un distins profesor sau un om politic, dar fără împrejurarea eroică a luptei cu un element ostil. Compararea lui Maiorescu cu Eminescu, ba chiar cu Hasdeu, este revelatoare. Ce capacitate de visare, ce pătrunderi la Eminescu, ce nebună curiozitate la Hasdeu, câtă vastitate! Ce plini de urmări pentru creaţiune în ştiinţă şi poezie au fost Hasdeu şi Eminescu! Prin urmare, fără fanatism, să privim pe Maiorescu numai ca pe un factor esenţial al culturii noastre.

Scriindu-şi jurnalele în nemţeşte Maiorescu nu s'a gândit să le publice. Asta e clar. Dar de vreme ce nu le-a distrus pe toate, ba chiar s'a gândit să le lase Academiei, urmează că ştia că posteritatea le va consulta. Nimeni nu-şi scrie jurnalul numai pentru el. Dacă statisticeşte ele n'au nicio valoare, ca documente de analiză ele arată neîndoelnic cât vedea din viaţă Maiorescu. Un om care dela 15 ani începe să noteze cu o vădită conştiinţă a personalităţii sale nu poate fi decât numai în aceste pagini. Dacă ar fi fost mai mult s'ar fi exprimat într'o operă tipărită sau ar fi ars caietele. Dimpotrivă se vede că scriitorul a voit să lase, după exemplul atâtor mari spirite, o noţiune de ce era mai sbuciumat în fiinţa lui, de ceeace nu se putea exprima în opera obiectivă. Putem fi dar siguri că, oricâte documente s'ar mai descoperi, aceste însemnări, comparate cu viaţa lui Maiorescu şi cu opera lui, dau un material psihologic suficient.

Extraordinară este partea dela început a jurnalului, începută la 15 ani (1855). Maiorescu, fiu de intelectual, introdus de mic într'un mediu occidental, se dovedeşte un elev solid, serios, bine informat. Insă chiar pentru acest mediu el e grozav de precoce. Merge asiduu la teatru şi pune note actorilor într'un ton de siguranţă ce nu sufere discuţie. Despre o încercare a sa de teatru spune neted: „E bine". Plănueşte articole, lucrări vaste (o *Istorie a Românilor* pe care şi la maturitate va

Titu Maiorescu

voi s'o scrie), învaţă metodic şi-şi scrutează nemilos profesorii. E ambiţios, dar într'un chip care e antipatic colegilor de şcoală. Vrea să ia note bune, să fie întâiul în clasă şi izbuteşte. Unor profesori le face impresia că se supraevaluează, un coleg îl porecleşte „popă predicator". Dă lecţii la alţii, începe să iubească, se simte urît de toţi, nepreţuit de părinţi, are crize de disperare şi plânge, dar se supraveghiază mereu („mă reţin în toată privinţa. O să văd să mă fac om tare şi bun"; „De o lună, prima eroare absolută ce o observ la mine!" „Asta va trebui neapărat să înceteze de azi înainte" etc.). Işi însemnă notele, făcând calcule de probabilităţi, ambiţionându-se pentru un punct. In acelaş timp îşi scrutează colegii: „Linz e neutral, dar mai mult ca mine. Czapka e un măgar, care mă admiră pentru bibliognosia mea; Ozegowich e absolut pe lângă mine, mă stimează şi mă iubeşte, etc.". Micul Maiorescu caută afecţiunea şi se simte umilit de urîţenia lui, se bănueşte înconjurat de ură. Soră-sa îl numeşte rece şi realist şi el protestează: „Eu rece şi realist??... Prietenie, eşti aşa de inaccesibilă?". La lecturi face observaţii suficiente, examenele i se par „jucării". Judecând acum fără nicio părtinire, tânărul Maiorescu apare ca un admirabil şcolar, ca o pildă de moralitate juvenilă, însă antipatiile de care e înconjurat sunt nu îndreptaţite, dar explicabile istoriceşte. E minunat dar şi diform ca un băiat de 15—16 ani să fie aşa de crunt ambiţios *şcolăreşte* şi aşa de matur. Copiii nu iubesc pe cel care îi concurează. Dacă n'ar fi fost o personalitate, Maiorescu ar fi reprezenzentat tipul şcolarului premiant. El face piese şi poezii, dar nu visează să devină mare poet, mare actor, mare dezordonat. El vrea să ia premiul întâi.

Dacă copilăria lui Maiorescu este extraordinară prin precocitate, pe măsură ce înaintăm spre maturitatea lui găsim întărirea aceloraş note, însă o scădere a complexităţii. Maiorescu se căsătoreşte, agonisind „o dulce intimitate acasă" şi începe să înainteze în viaţă. E primit cu mari duşmănii, precum ştim, pe care le înfruntă cu nobleţe. Insă în loc de a se apuca de o muncă, cu orice privaţiuni, creatoare intelectualiceşte, de a face, cu mijloacele pe care le avea *Istoria Românilor* pe care o plănuise, de a întreprinde ceeace va începe Hasdeu, Odobescu, ceeace era pozitiv necesar, Maiorescu începe o existenţă aristocratică, strecurându-se printre boieri şi adumbrindu-se de rezistenţa unora. Face politică şi vrea să fie ministru. Toate distincţiile convenţionale (corespondente notelor bune la şcoală) îl măgulesc. Invitaţia la reuniunea organizată de Prinţ îi dă „o adevărată satisfacţie", mai ales că Prinţul a dansat cu soţia lui.

Toată viaţa Maiorescu va arăta respect pentru valorile relative, pentru o recenzie într'o revistă străină sau pentru invitarea la Palat. El s'a gândit că prezenţa lui Eminescu în salonul Carmen-Sylvei ar fi potrivită pentru acel sălbatec. Observă şi acum oamenii, punându-le mereu note şi mai ales suspectându-i şi suferind din cauza lor. Insă când vrei să fii ministru nu poţi judeca senin pe Pogor care nu vrea să moară ca să-ţi dea locul. Deci despre toţi prietenii lui, Maiorescu vorbeşte cu rezerve (Iacob Negruzzi, Carp, Eminescu, Pogor, etc.) E un adevărat mizantrop.

In însemnările şi în viaţa lui Maiorescu se observă voinţa morală de prietenie, o capacitate de exaltare nu. E cu putinţă ca un om ca Eminescu să fi trecut prin existenţa lui Maiorescu şi el să nu fi voit să-şi însemne impresiile asupra unei aşa de puternice personalităţi? Din tot ce scrie respiră admiraţia comandată şi o interioară repulsie. Că Maiorescu a fost steril nicio îndoială. S'a găsit o explicaţie (d. Pogoneanu ne-o dă): trebuinţa de a-şi câştiga existenţa prin avocatură. De aci ar rezulta că avocaţii nu pot fi şi autori. In realitate Maiorescu însuş într'o scrisoare protestează că lucrează mult şi voind a dovedi ne înşiră o listă de ocupaţiuni constând mai ales în corecturi şi revederea cursului. Maiorescu avea mai mult ambiţia socială şi acesteia i-a dat el o formă clasică. Nefericirile casnice ale criticului sunt mişcătoare şi foarte puţin cunoscute. Accentele de desnădejde, plimbările amărîte cu trăsura, deciziunile repetate de a se sinucide sau de a fugi în America, iată note pe care nu le-ar bănui nimeni. Lui Maiorescu nu-i lipseşte emoţia, ci putinţa de a o cultiva, de a o exprima. Ii lipseşte imaginaţiunea. Maiorescu cel matur este plat pe lângă băieţelul Titu: „Miercuri 14/26 Dec. 77 dimineaţa—15° R. Dar spre prânz ninsoare, vreme mai blândă, seara —2°, azi, Vineri 16/28 Dec., moină, soare general, +4° R.". „La Iaşi, aflat dela d-na Micle, tot felul de lucruri ordinare în contra mea (şi a Mitei), provenite dela Eminescu". (Jurnalul ne îndreptăţeşte să presupunem că legăturile Mitei cu Eminescu l-au indispus pe Maiorescu din gelozie). Cronicarii care însemnau apariţia „comitei" nu se deosebeau de criticul ce însemna: „4/16 Noemvrie 1879, întâia zăpadă în Bucureşti". Maiorescu a călătorit mult, având mijloace (aflăm că el lua 800 de lei dela *Timpul*, în vreme ce Eminescu numai vreo 300!). In scrisori şi caiete impresiile sunt banale (e drept că şi Goethe nu e altfel). Se va zice că avem de aface cu un itinerariu pentru memorie. Insă în acest caz se evită comentariile. Insemnările sunt însă prea desvoltate şi nesugestive, stil carte postală: „Frumoasă matca Bistriţei, intrarea la Horez; primire amabilă la Horez, cu o zi înainte prânz vesel la Râmnicul-Vâlcei pentru 36 de franci toţi, cu mult şi bun vin alb de Drăgăşani, drum frumos dela Horez la şoseaua Oltului, etc.". Mentalitate materialistă, burgheză, lipsa oricărei putinţe de a figura emoţiile. Caragiale este şi el din aceiaş rasă.

Insemnările foiesc de date istorico-literare şi sunt operă capitală de informaţie. Ele ne dau elementele sufleteşti ale unei mari personalităţi culturale şi mijloacele totdeodată de a determina marginile sufletului maiorescian.

G. CALINESCU

Dem. Theodorescu: Robul
Edit. Librăriei „Universala" Alcalay

D. Dem. Theodorescu este dintre puţinii noştri scriitori care ştiu să scrie un roman. Personagii puse solid pe picioare, figuri bine desemnate, patimi, conflicte şi deznodământ.

„Robul" este simbolul fiinţei omeneşti înlănţuită de propria sa fire şi destinată, prin însăşi această fire, să fie robul altora. Nici artificii, nici supra încărcări. Dem. Theodorescu vorbeşte o limbă curentă, cu unele cuvinte rare pe ici pe colo şi unele expresii al căror înţeles ne scapă, părând a fi creiate de autor, din propria sa autoritate. Conţinutul romanului ar putea fi o comedie de moravuri, dacă nu ar fi o sumbră tragedie şi o satiră amară.

Dem. Theodorescu

Nu lipseşte ministrul politician, eroul multora din romanele noastre actuale, secretarul şi şeful de cabinet, în dragoste cu o vulgară şi frumoasă Elviră, fostă dactilo, azi soţie de ministru, nu lipsesc nici unele scene libidinoase între ministru şi nenorocitele dactilografe şi alte zdrenţe ale mizeriei noastre sociale, care cad în raza autorităţii ministeriale.

Dar de ce atâtea amănunte asupra unor gesturi care nu contribuesc cu nimic la valoarea estetică a operei şi a căror etalare umple sufletul cititorului cu un dezgust opac?! Nu au nici scuza *documentului*. Ele sunt gesturile unor brute degenerate şi respingătoare care sânt din toate generaţiile, pentru care e păcat că s'a cheltuit un talent real şi s'a întunecat atitudinea de revoltă a unui suflet generos şi a unui intelectual subţire, cum e d. Dem. Theodorescu.

Is.

Insemnări și polemici

Crezul nostru

In aceste vremuri de întunecare a minții și a sufletului, nu-i destul ca o revistă să dea publicului numai literatură și informații.

E nevoe de-o atitudine a intelectualului în lupta care s'a încins între două evuri.

Cum adepții urii și ai violenței vorbesc în numele poporului românesc, — ne-am propus să prezentăm, în adevărata lumină, toate manifestările spirituale din trecut și de astăzi ale neamului nostru.

Aceste manifestări care vădesc un tezaur de cultură, bogat și original, exprimă în acelaș timp — nu asprime și intoleranță — ci dimpotrivă blândeță, bunătate și inimă deschisă pentru „toată zidirea lui Dumnezeu".

In paginile „Adevĕrului Literar" vor apărea articole atât despre trecutul nostru, cu diferitele-i aspecte: literar, plastic, social, etc., cât și despre actualitatea românească dela artă până la știință.

Trecând în revistă scriitorii care reprezintă specificul național, cași faptele caracteristice din viața sufletească a poporului român, vom arăta că indicațiile trecutului și nevoile spirituale moderne ne duc spre un ideal de umanitate și de civilizație.

Intr'un cadru de libertăți, spiritul românesc— fuzionat din ofrandele culturale ale tuturor provinciilor — trebue să se desvolte rațional.

Până la Unire poporul românesc, îmbucătățit sub stăpâniri străine, nu și-a putut da aportul la tezaurul de cultură al omenirii.

Toată lupta s'a purtat pentru reîntregirea ființei neamului.

Acum însă, când hotarele noastre teritoriale aproape se confundă cu limitele etnice, misiunea poporului românesc este să se realizeze culturalicește.

Locul în istorie ne va fi indicat de contribuția noastră la zestrea spirituală a lumii.

Acest loc nu depinde de suprafața țării sau de numărul populației — ci de ceiace se poate salva din lumina conștiinței, amenințate de întunericul instinctelor negre.

Ostași ai acestui crez de cultură națională, — cu perspectiva deschisă asupra culturii universale, menite a ne îmbogăți sufletul, dar nu a ne știrbi originalitatea, — intrăm în luptă pentru biruința părții bune din sufletul poporului nostru.

Tăblița cetățeanului de onoare...

S'au petrecut două evenimente caracteristice pentru vremurile de azi: consiliul comunal al orașului Fălticeni a schimbat numele străzii „Mihail Sadoveanu", iar societatea „Junimea" din Cernăuți a retras d-lui Mihail Sadoveanu titlul de „membru onorar".

Vrasăzică, fără să fi cerut, ți se dau unele titluri sau ți se fac unele favoruri — și dacă nu urmezi politica celor cu onorurile... ești expulzat dintr'o societate unde nu ți-ai exprimat dorința să intri; și se dau jos tăblițele cu numele tău de pe niște ziduri, pe care n'ai ținut morțiș să le ornezi.

După concepția „junimiștilor" și a folticinenilor — cetățeanul de onoare al unui oraș sau membrul de onoare al unei societăți trebue să renunțe la părerile lui și să adopte crezul comunităților care l-au onorat.

In speță, d. Sadoveanu era condamnat să urmeze politica cercurilor de dreapta din Cernăuți și din Folticeni.

S'a întâmplat ca Cernăuții și Folticenii să palpite în unison.

Care era însă situația, dacă „Junimea" devenea bolșevică — și-i pretindea d-lui Sadoveanu să arboreze steagul roșu, ciocanul și secerea?

In acest timp folticinenii îi înfășurau brațul cu svastică...

Onorurile s'au dat d-lui Sadoveanu pe baza operelor literare. Aceste opere s'au dovedit a fi plagiate? Numai în acest caz s'ar putea face o rectificare.

Dar norocu-i că „junimiștii" și membrii consiliului comunal nu-s nici Cernăuții, nici Folticenii — și cu atât mai puțin țara.

Altfel, Folticenii ar fi avut numai de pierdut. I-ar fi șters și d. Sadoveanu din opera sa — și nu știm paguba cui ar fi fost mai mare.

A da cu ideia...

Un cronicar dramatic dă cu ideia într'o revistă săptămânală despre Tolstoi.

Aflăm de aici că „dramaticul tolstoian se realizează în suprafață", Tolstoi neputând „sonda sufletul omenesc până în cele mai nebănuite adâncimi ale lui".

Iar mai departe:

„Conflictul realizărilor lui Tolstoi ancorează în suprafață, în social; eroii lui se abat dela disciplina socială; dar ispășesc, compensatoriu și juridic, prin moarte".

Și însfârșit:

„Pe alocurea supără unele prea stridente tolstoisme".

Când habar n'ai de Tolstoi, de ce nu te mărginești la d. Nichifor Crainic — „ctitorul de țară nouă" — și te avânți până la Apostolul dela Iasnaia Poliana, acel uriaș cercetător de suflete?

„Cu gestul"

Vorbind de opera unui scriitor de extrema dreaptă, — o publicație îi laudă astfel calitățile:

„E un stil care reabilitează cuvântul, un lirism geometric; și amintirea lui umple sufletul cu ecuații".

Iar mai departe:

„In oameni totuși a mai rămas ceva bun; suferința și răutatea lor nu le-a rupt toate armoniile interioare. Și el (autorul) intră în lume să îndrepte oamenii, să-i îndrepte efectiv, cu gestul".

Adică cu pumnul — după concepția autorului...

Despre „Calendarul" din Lipova al d-lui George Beuran, — aceiași publicație scrie următoarele:

„D. Beuran cere patetic: omenie! Iată, într'adevăr, ce vor tinerii dela Lipova: omenie. Și câtă nevoe avem de ea!"

Atunci, extremiștii fac mea culpa?

Felicitare

O publicație felicită astfel gazeta Avântul — *„un mic tanc românesc":*

„Trimitem de aici confratelui „Avântul" oțelul marilor avînturi, care ne-a fost turnat nouă în sânge de voinicia de basm a lui Sfarmă-piatră"

Ohoho...

Ernest Raynaud

Directorul revistei „Mercure de France" a primit următoarea scrisoare, din care se poate vedea cel mai desăvârșit semn de admirație pentru Ernest Raynaud

Madison, Visconsin U. S. A.
16 Noembrie 1936

Scumpe Domn,

Am citit vestea morții lui Ernest Raynaud, în ultimul număr al revistei d-voastră.

Mărturisesc că toate cuvintele de întristare din acel articol au deșteptat durerea unui American, de care Raynaud nu-și va fi adus aminte niciodată, dar care-i rămâne veșnic recunoscător pentru o după-amiază de conversație și pentru sfaturile sale prețioase.

Era prin Ianuarie 1930.

Cu o bursă dela „American Field Service", lucram de optsprezece luni la o lucrare asupra lui Baudelaire, când m'am hotărît să-i scriu lui Ernest Raynaud, pentru o mică consultație literară. Felul cum m'a primit pe mine, un tânăr student străin, face cinste bunăvoinței întregii pleiade de literați francezi, iar eu nu o voi uita niciodată.

WILLIAM T. BAUDY
Maestru conferențiar la
Universitatea din Wisconsin

Mărunte

— Pictorul E. Drăguțescu *deschide Duminică 7 Februarie c., ora 11 dim., a treia expoziție de pictură în sala librăriei de artă* Hasefer *din str. Eugen Carada 7.*

●

— A apărut „Poveste" (Fantezie dramatică) de Corneliu Aurian-Blajeni, Edit. „Cartea de aur".

●

Joi 11 Februarie va apărea MEDICUL NOSTRU, tinerețe, sănătate, frumusețe, educație sexuală, revistă săptămânală, în 16 pagini mari pe hârtie velină, cu numeroase ilustrațiuni, tipărită la Fotogravură (Tiefdruck). Conține: medicină popularizată, sfaturi medicale pentru mame, copii, tineret, higienă socială, higienă sexuală, etc.

Prețul lei 5

●

Anul acesta va începe să apară, sub direcția d-lui Sextil Pușcariu, marele Atlas Linguistic Român. *In curs de opt ani limba noastră a fost studiată de d-nii Sever Pop, conferențiar la Universitatea din Cluj și Emil Petrovici, profesor de filologie slavă la aceiași Universitate, în 380 de sate pe toată întinderea României și dincolo de hotarele țării, la Românii din Grecia, Albania, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia și Uniunea Sovietică.*

Cele două chestionare pe baza cărora s'a cules un material extraordinar de bogat, cuprind 7000 de cuvinte. O mulțime de elemente latine, dispărute din limba literară, vor apărea pe cele câteva mii de hărți ale Atlasului.

Apariția Atlasului Linguistic Român, pe care va trebui să se întemeeze de acum înainte orice cercetare asupra limbii noastre și asupra limbilor romanice în general, a fost salutată cu entuziasm la noi și în străinătate.

Poșta redacției

I. I. (Nepos, jud. Năsăud). — *Ne trimiteți câteva poezii, rugându-ne a vă face critica „obiectiv și fără ironie".*

Apoi urmați: „M'ași simți fericit dacă aș putea intra în literatură nu ca maestru, ci barem ca un aprod al ei".

De ce ne provocați?

D-na D. S. (București). — *Am primit bucata și scrisoarea, în care ne spuneți: „Vă prezint, fără obișnuitul preambul, acest fragment literar, cu certitudinea că o veți publica".*

Literatura având alte criterii, certitudinea — stimată doamnă — nu-i aceiași...

L. A. L. (Ploești). — *Ne promiteți câte „o schiță la un interval de un an".*

De ce vă grăbiți? Poate să fie și mai rar...

I. H. C. (București). — *Am cetit nuvela „Bestia", cu un caz de sodomie: aventura d-voastră...*

Mai încercați!

N. E. (Cernăuți). — *Ne întrebați, dacă puteți colabora la revista noastră — făgăduindu-ne că ne veți trimite manuscrisul „24 ore după primirea răspunsului afirmativ".*

Așteptăm manuscrisul, cu dispensă de iuțeală...

I. L. (București). — *Manuscrisele ce ni se trimit, trebuesc „date la mașină". Cele nepublicabile nu se restituesc.*

A. M. 0. (Bologna). — *Poezia „La papagal" care-i cea mai bună, are totuși o gravă greșală. Scrieți „purcice" în loc de „purcele".*

Intr'adevăr, versurile d-voastră sunt astfel:

Isteria aceasta e'n piață.
In ea cum intri, pe dreapta, e-un
hârdău cu ghiață;
In el stau tolănite, ca niște purcice,
Trei sticle de Marsala legate cu
panglice.

De ce n'ați întrebuințat cuvântul exact: „purcele"?

Atunci versul ar fi fost:

In el stau tolănite ca niște purcele
Trei sticle de Marsala legate cu
cordele.

Cum stați demult în Italia, — se vede că ați uitat limba română. De ce n'ați înlocuit „purcice" cu „porceline"?

Versul ar fi foarte foarte frumos:

In el stau tolănite ca niște *porcelline*
Trei sticle de Marsala legate'n
serpentine...

Răspundeți-ne de urgență: ce formă preferați?

L. H. (Iași). — *Ne spuneți: „Am ceva în mine care mă îndeamnă să creez și să desvăluesc a mea creație".*

Luați un medicament.

E. L. (Lăpuș, Jud. Someș). — *Ne rugați: „Nu refuzați a-mi comunica condițiile subscrierii la ziarul d-voastră".*

Condițiile sânt ca deasupra „subscrierii" să fie o scriere bună.

N. G. (Găești, jud. Dâmbovița). — *Am primit poeziile. Ne scrieți: „Printre mii de necazuri, am făcut și eu cu ochiul unei fetișcane".*

De-aici nu rezultă că trebuia să-l faci și cu versul.

M. SEVASTOS

Expoziția Tache Soroceanu

RAREORI se întâmplă, în fața operelor dintr'o expoziție să uiți pentru câteva clipe îndeletnicirea de critic și să te bucuri simplu, ca orice vizitator, de spectacolul ce ți se înfățișează, lăsându-te furat de expresia și frumusețea sentimentelor încercate liber și firesc, fără drămuirea considerațiilor de tehnică artistică.

Asemenea clipe sunt oferite numai de o artă ajunsă la perfecția întrebuințării mijloacelor, de o artă izvorîtă nu din calcule de matematică plastică, ci mai mult din plinătatea și sinceritatea simțirii creatorului.

Așa e firesc să se petreacă lucrurile totdeauna; și numai la urmă, după consumarea bucuriei lăuntrice în fața

vibrației sentimentelor altuia, să treci la cercetarea propriu-zis critică, să adâncești substratul de unde a pornit pulsația de viață care tresare pe pânză ori pe hârtie, în câteva pete de culoare sau în câteva urme de creion.

In prezența operei lui *Tache Soroceanu* încercăm convingerea inutilității criticei care despică firul în patru sau tae capul privighetorii ca să-i cerceteze muzicuța din gâtlej.

Tache Soroceanu e unul dintre cei mai rafinați artiști pe care-i avem, — ajuns să exprime cele mai profunde și mai complicate sentimente prin mijloace uimitor de simple. Linia sa merge abia simțită pe albul puternic al hârtiei. Câteva pete de culoare indică forma, definind rotunjimi de trup, construind plastic ritmul și viața.

Aceste elemente sunt puse de Soroceanu în slujba celor mai grele motive: nudul și compoziția intimă, familială, spontană.

Charles Baudelaire spunea că disprețuește mișcarea pentrucă deformează liniile. In adevăr, cele mai frumoase trupuri feminine, surprinse în atitudini libere, nearanjate, sunt foarte greu de transpus în încremenirea unui tablou.

Viața conține elemente pe care le variază prin însuși dinamismul ei; are puncte de vedere, unghiuri de exprimare care nu pot intra fără modificări, direct în artă.

Tache Soroceanu își așează modelele în pozele cele mai firești, cele mai variate, și frumusețea lor rămâne neștirbită. Modificările aduse prin transpunerea în material de artă nu se observă, nu supără. Fiecare operă e înzestrată cu naturalețä, puritate și grație. Ca să le înțelegi, trebue să le fi întâlnit cândva în viață.

Suntem încredințați că Soroceanu și-ar putea așeza modelele oricum i-ar trece prin minte, în atitudinile cele mai nestingherite, și sentimentul care s'ar desprinde din tablourile-i îndrăznețe ar fi la fel de luminos și de curat. Pentrucă el urmărește femeia, copilul și scenele de maternitate ca pe niște spectacole firești, de încântare, menite să trezească în om idealul frumuseții.

Soroceanu e prea tânăr, prea aproape de noi ca să putem spune totul despre el, în toată sinceritatea. Vom arăta numai, că opera lui de astăzi înseamnă o remarcabilă notă originală în plastica românească. Nimeni ca dânsul, afară de Tonitza, nu s'a aplecat cu mai multă dragoste asupra acestor subiecte atât de delicate, atât de fugitive. Pare un joc, o spumă, tot ceiace rămâne pe hârtie din transpunerea lor în material plastic. Și totuși câtă putere, câtă viață în aceste ecouri ale firii, câtă sensibilitate și conștiință!

Soroceanu stăpânește astăzi o formă de rară noblețä, aducând contribuții dintre cele mai de preț în tânăra noastră mișcare artistică. El știe și dovedește mai bine decât oricine că noutatea, ca să conteze, trebue dublată de calitatea exprimării.

După nudurile sale, multiplu și minunat spectacol de flori păgâne, Soroceanu aduce anul acesta portretele de copii, — idoli cu ochi mari, privind lumea cu surprindere și încântare.

Cât drum și câtă evoluție dela expoziția de acum cinci ani, dela Hasefer! E rezultatul muncii și al conștiinței în meserie.

Lucrările actuale ale lui Tache Soroceanu, luminos prezentate la Dalles, alcătuesc un imn delicat și pur înălțat de un meșter încercat — femeii și copilului.

H. BLAZIAN

Adevĕrul literar și artistic

Casa lui Creangă din Humuiești
(După ediția „Amintirilor din copilărie" ilustrată de Teodor Buicliu)

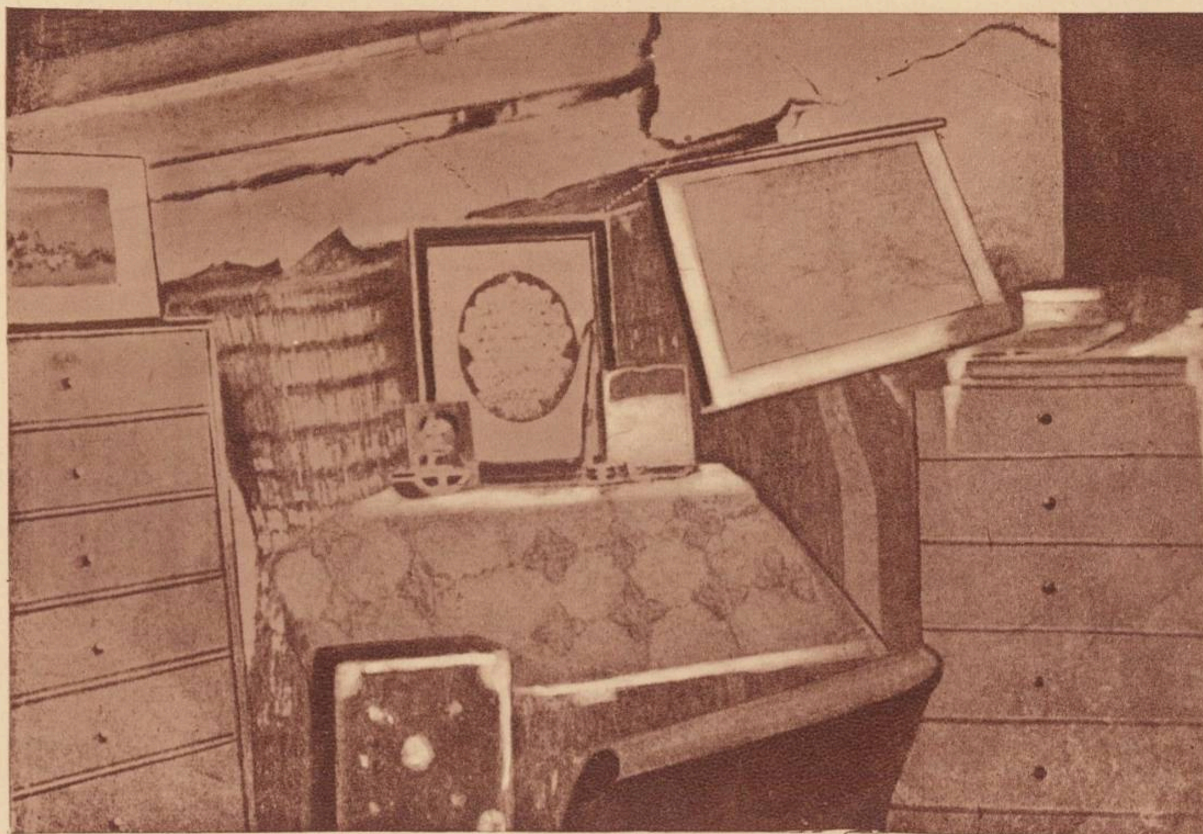
Bojdeuca lui Creangă dela Iași
(După ediția din 1890 — 1892 a „Amintirilor din copilărie" ilustrată de Teodor Buicliu)

I. Creangă

Prefața la poveștile mele

Iubite cetitoriu,
Multe prostii ăi fi cetit, de când
ești. Cetește, rogu-te, și aceste, și unde-i
vedea că nu-ți vin la socoteală,
ie pana în mână și dă și tu
alt ceva mai bun la iveală
Căci eu atâta m-am priceput și atâta
am făcut. — Autoriul

Interiorul bojdeucei — In stânga scrinul lui Eminescu, deasupra se găsește o fotografie a lui Creangă în mijlocul colegilor institutori.
In față o masă pe care se află călimara, tamponul și luneta lui Eminescu, apoi un portret în ulei al lui Creangă și tabloul „Junimea". In dreapta un dulap cu cărți bisericești, o hartă și alte obiecte fără importanță.

Adevĕrul literar şi artistic

Nr. 845
„ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

I. Teodorescu-Sion: Aziadée

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 845 — 14 Februarie 1937 — 20 Pagini Lei 7

Elisabeta Hasdeu, mama lui B. P. Hasdeu, la 1836

B. P. Hasdeu, la 1876

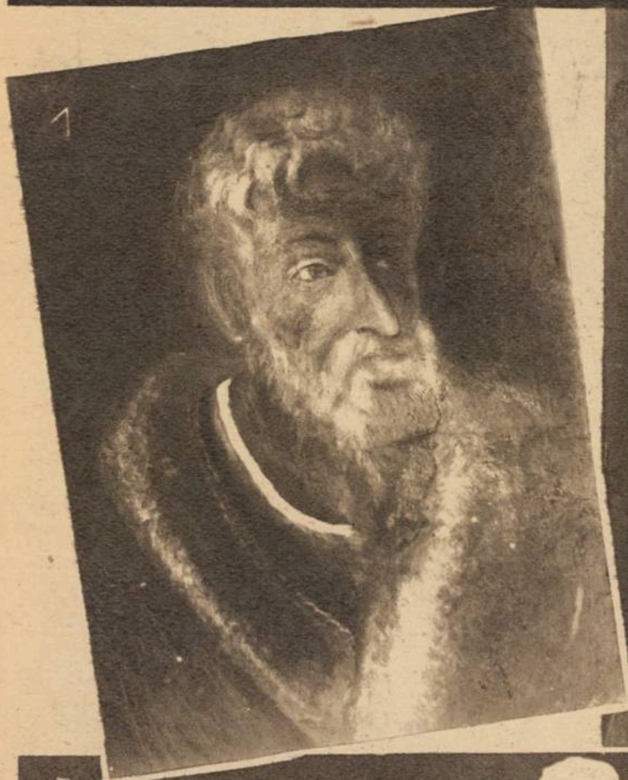

Iulia Hasdeu, soția lui B. P. Hasdeu

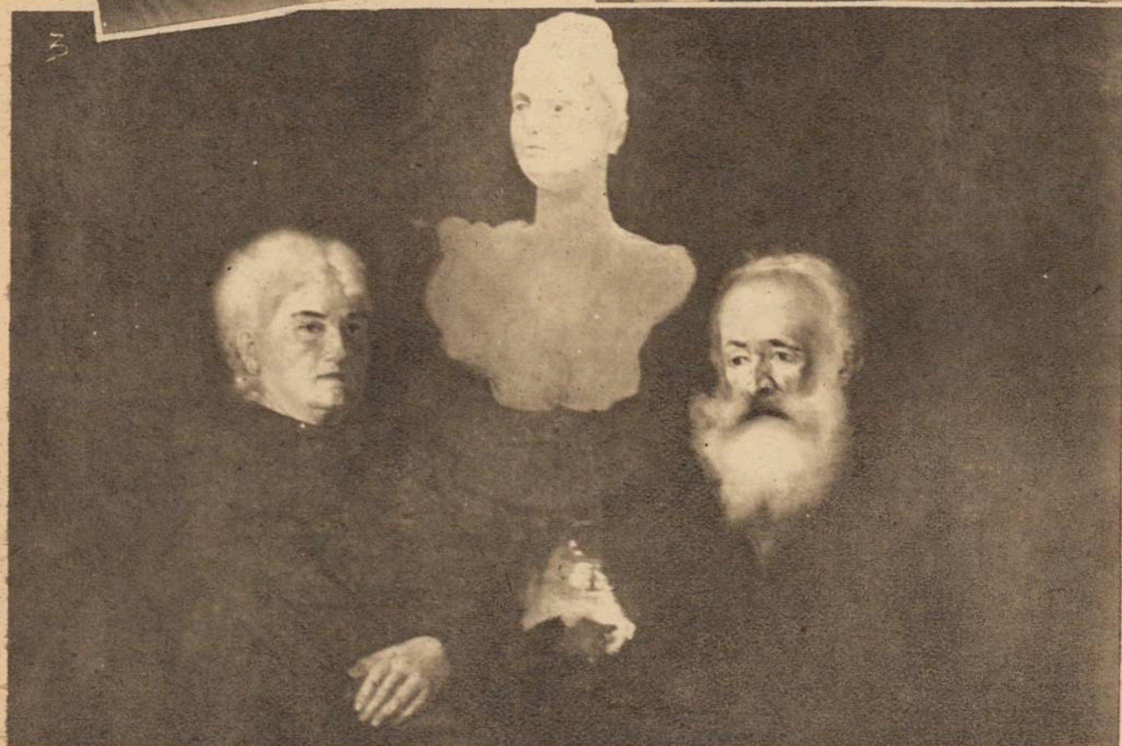
B. P. Hasdeu

B. P. Hasdeu

(Parte din tablourile reproduse aci se află în colecția Arhivelor Statului)

1
Efrem Hasdeu (1630) străbunicul lui B. P. Hasdeu

2
Iulia Hasdeu, soția lui B. P. Hasdeu, 1869

3
B. P. Hasdeu, soția sa și bustul Iuliei Hasdeu

4
Desen atribuit lui B. P. Hasdeu

5
Ion Vodă cel Cumplit, desen atribuit lui B. P. Hasdeu

Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII • Seria III • No. 845
Duminică 14 Februarie 1937

7 Lei exemplarul în ţară
14 lei exemplarul în străinătate

B. P. Hasdeu

Cu Hasdeu s'a făcut în istoria literaturii noastre o mare nedreptate, o nedreptate asemănătoare în multe privinţi aceleia sub care a fost sdrobit Al. Macedonski. Nici acum aceste neînţelese osânde n'au fost ridicate şi asta arată lipsa aproape desăvârşită de istorie literară critică. Trebue să mărturisim credinţa noastră că autorul acestor ostracisme a fost Titu Maiorescu. Acesta avea prin situaţiunea lui un prestigiu extraordinar şi o tabără prin care să se propage acest prestigiu. Lipsit de puterea de exaltare, el o avea pe aceea de a-şi înăbuşi antipatiile. Insă antipatii avea multe şi trainice. El este întâiul critic român care a aplicat „metoda tăcerii". De Macedonski pomeneşte o singură dată ca să spună enormitatea că poeziile lui Alecsandri „vor curăţi dela sine atmosfera estetică viţiată de Macedonski", fără a voi să rectifice în 1915 ceeace putea fi adevărat în parte în 1886. Cu Hasdeu el a fost ceva mai drept, dar nu l-a scos niciodată din măsura notiţelor pe jumătate îngăduitoare, pe jumătate ironice. In realitate Hasdeu a fost un om mare, hotărît mai mare de cât Maiorescu. D. Th. Capidan, într'o frumoasă comunicare la Academia Română, i-a făcut dreptatea ce i se cuvenea, arătându-i marele merit ca deschizător de drumuri în lingvistică. Pe drept cuvânt se observă acolo că erorile de etimologie, atât de dese la toţi filologii nu pot fi o scădere esenţială. E remarcabil că însuşi Hasdeu recunoştea că opera lui trebuia neapărat să mişune de erori, misiunea fiindu-i de a deschide drumul către adevăr. Mult mai comodă fireşte situaţia lui Maiorescu! Nescriind aproape despre nimeni, noi îi atribuim acum toate fineţele şi toate generozităţile!

Invăţat cu cunoştinţe înfricoşătoare, (de loc „autodidact" cum fără nici un rost se afirmă), talent polivalent, poet pentru vremea lui interesant, dramaturg izbutit, polemist plin de spirit, Hasdeu rezistă şi se va citi din ce în ce mai mult, când bune studii şi ediţii îl vor face cunoscut. El este şi o bogată personalitate, cu o viaţă mişcată, plină de ciudăţenii, cu un temperament complex, unind sublimul şi mistificarea. Hasdeu are forma tipică a omului genial, faţă de Maiorescu, tip de conformist, deşi în fond visa seninătatea goetheană. Este o mică latură de năzdrăvănie a firii lui Hasdeu, asupra căreia găsim cu cale să amintim aici. Hasdeu avea îndemânare la desen. Dintre scriitorii noştri au desenat Titu Maiorescu, Delavrancea. Cine va examina ilustraţiile din întâia ediţie a lui *Ion-Vodă cel cumplit* va constata că planurile, desenele, originale sau copiate, sunt de mâna autorului, cum se care rezultă că Hasdeu putea imita înseamnă şi în josul planşelor. Desenele sunt comentate cu inscripţii din foarte graţios literele de tipar. Să privim acum portretul însuş al lui Ion Vodă. Vom observa că în orice caz inscripţiunea este de mâna lui Hasdeu. Dar şi literile de sus, din desen *Io. V.* sunt suspecte ca fiind de aceeaş mână. Ion Vodă seamănă oarecum cu Hasdeu şi are ochii migdalaţi. Ochii în migdală şi asemănarea cu autorul sunt semnele desenului făcut de o persoană nu prea îndemânatecă în plastică. Un obscur automatism ne îndeamnă atunci să ne copiem propria figură. Dar e sigur măcar că portretul este al lui Ion-Vodă? Iată ce spune Hasdeu: „Primul portret cunoscut al lui Ion-Vodă este acel ce l-am descoperit şi cumpărat noi în 1862 drept 25 fiorini în Lemberg, la buchinistul Igel senior, pentre mai multe alte cartoane vechie;... (urmează descrierea lui). După opiniunea cunoscutului nostru pictor D. C. Stăncescu, căruia i-l supusesem spre esaminare, ar fi o copiă făcută pe la 1800 de pe un original după natură. Cum că e o copiă de pe la 1800, dovează este că culoarea albastră a penelor şi a hainei, precum şi culoarea cea albă a cacomului, nu îngălbeniră de loc... etc. Dar acest portret să fie el oare, în adevăr, nu al altuia, ci anume al lui Ion-Vodă? Răspundem prin următoarele argumente peremtorie: I-a. Inscripţiunea: Io. V. făcută la margini cu litere de aur, şi care se citeşte etc.; 2-a. Costumul, care e tocmai din acea epocă, fiind în mare parte identic cu al lui Alexandru Lăpuşneanul pe portretul cel conservat la mânăstirea Slatina; 3-a (urmează alte argumente neserioase). Unde să fie astăzi originalul, deacă mai este undeva? de către cine fu esecutat? cu ce ocasiune? nu ştim, nu ştim, nu ştim". In fond de nicăiri nu reiese că portretul reprezintă într'adevăr pe Ioan-Vodă. Cine în Polonia avea vreun interes să copieze chipul unui necunoscut, fără măcar să arate locul de unde a scos copia ? Se pune întrebarea dacă această copie mai există pe undeva (n'am avut răgazul de a cerceta acest lucru), dar că Hasdeu ar fi fost în stare să falsifice portretul cu mâna lui, teoreticeşte e sigur. Reproducem în corpul revistei un portret în ulei, după o fotografie. Din informaţiile luate pe vremuri la Archivele Statului portretul comunicat în fotografie urmărea să dovedească iconografic existenţa unui strămoş al lui Hasdeu. Se observă aceiaşi ochi migdalaţi, fruntea în unghiu şi barba suliţă. De data aceasta falsul este inveterat. Despre îndemânarea la desen a lui Hasdeu ne putem încredinţa examinând planşa *Muntenia în anul 500 a. Chr.* din *Istoria critică a Românilor*. Acolo pe un fel de hartă sunt figuraţi un cal, un grifon, doi lupi, câţiva şerpi şi câteva albine.

G. CALINESCU

Skiorii

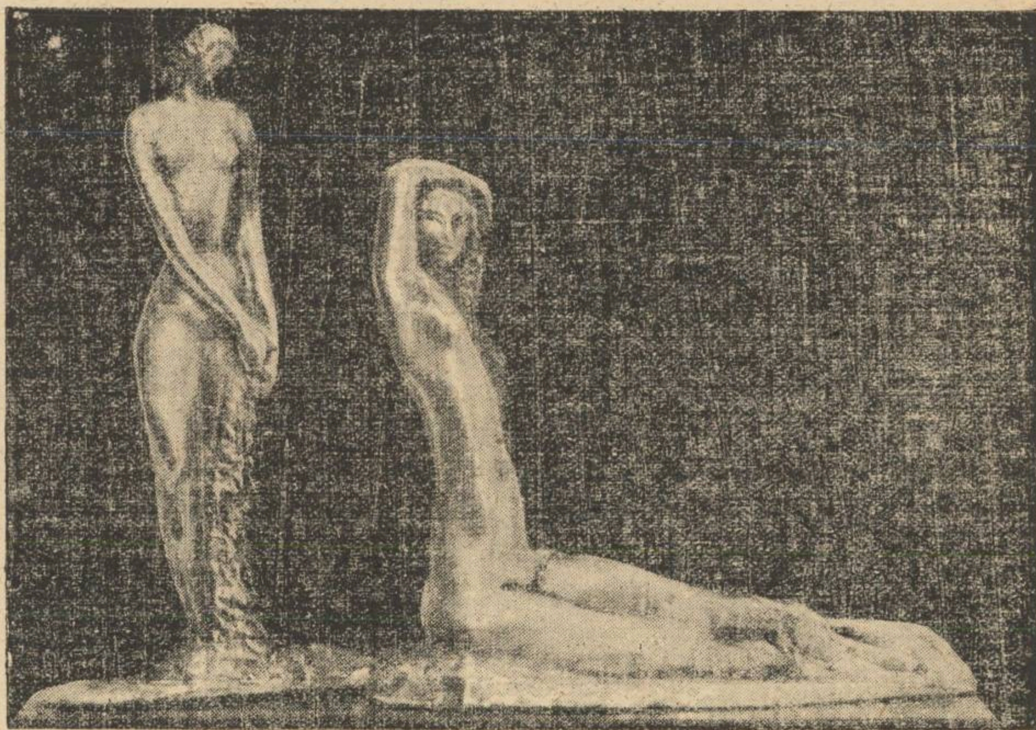
Pe suprafeţe albe de zăpadă,
Sub culmi măreţe, peste povârnişuri,
Skiorii zboară printre luminişuri
Ca şoimi de munte, repezi, după pradă.

Ce vor s'ajungă? Ce vânat să cadă
Speriat de goana lor, din ascunzişuri
Chemat dintr'ale brazilor tufişuri
De vraja lor cea nouă?... ca s'o vadă.

Răsună dealul şi răsună valea
De strigăte din piepturi întărite
De frigul iernii ce le-aţine calea.

Şi'n urmă, sus, pe cline însorite,
Rămâne o tăcere visătoare
De raze ca din ochi de căprioare...

ALEXANDRINA C. FOSTINI

Elena Tălăşescu — Statuete

Dispreţul pentru carte

Cultura timpului nostru tinde tot mai mult să devină o cultură de vorbe scurte şi de imagini repezi. Cinematograful şi radiofonia (în curând televiziunea) obişnuesc şi vor obişnui tot mai mult pe oameni cu informaţia sumară, frapantă, dar repede şi, fireşte, superficială. Lumea de azi nu mai are vreme să adâncească şi nu mai are nici gust pentru adâncire. Când omul va fi convins că într'un sfert de oră de audiţie radiofonică sau de spectacol cinematografic va şti despre ce este vorba într'o carte de două sute de pagini, el va dispreţui cartea şi o va înlătura ca pe un instrument demodat şi rudimentar, bun de pus alături de vârtelniţa arhaică şi de opaiţul străvechi.

Chiar de pe acum, imaginea a început să câştige tot mai mult loc în dauna textului. Părerea că o fotografie te informează mai sigur decât trei pagini de text este astăzi curentă şi o auzi de la oameni de toate gradele de cultură. Incepe era cărţilor cu poze. Oamenii în faţa cărţii încep să aibă o psihologie de copil: o carte care are numai text nu-i atrage. Imaginile îi interesează în primul rând. Iar acestea trebue să fie documentare şi precise: fotografii, nu desene. Desenul e interpretare, fotografia e document. Şi documentul, în concepţia contemporanilor noştri, e numai vizual.

Este în această supremaţie a concretului vizual şi în această încredere în ochi, o psihologie destul de primitivă. Primitivul nu pricepe nimic decât în figuraţie concretă. Gândirea lui este văz, pipăire cu privirea. Gândul cu ochii închişi îi este necunoscut. Contemporanul nostru, care nu mai vrea să ceteaseă ci numai să privească şi să audă, se apropie astfel în chip ciudat de Africanul pentru care Dumnezeu este fetişul de lemn sau de os pe care îl poartă la gât: divinitatea este pentru el fetişul însuş şi el n'o poate gândi decât în această bucată de lemn sau de os.

Nu va trce mult şi oamenii nici nu-şi vor mai putea închipui că a putut să aibă succes o carte cum e „Călătoria în jurul lumii a unui romancier" de Blasco Ibanez, fără nicio fotografie în text. Dar ce fotografie oare va putea să exprime vraja palatelor şi templelor din India mai bine decât vorbele lui Blasco Ibanez? Orice om care e încă sensibil la gândirea scrisă, va înţelege aceasta comparând textul compact al romancierului spaniol cu jurnalul expediţiei Citroën în Sahara, plin de ilustraţii fotografice. Puterea de sugerare a vorbei scrise nu poate fi egalată de niciun document fotografic. Acesta, ca şi filmul, oferă fapte. Dar nu faptele înseamnă totul, ci semnificaţia faptelor, interpretarea, compararea, clasarea, judecarea lor.

Vorba scrisă rămâne singurul mod de transmisie a gândirii. Acum câteva secole, chiar acum câteva decenii, afirmaţia aceasta nici nu mai avea nevoie să fie făcută. Nu mai devreme decât la sfârşitul veacului trecut, Stéphane Mallarmé putea spune fără teamă de-a fi ridicul: „Scopul omenirii este o carte frumoasă". Oamenii de azi, desigur, sânt mai înclinaţi să spună: „un film frumos".

Sânt departe de-a nega valoarea de artă şi de documentare a cinematografului, dar îmi dau seama că la un om care s'ar mulţumi numai cu cultura pe care o poate da filmul şi ar ceti numai cărţi cu multe ilustraţii, mecanismul gândirii ar suferi o simplificare foarte primejdioasă. Omul acesta, încetul cu încetul, n'ar mai cunoaşte osteneala cercetării prin el însuş. Ar primi deagata imagini scurte şi repezi, simple fapte fără interpretare şi al căror înţeles adânc nu l-ar pricepe şi nici n'ar dori să-l priceapă. Ar avea poate iluzia că gândeşte repede şi judecă sigur. In realitate, însă, ar gândi superficial şi întotdeauna prin mintea altora, a celor care i-ar prezenta imaginile. Repeziciunea aparentă a gândirii ar fi în fond o lene a gândirii.

Urmările sufleteşti ale unei astfel de culturi ar fi crude. O omenire care ar gândi numai prin ochi n'ar întârzia să simtă în sufletul ei un gol nesfârşit şi dureros. Golul acesta pe care odinioară îl umplea, măcar în parte, vechea prietenie a cărţilor, va pricinui o mâhnire nestânsă oamenilor viitorului — stearpă însă, pentrucă ei nu vor mai şti cum s'o rostească în vorbe scrise şi s'o preschimbe în poezie.

AL. PHILIPPIDE

Actualităţi ştiinţifice

Simţul direcţiei

In America s'a făcut de curând o serie interesantă de experienţe pentru a se stabili dacă într'adevăr omul posedă un simţ special de orientare şi al direcţiei în mers. In acest scop, mai multe persoane, legate la ochi, au fost lăsate să meargă în voe, nu pe un drum regulat, ci în mijlocul unei

stepe. S'a observat că aproape toţi, în loc să urmeze o linie dreaptă mergeau în spirală. Pentru a explica acest fenomen, fiziologii au formulat ipoteza că în sistemul nostru nervos central ar exista un mecanism în formă de spirală, care guvernează simţul direcţiei spaţiale.

O rafinare a bumbacului

Marele trust de industrie textilă din Anglia „Furness Corporation" foloseşte de câtva timp un nou procedeu de rafinare a bumbacului, graţie căreia firele de bumbac dobândesc o strălucire asemănătoare cu aceea a mătasei şi în acelaş timp o rezistenţă mult mai mare. O altă perfecţionare recentă permite realizarea unor fibre de bumbac şi mai strălucitoare, având în plus avantajul de a fi moale la pipăit, întocmai ca lâna naturală. Brevetul se referă la un nou procedeu tehnico-chimic, asupra căruia lipsesc încă amănunte.

Bacterii în atmosferă

Problema dacă regiunile înalte ale atmosferei cuprind sau nu bacterii pre ocupă de multă vreme pe oamenii de ştiinţă. Pentru a obţine o verificare precisă în acest sens, un biolog american a avut ideia de a fixa de gondola

mitralierei unui avion de bombardament, un aparat pentru captarea şi înregistrarea bacteriilor, lăsându-l mai multă vreme în aer la diverse înălţimi. Rezultatul a fost că dela 6000 de metri în sus, atmosfera nu mai cuprinde bacterii.

Trenul cu două etaje

Pe linia ferată Hamburg-Lübeck din Germania s'a introdus de curând o interesantă inovaţie: un tip de vagoane, despărţite în două etaje,

In ambele etaje călătorii pot sta comod în picioare. Vagoanele au însă fundul ceva mai jos, pentru o mai bună exploatare a spaţiului disponibil. Fiecare din aceste vagoane poate adăposti 300 de persoane.

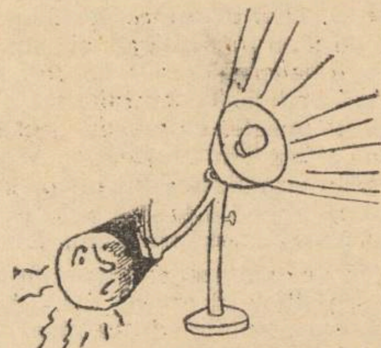
Drojdia şi cultura plantelor

Savanţii finlandezi Virtanen şi Hausen, dela „Institutul biochimic" din Helsingfors, au procedat la o serie de experienţe, din care rezultă în mod neîndoelnic influenţa binefăcătoare a extractului de drojdie asupra culturilor vegetale.

Cei doi cercetători au folosit fermenţi solubili de drojdie — obţinuţi prin încălzirea drojdiei în apă — şi i-au introdus în culturile de mazăre, fie în soluţii sterile, fie în nisip de cvarţ, stropit cu lichide alimentare. Adăugând şi azotul sub formă de nitraţi sau prin injectarea seminţelor cu anumite bacterii active, au obţinut rezultate remarcabile. Intr'adevăr, la plantele tratate cu extract de drojdie, numărul florilor era cu vreo 50 la sută mai mare decât la restul plantelor de control, nesupuse acestui tratament. Pe de altă parte, înflorirea avea loc după 20—25 de zile, spre deosebire de celelalte exemplare, care începeau să înflorească abia la 30-a zi. Experienţa a dovedit însă că, folosind o doză prea mare de drojdie, plantele suferă o vătămare.

Mai luminos decât soarele

Intr'un laborator din New-York s'a construit de curând un tip de lampă,

care pune soarele în.... umbră. E vorba de un bec electric cu incandescenţă, cu o uriaşă intensitate luminoasă, capabilă să proecteze o lumină de 160.000 de lumânări pe centimetru pătrat.

Avem desigur aface cu un adevărat record, întrucât o asemenea lumină depăşeşte chiar pe aceea a soarelui,— fireşte, aşa cum primim lumina soarelui pe pământ. Se pare că această limită poate fi încă depăşită, întrucât lampa e susceptibilă de perfecţionări ulterioare.

Submarinul pentru cercetări ştiinţifice

Nu de mult un cercetător american William Beebe, cu ajutorul unei sfere metalice denumită „batisferă", a realizat o descindere în fundul mării, în scopul de a explora aceste regiuni inaccesibile. Beebe, ajuns astfel până la o adâncime de 923 metri sub apă, a reuşit să facă studii interesante examinând viaţa submarină prin ferestrele vehiculului său sferic, care-i servea în acelaş timp de adăpost.

Japonezii s'au gândit atunci să repete această experienţă, folosind însă submarinul. In acest scop, specialiştii niponi au hotărît să construiască un submarin special, capabil să se cufunde până la 300 metri sub apă. Deşi, după cum se vede, profunzimea astfel realizabilă este mai mică decât aceea atinsă de Beebe, încercarea promite totuşi să fie interesantă, întrucât de astă dată e vorba nu numai de o simplă scufundare, ci de o adevărată călătorie de explorare a fundului mării, făcută în toate direcţiunile. Submarinul va fi propulsat de un electromotor, prevăzut cu puternice proiectoare pentru luminarea adâncimilor, şi cu plăci de oţel ca mijloc de apărare împotriva presiunii considerabile a apei. Din motive tehnice, dimensiunile submarinului vor fi cât mai mici posibile. Exploratorii japonezi nu urmăresc să cerceteze fauna, ci numai alcătuirea geologică a terenului din fundul mării, şi anume, în regiunea bântuită de cutremure între Isu şi insula Oshima.

Indrăzneaţa experienţă a lui Beebe a servit astfel ca stimulent pentru un nou gen de investigaţii.

ING. I. S.

Dr. Maria I. Parhon

Printre femeile puţine, dar cu atât mai demne de admiraţie pe tărâmul muncii şi al creaţiei ştiinţifice, s'a remarcat şi regretata noastră compatrioată dr. Maria. I. Parhon, biologistă de mare merit, cercetătoare valoroasă în domeniul atât de vast şi de complicat al chimiei fiziologice şi colaboratoarea cea mai bine înzestrată a savantului profesor Dr. C. I. Parhon în lucrările întreprinse de acesta cu privire la studiul glandelor cu secreţiune internă (hipofiza, pancreasul, glanda tiroidă, etc.).

●

Dr. Maria Parhon s'a născut în Bucureşti, la 14 Mai 1888. După ce a absolvit cu ultima serie dispăruta „Şcoală Centrală" din Capitală, a fost trimisă să-şi desăvârşească cunoştinţele pedagogice la vestita „Şcoala Normală de Institutoare" dela Sèvres. Decepţionată de a nu fi găsit aci posibilitate să studieze natura, s'a înscris la Facultatea de Ştiinţe din Paris, după ce mai înainte luase prin examene serioase bacalaureatul în Franţa.

La vârsta de 23 de ani şi-a trecut doctoratul (Doctorat de l'État), obţinând menţiunea *„Trés honorable"*, atât de rar decernată străinilor, cu care prilej a prezintat o remarcabilă teză, ce trata un subiect din fiziologie.

Numită apoi preparatoare la Muzeul de Istorie Naturală din Paris, a lucrat şi s'a specializat sub direcţia atâtor savanţi iluştri, ca: *Edmond Périer, Dastre, Phipalix.*

De aci a trecut în laboratorul de fiziologie al universităţii din Zürich şi mai în urmă în cel atât de strălucit reputat al lui *Fréderich* din Liège.

Inapoiată în ţară a ocupat pentru scurt timp catedra de ştiinţe naturale dela Şcoala Normală de Fete din Craiova, de unde a fost chemată ca şef de lucrări al laboratorului de fiziologie de pe lângă Facultatea de Ştiinţe din Bucureşti.

In 1914 a fost transferată în aceeaşi calitate la clinica boalelor mintale a Facultăţii de Medicină din Iaşi, unde a rămas până la moarte.

A închis ochii în ziua de 20 Aprilie 1925, la Iaşi, în urma unei insuficienţe cardiace.

●

Dr. Maria I. Parhon, care era înzestrată cu toate calităţile unui cercetător de rasă, ce nu cedează în faţa nici unei dificultăţi, pe care le biruia cu vastele-i cunoştinţe în specialitate, cu technica-i neîntrecută şi impecabilă şi cu nenumăratele măsuri de prevedere atât de necesare în experimentul ştiinţific, — a dat la iveală peste 30 de lucrări dintre cele mai valoroase, cele mai multe şi cele mai importante fiind concepute, verificate şi terminate în clinica boalelor mintale de pe lângă institutul de alienaţi dela Socola.

E cert că deşi se află la începutul realizărilor ei, totuşi prin materialul vast pe care-l pune la îndemâna medicilor, graţie observaţiilor clinice şi cercetărilor riguroase de laborator, endocrinologia a schimbat atâtea clasice concepţii, a creat principii noui şi a modificat într'o largă măsură terapeutica boalelor nervoase.

Dar nu numai medicina va trage foloase nebănuite din admirabilele rezultate obţinute de endocrinologie, ci

şi psihologia, dimpreună cu anexele ei: pedagogia şi educaţia, al căror progres e strâns legat de descoperirile fiziologiei şi ale ştiinţelor deduse din ea.

Pe de altă parte, întârziaţii şi debilii mintali, cei ce au facultăţile de judecată scăzute, ca şi inapoiaţii mintali, şi în unele cazuri chiar acei socotiţi de pedagogia oficială needucabili şi buni numai să paraziteze prin diferite aziluri şi spitale, toţi aceştia vor avea, graţie cercetărilor şi rezultatelor nouei discipline, ieşită din studiul glandelor cu secreţiune internă, pedagogia lor specială. O pedagogie întemeiată nu pe speculaţiuni filosofice şi deducţii logice, ci pe calcule şi observaţiuni precise, obţinute în materialul excepţional, pus la dispoziţia pedagogiei de ştiinţa endocrinologiei graţie căreia atâtea tinere elemente ce constituiau până acum o povară pentru bugetul statului vor fi redate societăţii ca energii folositoare.

●

Dr. Maria Parhon a murit cu mult prea devreme şi mai înainte ca studiile şi experienţa personală, cum şi pregătirea ei strălucită în specialitatea biologiei, a chimiei fiziologice şi a microbiologiei să-i fi îngăduit a da la lumină decât începutul unei serii de lucrări, a căror notorie reputaţie a demonstrat nu numai seriozitatea unei minţi de elită, dar încă şi soliditatea culturii noastre şi valoarea ei în străinătate.

STELIAN I. CONSTANTINESCU

De bon oghiur...

In Cafeneaua Artiştilor. Poeţi, lavaliere, şuete. Personagii grave: actori fără angajament, dramaturgi cu piese nejucate şi pictori îngâmfaţi care se compară cu Tizian şi Greco.

D. Firică Andronescu are o slăbiciune: îi plac artiştii. De aceia, se complace în situaţia de veşnic plătitor de vermuturi cu sifon, pentrucă, dac'ai scutura buzunarele acestor genii de cafenea, n'ai descoperi nici-o leţcae măcar.

D. Firică povesteşte, bonom, cu aerul omului „avec la fortune faite".

— Când am luat-o, Melania poseda o inimă de aur şi-un corp de case pe str. Zefirului. Era — aşa se zicea pe atunci — de familie.

— N'are nici două'ş'opt dă ani şi ştie şi piano, — aşa mi-a recomandat-o madam Giupală, gazda mea. E o — cum să zic, Dom'le Firică — o fecioară 'ntre fecioare.

— Păi, zic, are un băeţaş cu bărbatul ăl dintâi...

— Ce-are-aface? O păpuşe de băiat, leit mă-sa. N'are nimic din tat-so. Neam! Nici atâtica. Unde mai pui că-i şi premiant în clasa I-a..

Argumentaţia părându-mi-se solidă, am intrat în tratative. Trecutul ei nu mă interesa; uitarea se aşternuse peste amintirea primului ei soţ. Şi-apoi îmi surâdea perspectiva unei vieţi burgheze: case avea, trusou avea, mobilier avea,... aşa că am luat-o pe Melanie de soţie.

Pornind spre Oficiul Stării Civile, Melania îmi sări de gât şi-mi vesti un eveniment de mare importanţă:

— Firică, scumpule, mi-a născut căţeaua 5 puişori. Chiar adineauri...

Să ştii că-i un semn ceresc.

— Căţeaua?, — întrebai. — Ai şi-o căţea?

— Sigur că da, puiule... Bucură-te şi tu, că-i... de bon oghiur.

N'am prea dat importanţă lucrului şi, reîntors la căminul conjugal, după îmbelşugatul ospăţ ritual, ne retraserăm către miezul nopţii în camera noastră.

De cum intrai, o maimuţă mititică mi se repezi familiar pe umeri, scărmănându-mi cu grebla ghiarelor, părul. Iar dintr'un colţ, stând în echilibru pe un inel metalic, un papagal ciufulit îmi adresă o serie de măscări nemai auzite de mine până atunci.

Ochii-mi cătau întrebători şi neliniştiţi spre dulcineea mea, care, cu tonul cel mai sever, admonestă pe mojic:

— Bumbo, nu fii obraznic. *Sei ruhig!*

Privind mai atent, descoperii deasupra patului o colivie, în care circulau fără 'ncetare şase şoricei albi de India, iar pe canapea se tolăneau leneşi doi epuraşi de casă, mătăsoşi şi felini.

— Cam prea multe animale, — spusei, — parc'ar fi o menagerie la tine...

— Ai ghicit, îmi astupă ea gura c'o sărutare.

Aflai astfel că fostul ei soţ fusese proprietar de circ şi dresor de animale, astfel că pe lângă trusou, mobilier şi case, subsemnatul mai primea ca zestre din partea Melaniei şi o sumedenie de dihănii şi de sălbăticiuni de toate neamurile. Noroc că soţul ei vânduse, înainte de moarte caii, elefanţii şi cămilele, altmintrelea mă pomeneam şi cu ele 'n casă!... Inventarul mai cuprindea o serie de diferite orătănii, raţe de California, pisici de Angora, o nevăstuică, un şarpe boa, o căţea savantă care ştia tabla 'nmulţirii, 40 de fluturi împăiaţi, o colecţie de gândaci coloraţi de toate speciile şi, într'un dulap de sticlă, o întreagă familie de purici.

— Purici vii?, — ne interesarăm noi.

— Dar ce, purici morţi? Purici dresaţi, o trupă 'ntreagă, pe care soţul ei nu mai apucase să-i prezinte publicului. Ii dresase cu multă migală ani de zile şi tocmai la ţanc, poc! moare omul de atac galopant. La vederea atâtor dihănii, cu care trebuia să convieţuesc, mă trecu un fior şi un nor — primul nor — umbri viitorul căsniciei mele.

— Animalele poartă noroc, — îmi explică ea, — sânt de bon oghiur, Firică.

Ah, bon oghiurul ei. Toate-i erau de bon oghiur. Avea o inimă foarte bună Melania şi eu, ca soţ iubitor, trebuia să rabd toate capriciile ei.

Fie, îmi zisei, când ţi-e dragă o femee, renunţi la orice! Dar abia trecu o săptămână de la nuntă şi iată că avu loc prima noastră sfadă. Eram după dejun şi, înainte de a pleca la slujbă, intrai în dormitor să mă odihnesc puţin. Aici, — alt bocluc.

— Te-am rugat, Melanio, să nu-i culci în camera noastră... Poftim, uite ce mi-au făcut din blană!

Şi scosei rând pe rând 5 căţei dolofani, cu botul roz, ce-şi făcuseră culcuş în blana mea pe care, imprudent, o zvârlisem de dormeuză. O curăţai cum putui şi, îmbufnat, o dojeneam:

— Şi-apoi, draga mea, eu nu pot suferi miros de câne prin odăi...

— Trebue să doarmă aici în dormitor, hotărî Melania. Trebue să se aclimatizeze cu tine, altminteri cum o să te cunoască, dacă n'or fi în preajma ta?

— Cum, vrei să-i opreşti pe toţi cinci? întrebai eu speriat.

— Dar ce, ai vrea oare să-i înec? Nu ţi-e milă ţie de 5 suflete nevinovate, de 5 făpturi de-ale lui Dumnezeu? Uite, ce drăgălaşi sânt. Şi rând pe rând, Melania îi sărută dulce în botişor, de-ţi era mai mare desgustul.

— Ptiu, făcu un eseist, n'aşi săruta câne să mă tai!

— Unul mai zic, — îndrăznii eu, — dar cinci...

— Şi ce vrei să fac cu ei? Să-i arunc la maidan, să-i mănânce pisicile sau să-i omoare hingherii? Nu ţi-e frică, sălbaticule, că-ţi vor apărea în vis şi te vor tortura, iar pe lumea cealaltă îţi vor cere socoteală pentru năprasnica lor moarte? Şi-apoi, nu uita, — ăştia sânt câni savanţi...

Argumentaţia ei era mai presus de orice critică. Trebuia să capitulez.

— Aşa ai fost tu totdeauna, rău cu animalele? Ce dracu, doar te pretinzi intelectual!... Uite, pe ăsta, îl numim Bob. Bob, Bobuleţ, uite cum se uită la tine, vezi, Firică?... parc'ar şti că eu sânt mămica lui şi tu eşti scumpul lui tătic.

— Pardon — ripostai, — nu ştiu cine-o fi fost scumpul lui tătic, dar te asigur că 'n nici un caz eu!

— Of, nesuferitule!... Pe asta o botezăm Diana, ştii, Zeiţa Vânătorii; pe ăsta cârnu Cezar, ştii, după Iuliu Cezar; ăsta cu pata 'n frunte Nero şi p'ăsta mustăciosul... ia spune tu, Firică, cum să-l botezăm?

— Dracu să-l ia de javră, de asta mi arde mie acum?

— Stai, am găsit. Bismark, după cancelarul cela, ştii...

— Ştiu pe dracu! Bismark e un fel de peşte care se găteşte bine cu maioneză... asta ştiu.

Istoriceşte vorbind, se poate că ea avea dreptate. Dar parcă femeea n'are dreptate totdeauna? Mai încercai, totuş, timid, un vag protest:

— Dar bine, draga mea, ce ne trebue nouă cinci dulăi în casă?

— Cinci câni la casa omului, răspunse ea cu superioritate, înseamnă belşug. E de bon oghiur!

●

Omul, Domnilor, este un animal sociabil, nu-i aşa, şi apoi... obişnuinţa e a doua Natură. Mă 'nvăţasem cu Bumbo, ba la o adică, atunci când mă înjura el, îl obrăzniceam şi-l înjuram îndoit. Rozina, maimuţica, nu mă supăra prea mult decât atunci când, situată la geam, arunca cu portocale şi cu bibelouri în capul trecătorilor. Şoriceii mi se vârau în şoşoni şi 'n buzunarele hainelor, şarpele boa se plimba majestos prin odae, iar iepurii rodeau liniştiţi papucii de casă.

O singură dată mă 'nfuriai: atunci când un gândac vărgat, strecurându-se dealungul piciorului mesei, nimeri în farfuria mea. Vrui să-l strivesc dar Melania mă opri la timp:

— Nu-l omorî, Firică... un gândac în ciorbă e totdeauna de bon oghiur.

Şi-apoi, îmi descomplectezi trupa...

— Care trupă?...

— Stai să vezi...

Intr'adevăr, Domnilor, avea dreptate. Pentru că odată cu animalele moştenite de la răposatul ei soţ, Melania mea învăţase şi arta dresajului lor. La un semn al ei, Rozina făcea tumbe, Bumbo vorbea englezeşte, şarpele scotea limba, raţa începea să danseze, cânii deslegau cea mai complicată operaţie aritmetică iar eu mă prăpădeam de râs când vedeam gândacii aliniindu-se şi pornind apoi în cursă de întrecere pe podea. Mi-a fost de bon oghiur, n'am ce zice.... Gândacul acela din ciorbă mi-a deschis capul. Mi-am dat demisia de la Poduri şi Şosele şi timp de 6 luni, am studiat cu Melania meşteşugul dresării purecilor.

— Şi-ai izbutit?

— Măi băeţi, am 49 de persoane... asta, de purici în trupă, unul şi-unul. Am ajuns cu ei la cel mai înalt grad de perfecţiune tehnică şi artistică... Veniţi la mine, să vă convingeţi. In dulapul lor de sticlă, le-am amenajat o scenă în miniatură şi cabinele necesare. Navastă-mea le-a confecţionat costume, ca la Operă. Am montat cu ei până acuma, două balete şi cinci tablouri vivante. Sânt fantastici, monşer!..

Să vezi dansuri la el, să vezi mimică... Emisari din America mă asaltează zilnic pentru turneu. Hipodromul din Los Angeles m'a invitat să fac câteva curse de gândaci. Infine, sânt pe punctul de a da lovitura...

Ne uitam la el, ca la un om scăpat din balamuc. Dar nu, nenea Firică vorbea cu toată seriozitatea:

— Apropos, să nu uit pentru ce-am venit... Nu puteţi să-mi recomandaţi un poet, mai ca lumea, să-mi scrie un scenariu pentru puricii mei? Dar ştiţi... ceva... aşa, de bon oghiur.

In clipa ceea, pe albul gulerului domnului Firică, se profilă un punct negru. Un punct mişcător, săltăreţ aproape. I-l semnalarăm, îngrijoraţi:

— Nene Firică, ai un purice pe guler...

El holbă speriat ochii, scoase o oglindă, îl identifică, îl prinse binişor şi-l depuse într'o cutioară cu găurele. Apoi, răsuflă uşurat.

— Vai, cum m'am speriat... Credeam că-i prim-amorezul meu... Slavă Domnului, nu e, e străin. Dar... nu-i nimic. Il iau şi-l dresez şi pe ăsta. O să am în total 50...

Făcu plata şi, vesel de această achiziţie, ne salută radios:

— La revedere, băeţi. Am 50 de purici acum... Intâlnirea cu voi, mi-a fost de bon oghiur...

IULIU LAZAR

Un moment

Grigore N. Popescu, archivar
Iubit de toţi şi 'nconjurat de stimă
Intr'o frumoasă zi de Ianuar
Primeşte o scrisoare anonimă

Prin care
„Un amic din vremi frumoase
„Te-anunţă că nevastă-ta, Bebé,
„Te 'nşală 'n orice zi la ora şase
„C'un tip, funcţionar la U. C. B.

„De vrei ca să-ţi surprinzi în fapt femeia,
„Te duci pe strada Dreaptă, colţ Bufet,
„Etaju 'ntâi, pe stânga, uşa treia
„Ş'ai să-i găseşti acolo'n tet a tet..."

●

Năuc Grigore-şi ia un revolver
Şi-ajungând în colţ cu strada Dreaptă,
Scrutează tot etajul cu mister
Şi într'un gang s'ascunde şi aşteaptă.

Pe frunte-i se brăzdează două cute
Şi un surâs amar îi schimbă chipul
...Intr'adevăr în două trei minute
Nevastă-sa se urcă sus cu tipul.

— Oricât ai vrea, — gândeşte el în sine —
Dar e cu neputinţă s'o disculpi —
Nu i-am luat eu ceas cu trei rubine
Şi rochii, un mantou cu patru vulpi?

N'am dus-o eu la băi la Odorhei,
La Tuşnad, la Mamaia şi la Breasta?
Nu i-am luat inel de ziua ei?
De ce să-mi facă ea figura asta?

●

Se urcă sus cu gândul cavernos
Şi 'n uşa trei loveşte cu turbare.
Un ţipăt lung se sparge fioros
Şi paşi grăbiţi s'aud prin coridoare

Grigore năvăleşte 'nfiorător,
Că ochii din orbite stau să-i iasă,
— Inchină-te, Bebe, că te omor
M'ai înşelat, femee păcătoasă!

Nevrednica s'aruncă pe podea
Gemând:—Grigore nu-ţi ieşi din fire.
N'a fost nimic! Iţi jur pe viaţa mea.
Atâta! Un moment de rătăcire...

— Care moment, madam? Cum îndrăzneşti?
(Răspunse rău şi înţepat Grigore)
Moment e ăsta? Cui îi spui poveşti,
Când stau şi'aştept în gang de două ore?

ION PRIBEAGU

Cronica modei

Ce se va purta în 1937? Care va fi noua ţinută a modei? Fi-va ea influenţată de expoziţia de pictură a lui Rubens? E curios cum se modifică trupul femeii după momentul modei! După matroanele opulente ale Renaşterii, a fost moda femeilor înalte, svelte, subţirele şi distinse. Dimpotrivă, în secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea, moda este pentru tipul de femei mărunte, pierdute în imensitatea rochiilor lor montate pe sârmele ce se numeau „paniers".

Chipurile erau şi ele cu trăsături mărunte, nasul puţin ridicat în sus, spiritual şi cu haz, ochii foarte frumoşi... In timpul Directoratului toate aveau sânii desăvârşiţi. Pe timpul Impărătesei Eugenia, frumoşii umeri aplecaţi, ce ar părea azi cu totul demodaţi.

Să fie oare moda o vrăjitoare care poate astfel preschimba trupul şi ţinuta femeii după cerinţele şi dorinţa momentului şi le poate face pe toate ca pe un tipar unic la porunca ei? Nu e nici minune, nici perfecţiunea tehnicii chirurgiei estetice, ci pur şi simplu puterea artificiului şi a îndemânării marilor artiste, care sânt croitoresele marilor case de mode de azi şi darul mimetismului social, adică desăvârşita imitare a unor modele care ne ademenesc, ţinută ce ne-o impunem pentru a reproduce în persoana noastră idealul de o clipă al modei.

E mai întâi centura, care se numeşte azi în limbajul modei „la gaine", ţeaca în care corpul nostru se îmbracă într'un fel de mănuşă, tăiată astfel în cât să capete forma ce i-o dorim. In furia modei tangoului argentin, pântecele eşea în evidenţă, umerii se încovoiau spre a ascunde pieptul înlăuntru şi astfel corpul femeii era silit să ia silueta la modă.

Un lucru bun a căpătat moda şi se pare că-l va păstra şi în 1937, tocul jos pentru curse şi plimbare.

Sacul sau poşeta pe care o purtăm, cam de mult, tot sub braţ, ca o servietă de ministru, se va purta, în 1937, în mână, cu o mişcare înainte, dacă nu cumva se va adopta moda Schiaparelli, de a purta sacul în bandulieră!

Sântem însă în plin carnaval, epoca nunţilor şi a toaletelor de mireasă. Deşi adevăratul gust şi „le bon ton" impun simplicitatea şi discreţia în desfăşurarea cortegiului nupţial, este totuşi un ceremonial peste care nu se poate trece.

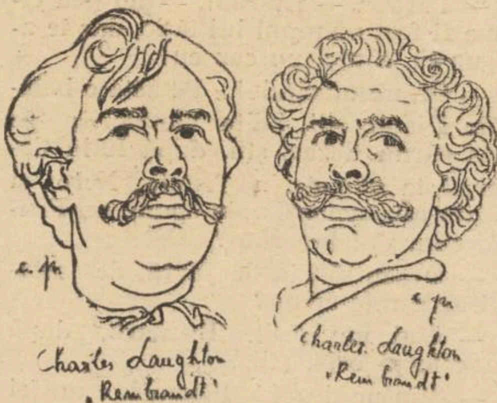
E obiceiul ca familia, afară de tata, care conduce mireasa, să vie înainte la biserică şi să o aştepte, dimpreună cu domnişoarele şi cavalerii de onoare. Rochia de mireasă şi-a reluat toată majestatea şi suprema eleganţă. Multe rochii au revenit la satenul „zăpadă" de odinioară. In general se întrebuinţează satenul lucios sau mat. Schiaparelli le face după sezon, fie din organdi fie din saten mat, dar în totdeauna tratate cu o mare simplicitate. Lucrul la care ţine foarte mult Schiaparelli e coafura ca o diademă de asupra frunţii, după moda Second Empire, din flori de lămâiţă. Mâneca se opreşte la cot, degajând braţul, pe când mănuşile albe „peau de suède", sunt lungi şi elegante. Worth a fost în totdeauna „şeful suprem" în arta d: a îmbrăca miresele. Buchetul a fost suprimat.

BITRIX

Cronica cinematografului

Clasa opta

Dacă Francezii n'ar putea face filme bune, nu ne-am mai da osteneala să ne supărăm. Dar din când în când apare câte o producţie excelentă, cum a fost „Jenny", şi cum este acum filmul „Cei mari" (sau „Clasa opta"). Povestea se petrece într'un internat de băeţi, unde un elev premiant din ultima clasă se îndrăgosteşte de soţia directorului. Toată acţiunea e foarte morală, căci femeia refuză ferm, iar băiatul plăteşte cu multe catastrofe temeritatea lui. Şi moralitatea are aci mare importanţă. La vârsta adolescenţei omul este uşor exaltabil atât în sensul eroismului cât şi în acel al turpitudinei. Pentruca tabloul să fie complect, trebuia să ni se dea ambele aceste aspecte, ceeace s'a şi făcut.

Atmosfera vieţii de liceu este foarte bine redată (afară de scena de la început, când ni se arată o recreaţie în curte şi când tinerii figuranţi aleargă în toate direcţiile de parcă li s'ar fi pus fitil şi li s'ar fi dat foc. Insfârşit, trebue să semnalăm că singurul lucru cu adevărat prost, dar aşa, prost fără rezerve, prost dela început până la sfârşit, este Gaby Morlay. Tot timpul joacă, se strâmbă, şi asta cu o voce piţigăiată, miorlăită, insuportabilă. Cum intră în scenă, trebue să îndurăm supliciul.

Regina Junglei

Este o povest malaeză, cu vrăjitorie şi superstiţii diverse, menite să ne ducă la spectacolul stereotip a patru albi legaţi cobză şi candidaţi la friptură, în timp ce indigenii dispuşi să-i mănânce dansează prealabil în jurul lor.

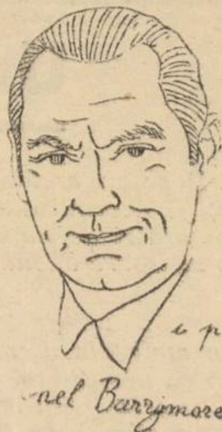
Cu toate acestea, filmul e fermecător. Am fost să-l văd de exact trei ori. Am înghiţit cu uşurinţă toate naivităţile şi idioţiile, căci erau cu prisos răscumpărate de frumuseţea fără comparaţie a malaezei care juca rolul principal. O cunoaşteţi şi dv., pe această femee. Aţi văzut-o în „Revolta de pe Bounty", unde făcea pe soţia celui care rămâne exilat (Clark Gable). Dar acolo avea un rol secundar. Deci nu putea fi aşa frumoasă; căci frumuseţea nu este, ci se dovedeşte; trebue să o joci, să o demonstrezi încetul cu încetul, cu argumente diverse. Aceste mijloace probatorii sânt paşii, surâsul, tăcerile, aplecarea trupului, grimasele, privirea, etc., semnificând cât mai multe şi mai diverse sentimente cu putinţă. A avea o anatomie perfectă e foarte avantajos; dar nu e totul, şi nici măcar esenţialul; principala sarcină a unui om frumos este să-şi întrebuinţeze în acest sens trăsăturile. Şi cazul din acest film este tipic. O femee care e presupusă a fi trăit, dela nouă ani, singură în junglă, cu, drept unici tovarăşi, un tigru şi o gorilă. Femeea aceasta întâlneşte în pădure un alb, englez şi chipeş. O luxaţie a gleznei îl obligă pe acesta din urmă să petreacă o lună în tête-à-tête cu juna sălbatecă, care, cu această ocazie, descopere unul câte unul procedeele vieţii sociale, ale conversaţiei şi schimbului de a gândi (fata ştia vorbi, căci până la 9 ani trăise într'un trib regulat). Ni se înfăţişează tabloul complect al sentimentelor şi expresiunii lor mimice. Excelent mijloc de a demonstra experimental că tot ce e important în gândurile noastre şi mai ales în manifestarea lor exterioară este perfect accesibil oricui, indiferent de cultură personală şi de civilizaţie a mediului.

Vă puteţi închipui cât de fermecător este să vedeţi pe cineva descoperind, din instinct, toate reacţiile fizionomice fundamentale, şi asta cu graţie, cu agilitate şi cu o pecetie personală remarcabilă.

Frumoasa malaeză din filmul nostru îşi joacă frumuseţea, şi-o demonstrează împărţind-o în sute de dovezi succesive. Demonstraţia aceasta ocupă aproximativ 50% din metrajul total al filmului; vre-o 40 de minute din 90. Şi este, cu toată banalitatea şi puerilitatea poveştii şi a celorlalte poncifuri arhirabaşate (strămoşii dacoromani ai D-lui Timoleon Pizani să-mi ierte toate aceste neologisme) — cu toate aceste cusururi, filmul e original; aş putea zice chiar că inaugurează un gen nou, acel al demonstrării detaliate a frumuseţii.

Două filme bune

Unul este o capodoperă: „Rembrandt"; Charles Laughton dă cea mai perfectă creaţie din cariera lui. Este un film care, exact ca Henric al VIII-lea, nu are „intrigă". O serie de tablouri, momente din viaţa unui om. Şi, bineînţeles, mai ales omul acela. Henric al VIII-lea fusese desăvârşit, totuşi cam plicticos (e o constatare, nu un reproş; şi Proust e cam plicticos, ceeace nu-i ia absolut nimic din valoare). Pe când

„Rembrandt" este palpitant ca un roman detectiv. Este o poveste de luptă, luptă a unui neînţeles, cu deziluzii dar şi cu victorii. Căci nu există, în nicio societate din lume, neînţeleşi absoluţi. ici şi colo răbufneşte câte un accent de admiraţie care pansează un moment rănile morale. Şi filmul nostru a ţinut socoteală de acest lucru. Şi de multe altele.

Celalt film foarte patetic şi fin înduioşător este „Trecutul nu iartă". Nu vă luaţi după titlu. Căci titlul exact, adică potrivit conţinutului, ar fi „Trecutul se şterge" sau „Nici-un trecut nu este etern", adică exact contrariul...

Gladys George este o foarte mare artistă. Bucureştenii o văd pentru prima oară. Nu-i oare extraordinar că există ţări care au atâţi artişti încât oricând pot scoate câte unul din cutie, unul nou, absolut nou, pe care nu-l ştia nimeni până atunci?

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Specialiştii

Fiindcă mai deunăzi mi-a îngheţat o ţeavă în odaia de baie am trimis după un specialist. Până la venirea lui am făcut un mic examen al conductelor. Tubul trece din pivniţă în parter şi anume prin încăperi mereu încălzite, a-[illegible] străbate parchetul catului superior [illegible] recurându-se printr'un şanţ anume [illegible] în zidul interior ajunge la robinetul care precede baia. Cum porţiunea aceasta se află lângă fereastră şi odaia nu e încălzită, tubul a îngheţat aici. Şi am tras cu creionul pe perete, pe locul unde se vedea urma stratului de gips acoperitor. Aci să încălzească instalatorul. Specialistul sosi, iar eu l-am lăsat în pace. El a început să facă însă către toţi ai casei o lungă teorie asupra îngheţului, asupra dificultăţii de a topi nodurile de ghiaţă, asupra victoriilor lui de acest soiu în felurite împrejurări. Şi-a scos surtucul, mi-a cerut fel de fel de informaţii şi de instrumente, pe care eu i le-am dat răbdător, fără să-i arăt linia trasă cu creionul. După un ceas de dibuiri prin toată casa, individul a început să lingă cu flacăra felurite părţi ale instalaţiei după un plan cu totul extravagant. N'a rămas nimic nesupus focului, afară bine înţeles de linia trasă cu creionul. După câteva ore de stearpă îndeletnicire, specialistul mi-a mărturisit că se află în faţa unui caz grav, insolubil, cum a mai avut şi în alte împrejurări.

— Atunci, ce e de făcut?

— Să aşteptaţi d-voastră până se încălzeşte vremea!

La plecare „specialistul" mi-a dat a înţelege că trebue să-l plătesc. După ieşirea ipochimenului am făcut focul în odaie şi apa a început să curgă. Insă acum curgea şuvoaie şi din instalaţia de baie pe care o topise instalatorul. Am dat să chem alt specialist şi cum se înserase şi era întuneric am întors butonul electric. Becul nu se aprinse. Specialistul umblase la el cu maşina lui arzătoare.

— Să vie electricianul — am zis iritat.

Electricianul veni. Deşi rezulta că stricăciunea se produsese numai în domeniul propriu zis al lămpii, prin întreruperea contactului, electricianul mi-a desfăcut toate firele, a tras prizele afară, mi-a stins lumina în toată casa şi mi-a umplut-o de lumânări. Ore întregi a lucrat fără niciun spor împerechiând firele în mod fantezist, până ce exacerbat l-am dat afară. Părea uşurat el însuşi de această soluţiune. Am chemat alt specialist. Acesta fu într'adevăr mai chibzuit. Puse la loc toate maţele sârmelor, determină locul exact al stricăciunii şi după puţină vreme mă chemă cu un ton vizibil de mândrie.

— S'a făcut, conaşule! Intoarceţi butonul!

Intorsei şi-l văzu pe meşter urcat pe două scaune încălecate şi ţinându-se cu mâna de lampa din tavan. Il felicitai şi dădui să plec. Deodată auzii o surpătură grozavă, cu bufnitură şi zornăituri de sticle sparte. Specialistul căzuse cu lampă cu tot, trăgând după sine vreo doi metri de fir. In momentul acela m'am bucurat că nu ţin puşcă în casă. Acum caut mai mulţi specialişti.

ARISTARC

Un sărbătorit: Paul Gusty

In seara de 3 Februarie, pe scena Teatrului Naţional din Capitală, a fost sărbătorit directorul de scenă al teatrului, P. Gusty, pentru şase decenii de muncă neîntreruptă în serviciul artei noastre teatrale.

Şi-au spus cuvântul cu această ocazie, prin viu grai sau prin scris, toţi cei care l-au cunoscut şi iubit. Reliefând covârşitoarea personalitate a sărbătoritului, toată lumea a avut numai cuvinte de caldă admiraţie şi recunoştinţă, pentru tot ce-a clădit Paul Gusty în domeniul artei scenice.

Şi pe drept cuvânt. Paul Gusty şi-a început cariera pe vremea când în ţara noastră abia se înfiripa viaţa teatrală. Nu existau piese ca să fie jucate, nu existau actori formaţi, nu exista nici public cu gust teatral. Toate piedici mari. Cu toate a avut de luptat Paul Gusty şi pe toate le-a trecut, pentrucă munca sa a fost neobosită, iar devotamentul pentru prima noastră scenă neţărmurit.

Nu e exagerat, prin urmare, să spunem astăzi că sărbătorirea lui Paul Gusty e sărbătorirea unei isbânzi a teatrului românesc

Sărbătorirea d-lui P. Gusty pe scena Teatrului Naţional

Paul Gusty s'a născut în Bucureşti la 19 Februarie 1859. Studiile şi le-a început la şcoala evanghelică, apoi la Liceul Sf. Sava. In anul 1876 însă, în vârstă de 17 ani numai, părăseşte învăţătura şi intră în compania dramatică a artistului Mihail Pascaly, unde schimbă pe rând funcţiile de copist de roluri, sufleur şi artist chiar.

In anul 1882, a fost angajat la Teatrul Naţional în calitate de copist de roluri. Pe acea vreme regizor era un francez, A. Gatineau, care l-a remarcat cu ocazia traducerii unei piese şi l-a luat ajutor.

In anul 1885, constatându-se incapacitatea de regizor a lui Verneuil şi Enibace, P. Gusty e numit regizor titular, calitate pe care o deţine timp de doi ani, având ca directori de scenă pe Gr. Manolescu, P. Vellescu, C. Nottara, St. Vellescu, T. Aslan şi Şt. Iulian.

In 1888, la direcţia teatrului venind I. L. Caragiale, se întâmplă să demisioneze Gr. Manolescu, A. Romanescu şi C. Nottara. Şi cum pe de altă parte Şt. Iulian se îmbolnăvise, era un moment critic pentru scena noastră. I. L. Caragiale însă îi acordă întreaga încredere şi după reprezentarea mai multor piese, montate de Gusty în timp scurt şi care se bucură de un succes strălucit, momentul critic devine un prilej nimerit pentru relevarea calităţilor acestui artist de seamă. De aici încolo Paul Gusty va îndeplini în permanenţă oficiul de director de scenă. Oficial însă, abia în anul 1905 a căpătat acest titlu, impus fiindu-i de către directorul teatrelor de atunci Al. Davila.

In viaţa sa de totală contopire cu teatrul, Paul Gusty a colaborat cu oameni de seamă, ale căror nume au rămas înscrise la locuri de cinste în istoria teatrului românesc: I. L. Caragiale, Al. Davila, G. Diamandy, etc. cu toţi s'a înţeles, tuturor le-a impus. Dela toţi i-au rămas amintiri, regrete.

Din timpul directoratului lui I. L. Caragiale, mai ales, Paul Gusty păstrează o bogăţie de amintiri preţioase pentru cunoaşterea marelui nostru scriitor de teatru.

Actorii care au trecut prin şcoala lui Gusty, ajunşi azi celebri, îi aduc mulţumiri de recunoştinţă, pentru tot ce i-a învăţat, pentru tot ce le-a transmis din sufletul şi marea sa dragoste pentru artă. Căci Gusty este un mare pedagog. El a format şi ridicat generaţii întregi de actori. Toţi vin şi povestesc că repetiţiile la care asistă sărbătoritul sunt cursuri de înalte studii de artă, adevărate seminarii.

Prin mânile lui Gusty a trecut şi s'a format tânăra noastră literatură dramatică. A montat şi pus în scenă peste 450 de piese, a localizat alte 34, a tradus drame şi comedii din limba franceză şi germană. Toate astea le-a făcut cu răbdare şi pricepere, pentrucă a cunoscut arta în toate variatele ei aspecte.

La începutul carierei sale, scena românească era săracă. El a ridicat-o la nivelul scenei Apusului, cu o pricepere din care n'a lipsit sufletul şi viziunea sa originală. Al. Davila este în măsură să ştie acest lucru şi-l spune, povestind că în cele trei treceri ale sale pela direcţia generală a Teatrelor, dacă directorul de scenă P. Gusty n'ar fi colaborat cu dânsul, Teatrul Naţional s'ar fi dus de râpă.

Toată lumea a fost unanimă în a recunoaşte modestia regizorului. D. Paul I. Prodan, directorul Teatrului Naţional, spune că Paul Gusty a rămas totdeauna, în umbra foyerelor şi întunerecul culiselor. Şi în adevăr, marile acte ale vieţii sale, ca şi faptele mărunte de muncă zi la zi în raport cu prietenii şi colaboratorii săi, sunt clădite pe aceste preţioase calităţi ale sufletului uman: modestie desăvârşită, dragoste şi înţelegere pentru om.

De două ori i s'a oferit direcţia Teatrului Naţional: odată în 1913 şi altădată în 1926. Şi de două ori a refuzat-o. Doar sărbătorirea l-a scos la lumina rampei. Paul Gusty a păşit însă pe scenă într'o lume străină lui. Cronicarul notează că Gusty şi-a citit discursul cu emoţia abia stăpânită, cu tremurături în glas.

Peste câteva zile P. Gusty împlineşte 78 de ani. E bătrân. Ne-o arată anii, ne-o arată şi părul înălbit. Dar numai anii şi părul. Suflul adânc al artei i-a păstrat sufletul îndeajuns de tânăr şi energia îndeajuns de viguroasă, pentruca şi pe viitor să ne aşteptăm dela Paul Gusty la aceleaşi realizări de reală valoare artistică.

AL. ANTOHI.

Regisorul

Maestrul Paul Gusty a împlinit şasezeci de ani de activitate teatrală. Cu un fast deosebit şi în prezenţa M. S. Regelui Carol II, care a binevoit să asiste la spectacol, Teatrul Naţional a sărbătorit acest rar jubileu în seara de 3 Februarie.

Rolul maestrului Paul Gusty în desvoltarea teatrului românesc este nemăsurat şi poate nu îndeajuns de cunoscut de către public, dată fiind menirea regisorului, de a pregăti pe alţii să culeagă, în faţa spectatorilor, laurii victoriilor.

Aşadar, timp de şasezeci de ani, tânărul octogenar — cum foarte just a spus d. Paul Prodan, în discursul omagial pe care l-a ţinut — a învăţat actorii să joace, a condus repetiţiile de ansamblu, a îngrijit de decoruri, pentru a prezenta publicului o realizare închegată, omogenă, într'un cuvânt, d-sa a arătat spectatorilor ce înseamnă teatru, iar actorilor sensul şi meşteşugul artei dramatice.

Cu o râvnă şi o pricepere destoinică, cu un avânt mereu mai tineresc, maestrul Paul Gusty a făurit în lunga-i şi rodnica-i carieră, peste cinci sute de spectacole, dându-le fiecăruia în parte, de era vorba de un vodevil, sau de o tragedie antică, aceeaşi atenţie, aceiaşi cinste.

Rolul regisorului în crearea unui spectacol este covârşitor. De el depinde în genere succesul sau insuccesul piesei reprezentate. Publicul însă, uită, adeseori, anonimul din culise, care, din umbră, ştie să-l înveselească, sau să-i stoarcă lacrimi. De data aceasta însă, publicul a ştiut să cinsteasscă aşa cum se cuvine, minunata figură a maestrului Paul Gusty. Aplauzele călduroase care l-au întâmpinat, atunci când cortina s'a ridicat asupra tabloului sărbătoririi, sunt mărturia cea mai elocventă de dragostea şi respectul ce îi poartă publicul.

Cu ocazia acestei sărbătoriri s'a reluat — bineînţeles în montarea d-lui Paul Gusty — „Un duşman al poporului" de Henric Ibsen.

Piesa nu se mai jucase la noi dinainte de războI, iar reluarea dela 3 Februarie a prilejuit reprezentarea ei în întregime, spectacolul cuprinzând şi acel faimos al patrulea act — actul discursurilor, — rareori jucat chiar în străinătate.

„Un dusman al poporului" nu este chiar una din cele mai reusite piese ale marelui dramaturg norvegian. Deşi creată în 1882, deci în plină epocă de maturitate, piesa apare oarecum schematică, şi adeseori prea demonstrativă. Nouă însă, obişnuiţi cu repertoriul actual al primei noastre scene, „Un duşman al poporului" ni s'a părut o adevărată capod'operă. Am văzut şi noi, în sfârşit, dela începutul stagiunii, o piesă de teatru care şedea în picioare, o piesă care urmărea un conflict, şi un conflict care, până la urmă, avea un desnodământ. Piese cu acţiune, piese care să intereseze spectatorii, prin însăşi evoluţia acestei acţiuni, în sfârşit piese de teatru în adevăratul sens al cuvântului, nu mai credeam să intereseze pe cei ce întocmesc programul teatrului nostru naţional. Deaceia, în timpul spectacolului, bucuria ne-a fost mare. De îndată însă, ce, instinctiv, ne-am reamintit de toată opera ibseniană, a trebuit să recunoaştem, că „Un duşman al poporului", deşi excelentă ca factură dramatică, este totuşi o lucrare ce nu atinge nivelul unui „Brand", de pildă, sau unei „Raţe sălbatece", sau unei „Case de păpuşi".

Teatrul lui Ibsen este construit în forţă. Fiece personaj înseamnă o idee, un curent nou. Fiece scenă este o demonstraţie. Cazul d-rului Stockmann, care devine un duşman al poporului, pentru că doreşte triumful adevărului, ia proporţii prea mari pentru cadrul în care se desfăşoară, iar ciocnirea dintre Adevăr şi Minciună este prea evidentă pentru a nu dăuna mersului normal al conflictului dramatic.

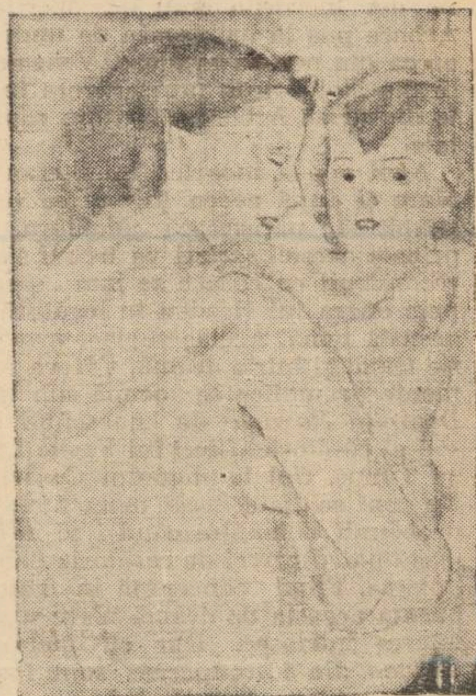
Maestrul Gusty a pus în scenă „Un duşman al poporului" cu acel colorit şi acea bogăţie de nuanţe, care-i caracterizează admirabilul său simţ teatral.

In rolul d-rului Stockmann, a apărut d. R. Bulfinsky la care a trebuit să recurgă direcţia Teatrului Naţional, în lipsă probabil de alte elemente. D. Bulfinsky l-a interpretat pe d-rul Stockmann, ca un entusiast, ca un optimist plin de viaţă şi plin de resurse. Creaţia d-sale trebue subliniată.

Celelalte roluri au prilejuit d-lor I. Manu, C. Duţulescu (foarte bun), I. Ulmeni, N. Atanasiu (cam prea zburdalnic pe scenă), A. Athanasescu, Ovid Brădescu şi d-nelor Ana Luca şi Marioara Zimniceanu, apariţiuni remarcabile.

Se simţea peste întreg spectacolul, cum domina suflul şi priceperea minunatului nostru om de teatru, Paul Gusty.

GH. NENIŞIOR

T. Soroceanu Desen

Cartea românească

Cronica literară

E. Dvoicenco: Inceputurile literare ale lui B. P. Haşdeu

In 1913 revista *Flacăra* publica câteva din *manuscrisele inedite ale lui Hasdeu,* foarte puţine versuri pe care le punea la dispoziţiune Iuliu Dragomirescu, acela care curând după aceea tipărea un studiu *Ideile şi faptele lui Bogdan Petriceicu Hasdeu.* D-nii Barbu Lăzăreanu, L. Marian au mai amintit după aceia de manuscrisele hasdeene. O luare în considerare a întregii opere a lui Hasdeu nu s'a făcut, pentrucă multora le umblă prin minte această idee că autorul *Istoriei critice a Românilor* n'ar fi un scriitor prea însemnat. Contribuţiile recente ale d-nei E. Dvoicenco vor da putinţa istoricului literar de mai târziu să aşeze cum trebueşte şi la locul cuvenit figura marelui istoric şi lingvist. Pregătirea d-nei Dvoicenco pentru astfel de studii este remarcabilă. Cunoscând limba şi literatura rusească şi pe cât se pare şi a altor popoare slave, putând consulta şi consultând de fapt opere ce nu pot fi la îndemâna oricui, pătrunsă în sfârşit de metodele cercetării istorice, d-sa ne prezintă câteva din încercările de tinereţe ale lui Hasdeu, ruseşti în bună parte, şi atunci cu textul original descifrat şi cu tălmăcirea românească. In introducere se reîntocmeşte biografia care priveşte această epocă a activităţii scriitorului şi se încadrează totul în romantismul rusesc.

Fragmentele hasdeene, mai ales când sunt scrise în ruseşte, n'au cine ştie ce valoare de ordin literar, dar sunt foarte utile pentru caracterizarea personalităţii scriitorului. Copil aproape, Hasdeu făcea profesiune (în ruseşte) de acel dacism, care apoi trecând prin Eminescu avea să facă în vremea din urmă o adevărată şcoală:

Sunt Dac cu trup şi suflet!
Şi cu mândrie aceasta o recunosc!
Sunt Dac, nu sunt Roman!
Pe Romani, îi dispreţuesc.

Arbore avea să se intituleze un roman din care n'a rămas decât tabla capitolelor în afară de câteva pagini. De aci se poate înţelege că era vorba de vestitul hatman Arbore, căruia i se da odată calitatea de ginere al lui Ştefan cel Mare. Arbore era prins de Tătari, sosea un Sandu, probabil moldovean, care credem că trebuia să se îndrăgostească de Zaranda, fiica lui Hussein, se făcea un complot, de bună seamă pentru eliberarea lui Arbore, dar lucrurile erau descoperite şi Arbore pus la închisoare de unde încerca din nou să evadeze. Veneau solii din Moldova în urma cărora în cele din urmă Arbore scăpa din captivitate.

Apoi venea moartea lui Ştefan cel Mare şi după aceea Arbore se vedea nevoit să părăsească Moldova. Cuprinsul acestei scrieri va trebui să fie reconstruit cu ceeace se mai găseşte prin opera lui Hasdeu în legătură cu această temă. Acelaş subiect urma să fie tratat şi într'o dramă. Câteva fragmente dramatice se ocupă sub titlul *Domniţa Roxana* de cunoscutul episod al căsătoriei fiicei lui Vasile Lupu cu Timuş, fiul hatmanului Cazacilor. Nu sunt schiţate decât momentele indeciziunii domnului când i se înfăţişează patru cereri de căsătorie pentru Roxana. Fiind concepută în ruseşte bucata aceasta de dramă n'are niciun interes intrinsec. Dar cuvintele lui Hasdeu din introducere sunt foarte interesante ca stare de spirit:

„Limba românească era necunoscută nu numai străinilor, ci şi înşişi Românilor. Studiind limbile franceză şi germană, ei, spre ruşinea lor, nu-şi cunoşteau limba. Hâncul şi Marcel, primul moldovean, al doilea rus, au început predarea limbii române. Legile erau neprelucrate, Donici şi Armenopul le-au prelucrat; dar printre atâtea lucruri, aceşti bărbaţi n'au dat atenţie celui mai important: drama.

Un alt fragment se ocupă cu eroinele române sub titlul *Domniţa Voichiţa (poem).* Lucrul interesant este că în introducere Hasdeu aminteşte de două legende dacice auzite dela ţărani şi pe care declară explicit că nu le confundă cu cele „superficiale" din Asachi. Vasăzică acestea din urmă aveau un izvor. Este vorba pe de o parte de îndrăgostirea unui conducător militar roman de Antina, văduva lui Decebal, şi de omorîrea lui de către Daci în clipa sărutării (moment convenit). In alta se povesteşte dragostea lui Traian pentru Dochia, fiica lui Decebal, şi prefacerea acesteia în piatră atunci când împăratul vrea să se apropie silnic de ea. In poemul însuş este vorba de Voichiţa, fata Radului Vodă al Munteniei, pe care a luat-o în căsătorie Ştefan cel Mare. Hasdeu nu s'a ţinut, precum afirmă, de Grigorie Ureche ci de spusele unui bătrân de 80 de ani venit din Valahia. Stătea atunci cu regimentul la ţară, fără cărţi şi fără manuscrise fiind iuncăr de husari. Cu multe citate ca *motto* din Lermontov şi Puşchin, acest poem, cum arată şi d-na Dvoicenco, este puternic rusificant:

Leneş mişcându-se 'ntre maluri,
Dormitează Sociul; un vântuleţ vesel
Câteodată alunecă uşor
Deasupra valurilor adormite
Cu aripile lui uşoare,
Şi din nou sboară în calea sa
depărtată.

Cine nu cunoaşte literatura rusească se va gândi cu drept cuvânt la Byron. Cele mai interesante piese din acest volum sunt fără îndoială *Jurnalul intim al lui B. P. Hasdeu (1852—1856)* şi un alt fragment autobiografic. Jurnalul cuprinde amintiri dela vârsta de 16 ani deci are semnele de precocitate ale jurnalului maiorescian. Dar cât talent în acesta al lui Hasdeu şi câtă mişcare sufletească! E un adevărat fragment de roman, care se începe cu o dragoste juvenilă:

„Pe la sfârşitul anului 1852 am făcut cunoştinţa cu D-na Lazareva, văduva poliţaiului din Chişinău — căpitan de cavalerie Lazarev — care cu puţin timp înainte se mutase în câmpiile Elisee. Am întâlnit la ea pe D-ra Alina Merjeewski, o fată de vreo 17 ani, nu bogată, dar înzestrată cu o inteligenţă deosebită şi de o frumuseţe rară. La început nu mi-a atras atenţia, dar cu cât aveam prilejul s'o văd mai des, cu atât mai mult resimţiam influenţa acestei frumuseţi minunate... în scurt — mă îndrăgostisem de ea! Dar cum să-i mărturisesc iubirea? In curând, ocazia s'a prezentat. Alina m'a rugat să-i procur cărţi pentru lectură şi mai ales poezii. Am întrebat-o dacă a cetit pe Puşchin şi — la răspunsul ei negativ, i-am trimis după câtva timp pe „Eugeniu Oneghin", în care toate pasagiile corespunzătoare sentimentelor mele de atunci le subliniasem cu creionul. In curând am primit înapoi pe „Oneghin" şi — o fericire! — răsfoindu-l, am găsit o şuviţă de păr blond: era părul ei, se înţelege!"

Alina pleacă însă cu familia la Odesa, Hasdeu se aprinde de o prietenă a ei, apoi rivalele se descoperă şi ignorează amândouă pe vinovat care se hotăreşte să intre în armată. Peripeţiile încorporării sunt povestite cu foarte mult spirit. E peste tot un aer tineresc şi nici cea mai mică umbră de ambiţie neagră. Femeile îi plac peste tot:

„Ultimului (Nazimov) îi datorez cunoştinţa mea cu Agafiţa Zorici, compatrioata mea, moldoveancă, care mi-a lăsat o duce amintire. E o fată de 27 de ani, dacă nu mai mult, dar cu toată vârsta, ce tânără pare, ce atracţie respiră frumuseţea ei! Am petrecut la ea, cu Nazimov, o singură seară, şi aceste câteva ore au produs asupra mea o adâncă impresie!"

Intr'alt loc face cunoştinţă cu o ţărancă:

„Dimineaţa, când am deschis ochii, înaintea mea s'a ivit o clipă ceva fermecător, uşor, asemănător zânelor din poezii. Era fiica gazdei mele: Solonia... Nu mi s'a întâmplat să întâlnesc o femeie, care, despărţindu-se de mine să nu-mi fi mărturisit, şi mie şi sie-şi, că îi plac — şi cu toate acestea, eu nu pot să mă laud cu frumuseţe: în înfăţişarea mea e ceva à la Peciorin."

Făcuse versuri şi pentru o poloneză:

... Te iubesc când capul
Trist lăsând pe piept,
Priveşti orizontul îndepărtat,
Căutând să-ţi aminteşti
Acea ţară, scumpă nouă...

Tânărul Hasdeu se dovedeşte foarte erudit. Căpitanul îi şi spune ironic: „... Hasdeu e mai slab la serviciu, dar în schimb e poet, savant, lingvist, naturalist, în fine, tot ce pofteşti". El însă nu se mândreşte cu asta. „Nu-mi plac — zice — oamenii cari obişnuesc să arunce altora praf în ochi."

In curând Hasdeu se plictiseşte de a mai însemna în jurnal şi încheie cu mult humor: „Dracu să mă ia, dacă înţeleg din ce anume trebue să se compună jurnalul! Trebue oare să înscriu în el chiar şi numărul felurilor de mâncare la masă sau numărul oaspeţilor la serată?". In orice caz, numai cu atât el se revelă de tânăr ca un om vioiu, simpatic şi spontan şi aceste revelaţii se datoresc muncii şi răbdării d-nei Dvoicenco.

G. CĂLINESCU

Recenzii

Profira Sadoveanu Naufragiaţii dela Auckland Edit. Naţionala Ciornei

D-na Profira Sadoveanu ne redă în acest roman, reconstituirea, după relaţii de călătorie, a unei regiuni în clipele celui dintâi contact cu omul civilizat.

Povestirea este însă şi un poem epic al omului în luptă cu natura şi vietăţile, pentru cucerirea şi instaurarea puterii sale de stăpânire.

Iată în sfârşit o fereastră deschisă asupra unei viziuni proaspete şi nealterată de bunurile şi relele civilizaţiei umane.

E firul Arianei pentru istoria civilizaţiei societăţii, care cu greu ar mai putea străbate prin complexul inextricabil al clipelor de azi.

Sântem, în sfârşit, în posesiunea unei cărţi în care putem urma firul unor întâmplări în care se răsfrânge luptă, perseverenţă, cheltuială de energie pentru realizări imediate, scrisă într'un stil curgător, limpede şi natural, de scriitor care are viziune şi putere de cugetare, ceiace nu exclude sensibilitatea şi emoţia.

Bibliografie

Poezii

D. Vasiliu-Boereasa, *Sbuciumări.*
Tip. Bucovina I. E. Torouţiu-Buc., 1937.
Nicolae Nedelcu: *Altiţă de livadă.*
Bucureşti 1937, — 63 pagini — 30 lei.

Romane

Victor Papilian, *Fără limită.*
Editura Cugetarea, Buc. 1937, 482 pagini, 100 lei.

Profira Sadoveanu, *Naufragiaţii dela Auckland.*
Editura Naţionala Ciornei, Buc. 1937, 207 pagini, 50 lei.
Povestirea păţaniilor pline de peripeţii a unor aventurieri din secolul trecut, plecaţi spre mările sudului să descopere bogăţii şi naufragiaţi pe tărâmuri depărtate şi pustii.

Damian Stănoiu, *Căsătorie de probă.*
Editura Cugetarea — Buc., 1937, 322 pagini, 80 lei.
Roman care descrie viaţa de un an de căsnicie cu contract de probă a doi pretendenţi la căsătoria reală.

Ovid Densuşianu-Fiul, *Stăpânul.*
Editura Cugetarea, 1937, 383 pagini, 100 lei.
Roman în care se descriu năzuinţele, dezamăgirile şi răzvrătirile tinerii generaţii.

Alia Rachmanova, *Fabrica de oameni noi.*
Editura Naţionala Ciornei—Buc., 1937, 85 lei.
Roman care descrie răsturnările petrecute în Rusia şi actualele stări sociale de peste Nistru.

Memorii

Titu Maiorescu, *Insemnări zilnice* vol. I (1855-1880).
Editura Socec, Bucureşti, 1937, 356 pagini, 120 lei.
Cuprinde însemnările zilnice, aforismele şi anecdotele marelui nostru critic începând cu anul 1855, dela vârsta de 15 ani, deci şi până în Decembrie 1880, publicate cu o introducere, note şi facsimile de d. I. Rădulescu-Pogoneanu, profesor universitar.

Mareşal Al. Averescu, *Notiţe zilnice din războ*i 1916-1918.
Editura Cultura Naţională—Buc., 1937, 400 pag., ediţia II-a.

Istorie

I. Lupaş, *Profesorul Ioan A. Lapedatu* (extras).
Tip. Unirea-Braşov, 1937, 23 pagini, 15 lei.

I. C. Filitti, *Maria Paléologue († 1477) epouse d'Etienne le grand prince de Moldavie.*
Tip. Lupta—Buc., 1937.

I. C. Filitti, *Neînţelegerea chestiei ţărăneşti* şi *urmările dăunătoare în ultimul veac* (extras).
Tip Lupta, 1937, 5 pagini.

Istorie literară

Constantin Loghin, *Istoria Literaturii române dela început până în zilele noastre, ed. V-a.*
Editura Cartea Românească—Buc., 1937, 487 pagini, 110 lei.

Lucian Predescu, *Istoria literaturii române* ediţia II-a revăzută.
Editura Cugetarea, 1937, 330 pagini, 85 lei.

I. Gr. Oprişan, *A. Vlahuţă.*
Inst. arte grafice „Lupta" 1937, 307 pagini, 50 lei.
Studiu asupra vieţii şi operei lui Vlahuţă.

Miron Suru — *1935 literar.*
Editura Librăriei Pavel Suru — Buc. 1937, 346 pagini, 120 lei.
Lucrare de sinteză biblio-critică a literaturii şi studiilor despre literatura românească, începând cu anul 1935.

Juridice

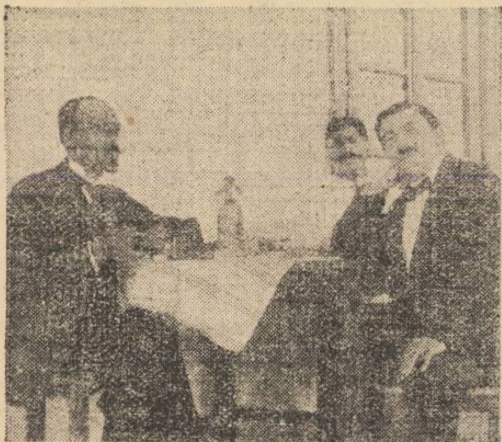
Al. Kostachi şi N. C. Panaitescu magistraţi *Noua competinţă penală a judecătoriilor.*
Editura Curierul judiciar — Buc., 1937, 249 pagini, 200 lei.

Un poet uitat: George Coşbuc

Literatura e mijlocul cel mai simplu, cel mai obişnuit, aş putea adăoga chiar cel mai uşor şi mai ieftin, de comunicare, de apropiere şi de înţelegere între oameni, mai cu seamă, fireşte, între oamenii cultivaţi. Fiindcă despre literatură poate scrie oricine, oricând şi în orice împrejurare, cu certitudinea că va fi înţeles de toată lumea. In salon ca şi pe stradă, între prieteni ca şi între străini, literatura rămâne subiectul care totdeauna salvează o conversaţie. Un medic cu un inginer, de pildă, despre ce să vorbească atunci când soarta sau împrejurările îi silesc să se întreţină mai îndelung? Medicul nu cunoaşte ingineria precum inginerul nu cunoaşte medicina. Politica a ajuns să cam scârbească pe toată lumea, inclusiv pe cei care o fac. Micile clevetiri de toate zilele se epuizează repede. Rămâne inepuizabilă, literatura. Despre o carte, despre o piesă de teatru, despre un film (fiindcă şi filmul are la bază, mai totdeauna, un fel de literatură), poţi vorbi cu competenţă şi mai ales cu siguranţa că, orice prostie ai spune, nu te va trage nimeni la răspundere. In orice alt domeniu te faci de râs când afirmi o monstruozitate. In artă eşti suveran să-ţi dai cu emfază orice părere pentrucă — gusturile nu se discută.

Literatura domină, prin urmare, în relaţiile dintre oameni, fiindcă toată lumea se pricepe, e acasă în materie literară. Cine a citit o carte, fie şi întâmplător, a dobândit şi dreptul de a o critica. Sânt mulţi care exercită acest drept suveran de critică chiar fără a se mai osteni cu cititul. E suficient să fi auzit ceva, cât de vag, despre o carte, ca îndată să-şi permită a exprima o părere autorizată. La urma urmelor de ce să te osteneşti citind când e aşa de uşor să critici pe necitite?

In realitate totuş interesul pentru literatură e un lucru mult mai serios decât nevoia frivolă de-a avea un subiect agreabil de conversaţie. In realitate arta, şi în special poezia, e o necesitate primordială pentru viaţa omului. Fără poezie viaţa noastră ar fi atât de goală şi de aridă încât cine ştie dacă ar mai merita să fie trăită. Dacă scopul vieţii omeneşti e dobândirea fericirii şi dacă fericirea nu e decât o evadare din meschinăria cotidiană într'o sferă senină, cu puţină fantezie am putea afirma că în fond străduinţele cele mai nobile ale omului urmăresc o himeră literară. Poezia ar fi astfel sinonimă cu însăşi fericirea.

Poate că aşa s'ar explica de ce poezia e tovarăşul de viaţă cel mai nedespărţit al tuturor oamenilor, dela ţăranul primitiv şi aproape sălbatec până la citadinul cel mai rafinat, floarea civilizaţiei supreme. In ceasurile de tristeţe şi durere, ca şi în cele de bucurie şi desfătare, poezia apare mereu ca o mângâere. Primele licăriri ale conştiinţei noastre se deşteaptă în răsfăţul cântecelor de leagăn. Ultimul drum, spre mormânt, când conştiinţa s'a stins definitiv, omul îl face însoţit tot de un fel de poezie, a bocetelor şi a discursurilor funebre, care uneori sânt mai chinuitoare ca moartea însăşi. In copilărie ne farmecă basmele, pentru adolescenţă urmează cântecele de dragoste, la maturitate avem romanele de diverse categorii, iar la bătrâneţe poezia amintirilor şi a regretelor. Mereu, neîncetat, dela leagăn până la groapă, în toate împrejurările vieţii, literatura ne întovărăşeşte şi ne ispiteşte. Cu puţină îndrăzneală şi exagerare s'ar putea afirma că poezia e criteriul cel mai sigur care deosebeşte pe om de animal. Poezia s'a născut în clipa când s'a născut omul pe pământ şi va muri numai atunci *când va dispărea utimul om.*

Dar nu vreau să fac apologia literaturii. Asta ar fi altă poveste. Aş vrea să fac numai elogiul unui poet care, de câţiva ani, a început parcă să fie mai puţin preţuit, dacă nu chiar desconsiderat, deşi e poate cel mai reprezentativ cântăreţ al sufletului românesc. E vorba de Coşbuc. Noua generaţie de critici şi esteţi români se uită cam de sus la „badea Gheorghe", îl găseşte prea transparent, prea simplu, iar editorii se plâng că nu se mai vinde şi că prin urmare nu se mai citeşte. Se poate. Ar fi încă una din ciudăţeniile epocei noastre frământate. Dar mai cu seamă o mare nedreptate. Că esteţii noştri de azi, unii dintre ei, nu gustă pe Coşbuc, n'ar fi de mirare. Azi e la modă o poezie aşa zisă ermetică, o înşirare de cuvinte sonore sau preţioase care nu spun nimic având aerul a spune tot, însfârşit ceva fără rimă, fără ritm, fără sens şi cu toate pretenţiile. Natural, cui îi place poezia asta nu poate să-i placă poezia lui Coşbuc. Mai puţin natural ar fi totuşi ca, tocmai în vremea aceasta, când spiritualitatea românească îşi caută cu febrilitate marea disciplină care să exalte şi să înalţe conştiinţa unitară a neamului, ca tocmai acuma să nu mai fie gustat poetul care exprimă cel mai sincer şi mai viu marele, eternul suflet românesc. Asta ar însemna o pervertire atât de gravă a gustului public, un efect atât de adânc al influenţelor străine asupra sufletului nostru colectiv, încât ar trebui să ne îndoim de orice posibilitate de propăşire, de însuşi viitorul nostru.

Din fericire Coşbuc e atât de profund pătruns în conştiinţa adevărată românească, încât nicio modă literară nu-i poate întuneca efectiv gloria. Snobismele estetice şi critice, atât de şubrede şi de trecătoare pot să creeze şi să trâmbiţeze idoli mărunţi de câte-o zi pentru uzul cafenelelor şi al cenaclelor, dar nu reuşesc niciodată, prin gălăgia lor, să smulgă din inima mulţimii româneşti icoana unui poet mare şi autentic, cum este şi rămâne Coşbuc. Se pot isca cel mult unele confuzii care să zdruncine încrederea şi să favorizeze anarhizarea gustului literar.

●

L-am întâlnit în mai multe rânduri. Odată l-am găsit lucrând la tălmăcirea în româneşte a Divinei Comedii *a lui Dante. Spunea că-l pasionează mai mult decât tot ce scrisese până atunci. Era liniştit, trăise retras, avea relaţii puţine, numai cu câţiva prieteni, mai ales ardeleni şi neliteraţi. In fiecare vară se ducea pe-acasă până când şi-a pierdut copilul într'un stupid accident de automobil. Pierderea aceasta, în nişte împrejurări atât de năpraznice, i-a zdrobit orice încredere în viaţă. Poetul celei mai exuberante dragoste de viaţă, în sufletul căruia gâlgâise numai voioşie şi avânt, devenea un mistic cu speranţele îndreptate spre altă lume, mai bună şi mai dreaptă decât aceia în care fusese sortit să trăiască şi să sufere înăbuşit atât de mult...*

In vremea aceia am scos şi eu primul meu volum de schiţe şi nuvele, Golanii. *I l-am oferit, fireşte. L-a citit şi nu i-a plăcut. Mi-a spus deschis, fără înconjur, că el nu se împacă deloc cu literatura aspră, brutală, în care viaţa colcăe şi te chinueşte ca o realitate crudă:*

— Nu e destul de crâncenă viaţa în sine? Să o mai întâlnim la fel şi în cărţi?

A fost puţin mai indulgent cu bucăţile în care a găsit atmosferă ardelenească, cu toate că şi în privinţa lor îşi menţinea obiecţia generală, anume că am zugrăvit numai părţile sumbre şi am înlăturat pe cele pitoreşti şi plăcute.

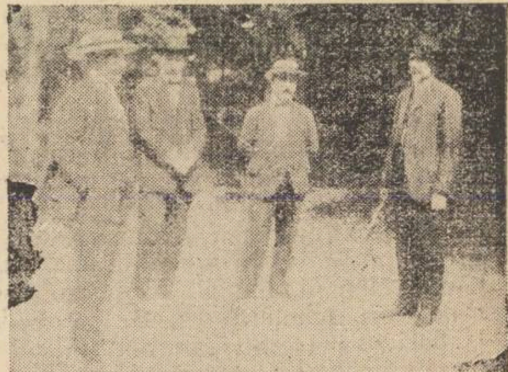
In timpul războiului a stat în Bucureşti, şi subt ocupaţia germană. El nu mai avea nici ce pierde nici ce câştiga. Academia Română îl chemase de curând în sânul ei. L-a măgulit puţin atenţia aceasta, dar nu l-a putut smulge din izolarea în care se complăcea din ce în ce mai mult.

Apoi, în primăvara anului 1918, s'a stins subit, la masa de lucru, cu hârtia albă dinainte, cu creionul în mână. A avut o înmormântare foarte simplă. Un mănunchi de oameni, prieteni adunaţi în grabă, l-au însoţit până la groapă, ca şi pe Eminescu odinioară. Pe drum, spre cimitir, a început brusc o ploaie mănoasă, vrând parcă să simbolizeze că la fel de rodnică este şi rămâne şi opera celui ce se duce, drept şi însfârşit împăcat, în faţa marelui judecător al tuturor...

Coşbuc s'a dus, opera lui însă a rămas ofrandă bogată şi nobilă neamului românesc. Dealtminteri, pentru neamul întreg a scris tot ce a scris. Pentru el neamul nostru a fost unit aievea chiar când trupul său era brăzdat de graniţe străine şi artificiale. Cărţile lui pot fi gustate şi citite deopotrivă de ţăranul cel mai umil ca şi de esteţii cei mai pretenţioşi. E marea taină şi marele meşteşug al celor mai mari creatori, de a se putea adresa tuturor însetaţilor de frumos fără deosebire.

Dincolo, în Ardeal, Coşbuc a fost totuş parcă mai iubit decât dincoace. Regionalismul sau poate mai exact patriotismul nostru local îl revendica mai insistent, desigur şi pentrucă noi aveam mai multă nevoie să ne mândrim cu el, să-l putem opune pretenţiilor ungureşti ca pe un produs falnic şi specific al nostru, al poporului ce-şi simţea cu atât mai dureros nedreptăţirea cu cât într'însul clocoteau mai mari puteri creatoare. Deaceea în Ardeal s'a discutat aşa de mult: Eminescu sau Coşbuc? Asemenea discuţii şi comparaţii sânt în realitate puerile. E ca şi când ai întreba ce e mai frumos, albul sau negrul?

Iată însă că am ajuns la sfârşit fără să fi vorbit mai nimic tocmai despre poezia lui Coşbuc, fără a fi încercat să arăt ce a adus el nou în poezia noastră, atât de nou şi de original că a reuşit să se impună uimitor de repede chiar într'o epocă dominată suveran de geniul eminescian.

Adevărat. Am însă scuza că nici n'am dorit aşa ceva. Am şi spus de la început. Imi dau seama că n'aşi fi putut fi suficient de obiectiv în aprecieri. Mie chiar unele apologii ale lui Coşbuc mi se par puţin elogioase. Cum să mă împac eu, de pildă, cu Gherea, care proclamă pe Coşbuc „poetul ţărănimii" şi crede că prin asta i-a decernat un titlu de glorie?

Literatura se naşte şi creşte din viaţă. Drumul dela viaţă la literatură oferă deseori mai bune explicaţii pentru înţelegerea unei opere decât toate consideraţiile savante şi prea întortochiate. Cunoscând omul ajungi să iubeşti mai mult pe poet şi, iubindu-l, să-l înţelegi mai bine.

LIVIU REBREANU

NOTA. — Articolul de faţă este un fragment dintr'o recentă conferinţă rostită de d. Liviu Rebreanu.

Fotografiile care ilustrează textul, ne-au fost comunicate de d. G. Călinescu, şi-l înfăţişează pe George Coşbuc la Tismana.

Ceas limpede

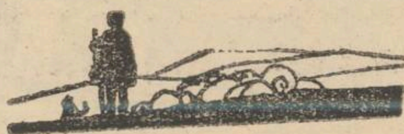
Când sgura vremii, gândule, ţi-o scuturi
Ca duhuri ce s'au înălţat din urne,
Incondeiate, slovele, ca fluturi,
Se năzăresc din pâclele nocturne
Şi-mi sorb din ochi lumină ca din ciuturi.

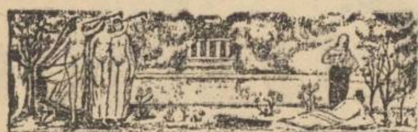
Printre miimi de valuri, în urechi
Cu nesfârşitul mărilor din scoică,
Se desluşesc cuvintele părechi
Ce, poate, se cătau din vremi străvechi
Şi 'n vreme pier ca clopoţei de troică.

Spre rotocoale de neant stelar
In care cresc şi se scufundă sorii,
Vreau să m'avânt cu braţul iar şi iar,
Ca Păsări-Lăţi-Lungilă cel hoinar
Să prind măiastre aripi de prigorii...

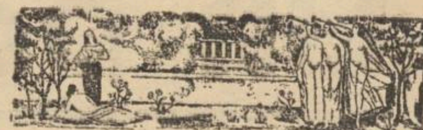
Dar m'a cuprins păinjeniş de strae
Ca 'ntr'un nămiezi penumbra de-arinişte
Şi nu se turbură şi nu se 'ndoae...
Prin vine doar cutreeră pârae
Indepărtate, leneşe, de linişte.

M. D. IOANID

Cronica şcolară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu şi Alexandru Ionescu: Carte de Limba Română pentru clasa I, a şcoalelor secundare. Ediţia I, Bucureşti, 1935.

Deoarece autorii acestui manual spun în prefaţă că „le vom face un real serviciu dacă le vom comunica observaţiunile ce vom avea de făcut" în legătură cu manualele d-lor, vom înşira câteva din obiecţiile făcute odată cu lectura acestui manual.

In „*Programele analitice pentru învăţământul secundar*", la pagina 46, unde este menţionată materia pentru clasa I, cetim: „La fiecare bucată se va indica numele autorului şi opera din care este extrasă". Acest lucru a fost respectat de autorii noştri numai parţial, căci din cei şasezeci de autori ai bucăţilor de lectură sânt treizecişi nouă la care nu li se menţionează opera din care s'a extras bucata de lectură. Aceştia sânt următorii, (îi enumăr după ordinea din manual, păstrând şi ortografia respectivă): I. Bassarabescu, I. Dragoslav, O. Cazimir, P. Ispirescu, I. Creangă, G. Tutoveanu, H. C. Andersen, G. Coşbuc, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, Tolstoi, Victor Eftimiu, I. Neniţescu, P. H. Costescu, I. Brătescu-Voineşti, M. Eminescu, Ion Ciocârlan, Em. Gârleanu, V. Alecsandri, Ion Dragoslav, Gr. Alexandrescu, Şt. O. Iosif, Radu Bucov, N. Mihăescu-Nigrim, Igena Floru, Lucia Mantu, H. Frollo, N. N. Beldiceanu, V. Alecsandri, I. U. Soricu, S. Fl. Marian, N. Mihăescu-Nigrim, Cezar Petrescu, Otilia Cazimir, Th. Speranţia, Marta D. Rădulescu, Petre Strihan, Septimiu Popa şi V. Militaru.

Tot în prefaţă, autorii spun despre acest manual că: „o carte de şcoală are menirea să servească, până la un punct, şi de *antologie literară,* (sublinierea este a noastră, iar punctuaţia a autorilor). Aşa ne putem explica de ce întâlnim printre bucăţile de lectură şi trei bucăţi alese din H. C. Andersen, Tolstoi (Leon?) şi Alphonse Daudet. Probabil că s'a recurs la literatura universală atunci când s'au epuizat toate operele din literatura naţională. La aceasta ne face să ne gândim şi faptul că în „*antologie*" figurează şi numeroşi scriitori români, deşi mulţi dintre ei sânt obscuri, lipsiţi de talent şi deci neselectaţi de publicul cititor căruia i se adresează. Nu mai este nevoie să dovedim că numele lui N. Mihăescu-Nigrim, P. H. Costescu, Ion Ciocârlan, Igena Floru, H. Frollo, I. U. Soricu, Petre Strihan, Septimiu Popa, Radu Bucov (pseudonimul literar al profesorului universitar Mihail Dragomirescu), S. Teodorescu-Kirileanu, Eugen Boureanu, etc. s'au impus în alte domenii de activitate decât pe tărîmul literelor şi artelor; deaceia literatura scrisă de ei este un balast care înăbuşă şi distruge gustul literar al elevilor. Să ne întrebăm apoi, câţi dintre noi şi-au făcut „educaţia naţională şi estetică", citind operele unor scriitori, care — cum se exprimă chiar autorii manualului nostru — „n'au răuşit să se facă cunoscuţi îndeajuns"?... Iată, depildă, cum ne zugrăveşte poetul Radu Bucov, celebra convorbire între greier şi furnică:

— Vecinică, vecinică,
Strigă greierul cu frică
Şi cu limba rebegită,
Spre-o căsuţă 'nzăpezită
Şi cu uşa zăvorâtă,
Iar pe coş cu fumul gros:
— Mor de frig şi n'am de ros!

Furnica auzind cerinţele greierului:

Şi tocând ca pe vătraiu:
„Ce-ar fi să mă pun pe traiu".

— Greieruş ce cânţi la stel
Hai de cântă muncii mele:
Iţi dau boabe şi fiertură,
Iţi dau haine şi căldură.

Tu cu cântecele tele
Fii soţ bătrâneţii mele".

(Citatul este făcut riguros exact dela pagina 109 a manualului domnilor Nisipeanu, Popescu şi Ionescu).

Analiza acestei bucăţi de „antologie" sânt rugaţi să o facă cititorii singuri şi să se gândească la noi profesorii cari trebue să dăm o mare atenţie şi educaţiei sentimentelor în legătură cu lectura acestei poezii... Autorii manualului s'au gândit să ne ajute şi mai mult la interpretarea acestei fabule şi la rubrica „explicarea cuvintelor" găsim următoarea explicaţie: „*Tocând pe vătraiu = expresiune întrebuinţată în vorbirea poporului şi însemnează „ a sta fără grije", „a nu face nicio muncă serioasă". Vătraiul este o unealtă de gospodărie cu care se trage şi se potriveşte jăratecul în sobă.* (Sublinierea şi punctuaţia aparţin autorilor).

Citez şi un fragment dintr'o bucată scrisă în proză. Bucata de lectură este întitulată: „*Insulele Lofoten şi pescuitul*" şi este extrasă din volumul „*La capătul pământului*" de d. Radu D. Rosetti:

„Suntem la 66 gr. 32 latitudine nordică.

Ca în totdeauna se bea şampanie şi se fac farse. Cea mai cunoscută e cea cu ochianul: căpitanul lipeşte dealungul sticlei lorgnetei un fir de păr şi chiamă doamnele să vadă în zare cu instrumentul de optică... „Cercul polar"... în hohotele celorlalţi entuziasmaţi de cultura junelor americane". (Cf. pagina 61 din manual).

Din aceste citate, se vede cam după ce criterii s'au condus cei trei autori când au ales bucăţile de lectură. Dealtminteri o mărturisesc şi ei singuri în aceiaşi prefaţă când spun:

„Noutatea materialului şi calitatea literară a lecturilor a fost continua noastră preocupare. Ca să ne convingem de aceasta, am experimentat fiecare în clasele noastre deosebitele bucăţi de lectură şi numai după ce am constatat că întrunesc calităţile unui material literar vioi, bine prezentat ca formă şi cu posibilităţi de interpretare cerute de cursul de Limba Română, numai după aceia i-am făcut loc în carte".

GH. AGAVRILOAEI

Statula Reginei Victoria se mută

Nuvela scurtă

Georges Duhamel se ridică vehement împotriva nuvelei scurte, ca împotriva unei siluiri a puterii de zămislire artistică.

In adevăr, nimic nu poate fi mai greu, decât a inventa o povestire la poruncă, căci aceasta înseamnă istovirea facultăţii de invenţiune, fără nici un profit pentru nimeni. Cetitorul capătă o bucată literară mediocră, de cele mai multe ori, autorul taie, înainte de a fi maturizat, o ideie fericită, care înflorea undeva în cine ştie ce colţ ascuns al sufletului său. El îşi ilustrează părerea cu exemplul lui Guy de Maupassant, maestrul acestui gen de povestiri. In adevăr, admiratorii lui Maupassant au fost adesea surprinşi, găsind în volumele sale, pe lângă nuvela admirabilă, în genere bine dezvoltată, multe alte povestiri mediocre, foarte asemănătoare cu cele din ziare. Aceasta, zice Duhamel, pentru că Maupassant a scris sute de nuvele scurte, pe când în realitate nu avea material elaborat de cât, poate, pentru treizeci de povestiri bune.

De multe ori, continuă Duhamel, am găsit în aceste încercări, aruncate în prăpastie şi semnate de tineri necunoscuţi, lucrări care mi-au dat impresia că asist la încercări de sinucidere literară. De sigur nuvela scurtă este o necesitate materială pentru mulţi scriitori. De aci ese gologanul pentru ei şi ai lor. Dar nu e o bună şcoală pentru gustul public, care se deprinde astfel cu lectura unei anecdote sarbede, fără putere psihologică şi fără soliditate în construcţie, după cum nu e o bună condiţie pentru creaţia literară. Improvizaţia scurtă, svâcnitoare de spirit şi de limpiditate cristalină, este un dar foarte rar, care fiind fecund în literatura de idei şi în practica zilnică a gazetăriei, nu dă decât arareori opere literare de adevărată valoare. Am putea să le numărăm în toată literatura lumii. Iar la noi, nu cunosc decât un singur scriitor în acest gen. — Is. Sd.

Obidă

Mamei

Aş vrea să plec spre alte zări, departe,
Să evadez din mine cel de eri,
Să las în urmă gânduri şi dureri
Pulverizate'n mine ca'ntr'o carte.

M'aşteaptă 'n uşă, gata, geamantanul
Şi mama stă cu ochii plânşi pe pat;
Aud în gară tristul fluierat
Şi ceasul cum timid împarte anul.

Şi nu mă'ndur să fac un pas spre uşă,
Mi-aud obida gâlgâind în piept;
Aş vrea să rup tăcerea de cenuşă,
Dar stau pe loc şi nu ştiu ce aştept.

Şi'ntr'un târziu mă uit mirat prin casă,
Văd geamantanul, gata, aşteptând,
Iar mama mă priveşte-aşa duioasă
Că 'ncet-încet mă pomenesc plângând.

C. ŞTEFANIU

Pagini de veche literatură românească

Crearea femeii şi căderea în păcat

Ca să se potrivească cu limba Bibliei dela 1688, din care continuăm a desprinde capitole şi versete, s'ar fi cuvenit să scriem în titlu nu *crearea* femeii, ci *zidirea* ei.

N'am vroit să stârnim, însă, fie şi o momentană confuziune în capul cititorului cum că, în rândurile de mai la vale, am da legenda nevestei meşterului Manole, cea cu adevărat *zidită* de bărbatul ei.

Cele din urmă unsprezece versete (15—25) din cap. II şi întreg capitolul al treilea din *Facerea*, după Biblia lui Şerban, — şi cari vor forma *substanţa* lirico-epică a prezentei excegeze stilistice (şi poate şi gramaticale) — sânt de o frumuseţe despre care cititorul singur îşi poate da samă. Dacă intervenim şi noi, accentuând acest lucru, este fiindcă traducerii pomenite din Biblie i s'au adus învinuiri.

Că are greşeli, o susţin şi o dovedesc noii tălmăcitori, ceia cari cunosc textul original: ebraic.

Dar printre acuzări se află unele cari privesc *stilul* şi *limba* Bibliei lui Şerban. *Acest* fapt ne preocupă.

Intâia mare lovitură i-a venit din partea lui Samuil Clain, în prefaţa Bibliei dela Blaj din 1795. Samuil Micu îi spune *cetitoriului:*

„Scriptura sfântă, carea cu cuvânt elinesc şi Biblia *să zice, de pre limba elinească din izvodul celor şeapte zeci de dascali româneaşte tălmăcită, la anul 1688 în Bucureşti s-au fost typărit, dar cu foarte întunecată şi încurcată aşezare şi întocmire a graiului românesc, şi mult-osebit de vorba cea de acum obicinuită şi mai ales de graiul şi de stilul cel din cărţile besericeşti, care în toate besearicile româneşti să cetesc, şi pentru aceia pretutindenea tuturor şi de toţi iaste cunoscut şi înţeles; cât aceia tălmăcire aceii Biblii mai pe multe locuri neplăcută urechilor auzitorilor iaste, care lucru cu mare pagubă sufletească era neamului şi Besearicii Românilor...”*

Pe timpul lui Samuil Clain, când poezie cultă nu exista în principatele româneşti — cu atât mai puţin în Ardeal, unde scrisul în proză era predominat de gândul pedagogic, de intenţia educatoare, adică îndelung explicativă — se înţelege că stilul lapidar, pe alocurea eliptic, al celora ce-au tălmăcit Biblia lui Şerban, trebuià să pară întunecată.

Nouă, celora care am trecut şi prin poezie hermetică, ni-i mai aproape limba şi stilul Bibliei dela Bucureşti decât cea stăruitor lămuritoare a Bibliei dela Blaj, care'şi are farmecul ei.

Şi acum să dăm — după Biblia de la 1688 — versetele ultime ale capitolului al 2-lea din Geneza, şi anume: crearea femeii; şi întreg capitolul III; ispitirea, păcatul şi găsirea din raiu:

15. Şi luo Domnul Dumnezău, pre omul pre carele l-au zidit, şi puse pre dânsul în grădină să o lucreze pre dânsa şi să o păzească.

16. Şi porunci Domnul Dumnezău lui Adam zicând: ‚dentru tot lemnul ce iaste în grădină, cu mâncare să mănânci.

17. Iară dentru lemnul a pricepe binele şi răul, să nu mâncaţi den trânsul, iară în ce zi veţi mânca den trânsul cu moarte veţi muri”.

18. Şi zise Domnul Dumnezău: „nu iaste a fi omul singur; să-i facem lui ajutor cătră dânsul”.

19. Şi mai zidi Dumnezău iarăşi den pământ toate hiarăle câmpului şi toate pasările ceriului şi le aduse pre eale lui Adam, ca să vază ce le va numi pre dânsele, şi tot ce au numit Adam sufletu, acesta e numele lui.

20. Şi numi Adam nume tuturor dobitoacelor, şi tuturor pasărilor ceriului, şi la toate hiarăle pământului; iară lui Adam nu să afla ajutoriu asemenea cu dânsul.

21. Şi puse Domnul Dumnezău pre Adam somn, şi adormi, şi luo o coastă dentr-ale lui, şi plini trup pentru dânsa.

22. Şi zidi Dumnezău coasta ce-au luat dela Adam muiare, şi o aduse pre dânsa cătră Adam.

23. Şi zise Adam: „acesta acum iaste os din oasele meale, şi trup den trupul mieu; aceasta se va chema muiare, pentrucă dentru bărbatul ei s'au luat.

24. Pentru aceasta va lăsa omu pre tatăsău şi pre mumăsa şi să va lipi lângă muiarea lui, şi vor fi amândoi într'un trup”.

25. Şi era amândoi despuiaţi, şi Adam şi muiarea lui, şi nu să ruşinà.

AP. III

1. Iară şarpele era mai înţelept de cât toate hiarăle ceale deasupra pământului, care le-au făcut Dumnezău.

2. Şi zise şarpele către muiare: „ce că au zis Dumnezău să nu mâncaţi den tot lemnul grădinii”.

3. Şi zise muiarea: „den roada lemnului grădinii vom mânca.

4. Iară den roada lemnului ce easte în mijlocul grădinii au zis Dumnezău: să nu mâncaţi dentrânsul, nici să vă atingeţi de dânsul pentru ca să nu muriţi”.

5. Şi zise şarpele cătră muiare: „nu veţi muri cu moarte.

6. Pentrucă ştie Dumnezău cum în ce zi veţi mânca dentrânsul să vor deschide ochii voştri, şi veţi fi ca nişte Dumnezei cunoscând răul şi binele”.

7. Şi văzu muiarea cum e lemnul bun la mâncare şi cum e plăcut a-l vedea cu ochii, şi frumos iaste a-l priceape, şi luând den roada lui mâncă, şi deade şi bărbatului ei cu dânsa, şi mâncară.

8. Şi să deşchiseră ochii amândurora, şi cunoscură cum despuiaţi era, şi cusură frunze de smochin, şi-şi făcură lor încingeri împrejur.

9. Şi auziră glasul Domnului Dumnezău umblând în grădină în desară, şi să ascunsără Adam şi muiarea lui de faţa Domnului Dumnezău, în mijlocul raiului.

10. Şi chemâ Dumnezău pre Adam şi zise lui: „Adame, unde eşti?”

11. Şi zise lui: „glasul tău am auzit umblând pen grădină, şi m'am spăimântat, că despuiat sânt, şi m'am ascuns”.

12. Şi zise lui Dumnezău: „cine ţ'au spus cum eşti despuiat? fără numai den lemnul ce ţ'am poruncit ţie, de acela sângur să nu mănânci, de acela ai mâncat”.

13. Şi zise Adam: „muiarea care ai dat cu mine, aceasta mi-au dat din lemnul, şi am mâncat”.

14. Şi zise Dumnezău muierii: „ce ai făcut aceasta?” Şi zise muiarea: „şarpele m-au amăgit şi am mâncat”.

15. Şi zise Domnul Dumnezău şarpelui: „Căci ai făcut aceasta? Blestemat tu den toate dobitoacele, şi den toate hiarăle câte sânt asupra pământului; pre pieptul tău şi cu pântecele să umbli, şi pământ să mănânci în toate zilele vieţii tale.

16. Şi vrajbă voiu pune între mijlocul tău, şi întru mijlocul muerii, şi întru mijlocul seminţiei tale şi întru mijlocul seminţiei ei; el va păzi ţie capul, şi vei păzi lui călcâile”.

17. Şi muierii zise: „mulţind voiu mulţi scârbele tale şi suspinul tău, întru scârbe vei naşte feciori, şi întoarcerea ta către bărbatul tău, şi el pe tine va stăpâni”.

18. Iară lui Adam zise: „căci ai ascultat glasul muierii tale, şi ai mâncat den lemnul care ţ'am poruncit ţie dentru acela numai să nu mănânci, dentru acela ai mâncat, — blestemat pământul întru lucrurile tale, întru scârbe vei mânca pre dânsul în toate zilele vieţii tale.

19. Mărăcini şi ciulini va răsări ţie, şi vei mânca iarba pământului.

20. Intru sudoarea feaţii tale, vei mânca pâinea ta, până te vei învârteji în pământ, dentru carele te-ai luat, că pământ eşti şi în pământ vei mearge”.

21. Şi numi Adam numele muierii ui; viaţă, *pentru că e mumă tuturor* ilor.

22. Şi făcu Domnul Dumnezău lui dam *şi muierii lui îmbrăcăminţi de* iale, *şi-i îmbrăcă pre dânşii.*

23. Şi zise Dumnezău: „iată Adam ă făcu ca unu dentru noi, ca să priceapă binele şi răul, şi acum să nu cândai va întinde mâna sa, şi va lua den lemnul vieţii şi va mânca, şi va trăi în veaci”.

24. Şi-l scoase pre dânsul Domnul Dumnezău den grădina desfătării, şi să lucreaze pământul dentru care s'au luat.

25. Şi-l scoase afară pe Adam, şi-l sălăşlui pre dânsul în preajma grădinii desfătării, şi puse hieruvimi şi sabia cea de pară, ce să întoarce, ca să păzească calea lemnului vieţii.

Nu ne-a mai rămas spaţiu decât pentru următoarea observaţie.

Celor care vor compăra textele biblice, vor găsi — poate — în *Dumnezeeasca Scriptură a legii vechi şi a ceii noaă* tipărită în Mitropolia Blajului la 1795, precum şi în bibliile ce i-au urmat (Biblia dela Sanctpetersburg din 1819 etc.) un verset „mai plăcut urechilor auzitorilor” decât acelaş din Biblia lui Şerban. E versetul 17 din capitolul III, unde se spune: „înmulţind voiu înmulţi năcazurile tale”, pe când în Biblia dela 1688 scrie: *„mulţind voiu mulţi scârbele tale şi suspinul tău, întru scârbe vei naşte feciori”*. Asta pentrucă sensul muntean al *scârbei* (desgust, greaţă) a biruit pe cel moldovenesc (întristare, necaz, mâhnire).

Noi am apucat, însă, vremea, când *scârba* n'avea înţelesul, compromis astăzi pe întreg teritoriul românesc, şi când un stihuitor din Moldova putea să-şi îngăduie să scrie cuvântul cu sensul pe care i-l dă Biblia dela 1688:

Căci vântul — dă! ca tot rumânul
Incins de-alean, învins de scârbă —
A dat să jălue o doină
Ş'a rătăcit-o într'o sârbă .

BARBU LAZAREANU

Theodorescu-Romanaţi — Mânăstire

José Maria de neredia

Trebia

Pe culmile sinistre cresc palidele zori.
Oştirea se deşteaptă pe dealul alb de rouă.
In vale râul bate în malurile-i două,
S'aud de pretutindeni trompeţi deşteptători.

Deşi Scipione-i contra, şi-augurii 'nşelători,
Şi Trebia revărsată... să ningă sau să plouă,
Sempronius Consul, mândru de gloria sa nouă,
Dă ordin de plecare escortei de lictori.

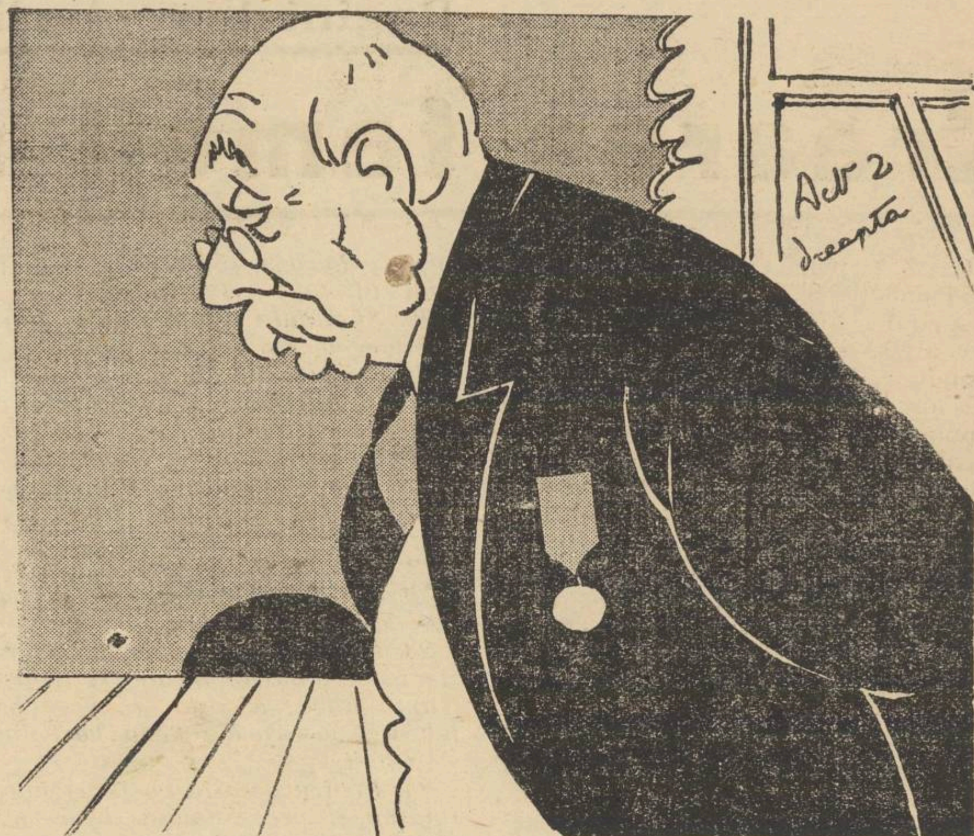
Insângerând tot cerul cu 'nflăcărări lugubre,
La orizont, în noapte, ard satele Insubre;
Un elefant s'aude sbierând în depărtare.

Pe când sub pod acolo, ascuns şi'n umbră şters,
Stă Anibal şi-ascultă, pe gând, cu desfătare,
Cum surd răsună pasul legiunilor în mers.

ION PAVELESCU

— Ce oribilă m'a făcut prietena mea! Unii spun că exagerează. Eu cred că — de rea ce-i — așa mă vede...

D. PAUL GUSTY: — Decât să m ă laude Prodan, mai bine mă'njura Davilla !

— Am visat că mă iei de nevastă.
— Ăsta-i coșmar, nu vis!

Cornul abondenței.

— Ăsta e piciorul care îți lipsea la ultima strofă !

(Maria Ventura a fost decorată cu Legiunea de Onoare).
— Mieux vaut tard que jam

Cartea străină

Istorie

Librăria internaţională, această bursă a spiritului, vede de multă vreme ridicându-se valorile disciplinei istorice în dauna celor literare. Începută prin acea modă a „biografiilor romanţate", gen amfibiologic, menit într'adevăr să facă trecerea între roman şi istorie, orientarea aceasta a publicului spre istorie s'a purificat, despărţindu-se din ce în ce mai mult de pretext pentru a se apropia de adevăratele ei sensuri. Intr'adevăr, de unde la început s'ar fi putut crede că amănuntul romanesc, grefat pe o anecdotă autentică, interesa publicul, astăzi se vede clar că dimpotrivă acesta merge spre perspectiva istorică şi spre sinteza ei. Nu mai avem deaface cu dragostea Mariei Stuart, incestul lui Byron, suferinţele Matildei Wesendonck, sau mizeria din tinereţe a lui Maximilien Robespierre, în care atenţia cetitorului se pierdea complăcându-se în micul amănunt omenesc; ci, în extremă opunere cu gustul său de până atunci, cetitorul de astăzi cere să i se dea biografia etapelor istorice, dacă ni se îngădue expresia aceasta. De aceia, vedem astăzi înflorind această formă, şi ea tranzitorie, între vechile istorii masive de documentare şi perspectivă, tomuri mari şi aspre, rezervate spiritelor alese, şi felul succint şi rezumativ de a se prezenta astăzi istoria, în care formatul este al defunctelor romane şi cuprinsul al ştiinţei anchilozate.

Faptul şi chiar forma nu sânt accidentale. Ele explică deopotrivă sentimentul omului modern fără îndoială grandios. Iată-l pe acest om modern prins între prăbuşirea de fapte din jurul său, în cataclismul istoric în care se află târît, pe de o parte; iar pe de alta, între muţenia tuturora şi marea sa singurătate. Trăind în istorie, într'o istorie efectivă pe care o vede creindu-se la fiecare pas, cu fiecare zi, în plina, involuntara şi necesara sa participare, — el nu-şi poate căuta un reazăm decât în istorie, în consemnarea aventurilor trecute, în marea carte a omului a cărei filă el astăzi trebue să o scrie.

Iată dece, spuneam altădată, s'ar putea vorbi despre un divorţ între literatură şi publicul de astăzi. Literatura, poveşti despre oameni, este îndrumătoarea indivizilor şi a destinului lor particular. Istoria, povestea omului, este îndrumătoarea generaţiilor şi a colectivităţilor perindate în timp. Or, omul contemporan nu mai are vremea să fie individ şi nici să se retragă în lumea întrebărilor sale. Iată dece informaţia sa trebue să fie rapidă şi sumară şi să poarte asupra lucrurilor în imediată legătură cu preocupările. De unde naşterea literaturii istorice, sau, mai precis, a istoriei filosofale.

In Anglia curentul acesta este mai vechiu. Istoricii englezi au ştiut întotdeauna să facă oarecari concesiuni publicului popular, pentru a-l interesa mai deaproape la munca lor aridă, iar spiritul de sinteză istorică îşi are precursorii tot acolo. Să nu uităm că pentru epoca aceasta, prima „istorie într'un volum", primul „roman istoric". a fost istoria lumii a lui Wells, pe care de altfel, s'o spunem în treacăt, autorul a scos-o acum într'un format restrâns, imediat editată şi în franţuzeşte.

Germanii, în loc să favorizeze compilările şi rezumatele, preferă să prezinte textele scurtate şi revăzute ale marilor istorici. Asfel, în editurile Phaidon şi Bernina au apărut în ediţii luxoase şi cu preţuri inferioare costului cărţilor literare: istoriile celebre ale lui Burckhardt, Curtius, Mommsen, Gibbon, v. Ranke, Ioseph Gregor, Leo Frobenius puse astfel de două ori la îndemâna oricui.

Metoda contrarie a fost adoptată de cultura franceză, care pare să prefere stimularea istoricilor contemporani şi păstrarea intactă a celor vechi, aşa că dintr'o colaborare planificată a tuturor istoricilor contemporani francezi s'au născut, surprinzătoare de corectitudine şi de ingeniozitate în prezentare câteva colecţiuni menite ca într'un număr redus de volume să pună la îndemâna cititorului o istorie universală. „L'histoire de l'humanité" condusă de Henri Berr, „Clio" condusă de Joseph Calmette şi însfârşit „L'histoire racontée a tous", prezentată de editura Hachette, sânt cele mai însemnate printre multe altele.

GHIŢA IONESCU

Hermann Broch: Die Unbekannte Groesse (Fischer Berlin)

Personagiul principal din „Cantitatea necunoscută", este un tânăr matematician care-şi ia diploma de doctorat, în cursul povestirii. Nalt, voinic, tânărul e timid şi stângaciu, nu trăeşte decât pentru ştiinţă şi nu recunoaşte decât frumuseţa cifrelor. Singura sa realitate sânt semnele Algebrei, viaţa nu e decât un neant, de ale cărui primejdii trebuie să se ferească ducând o viaţă de ascet. Richard Hieck are senzaţia ascuţită că nu se poate împăca viaţa corpului cu acea a sufletului. Totuşi trebuie să trăiască pentru ai lui, o mamă văduvă, care nu se poate resemna la văduvie, o soră care se pregăteşte să intre la mânăstire şi a cărei mentalitate seamănă cu a lui. In sfârşit un frate mai mic Otto, dominat de setea plăcerilor şi dorind o viaţă uşoară şi plăcută.

Acesta din urmă îşi făureşte un plan pueril şi josnic pentru a despuia pe maică-sa de o parte din bietele sale economii. Planul neisbutind şi Otto nemaiputând suferi viaţa meschină pe care o duce, se sinucide.

Din această lovitură fratele mai mare se trezeşte şi caută să intre în realitate. In acelaş timp se îndrăgosteşte de o studentă, dar numai în faţa cadavrului lui Otto simte cu adevărat realitatea concretă a lumii. Va reveni la cifrele sale dar cu o mentalitate cu totul schimbată, căci şi-a reluat firea sa de om.

Cartea, destul de puţin voluminoasă, apare ca o parabolă pe una din temele sufletului nostru modern. Importanţa ei vine de acolo că simplicitatea şi claritatea relativă a datelor sale iniţiale fac din ea o introducere la o carte şi mai importantă a lui Broch „Die Schlafwandler" (Somnambula), apărută în trei volume.

Ea poate fi privită ca opera cea mai importantă apărută de la moartea lui Proust. Nu este încă tradusă decât în englezeşte şi e cu totul necunoscută în Franţa.

O Japoneză despre Europa

Poetă, filosofă, doamna Ishikawa şi-a scris impresiile asupra lumii din Occident, după o mai îndelungată şedere în Europa, dovedind cât de deşartă este părerea acelora care vorbesc despre „incrustabilitatea orientalului". Cartea, tradusă în englezeşte de Haruko Ishikava, este foarte apreciată de critica engleză, mai ales că traducătorul, fiind şi el japonez, a ştiut să păstreze în traducere toată prospeţimea şi fina trăsătură „mordantă" a scrisului acestei distinse mentalităţi. Caracteristica metodei sale este armonizarea filosofiei asiatice cu viziunea sa adevărat picturală. „Am urmărit, scrie ea, să redau impresiile mele ca într'un film fotografic, neatinse de nici o ideie preconcepută". Bine înţeles că „ideile preconcepule" există, însă inconştient. Ochiul doamnei Ishikawa este un ochiu japonez şi viziunea sa despre Occident poartă semnul acestui fel de a vedea, fiind, totuşi, ca formă şi fond, accesibilă mentalităţii europene, ca orice operă de literat cu talent. Felul acesta tipic de individualizare este simţit pretutindeni, dar mai ales în ceiace priveşte Franţa. In Rusia se simte cu cât interes priveşte lucrurile cu totul noi şi opuse felului de a trăi al Japonezilor, redând, cu o sumbră melancolie, scene şi trăsături observate cu o tăioasă agerime: „Când vedem Ruşi nu ne putem opri de a nădăjdui ca educaţia să se împrăştie cât mai repede printre ei". Nimic însă nu i se pare mai pustiit de viaţă şi cugetare ca Germania: „Kant pare un biet moş cu capul îmbâcsit de înţelepciune, dar care fără perucă... pare un copil suferind de subnutriţie". Oamenii din Sevilla, cam îndesaţi şi groşi, par a fi mai ales de tipul lui Don Jose, „cu ochii bulbucaţi şi feţe languroase sub sprincenele lungi şi arcuite, pândind favoarea femeilor". In Anglia, doamna Ishikawa e mai mult atrasă de peisagii decât de oameni: „Culoarea lucrurilor văzute prin pânza turbure, dulce şi palidă a aerului, mă încântă, dându-mi sentimentul precis că sânt în adevăr în Anglia". Părăsind această insulă, însă, Japoneza simte că a lăsat în urmă „cam a cincea parte din sufletul său".

O carte plină de lucruri delicioase şi de observaţii foarte ascuţite şi personale, cu o concluzie care merită să fie reţinută. Făcând o comparaţie cu impresiile culese în China, zice: „Acest popor, care nu şi-a aţâţat nervii cu fructele excitante ale arborelui cunoştinţii, pare sortit a stăpâni pământul şi a merge mereu înainte. pe când Japonezii, Italienii şi celelalte popoare latine, au pornit-o nebuneşte şi nevrotic, urmaţi de Englezi şi Danezi, pe acelaş drum, cu ceva întârziere". — *Japanese Lady in Europe. By Haruko Ishikawa.* Edit. Jonathan Cape. 10 sh. 6 d.)

Costumul medieval englez

Au apărut în editura engleză o serie de cărţi asupra evoluţiei costumului englez, pe epoci, incepând cu anul 900 şi terminând cu 1900. Autoarea este Iris Brooke, care e şi desenatoarea acestor costume. Cartea, care descrie în amănunt pălăria, pelerina, coafura, încălţămintea, sandalele, brâul şi toate piesele de îmbrăcăminte, precum şi modele de cusături, tipare şi dă indicaţii precise asupra contrastului culorilor în dungi, o face să fie un document plin de sugestii pentru cei interesaţi în materie. Ar putea servi de model şi pentru o Istorie a costumului nostru naţional.

Seria de costume din această carte e completă, reprezentând în desene clare şi frumoase costumul tuturor claselor sociale, dela cele mai înalte şi mai bogate până la cele mai de jos şi mai sărace.

In volumul apărut de curând şi care este istoricul costumului din secolul al X-lea până în al XIII-lea, deci se referă la o epocă de trei secole, avem descrierea şi mai ales desenele costumelor Anglo-Saxonilor, începând cu tunicile, redându-le în toată bogata lor varietate şi făcând să reiasă expresia personalităţii în fiecare din amuzantele sale ilustraţii. A fost perioada cea mai nesocotită până în prezent în istoria costumului englez.

Iris Brooke face să reiasă în desenurile sale perzistenţa liniei în îmbrăcămintea poporului din diferite epoci sub variaţia infinită şi trecătoare a modei.

Ce nu s'ar putea face la noi pe acest teren încă neexploatat!

Edmond Jaloux: Les routes du bel univers, (Plon)

De ce călătoresc atât de mult oamenii din vremurile noastre şi în special scriitorii? E semnificatv în felul acesta titlul lui Luc Durtain „Cu globul subsuoară". Eroul lui Edmond Jaloux mărturiseşte că aceasta este singurul mijloc de a evada într'o lume, în care să poată da liber avânt părţii *celei mai adevărate* din personalitatea sa. Oare nu aceasta a urmărit şi poetul nostru Demostene Botez în călătoria sa, de acum câţiva ani, când a căutat să se dezbrace de orice altă experienţă a altora, de orice urmă de erudiţie, de orice reminiscenţă, spre a se oferi astfel despuiat, cu un suflet nou şi proaspăt, care să reacţioneze singur şi spontan la impresiile unei lumi noi în care se avântă.

Eroul lui Edmond Jaloux, ca şi amicul nostru Demostene Botez, este un Don Juan al cunoştinţei. A plecat, renunţând la fericirea căminului, părăsind femeia pe care o iubea şi pe care a luat-o în căsătorie unul din camarazii săi, a plecat să se rupă de orice legături cu trecutul. Dar trecutul nu se poate părăsi atât de uşor: „el comandă prezentul şi desfigurează viitorul". Astfel eroul lui E. Jaloux cucereşte o femee, servindu-se de celebritatea tatălui său, mare muzicant.

Lăcomia sa de a cunoaşte, de a experimenta, face din el un simbol al omului de azi, care moare căutând mereu să afle şi e sortit să moară fără să-şi fi satisfăcut setea aceasta şi fără să fi cunoscut adevărul profund al fiinţei sale cel puţin...

Dintre celelalte două nuvele care urmează, cea mai frumoasă în special „La Danseuse à la Jupe noire", „are aceiaşi luciditate franceză, învăluită de misterul britanic şi cu un reflex de fantezie miraculoasă à la Hofmann".

Insemnări şi polemici

Ofensiva minciunii

Incăerarea dintre oameni i-a silit să născocească diverse sisteme de luptă.

Duşmănia aţâţă pasiunile; pasiunile ne aprind fantezia. Furia are darul de a inventa. Eroii lui Homer, întotdeauna încruntaţi, scapără înjurături din cele mai pitoreşti, şi se ponegresc cu mare talent.

Injurătura este o picătură de venin în care se oglindeşte soarele local. Orientalii se ocărăsc cu mai multă căldură decât nordicii. Ciorovăiala capătă amploare şi culoare în direcţia Soarelui-răsare.

Chestie de temperament şi de tradiţie. Această problemă l-a preocupat, odată, pe Goethe: a făcut o colecţie de înjurături germane, fără să se cutremure de grosolănia lor. L-a interesat, pe semne, nu numai latura folcloristică, ci şi oglinda sufletească.

●

Cearta este uvertura bătăii. Leitmotivul se repetă şi se amplifică în cursul luptei. Nuanţele de orchestraţie depind de caracterul naţional al luptătorilor. Avem, din această pricină, diverse sisteme de luptă: romană, japoneză, anglo-saxonă şi — amestecată.

In lupta romană, bunăoară, nu sunt admise anumite gesturi. Este o regulă, o măsură. Luptătorul care nu ţine seamă de pravila jocului, riscă să fie descalificat. Englezul presară încăerarea lui cu o doză de cinste. Vehemenţa lui e îngrădită de *fair play*, adică: nu se cade să-i tragi chiulul adversarului. Japonezii au altă mentalitate: strategia lor se întemeiază pe viclenie. Duşmanul trebue atacat prin surprindere şi scos din luptă înainte de a începe lupta.

Acest sistem s'a înfipt, mai cu seamă, în arena luptelor politice. Pe acest teren, adversarul se foloseşte de preferinţă de arma minciunii.

●

Dintre metodele încercate în laboratorul minciunii, s'a distins o tactică superioară tuturor mijloacelor de pân'acum. Ca mai toate descoperirile geniale, şi această tactică este de o simplicitate uluitoare. Ea ne pune la îndemână procedeul cel mai puţin complicat şi cel mai ieftin pentru a dezarma, a doborî şi a batjocori pe adversarul nostru. Nu se pune decât o singură condiţie, lesne de împlinit; o condiţie negativă — să nu ai niciun fel de scrupule. Dacă împlineşti această condiţie, succesul e garantat.

In ce constă această strategie? Iată: — să acuzi pe duşmanul tău de defectele tale.

Dacă eşti o lichea — îl învinueşti pe adversarul tău de lichelism. Dintr'o singură trăsătură i-ai smuls din mână un argument puternic împotriva ta. Ce să-ţi mai răspundă? L-ai dezarmat şi l-ai smintit. Dacă începe să se apere, e şi mai rău. Dacă nu se apără ai învins în mod automatic. Eşti în ofensivă şi faci ce vrei. Adversarul e doborât; îi pui, ca un veritabil învingător, piciorul pe grumaz. Şi dacă mai consulţi şi un dicţionar de citate istorice, exclami, cu masca circumstanţei pe mutră: *Vae victis!*

●

Dacă trăeşti din falsificarea de monete spirituale sau joci la bursa sentimentelor patriotice, răstorni, din capul locului, adevărul şi-l denunţi pe adversarul tău că falsifică opinia publică, că trădează interesele înalte ale statului.

In acest caz, exagerarea cea mai grosolană e de rigoare. Inventezi societăţi secrete, primejdii inexistente şi descoperi că inamicul tău complotează cu aceste elemente împotriva naţiunii.

Nu comiţi de cât un delict din vârful condeiului. Cu cât ţi-e înşelăciunea mai rudimentară, cu atât prinde mai lesne. Calomnia cea mai stupidă se răspândeşte şi se înfige prin forţa repetării. Această forţă miraculoasă a repetării te dispensează de fantezia care îţi lipseşte; mai mult: începi să crezi că minciunile tale nu mai sunt minciuni, că şarlatanul veritabil nu eşti tu ci victima ta.

●

Deformarea permanentă a adevărului — operaţie întotdeauna rentabilă — este un viciu care devine a doua natură.

In genere, individul mediocru se împodobeşte cu sentimente pe care nu le are. Orice ratat e un simulant; unica lui consolare e hiperbola.

Cel mai înverşunat duşman al adevărului e impostorul; de aceia proclamă şi propagă utilitatea minciunii în toate domeniile vieţii publice. El trăeşte din mistificare, ca misitul din misitie.

E elementul în care creşte şi prosperă, ca ştiuca în apă.

Impostura e nemulţumire de sine, neîncredere în forţele proprii, o permanentă sete — veşnic nesatisfăcută — de voinţă şi de putere, asemănătoare sbuciumului care-i mistue pe castraţi. De aceia impostorii încearcă să organizeze şi să raţionalizeze minciuna pe scară mondială, s'o extindă peste toate limitele — în speranţa degeaba de a-şi potoli frica de necunoscut, de a calma anxietatea care-i sufocă... — F. DIMA.

— Actriţele astea numai pe stradă joacă bine rolul de femei uşoare. Pe scenă parcă-s nişte mironosiţe.

Presa şi casele de editură

Am asistat, şi asistăm încă, la degradante acte de distrugere împotriva ziarului şi a cărţii.

Credeam că aceste acte sânt făcute de cei ce n'au nici o legătură cu presa şi cu cultura.

Iată însă că d. prof. Pompiliu Nicolau, teoreticianul naţionalismului, cere „suprimarea în bloc şi radicală" a presei şi a oricărei manifestări culturale, care n'are pecetea netoleranţei, urii şi a violenţei.

Iar revista „Gândirea" făcând darea de seamă a operei d-lui prof. Nicolau, spune că d-sa „toarnă — cu pricepere de inginer — un alt planşeu al statului naţional".

Ruperea ziarelor şi arderea cărţilor nu-s deci fapte brutale ale unor oameni lăsaţi în voia instinctelor — ci ostaşi dintr'o armată a întunericului, conduşi de publicişti şi de profesori universitari — începând cu politehnica şi sfârşind cu Teologia.

Cu atât mai îngrijorătoare este semnificaţia actelor de distrugere a cuvântului tipărit.

Englejii şi extremiştii

Vorbind de ultima lucrare a d-lui Dragoş Protopopescu, leaderul extremei noastre drepte, lucrare închinată Angliei, — „Gândirea", n'are decât cuvinte de laudă pentru poporul englez — „popor splendid, cu mentalitatea sa, cu felul lui de a fi, cu instituţiile sale"... animat de un imperialism tolerant.

Iar mai departe „Gândirea" scrie următoarele:

„Toate aceste valori n'au însă nici un rost dacă nu găsesc omul să le înţeleagă sau să le creeze: de aci, respectul acela imens faţă de om, nu însă faţă de suferinţa lui, ca în sufletul rus, — care e totuşi cel mai apropiat aici în felul de a contempla umanitatea, — nu al inteligenţei sale, ca în cultura franceză, nici a puterii sale de investigaţie, ca în tehnica germană, ci al omului în echilibrul liniştit al tuturor puterilor sale trupeşti şi spirituale, într'o unitate armonică cum poate dela cultura atică n'a mai fost visată".

Acum o întrebare: cum împacă d. Dragoş Protopopescu toate aceste atribute engleze cu intoleranţa dela noi, cu îngustimea de spirit şi cu violenţa împotriva părerilor?

Fotografia astronomică

André Hallemand a inventat un procedeu de amplificare a sensibilităţii fotografice, bazat pe acţiunea foto-electrică. Imaginea unei stele, formată în focarul unui telescop sau lunetă, e proectată pe un catod fotosensibil. Foto-electronii, eliberaţi din acest punct în toate direcţiile sunt, pe deoparte acceleraţi de un câmp electric iar pe dealtă parte cu ajutorul lentilelor electrice şi magnetice — sunt readuşi într'un alt punct, imaginea primului şi în care se poate pune o placă fotografică. Acceleraţia foto-electronilor amplifică în proporţii considerabile activitatea lor fotografică. De exemplu puterea unui telescop ar putea fi multiplificată cu 1000.

Un telescop cu deschizătura de un metru, datorită acestui procedeu, ar echivala cu un telescop actual de treizeci de metri.

Plante necunoscute

Muzeul botanic al Universităţii Harvard a anunţat că s'au descoperit în Texas două noui specii de „tingia" în straturile permianului inferior.

Acest soi de plante, stinse de multă vreme şi rămase până astăzi necunoscute în America, lăsaseră urmaşi în China.

Foarte asemănătoare cicladelor, ele erau mult răspândite în epoca mezozoică. Faptul că s'au găsit aceleaşi plante fosile şi în America Occidentală şi Asia Orientală dovedeşte că în epocile geologice vechi au fost posibilităţi de migraţiune liberă între cele două continente.

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos — notate prin iniţialele autorilor — nu se pot publica, neîndeplinind condiţiunile:

Iaşi: *Dr. M. O.; L.; C. I.*
Dorohoiu: *A. R.; H. B.*
Vereşti: *I. M.*
Mărculeşti: *Vora.; Al. M*
Ploeşti: *L. A. L.*
Bistriţa: *A. I.*
Galaţi: *J. C.; L. S.*
Arad: *S. M.*
Chişinău: *G. M.; R. S*
Roman: *G. G. P.*
Buzău: *F. C. I.*
Bricevo: *I. A. B. B*
Hârlău: *R. S.*
R.-Vâlcea: *O. M*
Brăila: *D.*
Cluj: *M. St.*
Tătăreşt: *M. C*
Botoşani: *M. U.*
Paşcani: *Nic. V.*
Bucureşti: *George F.; Peny F.; L. A. A.; D. I. I.; G. B. M.; Al. V.; Ţ.I.; I. M.; I. U.-Olt; M M; Ov. I.; G. I.; Şt. I.; C. D.; Ion. G.; L. F. Ulise; M. Gd.; B. L.; M. Nic.; I. C. L.; C.; I. E.; Em. I.; C. V. B.; Vlad C.; Al. I.; O. D.; Ion S.; Const. V. D.; V. M.; D. C.; L. A. P.; I. G.; C. A P.; G. Dum....; Eus. C.; Vas. C.; I. E.; Em. I.; C. V. B.; Vlad C.; Al. I.; O. H.; Al B.; C. A.; M. M.; C. O.; E. I.; Em. B.; B. G.*

Mărunte

— Cunoscutul violonist Sandu Albu, va da Vineri 12 Februarie şi Vineri 19 Februarie orele 9 seara, două recitale populare de vioară în Sala Dalles, — programele acestor două seri cuprinzând bucăţi din Vitali, Tartini, Bach, etc...

— *Duminică 14 Februarie crt. va avea loc, în sala Ileana la Cartea Românească, vernisajul expoziţiei de pictură şi sculptură al talentatelor artiste Maria Pilat-Brateş şi Celine Emilian.*

— *In editura „Cugetarea" sunt în curs de apariţie următoarele cărţi:*

Istorisiri de vânătoare de Mihail Sadoveanu,

Marat de Gérard Walter,

Trei Titani de Emil Ludwig,

Prinţ şi cerşetor de Marck Twain, şi

Eroii revoluţiei ruse (Lenin, Stalin, Trotzky) de Sterie Diamandi.

Şantier

In toamnă

Expoziţia Teodorescu-Sion

Intre personalităţile noastre artistice permanent frământate, intre pictorii a căror activitate se desfăşoară sub semnul sbuciumului lăuntric şi al cercetării tehnice neîntrerupte, d I. Teodorescu-Sion şi-a cucerit un loc proeminent.

Nu-i vorba, in opera sa, de elucubraţii meşteşugăreşti, nici de artificii sentimentale.

Artist autentic, d. Teodorescu-Sion caută expresii noi, adânceşte şi multiplică mijloace proprii de interpretare, tinzând să realizeze cu prestigiu nedesminţit o artă de obârşie specific naţională.

Ion Teodorescu-Sion s'a născut la 2 Ianuarie 1892 în Brăila, unde a urmat cursul primar şi secundar. A trecut apoi la Bucureşti, înscriindu-se la clasa de pictură a d-lui G. D. Mirea.

După absolvirea Şcoalei de Belle-Arte, a plecat la Paris. Aci, şi-a complectat studiile artistice in Ecole spéciale supérieure des Beaux Arts, cu meşterii Bonnat, Luc Olivier Merson şi Jean Paul Laurens.

Prima expoziţie a avut-o in 1913. Au urmat apoi altele — în ţară şi în străinătate. A făcut campaniile din 1913 şi 1916.

E membru fondator al grupării „Arta Română", întemeiată în timpul războiului, la Iaşi.

Din 1922 e inspector general al artelor.

Virtuozitatea modelajului şi eleganţa scrisului cromatic al d-lui Teodorescu-Sion au atras de mult atenţia cunoscătorilor.

Din temele cele mai simple, artistul ştie să scoată frumuseţi nebănuite, — fie aşternând culoarea cu cuţitul, în straturi groase, fie dând transparenţă şi luminozitate nuanţelor prin uşoare trăsături de penel.

Nimic nu-i mai primejdios în pictură decât căutarea cu orice preţ a artisticului. Preocuparea de frumos nu trebue să suplinească nicio clipă conţinutul sufletesc. Cine nu înţelege lucrul acesta, cade în manieră, falsifică, denaturează.

D. Teodorescu-Sion înscrie în pictura sa nerv şi emotivitate. Şi totuş, tablourile expuse sunt atât de pure, atât de străine de orice efort, încât spectatorul nu poate bănui lupta dusă pentru stăpânirea mijloacelor.

„Artisticul" voit, sterp, factice şi dulceag, nu apare în lucrările d-lui Sion. Găsim, în schimb, supleţa, bogăţia şi firescul emoţiei din natură, din acel inepuizabil tezaur de frumuseţi al naturii, căruia nu i se poate face vreo vină din faptul că are prea mult conţinut.

Nu-i greu să compui un tablou corect sau să falsifici rosturile artei. Totul e să mergi însă, pe drumurile umanităţii cu simţire proprie, sinceră, cinstita. Noutatea ţâşneşte atunci nesilită, proaspătă, durabilă.

D. Teodorescu-Sion imprimă tablourilor sale o originalitate desăvârşită şi impresia lăsată de el devine adesea obsedantă.

Măestria tehnică se relevă în întregul fiecărei pânze.

Cu „Icoane dela ţară", artistul transpune viaţa modelelor şi atmosfera specifică prin elocvenţa deosebită a culorii, prin ingeniozitatea compunerii, prin arta remarcabilă a utilizării elementului decorativ. In felul acesta, el vrea să ilustreze idealul de totdeauna al picturii: a plămădi viaţa din pasta uleioasă, a o încredinţa mânilor de meşter; a o elibera totuş nealterală din tremurul luminii de pe pânză, astfel încât impresia de adevăr şi de frumos să-l reţină pe privitor, cum l-ar reţine natura însăşi.

Expoziţia dela Dalles cuprinde în exemplare unice, sinteza tuturor preocupărilor şi posibilităţilor paletei d-lui Sion: subiectul de inspiraţie rustică — liric, decorativ, pitoresc; — tema religioasă — îndrăzneţ, dar nu barbar modernizată; natura statică şi floarea — sensibile preludii cromatice; fantezii orientale, privelişti de mare, portrete, studii pentru compoziţii murale, — tot atâtea imagini care definesc un temperament şi încadrează multilateralitatea unui stil.

H. BLAZIAN

Fantezie orientală

Preludiu cromatic

Xenia

Adevĕrul literar și artistic

Prin Expoziții

Borgo Prund: Compoziție

Dan Băjenaru: Portret

Elena Petraglu-Deșliu: Compoziție

Vasile Dobrian: Duminică tristă (Linoleum)

Aurel Kessler: Nud

G. Vânătoru: Studiu

Atelierele „Adeverul", S. A.

Adevĕrul literar și artistic

I. Teodorescu-Romanați: Dansatoare

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 846 — 21 Februarie 1937 — 20 Pagini Lei 7

G. Ibrăileanu

G. Ibrăileanu la 25 ani

G. Ibrăileanu la 2 Iulie 1903

G. Ibrăileanu, ultima fotografie

G. Ibrăileanu, de Ștefan Dumitrescu

G. Ibrăileanu și Petre Bogdan în 1897-1898, la Mănăstirea Văratec

G. Ibrăileanu, C. Stere și I. Botez în Mai 1906, în Iași

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII • Seria III • No. 846
Duminică 21 Februarie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

G. Ibrăileanu

In Ibrăileanu se cumpăneau armonios o mare capacitate de simțire și o cumplită luciditate a minții. Dragostea lui pentru literatură era mai mult decât o curiozitate estetică și mai mult decât o simplă nevoie de distracție. Pentru Ibrăileanu literatura nu era un joc și o carte, nu era un confortabil mijloc de desfătare. Pentru el creația literară trăia, era ca o altă viață, alături de viața reală, mai adâncă și mai seducătoare, mai cuprinzătoare și mai bogată în înțelesuri decât viața obișnuită. Ceiace Ibrăileanu căuta în literatură era o chintesență de viață; el respingea deopotrivă copia naturalistă și analiza seacă: „Creația este superioară analizei. *Artă literară* fără analiză poate să existe. Fără creație, nu".

Această dragoste de literatură (care la el înlocuia dragostea de viață, sau, mai exact, era chiar dragostea de viață, însă sublimată și cerebralizată) nu se manifestă în scrierile lui Ibrăileanu decât controlată și justificată mereu de argumentări logice. Pe Ibrăileanu îl frământa mereu nevoia de a-și explica admirațiile. Intuiția și sugestia nu-l mulțumeau decât ca mijloace trecătoare: nu le lăsa să apară în alcătuirea judecăților lui critice:

„Este imposibil de definit cu adevărat un artist sau opera unui artist. Esența, ceiace formează nota specifică a operei unui artist este un sunet unic pe care trebue să-l exprimi într'o singură formulă... Sentimentul acesta de neputință îl ai mai ales față de scriitorii pe care îi cunoști mai bine, îi simți mai bine și îi „înțelegi" mai bine... Aspirația noastră de-a defini esența unui scriitor nu e altceva decât îndrăsneala nebună de-a viola secretul vieții. Bergson a spus că „inteligența este caracterizată printr'o incomprehensiune firească a vieții". Bergson însă are remediul: intuiția. Dar problema pusă de noi este tocmai trecerea dela nelămurirea intuiției la inteligibil. Când zic că „simt" dar nu pot spune ce e, am intuiția dar n'am formula. Intuiția se „exprimă" prin reverberații stilistice care să creeze în altul o stare de suflet identică. Dar noi vorbim de o formulă cuprinzătoare..."

Se desprinde din aceste rânduri o puternică năzuință cătră absolut, condamnată să rămână mereu nesatisfăcută. Critica lui Ibrăileanu este însuflețită de această năzuință, de această căutare de esențe. Inzestrat cu o excepțională putere de simțire, capabil să retrăiască procesul de creație al oricărui fel de literatură, familiarizat cu toată alchimia operei literare, omul acesta care și-a trăit o bună parte din viață în lumea literaturii, el devenea, atunci când trebuia să-și spună părerea și să formuleze o judecată estetică, de-o nemiloasă obiectivitate — nu numai față e opera examinată ci, de cele mai multe ori, și față de el însuși.

Totuși s'ar înșela acela care s'ar aștepta să întâlnească în paginile lui Ibrăileanu răceala măsurată pe care o afectiona (și o afecta) Maiorescu, de exemplu. Marile studii ale lui Ibrăileanu, fie că vorbește de Eminescu, de Proust, de Turghenief, de Sadoveanu, de Ionel Teodoreanu, de Caragiale sau de Cârlova, deși sunt scrise sobru, simplu, fără patetism și fără imagini, cu vorbe banale și fraze nemeșteșugite, au totuș o căldură convingătoare care contrastează ciudat cu lipsa aproape totală a podoabei stilistice.

Tonul acesta, e drept, apare mai ales în scrierile lui Ibrăileanu de după războì, în „Scriitori români și străini" (1927) și în „Studii literare" (1930). Este, de altfel, perioada în care adulmecările intuiției îl atrag și îl frământă mai mult, fără însă să-l facă să-și lepede predilecția lui pentru formule „inteligibile". Firea lui antimistică și spiritul lui științific l-au oprit întotdeauna de-a oferi drept explicări simplele „revrberații stilistice" oricât de strălucitoare ar fi ele.

In perioada de dinainte de război critica lui Ibrăileanu avea un caracter mai determinist. Din această epocă datează „Spiritul critic în literatura românească", care aduce pentru explicarea evoluției culturei noastre câteva idei hotărîtoare. Pe vremea aceia atenția lui Ibrăileanu era îndreptată mai mult asupra criticii culturii și asupra laturii sociale a literaturii. Critica lui de pe vremea aceia era o critică de luptă cu țeluri bine determinate. (Este de altfel și epoca în care apar polemicile lui, astăzi uitate, dar care sânt exemplare strălucite de spirit polemic superior, pline de vervă, de bun simț, de humor, de cinste intelectuală, cu decență în invective și seriozitate în argumente). Ibrăileanu pornea pe atunci lupta literară ilustrată timp de zece ani sub numele de poporanism la „Viața Românească" între 1906 și 1916.

In „Cronica literară" din primul număr al acestei reviste (Martie 1906) Ibrăileanu expunea un întreg progam: „Poporanism cultural", „căutarea și ilustrarea în literatură a specificului național", nevoia unei „psihologii românești", literatura românească „depozitară a sufletului românesc" și această formulă care îl situează pe critic dintr'odată la egală distanță de estetismul lui Maiorescu și de tendenționismul lui Gherea: „Zugrăvirea realității nu mă interesează decât întrucât ea ilustrează concepția poetului".

Toate aceste formule astăzi sânt realizate în bună parte. Ibrăileanu a putut apuca vremea când dezideratele lui din 1906 prindeau să se înfăptuiască și când literatura devenea tot mai mult depozitara sufletului românesc".

Ibrăileanu își îndeplinise rolul de îndrumător și de luptător cultural. Oarecare detașare de actualitatea imediată (la care contribuia desigur și înaintarea vârstei) făcea loc tot mai mult îndrăgostitului de literatură și criticului pur. Căutătorul de esențe a mai avut vreme să-și noteze descoperirile în pagini luminoase și calme, din care mereu se va putea învăța ceva.

AL. PHILIPPIDE

Dan Băjenaru — Compoziție

Cântă, greer mititel...

Cântă, greer mititel
Adormit în amintire, —
Cântă-ți cântecul subțire
Pentru el...

Țârâitul tău plăpând
Licărește când și când,
Și nu știu: subt mărăcine
Ori în liniștea din mine?

Cântă'n toamnă, nu știu cui,
Pentru cea din urmă oară,
Pân'ce nu mi te omoară
Iarna sufletului lui.

Firișorul tău de plâns
Răsucește-l pân'la stele,
Să se piardă printre ele,
Tot mai stins.

Iar tomnițe'n șesuri moarte,
Zgâriind văzduhul mut,
Să-ți răspundă de departe, —
Din trecut...

Spuie-ți sânzâenele
Ce mai fac poienele;
Spuie-ți tămâioarele
Ce mai fac izvoarele?

Mai apleacă-se și-acum
Peste margine de drum
Firișoare de trifoi
Pentru noi?

Și decând m'am pustiit
Pe cărări târzii de schit,
Cine oare le mai strică
Umbra subțirică?...

Cântă, greer mititel,
Cântec dulce și cuminte, —
Cântă, să ne-aduci aminte:
C'am uitat, și eu, și el.

OTILIA CAZIMIR

Maxime

de Maurice Maeterlinck

Te obișnuești cu nenorocirile mai iute decât te aștepți. Nu te obișnuești cu fericirea pentrucă durează puțin și pentrucă nu-ți dai seama ce posezi.

•

Când ne gândim la cei morți, nu-i așa că și morții se gândesc la noi?

•

E trist când îmbătrânesc cei morți. Unii dispar încet-încet din amintirea noastră, pe alții îi simțim bolnavi, iar alții mor subit.

•

Fericirea durează o zi și nu tocmai întreagă, apoi vine noaptea adâncă.

•

Nu e crud să mori tocmai când începi să știi că nu știi nimic?

•

Am impresia că moartea celor pe care i-am iubit ne transmite tot ce au avut mai bun în viața lor.

•

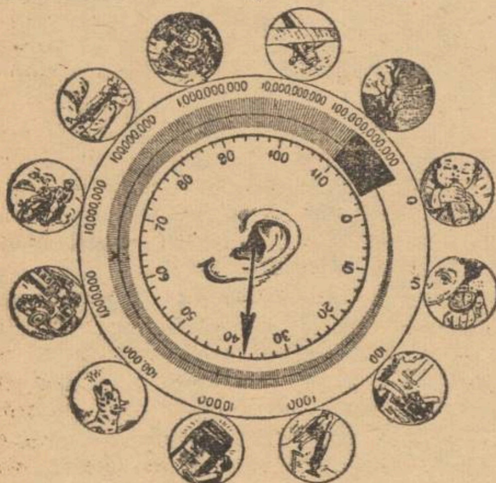
Când moartea ne va debarca pe țărmul cellalt, tot ceeace am câștigat în tot timpul vieții noastre, va încăpea tocmai bine într'o batistă, ca bagajul unui cerșetor.

Trad. de Dr. J. K.-R. Sărat

Actualităţi ştiinţifice

Un tablou al zgomotelor

Pentru a descoperi isvorul și mecanismul diverselor sgomote și a proceda astfel la măsuri raționale pentru înlăturarea lor, este neapărat necesar să posedăm un criteriu obiectiv pentru măsurarea intensității sgomotelor. In acest scop, specialiștii folosesc metoda analizei sonore și aceea a măsurării intensității sunetelor. Prin analiza sunetului, sgomotul este descompus în elementele lui, grupate după nu-

mărul de vibrațiuni, ceeace ne dă o imagine structurală amănunțită.

Intensitatea sonoră, pe de altă parte, măsurată cu un dispozitiv special, compus dintr'un microfon și un amplificator, înregistrează reacțiuni apropiate de sensibilitatea urechii. Unitatea de intensitate sonoră este phonul. Măsurarea obiectivă a acestei intensități ne permite o distribuție rațională a mașinilor în diverse ateliere. In tabloul nostru redăm, exprimate în phoni, o scală comparativă a impresiilor exercitate asupra urechii noastre de diferitele surse de sgomote. După cum vedem, tic-tac-ul unui ceas (10 phoni) e resimțit de urechea noastră de patru ori mai slab decât sgomotul unui difuzor de radio (40 phoni). Dacă însă am compara efectul mecanic, produs de cele două aparate, raportul ar fi nu 1/4, ci 1/1000. Limita superioară a intensității sonore este de 135 phoni. Dincolo de această limită impresia acustică încetează și se transformă într'o senzație de durere.

Vitaminele în cosmetică

S'a constatat că hormonii și vitaminele, introduse prin epidermă, sunt mult mai eficace decât cele administrate pe cale internă. In primul caz se obține acelaș efect cu o cantitate de vre-o 20 de ori mai mică.

Pornind dela această constatare, industria cosmetică examinează actualmente posibilitatea utilizării vitaminelor și hormonilor sub forma unor pomade pentru piele destinate să exercite o acțiune binefăcătoare asupra întregului organism. Cu acest prilej se cuvine să semnalăm faptul că efectele terapeutice sunt din cele mai variate, după natura particulară a vitaminelor folosite. Astfel, există vitamine pentru creșterea părului, pentru tămăduirea rănilor, pentru întreținerea pielei, etc.

Mașina ultracentrifugă

Savantul suedez The Svedberg, profesor la universitatea din Upsala, a realizat de curând, pentru scopuri de cercetări științifice, un nou tip de aparat capabil să producă o enormă forță centrifugă grație unei considerabile viteze de rotație. Puterea centrifugă obținută prin noul dispozitiv, este de 600.000 de ori mai mare decât forța gravitației. Un asemenea rezultat a fost posibil numai realizând viteza fabuloasă de 120.000 de rotațiuni pe minut, adică 2000 pe secundă.

Mașina ultracentrifugă, construită de profesorul suedez, poate da naștere la acțiuni impresionante. Astfel, un gram de apă introdus în această mașină exercită o presiune de 600 de kg., din care cauză rotorul (ansamblul organelor de rotație) trebue să fie executat dintr'un material deosebit de rezistent.

S'a calculat că forța de distrugere a rotorului, desprins din axa sa, este destul de mare pentru a sfărâma o casă întreagă. Mașina e pusă în mișcare de o turbină cu ulei, montată pe axa aparatului.

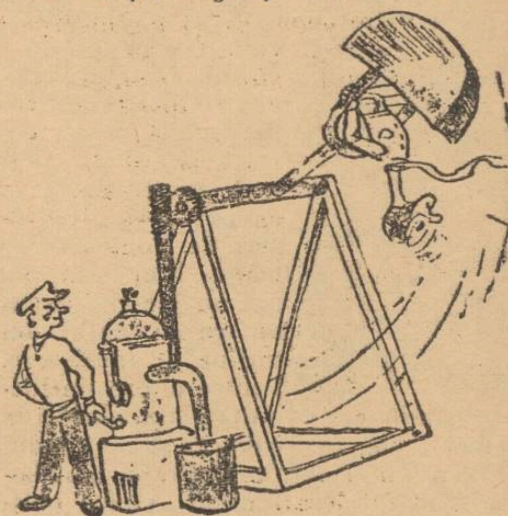
Potcoave din aluminiu

Obicinuitele potcoave din fier, fiind foarte grele, s'a propus înlocuirea lor prin potcoave executate din aliaje de aluminiu.

Incercările făcute în această direcție au dat rezultate mulțumitoare. Potcoavele de aluminiu, sunt foarte ușoare, nu obosesc animalele și prin aceasta, măresc randamentul lor de muncă. Aluminiul pur fiind însă prea puțin rezistent, s'a recurs la aliajele acestui metal, aliaje care s'au dovedit foarte practice. Singurul neajuns al potcoavelor de aluminiu îl constitue prețul lor relativ mare.

Examenul fiziologic al piloților

Pentru a deprinde pe elevii piloți cu diversele acrobații în sbor, loopinguri, senzații de prăbușire bruscă, etc. specialiștii americani au construit o mașină, cu ajutorul căreia viitorul pilot poate să se antreneze în această direcție, fără să riște un sbor adesea periculos. E vorba de o instalație care, comandată de un electromotor, permite candidatului la navigația aeriană să execute cele mai variate tumbe și rotații în toate sensurile. Aparatul amintește întrucâtva scrânciobul nostru. In chipul acesta, persoanele, suferinde de amețeală sau alte turburări fiziologice, renunță dela început la un exercițiu nepotrivit pentru mijloacele lor.

Sterilizare prin ultraviolete

Sterilizarea apei de băut și pasteurizarea laptelui — precauțiuni adesea indispensabile din punct de vedere higienic — sunt în genere operațiuni anevoioase, întrucât necesită aparate relativ complicate. Pe de altă parte, aceste procedee nu reușesc întotdeauna să stârpească toți germenii. Pentru a înlătura neajunsurile pomenite, s'a experimentat de curând în Germania un nou aparat pentru sterilizarea lichidelor, bazat pe acțiunea bactericidă a razelor ultraviolete. Rezultatele obținute sunt excelente. Astfel, apa turbure de baltă, conținând vreo 320 000 de bacterii pe centimetru cub, devine complet sterilă în urma tratamentului cu raze ultraviolete. Prin sterilizarea lichidului, din care se extrage untul, se înlătură cu desăvârșire toate bacteriile și fermenții, ce pricinuesc gustul rău al acestui aliment. Procedeul a fost deasemenea aplicat cu succes la sucurile de fructe, apa cu rezidurile berei, apa din bazinuri, etc., evitându-se tratamentele dezagreabile cu clor.

Hemofilia învinsă

Trei savanți englezi, profesorii Naish, Clark și doctorul Timperlay, au pus de curând la punct, în laboratorul universității din Sheffield, un nou tratament al hemofiliei, boală socotită până acum ca incurabilă.

După cum se știe, hemofilia se manifestă printr'o pronunțată predispoziție pentru hemoragii, sângele coagulându-se foarte greu sau chiar deloc. Partea ciudată a acestei boale e faptul că, deși ereditară, nu atinge decât pe bărbați. Cea mai ușoară rană provoacă o hemoragie gravă, iar loviturile cele mai neînsemnate produc echimoze. In anumite familii hemofilia se perpetuează din generație în generație, ca un adevărat flagel, cum e de pildă cazul în dinastia regelui Alfons al XIII-lea.

Remediul propus de cei trei specialiști englezi este extrem de simplu. Se administrează pacientului albuș de ou, tratat cu anumite soluții bromurate. Experimentat mai întâiu la pisici, noul tratament, care activează închegarea sângelui, s'a dovedit eficace în numeroase cazuri.

I. S.

Electrocultura

Confirmarea teoriei unui savant român

Intr'un număr precedent al revistei ne-am ocupat de o descoperire senzațională a unui tânăr savant român: d. Horia Hulubei, care printr'o metodă ingenioasă de analiză, a reușit să identifice „elementul 87", atâta vreme căutat zadarnic de oamenii de știință. D. Hulubei nu este singurul reprezentant al tinerei generații de savanți români, care se bucură de o faimă bine meritată în lumea științifică internațională. O altă realizare epocală în domeniul cercetărilor științei a fost de curând făcută tot de un român, care actualmente activează, sub auspiciile d-lui profesor Perrin, ca șef de secție la institutul de fizică biologică din Paris. E vorba de d. Neda Marinescu, licențiat și bursier al Facultății de Științe din București. Doctor în științe dela Sorbona, a publicat o serie de lucrări ce-au stârnit o adevărată vâlvă peste hotare. Activitatea d-lui Marinescu s'a exercitat în cele mai variate domenii ale fizicei moderne, culminând însă pe tărâmul fizicei biologice. Teoriile lui deschid un orizont vast și nebănuit, în special acelei ramuri științifice, susceptibilă de aplicațiuni senzaționale, cunoscută sub denumirea de „electrocultură".

După cum se știe, electrocultura se ocupă cu studiul influenței electricității atmosferice și a curentului electric asupra creșterii și evoluției vegetalelor. Origina electroculturii este destul de îndepărtată. Unii specialiști au constatat încă de-acum un veac și jumătate că starea electrică a aerului exercită o înrâurire asupra germinației, creșterii și rodirii plantelor, fără să poată determina însă o relațiune precisă între cauză și efect. In epoca actuală, problema electroculturii, de o importanță covârșitoare pentru viitorul agriculturii și al horticulturii, a fost reluată pe baze moderne științifice și examinată cu noui mijloace de investigație.

D. Neda Marinescu a fost acel care, aprofundând toate laturile problemei și procedând la un număr imens de experiențe sistematice, a ajuns la convingerea că există o strânsă legătură între câmpul electric al atmosferei — adică regiunea din spațiu în care se exercită anumite forțe electrice — și ascensiunea sevei în plante. Tânărul savant român a stabilit în mod neîndoelnic faptul că, pe măsură ce crește intensitatea câmpului electric din atmosferă, se accelerează și ritmul ascensiunii sevei în plante.

Numai prin intervenția acestui nou factor se poate explica suirea lichidului nutritiv în pomii extrem de înalți, întrucât simplul fenomen de osmoză nu e suficient pentru a provoca o asemenea forță ascensională. Rezultă deci că, influențând câmpul electric din preajma plantelor, — cu alte cuvinte procedând la o „electrizare" a plantei, — putem accelera ascensiunea sevei în țesuturile ei și deci, să grăbim evoluția și maturația plantei. Există astfel posibilitatea, — cel puțin principială, — de a scurta durata unei recolte agricole și de a înmulți numărul roadelor ce pot fi obținute în cursul unui sezon sau al unui an. Firește, soluția este principială, și sub această formă nu se întrevede o aplicație practică imediată. Din această cauză, câtăva vreme teoria d-lui Neda Marinescu n'a fost apreciată la justa ei valoare, mulți considerând-o ca o ipoteză oarecum riscată. Intre timp însă un savant rus, d. Musso, dela Institutul agronomic din Leningrad, a intervenit în discuție, confirmând în totul punctul de vedere al fizicianului român. D. Musso, pornind dela faptul bine cunoscut că grădinarii obicinuesc să acopere unele plante fragile cu paie și frunze veștede, pentru a le apăra și a le face astfel mai viguroase, ajunge la o ingenioasă interpretare. Grădinarii sunt convinși că plantele sunt ocrotite grație căldurii și umezelei prelungite ce o conservă paiele sau frunzele uscate. In realitate însă, — susține d. Musso, — grădinarii fac electrocultură, fără să știe. Paiele și frunzele ce acoperă planta intensifică de fapt câmpul electric ambiant și contribuie astfel la desvoltarea ei. Intr'adevăr, cu cât aerul este mai bun conducător de electricitate, mai ionizat, cu atât câmpul electric este mai slab. Or, emanațiile substanțelor radioactive subterane ionizează aerul. Invelind însă planta, cu frunze și paie, împiedicăm ionizarea aerului în spațiul astfel izolat din preajma ei imediată și deci mărim câmpul electric în această regiune. Planta este astfel întărită. Interpretarea savantului rus confirmă în totul ipoteza paradoxală a d-lui Neda Marinescu. Compatriotul nostru poate fi numit cu drept cuvânt creatorul fundamentului științific al electroculturii. O adevărată revoluție în agricultură și horticultură este în perspectivă, grație revelațiunilor senzaționale ale d-lui Neda Marinescu.

ING. I. ŞERBAN

Țăran și boieri la Expoziția jubiliară

(Fragment din romanul 1907)

In Pavilionul Agriculturii, au rămas numai Iordache Cumpătă, stăpânul moşiei Zapodia şi ginerele său, dascălul de plugărie. Mai aveau de cercetat oarecare seminţuri din flacoanele etichetate, oarecare snopi de grâu, oarecare sfecle — fenomen de nutreţ.

Cucoanele au pleaat înainte, spre alte pavilioane mai atrăgătoare. Iar Adrian, liceanul, aproape de ieşire se alăturase de echipa feminină a neamului Cumpătă, ca să nu meargă în urmă lipa-lipa ca un căţel.

Lângă uşă, afară, un moşneag cu pletele descoperite se iţea lungind gâtul, intimidat de uniforma, şapca şi mustăţile măreţe ale paznicului protejat de generalul Jack Lahovary. Şi avea de ce să fie intimidat! Intru slăvirea ocrotitorului său, uşierul, fost ordonanţă pe vremuri la generalul Jack Lahovary, îi copiase aidoma portul mustăţilor, privirea semeaţă, pasul marţial de paradă. Destule toate, ca să înfricoşeze un biet moşneag de ţară, ieşit întâia oară din satul Zapodia.

Indată ce şi-a zărit stăpânii venind, moşul s'a bucurat amarnic, răpezindu-se să se ploconească:

— Sărut mâna, coană Smărăndiţă...

Apoi, pe rând, trecând ca la altar şi pe la celelalte icoane:

— Sărut mâna, ducă Olga şi duduie Ada... Iaca şi conaşu Adrian! *Săru' mâna, conaşule!*

Smaranda Cumpătă, stăpâna Zapodiei, bătrânică, măruntă la stat şi ageră la fire, se proptise în bastonul de abanos, cuprinsă de o adâncă mirare:

— Da' ce-i cu tine, Toadere?

Moş Toader Gliga vorbi răsucind pălăria rotundă ca un ceaunaş şi trăgând cu ochii, când la stăpânele lui, când la zdrahonul cu uniforma de doc alb şi cu bumbii auriţi:

— Ce să fie, coană Smărăndiţă? Ia 'nica!.. Tăte bune...

— Cum de-ai ajuns aicea?

— Cu trinu, coană Smărăndiţă.... făcu el din pălărie, arătând încolo, spre gara unde-a lăsat trenul.

Din glas nu lipsea oarecare încântare de sine, că măcar la bătrâneţe a ajuns un om umblat.

— Ştiu! bocăni toiegelul în pragul de piatră. Imi închipuesc eu că n'ai venit cu vaporul!.... Te 'ntreb cum de ne-ai găsit?

— Cum să vă găsesc?... Iaca bine... Am isprăvit datoria noastră după cum am primit porunca şi acu umblu să casc gura şi eu la pănărămile de-aicea.... La o adică tot trebuia să mânem o noapte în târgu Bucureştilor, ca s'apucăm disdedimineaţă trinu de Moldova... Dară vă rog să cunoaşteţi că toate-s cu învoirea boierului. Zic: Coane Iordache....

— Ai de gând să 'ncepi cu povestea dela Adam? Răspunde la ce te 'ntreb eu! Ai vreo scrisoare ceva, pentru duduia Ada? Mai întâi pune-ţi pălăria în cap, că nu eşti la biserică, şi după aceia răspunde.

Toader Gliga se uită cu îndoială la domnul în uniformă albă. Ar fi vrut parcă să se ştie asigurat şi de încuviinţarea lui.

Paznicul îşi răsucea însă caierele mustăţilor, privindu-le cruciş de-alungul nasului, când la un capăt, când la celălalt. Aşa dar avea altă grijă!

Moşul îşi aşeză pălărioara pe plete, cam pe vârful capului, ca să se vadă c'o face din supunere, nu din neobrăzare. Era între ciocan şi nicovală. Din cuvântul coanei Smărăndiţa nu putea ieşi. A poruncit. Gata! Scurt! Nu vâscâie trei sate. Tace chitic şi conu Iordache. Insă şi boierul cu straele albe, nu se poate să n'aibă şi el socotelile sale. Dacă se supără? După cum s'arată, aicea-i şi el unul dintre cei mari şi tari.

— Haide! porunci coana Smărăndiţa, mânuind bastonul de abanos. Ai vreo scrisoare? Vreun răspuns? Dă glas!

— Iaca dau, coniţă... zâmbi moş Toader Gliga cu inima la loc fiindcă se simţea apărat de un toiegel care face minuni. Răspuns n'am. Nici epistolă. Conaşu Voicu s'o uitat la boi, i-o văzut şi i-o aprobat. O spus: Bun! Puteţi pleca... Şi noi am plecat. Simion s'a dus la frate-său; eu am horhăit de pe-o uliţă pe alta, tot întrebând din om în om, până ce-am nimerit Isposîţia... *Aşa că numai întâmplarea o făcut să vă găsesc pe dumneavoastră şi să mă bucur.... Adicătelea, se putea altfel? Să fiţi dumneavoastră aicea şi eu să nu vă aflu?*

Pentru moşneag întâmplarea era cum nu se putea mai simplă. Boierii lui însemnau atâta în lumea în care trăia, încât i se părea firesc ca oriunde aiurea tot dânşii să-i răsară în ochi, ca soarele ce rămâne la al său loc înalt pe cer, chiar dacă te-ai depărtat de casă peste nouă mări şi nouă ţări. Mai de mirare îi era mirarea stăpânei.

Coana Smaranda îl luă la rost cu altă întrebare:

— Şi acuma ce dădeai târcoale pe-aici, ca un dihor?

— Dă, coniţă.... rosti el cu ochii la domnul în straie albe. Mă chiteam şi eu... Să intru? Să nu intru?...

— Intră! Cine te opreşte?

— Nu zic că mă opreşte cineva... Dar vezi mata, mă cam sâiam...

— De cine să te sâieşti, omule?

— Ştiu eu? Dacă boieru de colo?...

Moş Toader Gliga arătă spre boierul cu şapcă şi cu bumbi auriţi, care isprăvise de scărmănat caerele mustăţilor, cum isprăvise de numărat paşii, de făcut echilibristică pe dunga preşului şi de admirat a suta una oară în vitrine gângăniile stricătoare câmpului. Paznicul toropit de plictiseală, căsca astupându-şi hruba neagră a gurii cu latul palmei.

— Acela-i boier? ridică glasul şi bastonul de abanos, Smaranda Cumpătă. Acela-i simbriaş ca tine şi mai netrebnic decât tine, Toadere, fiindcă ia leafă ca să stea degeaba şi să caşte... El te-a oprit? Hei? Ascultă, meştere!

Paznicul se apropie cu nevinovăţie, fiindcă nu purta nici o răspundere pentru închipuirile moşneagului dela Zapodia. Toader Gliga se făcuse mic: „Acu-i acu! Parcă văd că tot pe mine cade beleaua!"

— Nu-l laşi dumneata să intre, pentru că-i ţăran şi poartă iţari? întrebă cu asprime Smaranda Cumpătă.

— Eu?...

— Scurt! Nu te mai mira şi nu mai întreba. Caută-ţi altă treabă şi nu spăria lumea cu mustăţile aestea de panţîr! Dă-le la darac! Lasă-i să intre pe rumâni, să umble şi să vadă, că ei, cu sudoarea lor, au făcut toate câte-s înlăuntru şi cu sudoarea lor plătesc straiele dumitale de gheneral. Scurt! Ai înţeles?

— 'Ţeles coană, să trăiţi! rosti paznicul care nu înţelegea nimic şi îndeosebi pricina acestei urgii din senin.

Lipise călcâiele şi salută ostăşeşte.

— Aşa! Plecaţi!... Du-te şi-i arată ce are de văzut... Scurt!

Moş Toader Gliga intră călcând ca pe jăratec şi trăgând cu coada ochiului la omul pus aşa de repede la rezon de coana Smărăndiţa. Parcă tot nu-i venea să creadă că are s'o sfârşească el bine, când va rămâne singur, cu boierul care-o pătimit ocară din pricina lui. Fiindcă de boier, tot boier trebue să fie!...

Iar „boierul", smulgându-şi caerele mustăţilor, era frământat de alte temeri.

Ii pomenise cucoana cu pelerinuţă şi baston, ceva despre generali. Ce anume, n'a priceput, că prea l-a luat repede. Scurt! Ca la miliţie! Te pomeneşti că-i vreo doamnă generăleasă, prietină ori rudă cu domnul general Lahovary Jack. Apoi, dacă se duce supărată c'o plângere, pas de mai dovedeşte că te-a lovit năpasta! Işi trage domnu' general Lahovary Jack mâna care te-a scos dela salahorie să te pună'n leafă, trimite o vorbuliţă lui frate-său, domnu ministru Lahovary Jan, şi ia-o băiete dela început, cu milogeli şi sărindare pe la toţi sfinţii, până să capeţi altă slujbă! Se vede că de asta i-a ieşit de azi dimineaţă numărătoarea paşilor tot fără soţ.... Semn rău! Işi punea în minte s'ajungă la capăt cu soţ, şi ca un făcut, o încheia fără soţ. Şi toate din pricina unui ţăran prost, o ţoapă, un mocârţan, un mămăligar. Paznicul se opri, întinzând mâna de-a roată şi glăsuind răstit, cu obidă:

— Poftim! Plimbă-te, ca pă moşia dumitale, neică!

Moş Toader Gliga nu mai avea nici o poftă de plimbare. Scoase pălăria, depărtându-se de-a'ndăratelea, cu supuse temeneli:

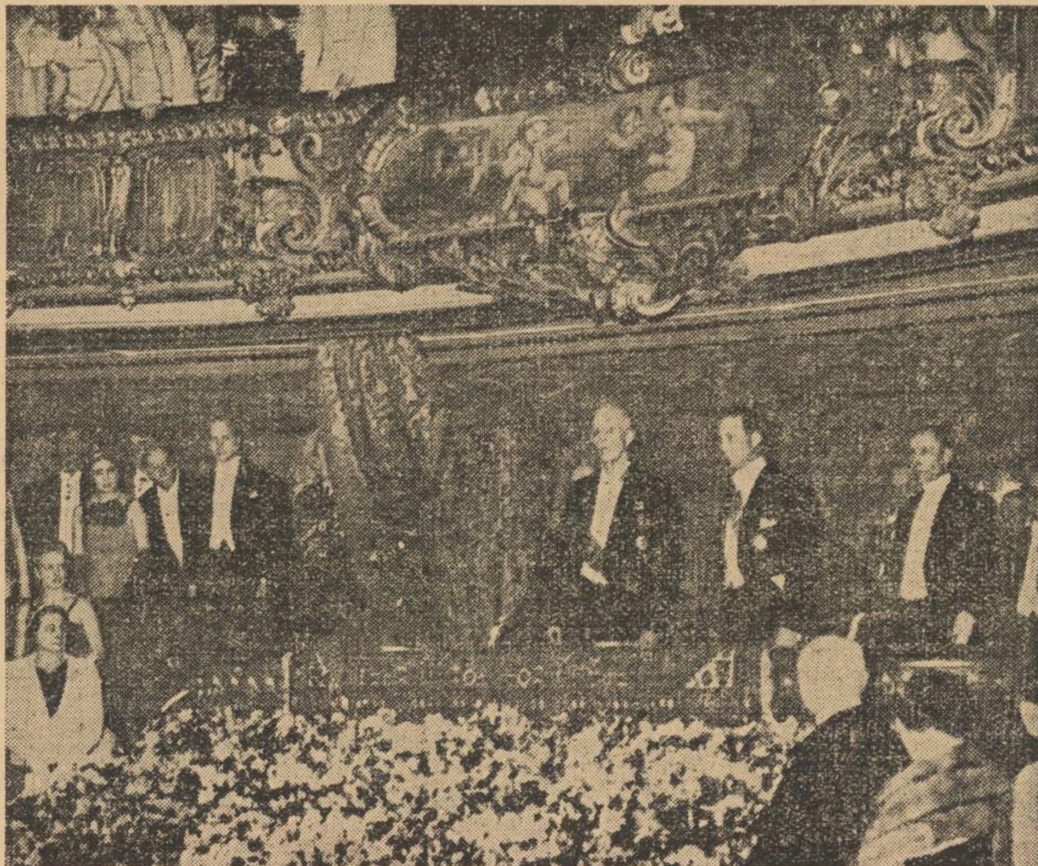
— Nu te supăra, domnule, că n'am fost eu de vină.... Mulţămesc şi mai rămâi sănătos!.. Credeam să văd altceva... Dacă-i vorbă de paie şi de strujăni, apoi de-aşa ispozîţie *sântem noi mâncaţi...*

Pe scări o luă mai repede la picior, bucuros că a scăpat ieftin.

Ajuns la loc mai ferit, îşi potrivi pălăriuţa pe plete, îşi netezi poalele cămăşii şi săltă între umeri bondiţa înflorată cu învârstări de lână roşie, verde şi neagră, tivită cu pielcică de miel brumăriu; după portul de sărbătoare din ţinutul Neamţului. Ar fi vrut să scociorască punga de tutun din chimir şi să răsucească o ţigară, pentru a se răcori de ţâfna boierului cu şapcă şi cu bumbi auriţi. Se temea însă de atâtea propelişti.

Inghiţi un nod în sec şi apucă spre marginea lacului cu bărci şi gălăgie, Waterchute şi Toboggan, încotro curgea puhoiul norodului, toată boerimea pământului. Şi tot ca să nu supere pe nimeni, ţinea mereu lăturile, iţindu-se şi călcând pâşin, adevărat ca un dihor.

CEZAR PETRESCU

Regele Suediei şi Regele Belgiei asistând la un spectacol în Bruxelles

José Maria de Heredia

Sclavul

Gol, schilav, ars de soare, murdar şi rău hrănit,
— Vezi urmele sclaviei cum au rămas pe mine
Şi mă născusem liber pe-un ţărm cu ape line
In care Hubla scaldă colosu-i de granit.

O! insulă ferice, de ce te-am părăsit!
Ah, dacă vre-odată te 'napoezi străine,
Spre dulcea Syracuză cu vii şi cu albine,
Intreabă de aceea pe care am iubit.

Mai revedea-voi ochii ca micşuneaua sumbră
Ce oglindesc azurul natal în a lor umbră
Sub negrele sprâncene ce blând îi arcuesc?

Albi milă! Du-te, cată-mi pe draga Clearistă
Şi spune-i că de dorul ei încă mai trăesc.
Vei recunoaşte-o lesne, e totdeauna tristă.

ION PAVELESCU

Cronica şcolară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu şi Alexandru Ionescu: Carte de Limba Română pentru clasa I, a şcoalelor secundare. Ediţia I, Bucureşti, 1935

II

Continuăm observaţiile făcute pe marginea manualului d-lor Nisipeanu, Popescu şi Ionescu pentru clasa I-a secundară.

Din punct de vedere al fondului, adică al subiectelor tratate, multe din bucăţile de lectură ale acestei „antologii literare" nu sânt potrivite pentru elevii clasei I-a, fiindcă, chiar numai din citatele făcute în cronica anterioară, vedem că aceste fragmente nu „întrunesc calităţile ce trebue să aibă literatura vârstei de 11—12 ani". Aşa sânt de ex. următoarele bucăţi de lectură: Colindul lui Vodă (pag. 11) de I. U. Soricu, Insulele Lofoten şi perscuitul (pag. 60) de Radu D. Rosetti, Cobzarul (pag. 108) de Şt. O. Iosif, Greierul şi Furnica (pag. 108) de Radu Bucov, De ziua lui Chipăilă (pag. 119) de N. N. Beldiceanu, In tranşee (pag. 123) de Mircea Rădulescu, După furtună (pag. 125) de I. U. Soricu, etc..., al căror fond este compus din idei, sentimente şi acte de voinţă pe care numai oamenii trecuţi de vârsta copilăriei le înţeleg, iar pentru mintea copiilor sânt prea abstracte.

In dorinţa de a da fragmente din operele mai multor scriitori, domnii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu s'au condus după criteriul: „un autor şi o lecţie". Sânt însă *nouă* autori din operele cărora s'au ales câte două bucăţi de lectură Aceştia sânt P. H. Costescu, I. U. Soricu, I. Dragoslav, P. Ispirescu, Em. Gârleanu, S. Fl. Marian, O. Cazimir, G. Coşbuc şi I. Al. Brăteseu-Voineşti. Singur Ioan Creangă a fost vrednic de principiul: „un autor şi trei lecţii". Mai mult încă, la pagina 42 din manual, unde este extras un fragment din *„Amintiri din copilărie"*, citim la sfârşitul acestui fragment: *„După* I. Creangă". Tot aşa la pagina 54 întâlnim expresia: *„După* Tolstoi". Foarte probabil că acest *„după"* a fost pus cu scopul de a motiva unele forme muntenizate din opera povestitorului moldovean şi de a găsi o scuză pentru nerespectarea punctuaţiei.

Bucăţile de lectură sânt însoţite de *„explicarea cuvintelor"*, care trebue să lămurească şi pe cititorul lipsit de ajutorul profesorului", (cf. prefaţă, pagina 6).

Aceste explicări de cuvinte s'au făcut în grabă, aşa că să nu ne mirăm dacă întâlnim explicate cuvinte comune (vrem să spunem cunoscute de toată lumea) ca: *cetin, vamă, privaz, uluit*, etc.; sau dacă întâlnim acelaşi cuvânt explicat de două ori, cum sânt vorbele: *uluit* (explicat la pag. 12 şi la pag. 19), *căuş* (explicat la pag. 70 şi 87), *căpcăun* (explicat la pag. 22 şi 103), ş. a. In schimb, nu ni se explică deloc cuvinte rar întrebuinţate ca: *a păsa* (=a trece) într'un vers ca acesta: „Şi cum oastea *pasă*'n cale", (cf. pag. 21 din manual); *cealmale* (pag. 21), *rariţe* (pag. 30), *firidă* (pag. 37), *crâncul* (pag. 95), *crăşcătul* (pag. 96), *haiganale* (pag. 141), ş. a.

Tot graba ne explică şi numeroasele greşeli de tipar la care au colaborat alături de autori şi lucrătorii din tipografie. Inşirăm şi dintre acestea pe cele mai importante. De exemplu:

Indreaptă nu *îndreptă* la pag. 10, rândul 8 de jos în sus.

Vin nu *viu* la pag. 31, rândul 10 de jos în sus.

Poate nu *puote* la pag. 35, rândul 10 de sus în jos.

Cocea-pălea nu *cocea — pălea* la pagina 40, rândul 3 de jos în sus.

Cetate nu *cetate* (căci aici este nume propriu), la pag. 40, rândul 3 de jos în sus.

L-ii nu *lă-i* la pag. 49, rândul 13 de jos în sus.

Ziua nu *ziu* la pag. 73, rândul 10 de jos în sus.

Cazacu nu *Cazacul,* la pag. 75 şi 76 rândurile 11 de jos în sus şi la pag. 77.

Infipse nu *înfipsa* la pag. 76, rândul 5 de sus în jos.

Tată nu *ată* la pag. 76, rândul 16 de sus în jos.

La pagina 101 să se lase un *spaţiu* între versurile 6 şi 7 (numărate de sus în jos), fiindcă strofele din această poezie sânt compuse numai din două versuri nu din patru versuri, cum s'a tipărit.

Inşfăcă nu *înfăşcă* la pag. 103, rândul 17 de sus în jos. (Deaceia explicarea acestui cuvânt, *inventat,* din cauza greşelei de tipar, nu are nicio valoare şi trebue scoasă la o altă ediţie).

Deşteptă nu *desteptă* la pag. 111, rândul 17 de jos în sus.

Ne mai nu *nemai* la pag. 114, rândul 12 de jos în sus.

Agale nu *a gale* la pag. 117, rândul 3 de jos în sus.

Ţiglele nu *tiglele* la pag. 121, rândul 1 de jos în sus.

Piară duşmanii din ţară nu *piară duşmănia'n ţară* la pag. 123, rândul 1 de jos.

Au sunat nu *a sunat* la pag. 140, rândul 5 de jos în sus.

Exerciţii nu *exercţţii* la pag. 142 rândul 11 de jos în sus.

Aceste greşeli sânt cele mai importante pentrucă ele schimbă înţelesul propoziţiilor şi frazelor în care sânt întrebuinţate. Să nu uităm apoi că elevii au cel mai mare respect pentru cuvântul tipărit şi îl cred perfect, deci scris corect din toate punctele de vedere. Cu câtă neîncredere vor privi ei pe profesorul care le-a recomandat acest manual ca cel mai bun, pentruca în timpul lecţiei să-l corecteze mereu în ceiace priveşte ortografia şi punctuaţia.

Despre punctuaţie ca şi despre explicarea înţelesurilor cuvintelor necunoscute, vom vorbi pe larg în cronica viitoare când vom face observaţiile în legătură cu gramatica din acest manual.

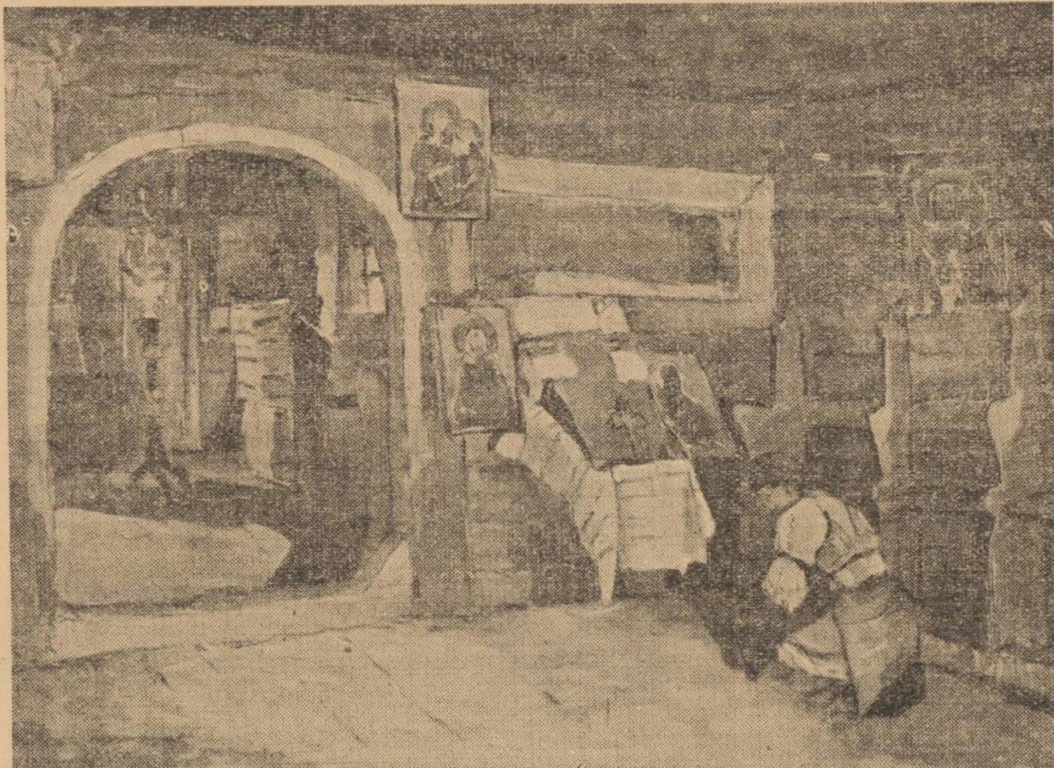
Spre sfârşitul „Prefeţei", autorii ne spun că: „au înviorat prin câteva schiţe unele lecturi, căutând să redeie prin aceasta lecturii bune, pe prietenul ei nedespărţit, „poza". (Punctuaţia este a autorilor!)

Lăsând la o parte chipul cum sânt făcute aceste „schiţe", ele se potrivesc cu textul „ca nuca'n părete". In adevăr, schiţa dela pagina 74 ar trebui pusă la pagina 76, căci aici se povesteşte despre cele prezentate în schiţă. Tot aşa schiţa dela pagina 132 trebue pusă la pagina 137 şi cea dela pagina 136 la pagina 139.

Nu putem termina observaţiile asupra bucăţilor de lectură fără să menţionăm şi faptul că dintre bucăţile scrise de autorii care „n'au răuşit să se facă cunoscuţi", numai *Ion Ciocârlan* se impune cu schiţa literară intitulată: „Uliul", care este bine scrisă şi foarte bine aleasă pentru elevii clasei I-a.

GH. AGAVRILOAEI

NOTA. — Vezi „Ad. Lit." No. 845.

I. Teodorescu-Romanaţi — Interior de biserică

Un mare poet ceh: Jiri Wolker

Jiri Wolker e considerat drept unul dintre cei mai mari poeţi cehi ai timpurilor moderne. A murit în 1924 în vârstă de 24 de ani, lăsând o operă plină de pasiune lirică, inspirată în întregime de viziunea utopică a unei ordini sociale nouă.

Versurile sale, de o simplicitate clasică, îmbrăţişează lucrurile, animalele şi oamenii într'un elan sincer de dragoste şi de bunătate.

In hotel

Odăiţa de şase coroane,
Numărul douăzeci şi cinci,
Cu vedere în ogradă, lavuar şi pat,
Stă pe scaunul stricat
Şi priveşte
Ca o fată
Care a văzut multe, n'a iubit şi n'a fost iubită niciodată.

Cine vine de cu ziuă pentru noapte,
Stă pe pat cu braţele sub cap
Şi aşteaptă
Cine ştie...
Totuşi, s'ar putea ca cineva să vie,
Să aducă un zâmbet luminos şi dulce,
Un cuvânt din suflet,
Ca să poată şi odaia să se culce
Impăcată, că măcar odată a simţit
Că nu-s toate 'n lumea asta chiar aşa cum şi-a închipuit.

Cerşetori

In chip de cerşetor cu traistă şi toiag.
Dormise poate 'n fân, în vreo poiană,
De mirosea aşa a flori de sânziană.
S'a oprit în prag
Şi-a cerut de pomană.
Odată a venit la mine Dumnezeu

Pe-atunci mă înăbuşeau lucruri urîte şi grele,
Haine negre, guler, cărţi legate în piele
Şi fiindcă nu eram niciodată flămând,
Imi petreceam timpul cugetând
Dacă e bine să trăeşti
Sau e mai bine să mori.

Nu i-am dat nimic, — mi-erau mânile prinse.
Mi-a fost numai ruşine când i-am privit
Ochii albaştri, dela Apus la Răsărit.
Dumnezeu a plecat.
Uşa a rămas deschisă.

Uşa aceia într'o zi m'a îndemnat
Să plec la drum fără guler şi fără cărţi.
In traistă mi-a pus râsul de copil nevinovat,
Şi-o legătură cu lacrimi şi suspine.
Amintirea mamei.
A mers cu mine.

Acum rătăcesc prin oraş şi caut pe Dumnezeu.
Ştiu că umblă pe aici cu traistă şi toiag
Ştiu că-l voi întâlni în drumul meu.
Dar acum voi avea inima uşoară
Fiindcă nu mă mai înăbuşă lucrurile de odinioară
Mă va lua cu el. Vom sta amândoi
La margine de drum ori lângă o fântână,
Cu capul gol, cu cuşmele în mână:
Daţi-ne dragoste, oameni buni.
Deschideţi-vă inima.

Trad. din limba cehă de VALERIA MITRU

Robespierre

de FR. SIEBURG

Robespierre: un nume care sună ca declanşarea cuţitului ghilotinei, sub al cărui ascuţiş avea şi omul acesta să-şi găsească sfârşitul unei vieţi consacrate unei fanatice concepţii despre „popor".

Acestui suflet, mai puţin rece decât tragic de trist, acestui precursor al dictatorilor de astăzi, Friedrich Sieburg îi închină o carte de o rară perspicacitate faţă de om şi de politica lui.

Ceeace e interesant în această lucrare — apărută de curând în editura Alcalay — este că prin ea se explică nu numai forţa dinamică a pesonalităţii lui Robespierre, dar în mod tacit, şi substratul sufletesc al conducătorilor actuali de regimuri totalitare.

E o carte plină de tâlc.

TOATĂ LUMEA

LEI 2 EXEMPLARUL

TREBUE
SĂ CITEASCĂ ZILNIC

Adevĕrul

ziarul democrației românești

CEL MAI VIU
ACTUAL ȘI
INTERESANT
ZIAR DE SEARA

APARE ZILNIC IN
8
PAGINI MARI

publică anchete politice și sociale; noui și variate rubrici destinate marelui public; desene și caricaturi; viguroase articole de critică, politică, etc.

UN VAST SERVICIU DE REPORTAJ FOTOGRAFIC

Cea dintâi omucidere şi întâile meşteşuguri

Să facem cale 'ntoarsă, ca să vedem dacă nu *tot* ceeace agonisirăm din cetirea primelor trei capitole din Biblie dela 1688, încalte ce-am dobândit ca vocabular nu prea des întrebuinţat şi ca forme gramaticale mai puţin obişnuite. Aşa dar:

Avem termenul: *netocmit*, cu înţelesul de în dezordine, în neorânduială: „Pământul era netocmit".

Pe reflexivul *'şi* îl găsim ţinând locul posesivelor: său, sa, lui, ei şi lor:

„*Să scoaţă pământul suflet viu după fealiuşi* (adică: după felul lui)... *şi jiganii pământului după fealiuşi* (jigănii ale pământului după felul lor)".

Facem cunoştinţă cu vocabula *chitos*, plural: *chitoşi*, mai aproape de originalul grecesc şi — cu deosebire la plural — mai ritmic decât forma *chit, chiţi* (balenă, balene):

„Şi făcu Dumnezău chiteşii cei mari...."

Pe verbul *a stăpâni* îl vedem cerând dativul în loc de acusativ:

„Să stăpânească peştilor mărilor şi pasărilor ceriului şi dobitoacelor.... şi tuturor târîtoarelor ce să târăsc asupra pământului".

Invăţăm a cunoaşte verbul: *a se creşte* cu înţelesul de a *se prăsi:*

„Creaşteţi-vă şi vă înmulţiţi...!"

Şi — lucru pe care poeţii, astăzi, îl pot privi ca o *sinecdocă*, adică drept lărgire de 'nţeles prin faptul că se atribue unei *părţi* sensul *întregului* — avem: *lemnul* în locul pomului, al copacului:

„...Dentru tot lemnul ce iaste în grădină cu mâncare să mănânci. Iară dentru lemnul a pricepe binele şi răul, să nu mâncaţi dentrânsul".

Şi acum să trecem la capitolul al patrulea din Facerea, după Biblia lui Şerban:

1. Şi Adam cunoscu pre Eva muiarea lui şi zămislind născu pre Cain, şi zise: „agonisii om prin Dumnezău".

2. Şi adaose a naşte pre fratele lui, pre Avel; şi să făcu Avel păstoriu de oi, iară Cain era lucrând pământul.

3. Şi fu după câteva zile aduse Cain dentru roadele pământului jertvă lui Dumnezău.

4. Şi Avel aduse şi el, din ceale dentâi născute den oile lui, şi den grăsimele lor; şi privi Dumnezău preste Avel, şi preste darurile lui.

5. Iară preste Cain şi preste jărtvele lui n'au luat aminte şi scârbi pre Cain foarte, şi au căzut cu faţa lui.

6. Şi zise Domnul Dumnezău lui Cain: „pentru căci te-ai scârbit, şi pentru ce căzu faţa ta?

7. De nu direpţ vei aduce, iară pre dirept nu vei împărţi, greşitui mâlcomeaşte, către tine e întoarcerea lui, şi tu vei stăpâni pre dânsul.

8. Şi zise Cain către Avel fratele lui: „să eşim la câmp!", şi fu după ce fură ei la câmp, şi să sculă Cain asupra lui Avel fratelui său, şi-l omorî pre dânsul.

9. Şi zise Domnul Dumnezău către Cain: „unde iaste Avel fratele tău?"; şi zise: „nu ştiu; au paznic fratelui mieu sânt eu?"

10. Şi zise Domnul: „Ce ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine den pământ.

11. Şi acum blestemat tu den pământ, carele au căscat gura lui să primească sângele fratelui tău din mâna ta.

12. Căci lucrezi pământul, şi nu va mai adauge a da ţie putearea lui; suspinând şi tremurând vei fi asupra pământului".

13. Şi zise Cain către Domnul Dumnezău: „mai mare iaste vina mea, decât a mi se ierta mie.

14. De mă vei scoate astăzi de pre faţa pământului, şi de către faţa ta mă voiu ascunde, şi voiu fi suspinând, şi tremurând asupra pământului, şi va fi tot cine mă va afla, mă va omorî".

15. Si zise lui, Domnul Dumnezău: „nu aşa; tot cela ce va omorî pre Cain, şapte izbândiri va dezlega"; şi puse Domnul Dumnezău semn lui Cain, să nu-l omoară pre dânsul tot cine va afla pre dânsul.

16. Şi eşi Cain dela faţa lui Dumnezău, şi lăcui în pământul lui Naid, împreajma Edemului.

17. Şi cunoscu Cain pre fămeaia lui, şi era zidind cetate, şi numi cetatea pre numele fiului lui, Enoch.

18. Şi să născu lui Enoch, Gaidad; şi Gaidad născu pe Maleleil; şi Maleleil născu pe Matusala, şi Matusala născu pe Lameh.

19. Şi luo Lameh doao mueri, numele uniia Ada şi numele ai doilea Sela.

20. Şi născu Ada pe Iovil; acesta era părinte celora ce lăcuia în colibele celor hrănitori de dobitoc.

21. Şi numele fratelui lui: Iuval; acesta era care au arătat canonul şi copuzul.

22. Iară Sela născu şi ea pre Tovel şi era bătătoriu de ciocane, faur de aramă şi de fier; şi sora lui Tovel, Noema.

23. Şi zise Lameh muerilor lui Ada şi Sela: „Ascultaţi glasul mieu, muerile lui Lameh; băgaţi în urechi cuvintele meale, pentrucă bărbat am ucis întru rană mie şi tinirel întru struncinare mie. Pentrucă dentru Cain de şapte ori s'au izbăvit; iară dentru Lameh de şaptezeci şapte".

25. Şi cunoscu Adam pre Eva fămeaia lui şi zămislind născu fiiu şi numi numele lui: Sit, zicând: „rădicatu-mi-au Dumnezău sămânţă alta, pentru Avel carele l-au omorît Cain".

26. Şi lui Sit să născu fiiu şi-i puse numele lui: Enos; acesta nădăjdui a chema numele Domnului Dumnezău.

Din lucrurile nenumărate câte aş avea de observat la acest capitol, ţin în primul rând să relevez locuţiunea conjunctivă: *pentru căci*. In întrunirile publice de câte ori o auziam, o luam drept un mahalagism bucureştean. Iată că existenţa lui *pentru căci* (în loc de *pentru că* şi *pentru ce*) ni-o atestă Biblia dela 1688. Cer, deci, iertare tribunilor populari pe care nu o dată am căutat să-i desvăţ de conjuncţia pomenită.

Ca forme gramaticale deosebite întrucâtva de ale noastre, ţin să însemnez în capitolul de faţă un plural acolo unde sântem obişnuiţi cu singularul, şi un singular în locul în care noi credem nimerit numărul plural:

„Şi Avel aduse şi el din ceale dentâi născute din oile lui, şi din *grăsimele* lor..."

„Şi născu Ada pre Iovil; aceasta era părintele acelora ce lăcuia în colibele celor hrănitori de *dobitoc*".

Bibliile vremilor noastre scriu: „din *grăsimea* lor" şi „hrănitori de *dobitoace*".

Cu acest prilej reamintim că unde tălmăcirile nouă ale Vechiului Testament spun că Dumnezeu a făcut lui Adam şi Evei „*îmbrăcăminte* de piele", Biblia lui Şerban scrie:

„Şi făcu Domnul Dumnezău lui Adam şi muerii lui *îmbrăcăminţi* de piale".

Imbrăcăminţile acestea ar fi fost ele sănătoase, dar — din punctul de vedere al muzicalităţii cuvintelor — nu se pot compara cu acele „încingeri împrejur" de cari vorbeşte în Biblia dela 1688 versetul al optulea din cap. III al Facerii: „Şi se deşchiseră ochii amândurora, şi cunoscură cum despoiaţi era, şi cusură frunze de smochin şi-şi făcură lor încingeri împrejur".

Traducerea Institutului biblic de lângă Patriarhia română întrebuinţează termenul pestelci: „...şi şi-au făcut pestelci". E o localizare reuşită; dar, întrebuinţată la tălmăcirea Bibliei, aminteşte oarecum atitudinea admirabililor Meilhae şi Halévy (în *la Belle Hélène)* faţă de spiritul din Iliada.

BARBU LAZAREANU

G. Vânătoru — Peisaj

Cum se susţineau odinioară revistele

In desbaterile parlamentare din anul 1884, cu ocazia votării bugetului, printre alte chestiuni importante — când veni rândul bugetului Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor — s'a căutat în secţii să se introducă un articol de ajutor şi pentru revistele din acel timp.

E interesantă desbaterea ce a avut loc cu această ocazie, pentrucă ne arată spiritul de care erau călăuziţi conducătorii revistelor pe atunci şi s'ar putea trage poate o concluzie şi pentru vremea de azi.

In şedinţa din 16 Februarie 1884, deputatul *N. Ganea* spunea: Domnilor, în şedinţa de eri, în lipsa mea, pe când absentam pentru o oră, colegul nostru Gh. Sefendache a prezentat, cu ocazia votării bugetului Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor, un amendament prin care propunea de a se acorda o subvenţie de 6000 lei, dacă nu mă înşel, revistei „Convorbiri literare" din Iaşi. Fiindcă am onoarea de a face şi eu parte dintre colaboratorii acestei foi, mă simt dator, pe deoparte a mulţumi colegului Sefendache pentru sprijinul ce a binevoit a da acestei foi, — însă pe de alta sânt dator a declara că noi nu am cerut, nu vom cere şi nu vom primi niciodată asemenea subvenţie.

„Convorbiri Literare", bune sau rele, aşa cum sânt, duc de 18 ani o viaţă neatârnată.

Niciodată, sub nici un guvern, n'au fost subvenţionate.

Această foae dacă n'ar avea nici un merit, dacă n'ar fi adus nici un serviciu limbei şi literaturii noastre, are măcar atât merit de a fi în stare să trăiască un timp aşa de îndelungat prin ea însăşi, cu propriile sale mijloace, sprijinită pe bunăvoinţa publicului cititor.

Deaceia mulţumesc colegului Sefendache încă odată pentru bunele sale intenţiuni şi solicitudinea ce a avut pentru această revistă şi-l rog să nu se creadă câtuşi de puţin blesat prin cuvintele mele, dacă declar — în numele colaboratorilor acestei foi — că n'a fost niciodată în cugetul nostru de a cere această subvenţie şi că niciodată „Convorbirile" nu vor renunţa la onoarea de a rămâne şi în viitor, precum au fost în trecut, o revistă neatârnată.

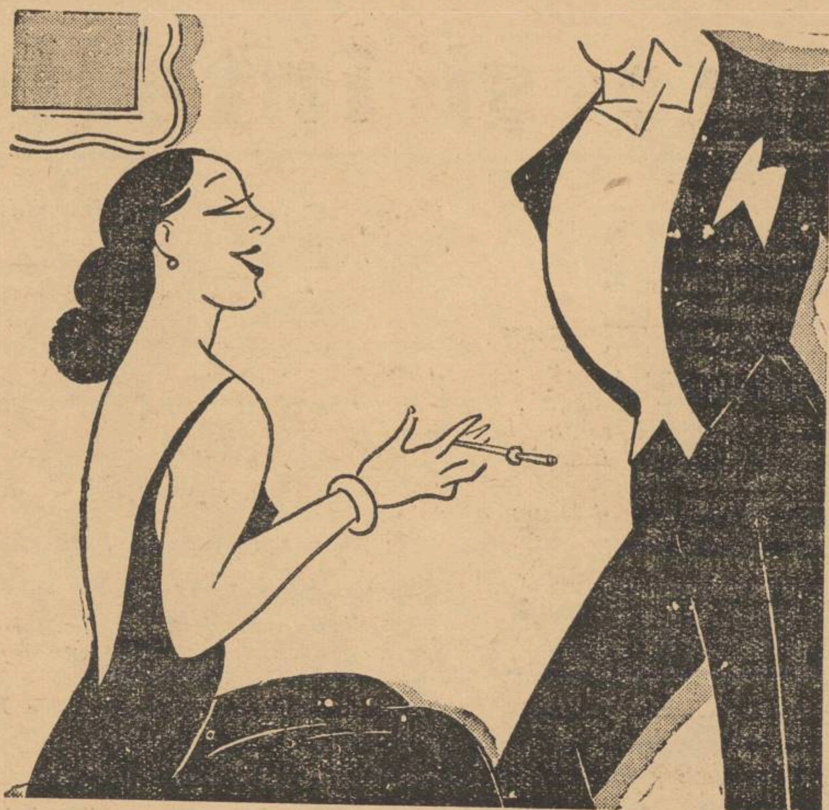
Dacă eram prezinte la şedinţa de eri în acel moment aşi fi rugat pe colegul Sefendache să binevoiască a-şi retrage amendamentul.

Gh. Sefendache. — Eri am avut onoarea să propun un amendament prin care cercam onor. Adunării să primească a se acorda o subvenţie la trei publicaţii periodice pe care le avem în ţară azi: „Columna lui Traian", „Revista Arhiologică" şi „Convorbirile Literare". Pentru cele dintâiu, adică pentru „Columna lui Traian" şi „Revista Arhiologică" cerusem o subvenţie pentru că ne-am convins câte dificultăţi întâmpină d-nii editori ai acestor două scrieri care au venit şi m'au rugat pentru aceasta sub motivul că scrierile lor, care sunt aşa de utile pentru ţară, nu pot ca să aibă cititori îndestui şi pe dealtă parte pentru că d-lor sânt nevoiţi să caute acte, să străbată toate arhivele şi acestea se fac cu cheltueli şi cu foarte mari osteneli. Deaceia am crezut şi eu că trebue să luăm oarecare măsuri ca să nu înceteze aceste scrieri, mai cu seamă când am văzut că în bugetul cultelor figurează cheltueli de asemenea natură şi am crezut că ar putea să figureze şi o cifră de subvenţii pentru aceste scrieri periodice atât de interesante.

In acelaş timp mi-am zis că şi pentru „Convorbiri Literare" ar putea să fie aceleaşi argumente pe care le-am invocat pentru celelalte două, când şi „Convorbirile Literare" sânt tot aşa de necesare şi utile pentru ţară şi poate şi acea revistă să întâmpine oarecare dificultăţi pe care i le-am putea uşura dându-i o subvenţie din partea Statului.

In urma celor declarate azi de colegul Gane, eu sânt pe deplin satisfăcut că această publicaţiune are destule mijloace spre a nu-i fi de trebuinţă o subvenţie din casa Statului şi că ea poate înainta prin propriile sale forţe spre mulţumirea publicului şi spre onoarea conducătorilor ei.

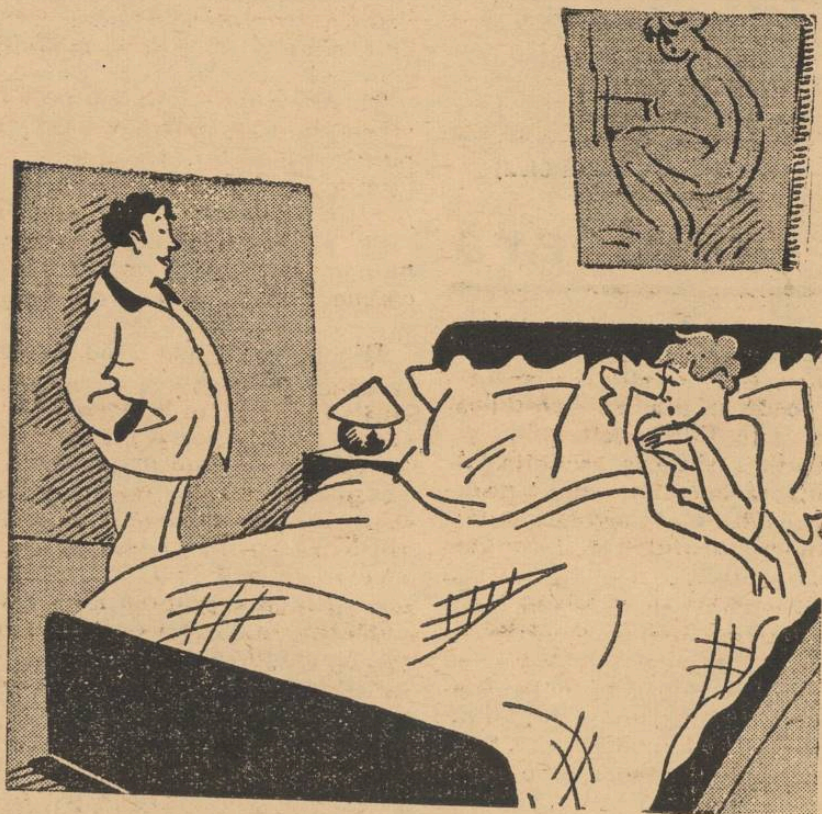
MIH. POPESCU

— Sigur că-l cunosc. Am dormit doar împreună!...
— Domnişoară!...
— Da, la ultima conferinţă dela Dalles!...

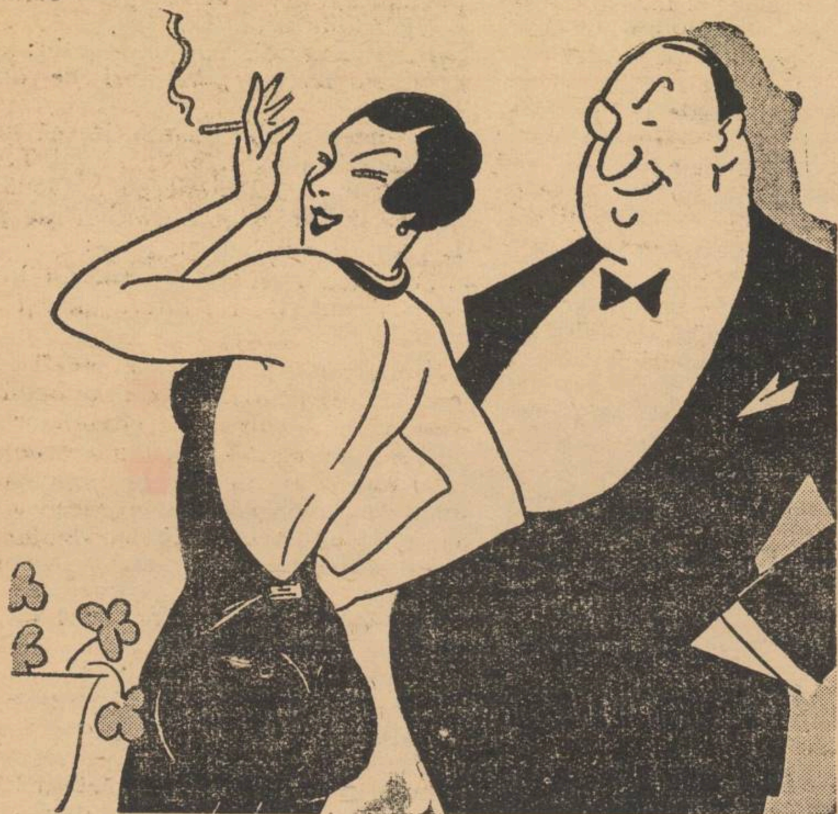
MODELUL: Când iei aerul ăsta inteligent ştiu că eşti în căutarea unei legende.

EA. — Ce sbieri acolo?
TENORUL. — Cânt un cântec de leagăn!
EA. — Nu vezi că m'ai speriat din somn?

Toate mijloacele...
— Aveţi o chee pentru poezia ermetică?

EA. — Am auzit că o femee din Oradia are toate organele interne în partea opusă!
EL. — Numai decolteul i-a rămas desigur, la locul lui!...

— Cheri, ţi-am adus ultima noutate literară din colecţia Sherlock Holmes.

Desene de I. Anestin

Marchiza de Brinvilliers

„Rețeta lui Glaser"

Cei care au cetit „Contele de Monte-Cristo", vestitul roman al lui Alexandru Dumas-tatăl, au gândit fără îndoială că Heloise de Vilefort — otrăvitoarea care ucide cu sânge rece trei oameni și atentează la viața altor doi — e un personagiu neverosimil, creat de imaginația bogată a autorului. Heloise de Vilefort a existat însă și modelul după care s'a inspirat Dumas depășește în monstruozitate personagiul romanului. Renumitul scriitor obișnuia să cerceteze și să descopere tot felul de procese și pagini de istorie uitate pe care apoi le transforma si le interpreta după bunul lui plac. Inainte de-a zămisli formidabila lui operă „Contele de Monte-Cristo", a scris o mică povestire, mai bine zis câteva pagini de istorie, despre Marchiza de Brinvilliers, care i-a servit apoi ca izvor de inspirație în romanul de mai sus.

Despre această Marchiză de Brinvilliers au mai scris, și alții; Funck-Brentano, eminentul istoric ne-a lăsat o magistrală operă, intitulată: „Drama otrăvii". Inaintea acestuia, Michelet a scris pagini de istorie asupra aceluiași subiect. Mai târziu, Henri Robert deschide seria de procese celebre, servindu-se de tot felul de documente și izvoare scrise și punând în lumina adevărată pe această celebră otrăvitoare, Marchiza de Brinvilliers.

In „Contele de Monte-Cristo" Alexandru Dumas face un curs complet despre otrava care ucide încetul cu încetul, nelăsând nici o urmă în corpul omenesc. Despre această otravă, medicina secolului al 17-lea, vreme în care a trăit Marchiza de Brinvilliers, spunea, prin gura lui Guy Simon:

„Această otravă perfidă scapă tuturor cercetărilor. E atât de ascunsă, că n'o poți recunoaște, atât de puterni-

Marchiza de Brinvilliers după condamnare

că că întrece capacitatea medicilor. Asupra acestei otrăvi, experiențele sunt false, regulele mincinoase, aforismele ridicole".

Caseta roșie

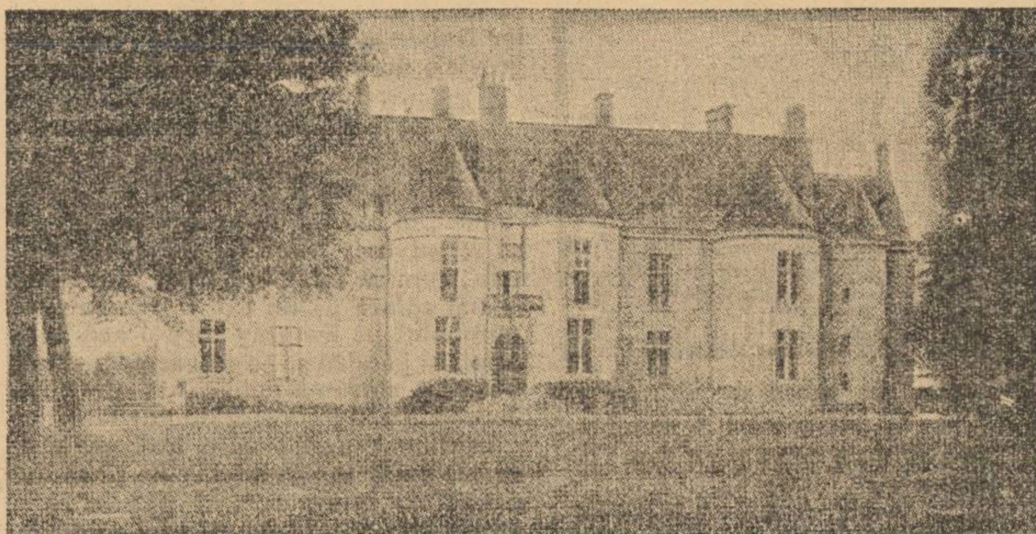
— Caseta! — strigase frumoasa Marchiză de Brinvilliers, — în dimineața zilei de 30 Iulie 1672, aflând moartea Cavalerului de Sainte-Croix.

Se făcuse albă ca varul și mânile i se loviră una de alta, cuprinse de tremur.

Cavalerul de Sainte-Croix — mort după cât se spunea în timpul unei experiențe de alchimie, spărgându-i-se masca care îi apăra obrazul și căzând fulgerat de aburii puternici ai otrăvurilor cu care umbla — fusese prietenul ei, de ani de zile, până în ajunul morții lui.

Vestea morții acelui frumos bărbat, de-o eleganță neegalată, sclipitor de inteligență și meșter mânuitor de vorbe nu păruse s'o întristeze prea tare pe Marchiză. Gândul casetei aceleia însă, îi apăruse dintr'odată, cu a-

Demonul vanității

Castelul d'Offemont, unde a locuit Marchiza de Brinvilliers

tâta putere, că pentru prima oară își ieșise din fire, neputându-și stăpâni emoția față de cameristă.

Primul gând, după spaimă, îi fu către Briancourt, fostul preceptor al copiilor ei; numai el ar fi putut-o ajuta. Trimise îndată după dânsul, chemându-l să vie numaidecât.

Briancourt — om bun și prietin de aproape al Marchizei — alergase la chemare, închipuindu-și că trebuie să fie vorba de-un lucru grav, în legătură cu moartea de care vorbea întreg Parisul.

— Trebue să te duci și să-mi aduci numaidecât caseta! îi spusese cu aprindere frumoasa doamnă.

Și Briancourt alergase la locuința lui Sainte-Croix. Aici, însă, din cauza numeroaselor datorii pe care le lăsa mortul, poliția pusese totul subt sigiliu. Nu era deci nimic de făcut, deocamdată. Trebuia așteptat ridicarea sigiliilor, care avea să se facă după opt zile abia.

In ziua de 8 August, poliția, reprezentată de comisarul Picard, de-un sergent, doi notari, procurorul văduvii lui Sainte-Croix și procurorul creditorilor, ridică sigiliile.

In primele două camere nu se găsi nimic deosebit.

In camera din fund, Picard se găsi dintr'odată în fața unei casete de coloare roșie, lungăreață, c'o cheiță ce atârna alăturea.

Inăuntru se găseau câteva fiole cu lichid de diferite colori, mai multe scrisori de-ale Marchizei de Brinvilliers, două chitanțe de câte douăzeci și cinci și treizeci de mii de livre subscrise de marchiză către Sainte-Croix și o chitanță de primire pentru suma de zece mii de livre împrumutate de Pennautier, vistiernicul Bisericii, d-lui și d-nei de Brinvilliers, prin intermedul lui Sainte-Croix.

Deasupra acestora era prinsă c'un ac o scrisorică în care Sainte-Croix în termeni cât se poate de patetici, ruga să fie imediat predată acea casetă în mânile marchizei de Brinvilliers, căci numai pe dânsa o priveau acele lucruri.

Comisarul, găsind suspectă acea casetă o puse subt sigiliu, dând-o în paza sergentului.

D-na de Brinvilliers, aflând în aceiași seară, dela d-na de Sainte-Croix, cele ce se petrecuseră, alergă într'un suflet la fața locului, cercând cu orice chip să corupă pe paznicul casetei ca să i-o dea.

Sergentul, însă, o trimise la comisarul Picard.

Era unsprezece de noapte când se prezentă Marchiza la Picard, care n'o primi la o oră așa de târzie și-o rugă să vie a doua zi.

A doua zi dimineață, Briancourt și apoi procurorul Delamare — căruia Marchiza îi încredințase apărarea intereselor sale — se prezentară la comisar, cercând să-l convingă să înapoieze d-nei de Brinvilliers caseta. Zadarnic, însă, cu cât stăruințele deveneau mai mari, Picard se încredința că trebuie să păstreze caseta care ascunde o taină.

Aflând că nu se poate face nimic și că îndată caseta va fi deschisă și cercetată, Marchiza se pregăti în grabă de fugă.

In această vreme, misterioasa casetă era supusă unei minuțioase cercetări. Se procedă la analiza lichidului conținut de fiole. Porumbeii, câinii și porcii de India muriră numaidecât ce li se dădu să bea din acel lichid. Spre marea uimire a tuturor, după autopsie, nu se găsi nimic în intestinele animalelor moarte.

Faptul senzațional că se găsise o otravă atât de puternică și de primejdioasă și că de această otravă erau legate numele atât de cunoscute ale Marchizei de Brinvilliers, Pennautier și Sainte-Croix făcu senzație. Toată lumea vorbea, făcând tot felul de presupuneri care mai de care mai interesante.

Marie Madeleine d'Aubray

Marchiza de Brinvilliers era de viță nobilă, din una din cele mai bune familii ale Franței. Tatăl ei, Antoine Dreux d'Aubray, consilier de stat și locotenent civil al Parisului, era un om de-o cinste ireproșabilă. Prea ocupat însă din pricina situației pe care o deținea, n'avea vreme să se ocupe de aproape de cei cinci copii ai lui. De asta, Marie-Madeleine a crescut în voie, ca o plantă sălbatică, dând frâu liber firii ei pătimașe, orgolioase și sensibile. Instinctele rele care erau la baza naturii ei s'au desvoltat de timpuriu, c'o precocitate extraordinară.

Asta n'o împiedică însă să facă o căsătorie frumoasă, la douăzeci și unu de ani. Se căsători cu Marchizul de Brinvilliers, căpitan în regimentul din Normandia, om frumos și cu destulă avere. Dealtfel, chiar d-ra d'Aubray dispunea de-o zestre frumușică: două sute de mii livre, ce era mult pe vremea aceia.

Marchiza de Brinvilliers avea un fizic foarte plăcut. Era mică și subțirică, cu trăsături fine, aristocratice. O piele albă, ochi albaștri foarte expresivi și păr castaniu. Era vioaie, spirituală, c'un aer de mare blândețe și bunătate. Se mișca grațios, era distinsă și elegantă.

Aproape la fel descrie Alexandru Dumas pe d-na de Vilefort, în „Contele de Monte-Cristo". Iar „Milady" din „Cei trei mușchetari" pare la fel de dulce și blândă, ca un îngeraș ce împrăștie numai lumină în jur.

Scandal în lumea mare

Indată după căsătorie, Marchiza de Brinvilliers își reia libertatea. Soțul ei, chefliu, jucător de cărți și desfrânat nu-și prea lua în serios rolul de om căsătorit. Iși reluă obiceiurile de holteiu și Marie-Madeleine nu aștepta decât atât ca să se distreze așa cum îi convenea. Făcu curând cunoștință cu Cavalerul de Sainte-Croix și îndată toată lumea începu a-i vedea veșnic împreună, pretutindeni.

Moravurile acelei vremi erau destul de îngăduitoare; cereau totuși oarecare delicatețâ, puțină discreție. Marchiza de Brinvilliers, însă, nu se sinchisea deloc de ochii lumii, iar de morală își bătea joc. Purtările ei erau așa de scandaloase și afișarea cu Sainte-Croix așa de nerușinată, că întreg Parisul era indignat.

Marchiza ducea o viață largă. Deși averea ei și aceia a soțului său fusese destul de mare, curând se treziră fără bani, siliți să împrumute și să facă datorii.

Intr'un cuvânt, purtările Marchizei de Brinvilliers scandalizaseră pe toată lumea.

Un tată incomod

Cel mai indignat însă dintre toți era tatăl Marchizei, Antoine Dreux d'Aubray, magistrat integru și care nu știa ce-i gluma.

Văzând nerușinarea cu care fiica sa își trompeta legătura cu aventurierul Sainte-Croix și îndrăzneala cu care vorbea despre asta și'n fața lui, se hotărî să puie capăt acestor lucruri.

Influent cum era, izbuti să obție un mandat de arestare contra lui Sainte-Croix. Arestarea se făcu la 19 Martie 1663, pe când Cavalerul se afla c'

Marchiza de Brinvilliers experimentându-și otrava

în trăsura Marchizei de Brinvilliers. Aventurierul petrecu două luni la Bastilia, meditând planuri de răzbunare contra celui ce-l închisese.

Lecția pe care vru s'o dea domnul d'Aubray celor doi nerușinați, n'avu alt efect decât că-și atrase răzbunarea și ura din partea lor. Legătura întreruptă forțat își reluă cursul, cașicum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Marchiza, împreună cu Sainte-Croix hotărăsc să scape de-un om așa de incomod, care le strica toate socotelile. Afară de asta, rămăseseră fără un ban și moștenirea le-ar fi prins tare bine.

Acum se întâmplă un lucru de care te îndoiești că poate fi adevărat, într'atâta-i de extraordinar și monstruos.

Delicata și blânda Marchiză, cuprinsă dintr'odată de mare milă și mult spirit de sacrificiu, se angajează

infirmieră la L'Hotel-Dieu. Aici, cu ochi senini şi mâni blajine toarnă zilnic otravă în paharul bolnavelor de subt îngrijirea sa, ca să experimenteze „reţeta lui Glaser" luată dela Sainte-Croix. Incredinţată, apoi, de efectul sigur al veninului, pleacă la tatăl ei, bolnav, care se retrăsese la ţară.

Il îngrijeşte aşa de bine, că peste opt luni d'Aubray moare, în braţele fiicei lui plângând cu hohote.

Cu toate că se răspândi zvonul că fusese otrăvit, medicii, făcând autopsia, nu găsiră nimic suspect şi atribuiră moartea unei cauze naturale.

Moartea celor doi fraţi

Moştenirea care-i revenea d-nei de Brinvilliers, nu era prea mare. Curànd, banii se isprăviră din nou, ceeace hotărî pe Marchiză să suprime pe cei doi fraţi ai ei, care primiseră cea mai mare parte din moştenire.

Cel mai mare frate succedase tatălui, în slujba de Locotenent civil. Al doilea era consilier în Parlament. Locuiau împreună.

Marchiza de Brinvilliers se hotărî ca de data asta să nu mai ucidă cu mâna ei. Sainte-Croix avusese un valet, pe vremuri, numit la Chaussée, individ fără nici un scrupul şi capabil de orice. El fu ales ca să execute crimele concepute de Marchiză. Se angajă servitor la cei doi fraţi sortiţi morţii şi după instrucţiile d-nei de Brinvilliers, îi otrăvi încetul cu încetul, cu aceeaşi „reţetă a lui Glaser".

Medicii, de data asta, avură oarecare bănueli, dar nu putură preciza cauzele otrăvirii.

Astfel, Marchiza de Brinvillliers moşteni averea fraţilor ei şi La Chaussée primi o bună recompensă pentru devotamentul cu care îngrijise până la urmă pe stăpânii săi.

Viaţă imposibilă

Viaţa Marchizei însă devenea un infern. La Chaussée, deţinător al teribilului secret, venea la orice clipă să stoarcă bani şi să ameninţe. Pe de altă parte, frica de a nu fi descoperită şi poate şi remuşcările ori visurile urìte o făcuseră pe d-na de Brinvilliers nervoasă şi bănuitoare. Ii era frică să nu fie otrăvită, la rându-i de către Sainte-Croix, cu care avea dese certuri. Purta veşnic la dânsa un antidot pe care îl lua în ascuns, ca măsură de precauţie.

Instinctele-i criminale însă nu i se potoliseră. Plănuia acum să suprime pe cumnata sa — văduva locotenentului civil — şi pe sora ei, d-ra d'Aubray, nădăjduind să mai puie mâna pe ceva parale.

Afară de asta, încercă de mai multe ori să otrăvească pe bărbatul ei, ca să-şi recâştige libertatea şi să se poată căsători cu Sainte- Croix. Ce-i mai nostim, e că cel care îl păzea pe Marchiz şi-l aproviziona cu antidot, era chiar cavalerul Sainte-Croix care nu avea chef să-şi lege viaţa de Marchiză.

D. de Brinvillers avea un valet de încredere, care sta veşnic în spatele lui, la masă, şi-i ştergea paharul c'o batistă de câte-ori îi turna să bea.

Odată, Sainte-Croix reuşi să dea metresei sale o doză de arsenic; dar Marchiza bănuind după arsurile pe care le simţea, că fusese otrăvită, reuşi să scape, neutralizând efectul veninului.

Asta era viaţa pe care o duceau aceşti păcătoşi, pândindu-se unul pe altul, insultându-se, certându-se şi căutând să se suprime reciproc.

Arestarea

Justiţia n'ar fi putut niciodată să pue mâna pe vinovată, dacă un fapt n'ar fi intervenit la timp.

Atras de lăcomie, La Chaussée se prezentă la locuinţa lui Sainte-Croix, după ce acesta murise, pretinzând că fostul lui stăpân îi datora o sumă de bani pe care el i-o lăsase în păstrare.

Comisarul Picard, având minunata idee de a interoga pe La Chaussée asupra misterioasei casete şi asupra fiolelor cu lichid colorat, dădu de firul afacerii.

Un ordin de arestare fu lansat con-

L'EXECVTION
REMARQVABLE.
DE MADAME DE BRINVILLIERS.

Executarea Marchizei de Brinvilliers

tra lui. Şi 'n ziua de 4 Septembrie, 1672, fu prins, de către poliţistul Thomas Regnier.

Thomas Regnier, în acelaşi timp, avu ideea să pue la încercare pe Marchiza de Brinvillers; ducându-se la dânsa îi spuse că La Chaussée fusese arestat şi că mărturisise tot. Marchiza însă îşi păstră calmul şi lovitura păru că dă greş. Faptul însă că a doua zi, pleca din Franţa, refugiindu-se în Anglia, confirma presupunerile poliţiei c'ar fi fost amestecată în vre-o afacere misterioasă.

La Chaussée fu supus unui sever interogatoriu, apoi — cum nu vroia să mărturisească — i se aplicară obişnuitele torturi. Dar numai în faţa morţii, se hotărî să mărturisească tot ce ştia, dând pe faţă rolul pe care-l jucase d-na de Brinvilliers în otrăvirea celor doi fraţi ai ei.

La Chaussée muri pe roată; şi îndată un mandat de arestare fu lansat contra Marchizei.

Marchiza trecuse din Anglia în Ţările-de-jos, şi se refugiase într'o mănăstire, la Liège. Profitând de faptul că acest oraş căzuse în mâinile trupelor franceze, Louvois trimise pe Desgrey s'o aresteze şi s'o aducă la Paris.

Caeţelul cu mărturisiri

D-na de Brinvilliers încercă să cumpere pe cei care-o duceau, să fugă, să-i seducă, să recurgă la tot ce-i posibil ca să se salveze. Făcea tot felul de planuri, cum să taie hăţurile şi să o ia la goană călare pe un cal, să omoare cu pumnalul pe Desgrey care o arestase. Apoi, se gândea să se omoare. Pe când bea apă, sfărâmă paharul în dinţi, încercând să înghită sfărâmăturile.

Furia ei cea mai mare, însă, era că-i fusese luată caseta în care îşi ţinea un caieţel cu câteva zeci de file, în care îşi scrisese jurnalul. Gândul că toate câte făcuse erau să fie date la iveală şi că nu era nici o scăpare să fie salvată de la ruşine, o înebunea. Căci Marchiza era foarte orgolioasă şi nu suferea să fie înjosită în public. Orgoliul acesta o şi dusese la pieire: voise să aibă bani, să fie remarcată, să nu-i stea nimeni împotrivă, să fie liberă. Acum toate erau pierdute. Caieţelul cu mărturisiri avea să fie cetit.

Procesul

In acel caieţel erau trecute toate crimele de care se făcuse vinovată Marchiza şi istoria vieţii ei, cu amănunte precise.

Magistraţii deliberară mult până se hotărîră să deschidă acel caieţel.

Cinismul cu care erau scrtse acele mărturisiri, termenii cruzi şi neruşinarea ce se degaja siliră justiţia să traducă acele confesiuni în latineşte.

La 26 April fusese închisă la Conciergerie. La 29 April apăru în faţa celei mai inalte jurisdicţii a regatului: Tournelle et Grand' Chambre, subt preşedinţia primului preşedinte Lamoignon, vestit pentru imparţialitatea şi integritatea lui.

D-na de Brinvilliers negă totul, cu o îndrăzneală şi-un curaj nemaipomenit. Chiar când depuse mărturie contra ei Briancourt, fostul preceptor al copiilor ei, povestind tot ce ştia şi printre altele atentatul îndreptat contra lui de căre Marchiză şi Sainte-Croix care voiau să scape de el pentrucă le ştia secretul, susţinu înainte că-i nevinovată.

— Şi doar ţi-am spus de atâtea ori, doamnă, — spuse el, terminând — că nebuniile, răutăţile şi crimele au să te piardă!

La care Marchiza răspunse, cu dispreţ:

— Uitaţi-vă la el cum plânge! Parcă n'ar fi bărbat!

Abatele Pirot

Cum acuzata nu vroia să-şi mărturisească crimele, Abatele Pirot, teolog de mare valoare, profesor la Sorbona şi om de mare cultură fu rugat să intervie.

Acest abate avea inima plină de blândeţe şi căldură şi isbutise totdeauna să înmoaie sufletele împietrite.

Căută să-i înfrângă orgoliul, s'o facă să se gândească cu pocăinţă şi umilinţă la marile-i păcate. Vocea-i caldă, vibrantă, plină de milă şi înţelegere înduioşă pe aceia care nu fusese niciodată tratată cu atâta dragoste şi blândeţă. Ideia unei supreme mântuiri licări în sufletul acela care nu cunoscuse niciodată religia şi nici iubirea de oameni. In câteva clipe, Pirot obţinu ceeace nu putuseră obţine în lungi şedinţe şi lungi interogatorii şi ameninţări judecătorii. Vinovata făgădui că va mărturisi totul şi că-şi va primi osânda cu resemnare.

Decapitarea

Penitenta lui îşi ţinu făgăduiala. In ziua de 16 Iulie, făcu mărturisiri complecte, în faţa Inaltei Curţi şi ascultă apoi cu destulă linişte condamnarea, care spunea că va fi dusă într'o cotigă, cu picioarele goale, cu funia de gât, ţinând în mână o făclie aprinsă, în faţa bisericii Notre-Dame, unde îşi va spune încă odată crimele, după care i se va tăia capul pe eşafod şi trupul îi va fi ars iar cenuşa asvârlită în cele patru vânturi.

Cu toate mărturisirile, nu scăpă de chinul apei, ceeace aduse iar furia în inima orgolioasei. Abatele Pirot avu din nou de furcă s'o îmblânzească.

— O, doamne ! Ce curiozitate crudă!... spuse, pe când trecea în carul ce-o ducea la moarte, având alături pe abatele Pirot şi privea mulţimea îngrămădită pe străzi.

Asta o rodea: înjosirea de-a se vedea în faţa celor ce-o cunoşteau, ca un obiect de defaimă şi de ruşine. Ochii îi sticleau, gura îi era contractată, faţa congestionată de furie. Era mult pentru acea inimă plină de vanitate şi numai glasul blând al celui de lângă dânsa îi putea reprima oroarea şi indignarea.

Se urcă liniştită pe eşafod. Pe când abatele Pirot murmura cu voce arzătoare o rugăciune pentru sufletul acelei mari păcătoase, cele din urmă sclipiri ale soarelui aruncau raze de sânge pe capul care cădea, retezat dintr'o singură lovitură.

VALER DONEA

Visul şi Realitatea

Căutând documente de familie, Marchiza Enrica Viviani della Robbia, a descoperit din întâmplare piatra funerară a aceleia care a fost inspiratoarea lui Shelley, în poemul „Epipsyhidion", Emily din scrisorile poetului, din jurnalul intim al Mary-ei Shelley şi din biografiile lui Dowden şi Medoin.

O fată de o rară frumuseţă, care fusese internată de o geloasă mamă vitregă în mânăstirea Sfânta Ana, a fost introdusă în familia lui Shelley, de canonicul Pacchiani, profesor de arte, poreclit il Diavolo. Aceasta s'a petrecut în 1820, luna Septembrie. Imaginaţia lui Shelley se înflăcără şi adânca sa milă, pentru soarta tinerei fete, admiraţia pentru dumnezeiasca ei frumuseţă, se exteriorizează în splendidul poem, ce fu trimis la editură în Februarie 1821, cu un mic avertisment asupra caracterului subiectului „cu totul fictiv", şi recomandarea de a nu se trage decât un restrâns număr de exemplare, o ediţie mică a poemului Epipsyhidion. In acelaş an, luna Iunie, Thereza Viviani, care doarme acum sub lespedea de piatră de la Sfânta Trinitate, din Florenţa, Emily, eroina poemului, se mărită cu un nobil grosolan, Luigi Biondi.

Thereza Viviani era copilul cel mai mare al Marchizului Nicolo Viviani din Florenţa şi a soţiei sale Blandina, de origine franceză. Tatăl său, om iute la mânie, dar bun şi — mai ales — slab de voinţă, se însură cu o femee mai tânără cu douăzeci şi nouă de ani decât dânsul. O viaţă chinuită şi plină de turburări urmă pentru el, pe timpul regimului napoleonian.

Cât se simţea de nefericită Theresa, se vede din scrisorile către sensibilul „Percy", către „fratele şi sora sa, adoraţi". Scrisorile rămase de la ea sânt în adevăr pline de gândire şi simţire rafinată, mai ales dacă ne gândim la aceea care le-a scris. Ce educaţie putea, în adevăr, să aibă o fată închisă într'o mânăstire de pe atunci? Stilul scrisorilor e în adevăr departe de perfecţiune, e adeseori sărac şi tăios, uneori emoţionat şi naiv, mai totdeauna plin de fraze întortochiate şi sămănate cu neologisme franceze, desigur moştenite de la maică-sa. Shelley, însă, cu imaginaţia sa frenetică, găsea în ea totul o minune: frumuseţa, geniul, elocinţa şi... chiar stilul.

Ne închipuim deci ce deziluzie a fost pentru poet căsătoria prin care biata Theresa a căutat să se elibereze de mânăstire. Ea îi apărea ca o faptă odioasă, ceiace se vede din poemul „Ginevra". Cât despre Mary Shelley, ura şi gelozia sa, ascunse multă vreme, izbucnesc în romanul său „Lodore" şi în termenii în care o sfâşie pe Theresa în scrisoarea cu privire la căsătoria ei, către d-na Gisborne, în care o acuză nu numai că a fost „un diavol" în viaţa mamei sale şi a lui, dar şi că a primit bani de la Shelley. Această acuzare a fost, dealtfel, repetată în mod insultător şi de biografii Mary-ei Shelley mai târziu.

Marchiza Enrico Viviani a găsit însă o scrisoare care o spală de această acuzaţie. Este o scrisoare a Theresei către Shelley, în care-l imploră să nu respingă contribuţia ei pentru Byron şi se leagă să pună astfel la cale lucrurile, încât să nu apară nicăiri numele lui Shelley şi banii să fie daţi printr'o a treia persoană.

Scrisoarea a fost scrisă cu câteva zile înainte de căsătoria ei, care a fost nefericită dintru început. Tatăl său a murit în 1829 şi ea a rămas singură pe lume, fără parte la moştenire, părăsită de soţul ei, într'o mizerie neagră şi numai cu trei ani înaintea morţii a fost ocrotită de doctorul Passeri, care o adăposti şi îi veni în ajutor cu delicateţă. Astfel se şterse din viaţa lui Shelley şi se stinse în suferinţă, acea tânără incarnaţie a unei raze de soare în plină tinereţe, ce a fost inspiratoarea Emiliei, eroina din unul din cele mai frumoase poeme ale literaturii moderne. — Is. Sd.

Vameşul şi Fariseul

Imi spusese nu ştiu cine că în Belgia, tutunul e mai eftin şi mai variat ca'n Franța şi că poți trece uşor, la vamă, câteva sute de țigarete.

Am cules, în ziua plecării din Bruxelles, vre-o cincisprezece pachete de câte douăzeci — nume egiptene şi angloxasone, privelişti nostalgice pe capac: cămile, medalii de aur, piramide, ceruri colorate, şi oameni cu fes.

Peisagiile Universului iau proporții comune, în reproducerile artistice; certificatul de premii al unei expoziții e egal, dacă nu mai mare ca un vulcan; profilul Kedivului întrece Sfinxul iar beduinul din mijlocul peisagiului domină pustiul.

Şi toate, pe primul plan. Autorul pozelor de pe cutioarele de țigarete e un dictator al Cosmosului. El împarte suprafețele şi volumele arbitrar, creează o perspectivă nouă, fără să respecte nici un principiu al lui Allah, nici o regulă a primilor arhitecți diplomați.

Toate aceste considerații le făceam odată cu bagajele, disimulând, cu o dexteritate diabolică, pachetele de țigări în buzunarul interior al smokingului, în buzunarul dela spate al pantalonilor vărgați, în fundul unui ciorap, între două rânduri de bomboane ale unei cutii cumpărate în acest scop, într'o batistă, în alți pantaloni.

Cu voluptatea cetățeanului onest care, însfârşit, trişează; cu perfidia omului de ordine fericit să evadeze din atâtea constrângeri legale, din atâtea convenții internaționale, îmi aranjam contrabanda cu emoție şi mă miram eu însumi de ingeniozitatea cu care ascunsesem cele trei sute de țigări englezeşti şi egiptene în cuprinsul a două valize.

Iată-mă în vagonul de cl. III-la, pornind spre dulcea Franță, într'un ritm cam dezordonat, trepidant, în miros de cărbune care îmi dădea vagi impresii de vapor şi palorile răului de mare. Cred că într'o măsură apreciabilă, aceste senzații de greață însemnau emoția omului culpabil, căci sporeau cu cât ne apropiam de frontieră.

Emoțiile prin care treceam erau din aceeaşi familie cu cele pe care le încercasem la hotel, frustând societatea, cu deosebirea că la Bruxelles erau plăcute ca o linguşire iar în sudul extrem al Belgiei deveneau penibile până la desgust.

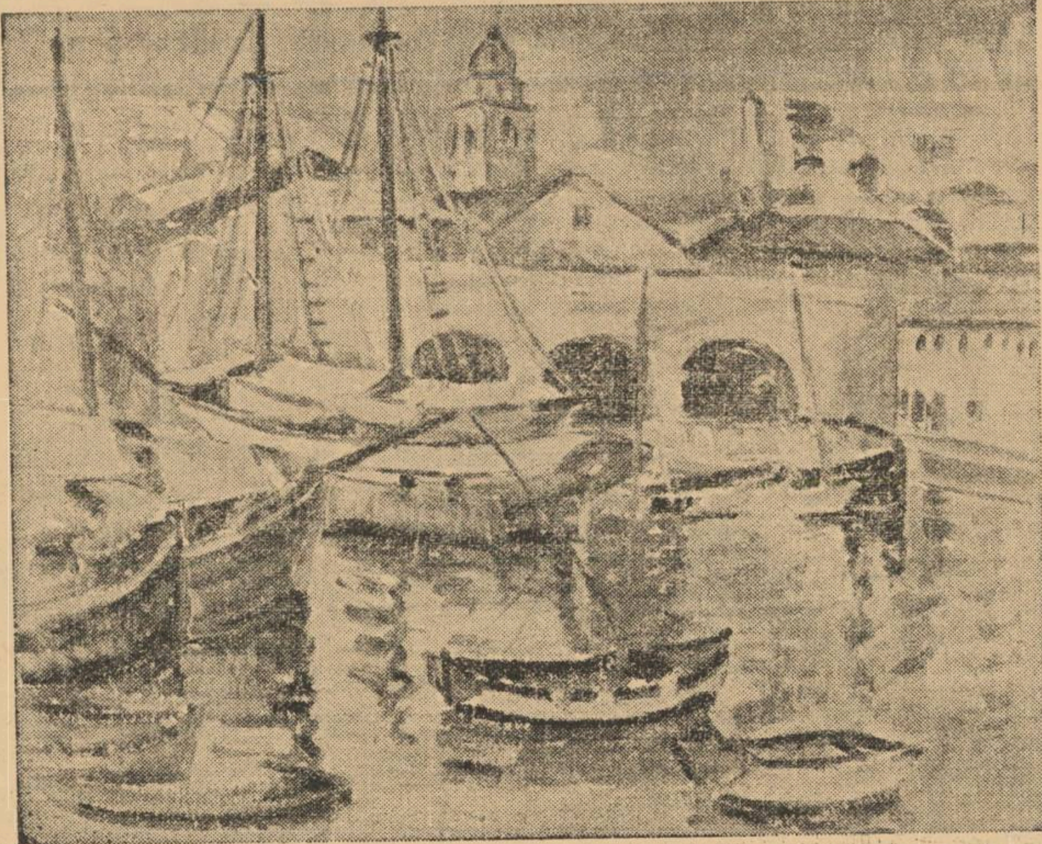
Când s'a oprit trenul şi s'a anunțat vama, mi-am impus o atitudine naiv-olimpiană, de om care ignoră existența însăşi a frontierelor, necum a strecurat în calabalâcu-i personal, mărfuri prohibite.

Mi-am făcut, în mine însumi, o cruce ortodoxă, examinând cele două familii catolice care mai populau vagonul de cl. III-a, martori eventuali ai unei demascări a contrabandistului-poet.

Prezența unei tinere făpturi ce mă întâlnise pân'atunci cu priviri măgulitoare mi-ar fi sporit dezolarea, în cazul unei capcane. Trebuia, cu orice chip, evitat un cataclism.

Când a intrat vameşul l-am primit cu o afecție de cea mai pură şi dezinteresată esență: era primul francez pe care-l vedeam de două săptămâni şi l-aşi fi salutat, fastuos, în numele latinității comune, dacă nu mi-ar fi fost frică să nu-i atrag atenția defavorabil, prin asemenea manifestațiuni rassiste, în punctul cel mai gingaş al unei frontiere.

Simpaticul funcționar îmi amintea de unii eroi ai lui Courteline; latinității mele se adăuga şi căldura unei familiarități literare. Se apropia de şaizeci de ani, era congestionat, avea părul cărunt, mustața retezată, lipită o-lipsa dinților de sus era mai adâncă rizontal, nu vertical, de o buză care, în

E. Cristescu-Delighioz — In port

decât cea de jos şi dădea ceva de arici sau perie de dinți acestui atribut al virilității.

— Aveți ceva de declarat?

— Nu.

— Aveți mai mult de douăzeci de țigarete?

— Nu!

— Dați jos valizele şi deschideți-le!

In vreme ce personagiul courtelinesc trecea să revizuiască în alt vagon, mi-am dat jos valizele şi le-am deschis reaşteptându-l.

Cele două familii catolice n'aveau bagaje; se apropiară de geamantanele mele căscate, în aşteptarea unui spectacol care să le mai risipească monotonia inutilei aşteptări într'o gară.

Omul cu două valize e o pradă destul de rară între Bruxelles şi Paris; călătoria fiind prea scurtă, nu se încarcă nimeni cu atâtea poveri, într'un tren devenit aproape tramvai.

Iată motivul pentru care tovarăşii mei de drum şi cu vameşul îmi acordau o atenție deosebită.

Şi acum, asistați, împreună cu mine, la cel mai prestigios tur pe care l-a făcut vreodată un scamator.

Omul cu şapcă, ceafă congestionată şi mustața tunsă vertical, îşi aruncă în văzduh o mână prevăzută, probabil, la buricele degetelor, cu cinci ochi care străbăteau materia, fiindcă această mână meşteră, aparținând unei ființe cu totul indiferentă față de cele ce se petreceau, ajunse direct în interiorul smokingului meu culcat şi înfăşurat, la locul unde era primul pachet cu țigarete, adică în buzunarul interior. Fără să pipăie, fără să ezite, această mână savantă se îndrepta ca o săgeată în ralenti, spre cuiburile care o interesau. N'avea nevoie de ajutorul mânei stângi, nu deranja nici o rufă, nici o haină, nu cotrobăia, nu se înşela; nimerea just şi eşea, la infinit, cu o cutie în cioc, în absența totală a posesorului ei, vameşul care se uită pe fereastră sau zâmbea unui copil al primei familii catolice sau îşi ştergea cu cotul stâng fruntea perlată.

Pasăre de pradă, lopățică, şarpe, mâna aceea îmi profană de cincisprezece ori templele aranjate în camera de hotel a Bruxelei, descoperindu-le cum descoperă sursa, vrăjitorii cu nueluşe.

Aveam impresia că cei cinci ochi invizibili din vârful degetelor mânii magnetice urmăriseră dela sute de kilometri distanță cu zece ore înainte, tribulațiunile mele în camera hotelului din Bruxelles şi nimereau direct unde trebuia, fiindcă ştiau locul cu preciziune. Eu însumi n'aşi fi regăsit atât de prompt pachetele disimulate. Eram năucit, desființat, Urechile îmi ardeau şi-mi înghețau. Pe măsură ce în vagonul cu banchete de scândură galbenă creştea gloria descoperitorului de contrabandişti, eu mă descompuneam până la volatilizare, ceream plafonului să se deschidă şi să sbor, rugam duşumeaua să se desfacă şi să mă înghită.

Domnişoara care-mi surâsese de câteva ori până atunci, se făcuse palidă şi mă privea cu ochii compătimirii, lucru care mă umilea mai mult decât orice, în această autopsie. Aşi fi preferat o luptă eroică, ceva brutal, ca să pot protesta. Dar nu mi se făcuse nici o violență. Vameşul era de o politeță feroce, de o ipocrizie înspăimântătoare. Nu odată i-am surprins priviri semnificative aruncate spectatorilor care se uitau la el fascinați, ca la un general dublat de un detectiv şi triplat de un Frizzo Fregoli.

In viața mea am înregistrat numeroase vexațiuni: indiferența şefilor mei, căderi de opere dramatice, concedieri intempestive din slujbă, succesul colegilor de literatură, — dar niciodată nu m'am simțit mai umilit, mai călcat în picioare, mai vierme, decât în acea noapte de iarnă sinistră, la frontiera belgo-franceză.

Visam numai răsbunări şi reabilitări .Aşi fi dat toate gloriile literare pe un sfert de oră, pe cinci minute de victorie asupra acestui mizerabil, care-şi prelungia triumful, dându-mă jos din tren şi invitându-mă în biroul vămii, unde, în prezența altor complici ai săi, a trebuit să plătesc amendă grea pentru fiecare din cele trei sute de țigarete.

— N'am ştiut că nu pot lua atâtea! îngânam eu şi mă ofeream să renunț la toate pachetele, oferindu-le domnilor cu şapcă.

— Imposibil! îmi obiectă cerberul. „Trebuie să plătiți amenda şi să le luați. Face plăcere familiei să le duceți o amintire din Bruxelles!"

Credeam că odată ajuns la Paris, voi uita neplăcutul incident dela graniță.

Dar cu fiecare țigaretă exotică oferită cuiva — eu n'aveam inimă să le fumez — mi se urca sângele'n obraz, mă pălmuia suvenirul înfrângerii.

Nu mai visam, nu mai trăiam decât pentru revanşă. Dar cum? Să trec la altă graniță, obiecte prohibite? Era un risc inutil şi primejdios. Şi apoi, eu nu voiam să umilesc instituția însăşi a vămilor, ci trebuia să mă răzbun lovind pe însuşi ticălosul cu mustața'n fundul gurii, care făcuse din mine un cobai.

Aşa cum pedepsisem cu douăzeci de ani în urmă un gardian municipal prea zelos al Cişmigiului, voiam să înregistrez o victorie asupra cerberului dela vama franco-belgiană.

M'am agățat de cel dintâi prilej să mă duc iar la Bruxelles. Aceleaşi valize, acelaş cuprins. Am cumpărat douăzeci de cutii, cu acelaş tutun anglo-egiptean cu Sfinxul, fesul, medaliile, Kedivul şi cămila. Cât am stat în capitala Valoniei am fumat sau am oferit 280 de țigarete.

Mi-am făcut bagajele. Am pus câte o țigaretă în fiecare din cele douăzeci de cutii goale pe care le-am ascuns în diferite buzunare ale hainelor. Acelaş bilet de cl. III-a, acelaş tren. De rândul acesta, vagonul nu mai trepida, iar fumul de cărbune nu-mi mai dădea greață. Eram calm, satisfăcut, diabolic. Abia aşteptam s'ajung la graniță. Martorii triumfului meu erau să fie mai numeroşi. Douăsprezece persoane, afară de mine, ocupau vagonul.

Păcat că lipsea tânăra făptură cu ochii albaştri şi surâs amabil, de rândul trecut. M'aşi fi reabilitat gigantic în ochii ei. Reconstituiam, prin anticipație scena. Omul cu chipiu şi cu mustața îndreptată orizontal în afară — intra în vagon, rotea ochii, dădea de un străin cu două valize, îl punea să le deschidă.

— Aveți ceva de declarat ?

— Nu!

— Aveți mai mult de douăzeci de țigarete?

— Nu!

Mâna vameşului — pasăre de pradă, rechin, lopățică, săgeată în ralenti — se îndrepta automat spre buzunarul smokingului, spre alte buzunare, scotea o cutie, două, trei, treisprezece, cincisprezece. Triumfător sexagenarul mă poftea la biroul vămii, să plătesc amenda. Abia acolo protestam. In fiecare cutie, nu era decât o țigaretă, exact douăzeci, câte aveam voe să duc cu mine. Capul vameşului! De treizeci de ani de când şedea la pândă, vulpea bătrână nu înghițse asemenea păcăleală!

Dar dacă ticălosul va lipsi dela post în noaptea aceia? Dacă un funcționar nevinovat va cădea în cursa pregătită altuia? Perspectiva mă tulbura, mă întrista ca o nouă înfrângere. Toate pregătirile mele erau zadarnice, ridicole... Ar fi fost păcat!

Trenul se opri. S'auziră paşi îndesați, siguri... Omul finanțelor intră. Era chiar el, vameşul de acum câteva luni. Fariseul din mine exulta. In sfârşit! Ceasul răsbunării, al desrobirii sosise!

— Valizele astea două sânt ale dv.?

— Da.

— Vă rog să le dați jos şi să le deschideți...

Tovarăşii de vagon se apropiau, ca şi cei de rândul trecut, împinşi de o curiozitate firească.

— Aveți ceva de declarat?

— Nu.

— Aveți mai mult decât douăzeci de țigarete?

— Nu.

— Mulțumesc! Puteți închide!

Mâna magnetică se ridică alene, spre cozorocul chipiului. Vameşul trecu mai departe.

VICTOR EFTIMIU

O „Anchetă sociologică asupra vieţii studenţesti"

Viaţa şi structura socială a studenţimii noastre sunt foarte puţin cunoscute. Şi aceasta din cauza unei aproape totale lipse de material documentar şi statistic.

In clipa în care se desbat atâtea probleme, de capitală importanţă pentru viitor, ca orientarea culturală viitoare a tineretului studios, sau pretinsa suprapopulaţie universitară şi şomajul intelectual, absenţa unor date, care să ne arate cu claritate provenienţa socială a studenţimii în raport cu realităţile satului nostru şi influenţa pe care a avut-o criza, cu îngrădirile ei de ordin material, asupra accesului la cultură al fiilor din popor, ne face de cele mai multe ori să pornim dela premize false şi să adoptăm puncte de vedere greşite şi — deci — primejdioase.

Lucrul acesta ne vine în minte cercetând documentatul studiu al d-lui Roman Cresin, „Anchetă sociologică asupra vieţii studenţeşti", publicat în numărul omagial al organului Institutului Social-Român „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială", închinat profesorului D. Gusti.

In anul 1923, Seminarul de Sociologie, Etică şi Politică al Universităţii din Bucureşti a alcătuit un proect de program pentru organizarea vieţii universitare. In vederea definitivării acestui proect, care nu se putea face decât în urma unui studiu serios a condiţiilor de trai şi de activitate a studenţilor, în toamna anului 1930, Seminarul de Sociologie, Etică şi Politică a organizat o anchetă printre studenţii Facultăţii de Litere şi Filosofie.

Din răspunsurile date de studenţi la chestionarul pus, a rezultat un bogat material statistic şi documentar, pe care l-a prelucrat Seminarul de Sociologie, folosindu-se de metode şi mijloace tehnice moderne de clasificare şi totalizare.

Redusă doar la o parte a studenţimii — Facultatea de Litere şi Filosofie — ancheta a cercetat însă în mod sistematic şi conducându-se după criterii pur ştiinţifice, viaţa studenţească în tot ansamblul ei, urmărind să culeagă date referitoare la mediul din care vine studentul, starea lui socială şi materială, viaţa materială a studentului în timpul şederii sale la Bucureşti şi viaţa socială, morală şi politică a studentului.

Studiul amintit al d-lui Roman Cresin conţine numai o parte a rezultatelor obţinute de această anchetă, şi anume: tablourile statistice cu repartizarea procentuală a grupărilor de studenţi după sex, locul naşterii, vârstă, vechime în Universitate şi specialităţile urmate de studenţii anchetaţi, la Facultatea de Litere şi Filosofie, cuprinzând două capitole: „Şcoala" şi „Viaţa universitară".

Dacă din prezentarea tablourilor statistice, referitoare la mişcarea populaţiei universitare din România, d. Roman Cresin trage concluzia că în perioada 1921—1928 numărul studenţilor a crescut rapid, este extrem de regretabil că următoarele date statistice şi diagrame, rezultate din anchetă şi cuprinzând repartizarea studenţilor pe grupuri de vârstă, de sex şi de origină, din cauza lipsei de statistici pentru anii trecuţi, nu se referă decât la anul 1930, „momentul dinamic" pe care l-a utilizat ancheta neprivind decât ideologia urmărită pe generaţii, vârsta sau vechimea studenţilor în Universitate.

Şi este regretabil acest lucru, pentrucă nu putem avea o situaţie clară a evoluţiei procentajului de participare la viaţa culturală a diverselor categorii sociale din ţara noastră, de la războiu încoace, nu putem stabili cauzele eventualelor oscilaţiuni ale acestui procentaj şi — ceeace e mai rău — nu putem trage concluzii edificatoare pentru viitor.

Iată cum datorită unei grave lacune în aparatul ştiinţific oficial de culegere a datelor statistice, trebue să ne mulţumim cu ceiace conchide d. Roman Cresin, referindu-se numai la un moment dat din viaţa universitară, că numărul studenţilor originari din comunele urbane întrece cu mult numărul celor proveniţi din comunele rurale, deşi — spune d-sa — „populaţia rurală a ţării noastre întrece pe cea urbană de 4—5 ori".

Celelalte date din capitolul „Şcoala" privesc profesiunea preferată de studenţi şi motivele care au determinat această alegere, în ce măsură contribue studentul la progresul ştiinţific şi cauzele care-l opresc. Din acestea găsim nimerit să reţinem câteva constatări interesante făcute de autor: studenţii proveniţi din oraşele de provincie şi, mai ales, cei dela ţară, se îndreaptă cu deosebire către secţia filologică a Facultăţii de Litere, interesul pentru filosofie la aceşti studenţi fiind foarte slab.

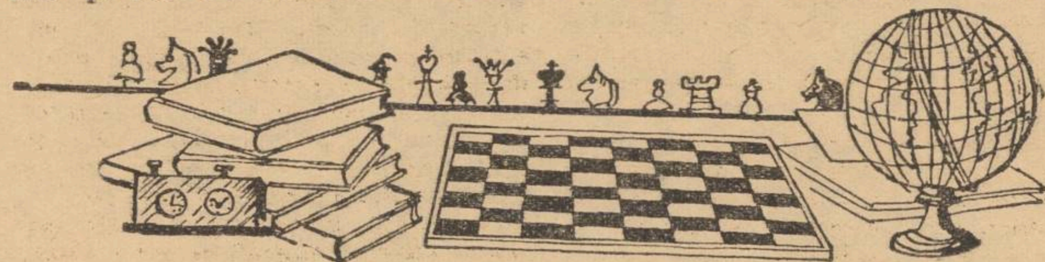
In ce priveşte scopul urmărit prin studiile universitare, peste jumătate din studenţi învaţă la Facultăţile de Litere în vederea situaţiei materiale, în special studentele formând majoritatea acestui grup.

Un amănunt curios: grupul studenţilor care urmăresc cultura generală prezintă un procent maxim printre cei care au venit redus şi scade pe măsură ce venitul creşte. La fete se înregistrează situaţia inversă: procentul doritoarelor de cultură generală şi nu de situaţie materială este urcat la fetele bogate. Grupul studenţilor care urmăresc o situaţie materială este foarte mic, printre băeţii cu venituri reduse şi creşte în măsura creşterii venitului. Din contra, la fete situaţia se prezintă inversată.

Capitolul „Viaţa Universitară" cuprinde rezultatele anchetei, concretizate în statistici şi diagrame, care ne înfăţişează viaţa culturală a studenţilor, pornind dela timpul în care s'au înscris studenţii în Facultate, modul de frecventare a cursurilor, lucrări de seminar făcute, modul de pregătire a examenelor, lectura extraşcolară, biblioteci personale şi publice, limbile străine şi bibliografiile folosite pentru lecturi, etc.

Bogăţia materialului prezentat, interpretarea riguros ştiinţifică şi claritatea expunerii fac din studiul d-lui Roman Cresin a serioasă şi reală contribuţie la o tânără ştiinţă sociologică românească, într'un domeniu important şi rămas până acum într'o regretabilă ignorare.

AL. ANTOHI

Cronica şahului

Chestiunea campionatului lumii

D-rul Max Euwe deţine sceptrul şahului din Decembrie 1935. A învins atunci, după cum se ştie, pe d-rul Alex. Alehin, numai cu un punct diferenţă (câştigă 9 partide, pierdu 8 şi făcu 13 remize) într'un match de 30 de partide.

Conform înţelegerii luate, încă înainte de acest match, d-rul Euwe urmează să dea revanşă adversarului într'un match, care va avea loc în toamna acestui an. Infrângerea, de atunci, a genialului rus a surprins lumea şahistă şi mulţi îl considerau încă pe Alehin în mod virtual, campion al lumii.

După înfrângerea suferită, dr. Alehin, în loc să arate lumii şahiste că este acelaş geniu, care a strălucit, dela matchul cu Capablanca, la aproape toate marile turneuri, din contră, a decepţionat-o.

In schimb însă, în ultimul timp, s'au ridicat o serie de maeştri tineri, cari dau dovadă de o mare forţă şi tind la sceptrul şahului. Dintre aceştia, cei mai indicaţi sunt rusul Botwinik (25 ani!), cehul Flohr şi americanii Fine şi Rechewsky. Despre maeştrii mai vechi ca Lasker, Bogoliubow, Tartakower nu mai este acum vorba. Unul singur, cubanul Capablanca, despre care lumea şahului aproape uitase, a reapărut anul trecut obţinând câteva strălucite succese şi dând dovadă că mai este un serios pretendent la campionatul lumii.

Revista „Cahiers de l'Echiquier Français" consacră acestei chestiuni un articol, în care autorul se întreabă cărei minuni se datoreşte reînvierea lui Capablanca. Care este secretul care a permis lui Capablanca să revie, după înfrângerea sa din 1935, pe scena şahului şi să devie mare învingător în 1936? Oare a aprofundat mai bine teoria deschiderilor, sau a adoptat o mai mare subtilitate în combinaţiuni? Sau poate a căpătat un joc de poziţie mai logic şi mai solid?

Explicaţia ni se pare a se găsi în altă parte. Ca un adevărat discipol a lui Lasker, Capablanca a dat dovadă de mult sânge rece, de o forţă de caracter şi o tenacitate de neînvins, care i-au permis să întreacă toate calităţile pur teoretice ale adversarilor săi.

Pentru a ilustra mai bine aceasta, dau mai jos două partide, alese printre cele mai frumoase producţiuni ale marilor turneuri dela Moscova şi Nottingham. Contra lui Botwinik, Capablanca s'a lovit de o ştiinţă poziţională net superioară, a fost întrecut în aşa mod, că a ajuns într'o poziţie de pierdere. Contra lui Alehin, a trebuit să facă neîncetat faţă ingenioaselor curse, de care se lovea la fiece pas. In nici una din aceste partide n'a pierdut un moment curajul. Cu răbdare, a reuşit să temporizeze, să obosească pe adversari şi la sfârşit strategia lui Botwinik şi tactica lui Alehin au fost învinse prin tenacitatea lui Capablanca.

Deschiderea Reti (Est-Indiana) *Botwinik-Capablanca.* Moscova, Mai 1936. 1. Cf3, Cf6 2. c4, e6. 3. g3, b6. 4. Ng2, Nb7. 5. 0—0, c5. 6. b3, Cc6 (indicat era dezvoltarea cu d5 sau Ne7 urmat de d5). 7. Nb2, Ne7. 8. Cc3 (acuma nu mai merge d5, de ex. 8.., d5. 9. c×d5, e×d5. 10. d4 şi pionul d5 devine slab) 0-0. 9. d4, C×d4. 10 C×d4, N×g2. 11. R×g2, c×d4. 12. D×d4, Dc7. 13. e4!, Tad8. 14. Tad1, Db7. 15. f3, Ce8 (Acuma se vede la ce au ajuns Negrele, după ce au adoptat o strategie inferioară. Capablanca, caută acum să complice preparând, în acelaş timp, d6 şi Ng5) 16 Td2 f5 17. Tfd1, Ng5 18. Td3, Nf6 19. e5, Ne7 20. Df2! (o manevră profundă, e vorba de a înlocui triplarea DTT prin TDT) Tf7 21. Dd2, Nb4 22. a3, Nf8 23. Ce2 (încă o manevră de o logică impecabilă. Ameninţă 24. Cf4 urmat de C×e6) Cc7 24. Cf4, g6 (24... g5 25. Cd5!) 25. h4!, b5. (Capablanca se sbate ca un tigru, ca să scape din strânsoare, mutarea din text e încercarea de eliberare) 26. c×b5, D×b5 27. Tc1, Db7 28. T×c7 (mai sigur ar fi fost 28. Da5!, d6 29. e×d6, N×d6 30. Ne5 etc., dar şi mutarea din text duce la câştig) D×c7 29. C×e6, d×e6. 30. T×d8, f4! 31. g4!, De7 32. Rh3, Db7 33. Dd3, Rg7 34. b4, a5! 35. b5, a4 36. g5, Nc5 37. Td6? (O mare greşală, care anulează toate avantajele acumulate. Botw. voia desigur să împiedice 37..., Ne3, cu toate acestea după 37. Rg4, Ne3 38. Dc4 ar fi câştigat şi ar fi eşit primul la turneul din Moscova) N×d6 38. e×d6+, Rf8 39. Nf6? (a doua greşală. Cu 39. Cc3!, Botw. ar fi anulat partida şi ar fi împărţit astfel premiul I cu Capa.) Re8 40. Ne7, Tf5 41. Dc3, Rd7 42. b6 Dc6! 43. Dg7, D×f3+ 44. Rh2, Dg3+ 45. Rh1, D×h4+ 46. Rg1, De1+ 47. Rh2, Rc6! 48. Db2 (48. b7, Tb5) Td5 49. Dc2+, Rb5! şi Botwinik a cedat.

Apărarea Olandeză (sistemul Steinitz-Rubinştein) *Capablanca-Alehin.* Nottingham, August 1936. 1. d4, e6 2. Cf3, f5 3. g3, Cf6 4. Ng2, Ne7 5. 0-0, 0-0 6. c4, Ce4 7. Db3, Nf6 8. Td1, De8 9. Cc3, Cc6 10. Cb5, Nd8 11. Dc2 d6, 12. d5, Cb4 13. Db3, Ca6 14. d×e6, Cac5 15. Dc2, C×e6 16. Cbd4, C×d4 17. C×d4, Nf6, 18. Cb5, De7 19. Ne3, a6 20. Cd4, Nd7 21. Tac1, Tae8 22. b4, b6 23. Cf3, Cc3 (începutul unei complicate combinaţiuni) 24. Td3! (mutarea aceasta ar părea o greşală, când e cunoscută replica Negrelor. In adevăr Capablanca intră, cu sânge rece, în combinaţia lui Alechin, contra căreia a găsit un răspuns) f4 (acest sacrificiu de pion câştigă o calitate) 25. g×f4 (şi nu 25. N×f4, C×e2+ etc.), Nf5. 26. Dd2, N×d3. 27. e×d3 (şi deabia acum se vede că Cc3 e prins în cursă şi că va trebui redată calitatea), c5 28. T×c3, N×c3 29. D×c3, Df6? (acest schimb e o greşală, căci lasă Albelor un material mai activ) 30. D×f6, g×f6 31. Cd2! (Finalul e câştigat pentru Albe; ameninţă acum 32. Ce4), f5 32. b5, a5 33. Cf1! (fin jucat), Rf7 34. Rg3, Rg6 35. Nf3!, Te7 36. Rf1, Rf6 37. Nd2, Rg6 38. a4! Alehin cedează căci după 38... Rf6 urmează 39. h4 şi Pf5 se pierde.

A apărut romanul-enigmă

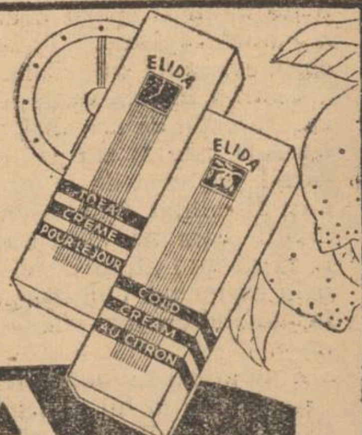

Un ingenios labirint de mistere, dar şi de episoade răscolitoare de suflet, în care iubirea nevinovată devine o crimă în mâinile fatalităţii, ca şi în tragediile antice.

în „Romanele Captivante"
— La chioşcari şi librari —

ELIDA: IDEAL CREME POUR LE JOUR,
crema ideală pentru zi,
COLD CREAM AU CITRON
pentru îngrijirea pielei
în timpul nopţii.

ELIDA

Un popas rusesc în Bucuresti, în anul 1793

O călătorie veche, întreprinsă cu mare pompă dela Petersburg la Constantinopole trecând prin câmpia Munteniei, este aceea a ambasadei extraordinare ţariste trimisă la Poarta Otomană de împărăteasa Caterina cea Mare în anul 1793, şi anume după pacea dela Şiştov şi cea dela Iaşi, încheiată în urma războiului austro-ruso-turc.

Jurnalul acestei călătorii se găseşte bine schiţat de către Heinrich von Reimers într'o operă de trei volume, sub titlul: „Reise der Russich-Kaiserlichen auserordentlichen Gesandschaft an die Othomanische Pforte in Jahr 1793". Cartea aceasta a apărut la Petersburg în anul 1803

Scriitorul acestui memorial îngrijit este un estonian care a ocupat în ţinuta ambasadei un loc de „secretar, interpret de limbă franceză, engleză şi italiană". Impresiile sale de bun gust sunt aşternute sub formă de scrisori intime către unul din prietenii săi din Reval, care înapoindu-le autorului l-a sfătuit să le publice, când acesta rămăsese „fără post şi fără pâne".

Primele două scrisori din culegerea lui von Reimers sunt deosebit de interesante pentru relaţiunile ce ne dau asupra pregătirilor fastuoase ale acestei ambasade.

Astfel, din acestea aflăm că suita strălucită a ambasadei număra nu mai puţin de 576 persoane, iar dacă la acestea se mai adaogă o droae de servitori şi damele de companie ale unor ofiţeri, numărul acesta trecea peste 650 de suflete, ceeace constitue o cifră destul de impozantă.

Acest mare alai se urni din Petersburg la 15 Martie 1793, având în frunte pe ambasadorul Mihail-Lavrinovici Goleniştsev-Cutusov, „cavaler al ordinelor Alexandru Nevski, Sfânta Ana, Sf. Vladimir, ce-i fuseseră conferite de împărăteasă pentru vitejia desfăşurată de el în războaele austro-ruso-turce.

La Iaşi sosiră la 24 Iunie, adică după patru luni şi mai bine de drum. De aici străbătând „frumoasa Moldovă" pe un drum şerpuind printre văi şi dealuri înţesate cu păduri şi presărate cu mănăstiri, suita ajunse la Focsani Joi 14 Iulie. Descriindu-ne plaiurile moldovene, autorul nu se mai satură de pitorescul lor.

Evocă cu lux de amănunte toate peripeţiile călătoriei prin Moldova, unele mai plăcute decât altele şi blestemă la fiecare pas ultimul război, de oarece ororile lui erau încă pretutindeni vii pe unde el îşi întinsese ghiarele distrugătoare. Il umple jalea când priveşte la mănăstirile dărâmate, din clopotniţele cărora el zice că turcii făcuseră adăposturi pentru tunuri. Nu-l impresionează mai puţin nici casele pustii pe acoperişul cărora stăteau părăsite cuiburile de berze.

Etapa dela Focşani fu de trei zile. Aici, la „graniţa dintre Moldova şi Valahia" eşi în întâmpinarea ambasadorului hatmanul miliţiei valahe „sau aşa numitul spătar", care le oferi sub corturi „o prea bună gustare", după care le împărţi în numele domnitorului său „sticluţe cu fel de fel de parfumuri".

După acest popas de trei zile, suita părăsi Focşanii în dimineaţa zilei de 18 Iulie, după o zăbavă de câteva ore cauzată de surugiii valahi. Aceştia, necunoscând decât hamurile lor de coajă de tei, nu ştiau cum să înhame caii în hamurile ruseşti de piele.

De aici îşi continuară drumul pe o cale, ce e drept, cam întortochiată, peste câmpiile mănoase ale Munteniei, unde avură mult de suferit din cauza lipsei de apă. Această neplăcere, mărită de arşiţa puternică a soarelui de Iulie, a putut însă fi uşor înlăturată. De o parte şi de alta a drumului creşteau pepeni din belşug, aşa că şi-au potolit setea cu sucul răcoritor al acestora.

Stepa aceasta secetoasă, cu sate rare şi cu case sărăcăcioase, îl face pe autor să creadă că valahii sunt un popor sărac. Are însă grija să adauge că bănueşte că impresia aceasta se datoreşte numai faptului că drumul lor s'a desfăşurat numai prin bărăganuri pustii, căci mai încolo zice că „supuşii cu stare ai acestei provincii locuesc la munte".

După ce ajunseră la satul Pasărea, care era „numai la două ore depărtare de Bucureşti" şi după ce avură o zi de odihnă aici, se pregătiră pentru intrarea solemnă în Bucureşti, îmbrăcându-se în ţinută de paradă toată suita.

Gospodarul Alexandru Moruzi puse să le ridice la „câteva verste" ** înainte de oraş, aproape de frumoasa sa vilă de ţară, corturi sub care să fie primiţi oaspeţii pentru a li se ura bun venit.

Despre primirea ce le-o făcu domnitorul valah nu are cuvinte tot atât de frumoase ca despre aceea ce li se făcuse la Iaşi de către venerabilul moşneag Mihail Şuţu. „Acolo strălucea politeţea, familiaritatea şi cordialitatea, spune el, pe când aici se observă în politeţă, o prietenie prefăcută. Acolo părea că vezi un prieten, căruia celalt îi ieşea în întâmpinare să-i ureze un călduros bun sosit; aici se vede pe faţa celui ce ne întâmpină o „mândrie amestecată cu o vădită amărăciune".

Nici suita valahă nu fu atât de strălucitoare, pe cât se aşteptau, cu toate că se pretindea că domnitorul de aici avea „peste un milion de piaştri mai multe venituri decât domnitorul Moldovei". Convorbirea ce avu loc între ambasador şi Alexandru Moruzi fu rece şi nu dură mult.

După primirea din corturi, gospodarul o luă înainte spre Bucureşti ca să primească acolo pe ambasador, după care porni şi acesta spre oraş, mergând în plină paradă, călare pe „frumosul cal alb" pe care i-l dăruise gospodarul. După ce parcurse un drum, care conducea printre porumburi, case ţărăneşti şi vreo câteva biserici, marele alai păşi în Bucureşti în sunetele muzicii turceşti, în ziua de 28 Iulie 1793, la orele două după amiază. Cu toate că aici oaspeţii avură de străbătut o mulţime de străzi, totuşi timpul trecu nebăgat în seamă, căci oraşul avea „o înfăţişare de sărbătoare", iar în pragul uşilor, pe la ferestre şi în pridvoarele caselor de pe ambele părţi ale străzilor, se înghesuiau o mulţime de femei tinere şi de fete frumoase. Ofiţerii nu se mai săturau privind la „aceste fiinţe blânde, scăpate cu această ocazie din captivitatea obiceiurilor ţării, a geloziei bărbaţilor lor şi a mamelor rele şi bănuitoare".

Ambasadorul descălecă în curtea unui han (?), unde fu primit „cu mai multe salve de puşcă" de către arnăuţii postaţi acolo, iar după aceia purcese spre curtea domnească. Aici gospodarul îl primi „jos la scară" şi-l conduse până la ultima treaptă care conducea în locuinţa domnească.

Gazda autorului fu „pităreasa Argetoianca", o grecoaică bătrână, cum spune el, gătită pe cap cu o căciulă de blană de urs, care-i dădea o înfăţişare de te băga în sperieţi. Totuşi oaspele adaugă că numele acesteia suna „destul de romantic".

Şederea ambasadei în Bucureşti dură aproape paisprezece zile, în care timp autorul avu ocazia să cunoască Bucureştii, deşi din cauza zăpuşelii verii ne spune că nu putea eşi decât „dimineaţa după răsăritul soarelui" şi seara, când începea să se lase răcoarea.

Din turlele clopotniţelor unde s'a urcat „să se orienteze mai bine", autorul îşi desfătă privirea cu „priveliştea splendidă" a locurilor din depărtare. „Privit de aici, spune el, Bucureştii seamănă mai mult cu un sat mare şi frumos orânduit, răsfirat într'o pădure şi presărat cu grădini şi ogoare, decât cu capitala unei provincii".

Intrând în amănuntele descrierii oraşului, spune, printre altele, că străzile erau înguste, neregulate şi pardosite atât de rău cu bârne, că trebuia să calci cu prudenţă ca să nu-ţi scrânteşti picioarele. Ne pomeneşte despre o stradă comercială cu multe prăvălii, dintre care aşa numita „La Turci" cuprindea mai multe rânduri. Aceste prăvălii nu erau decât nişte dughene acoperite cu scânduri şi cu streşinile mult eşite în afară. Infăţişarea acestor dughene „mai curând sperie pe cumpărători decât îi atrage", observă el, căci pe aici era veşnic întunecos din cauza acoperişurilor care opreau razele soarelui.

Străzile erau împestriţate cu o mulţime de ţigani cu pielea arămie şi „cu uitătura sălbatecă", care lucrau la fierărie aproape jumătate goi. In imaginaţia sa autorul aseamănă aceşti ţigani cu mitologicii ciclopi.

Nu puţin a fost impresionat şi de toaca care preceda tragerea clopotelor pentru chemarea credincioşilor la slujba religioasă.

După ce ambasadorul invită la el pe gospodar cu curtea sa şi-i oferi un prânz după ceremonialul rusesc, gospodarul, la rândul său, invită pe oaspeţi la curte, unde le oferi un prânz. De astă dată autorul recunoaşte că masa fu „bine pregătită" dar, ca şi la prânzul de mai înainte, nu exista nici o ordine în servirea mâncărurilor.

Prânzul acesta avu loc în reşedinţa domnească, o casă boerească situată pe o înălţime aproape de Mitropolie. Palatul domnesc fusese dărâmat de austriaci în ultimul război, spune el, aşa că acuma gospodarul locuia „nu tocmai strălucit".

După ce prânzul acesta luă sfârşit, oaspeţii fură invitaţi cu toţii în ceardac să asiste la reprezentaţia de circ a călăreţului Mahieux, pe care domnitorul îl adusese în mod special, cu întreaga lui trupă, să distreze oaspeţii cu un spectacol ales.

Priveliştea din locuinţa gospodarului în vale spre oraş era cu totul minunată. Râul Dâmboviţa curgea prin faţă, pe sub ferestrele locuinţei domneşti, tremurându-şi undele în ultimele raze ale soarelui ce apunea.

Seara a urmat un bal, la care s'au jucat, pe lângă jocurile naţionale, cadriluri şi alte dansuri. La un „joc de bancă" pe care-l încinse aici un boer, a jucat şi ambasadorul, pierzând o sută de ducaţi.

Ceeace i-a atras însă în deosebi atenţia autorului la acest bal, a fost obiceiul jupânilor şi jupâniţelor din societatea înaltă de a purta în mâni nişte „coroniţe de trandafiri". Portul acestor coroniţe era un obicei destul de frumos, pe care autorul îl crede de origină turcească şi căruia nu-i găseşte atât o explicaţie religioasă cât una fantezistă.

Printre ţinuturile remarcate de el în jurul Bucureştilor din vremea aceea, este o grădină care era situată afară din oraş. In mijlocul acesteia exista un salon de dans, unde, în zilele de sărbătoare, se întâlneau familiile germane din Bucureşti. Aici, în timp ce bărbaţii jucau popice „după obiceiul nemţesc" şi fumau, mamele cu fiicele lor gătite se plimbau prin grădină sau jucau valsul în salon. Autorul venind şi el aici odată, a cunoscut o familie dintre acestea, după care capul familiei l-a invitat la el acasă. Aici, la „o oca de vin", acesta, care era originar din Königsberg îşi deslegă limba şi-i povesti o mulţime din isprăvile lui, decând fusese puşcaş în serviciul Prusiei.

Autorul nu trece cu vederea nici peste viaţa rău famată a Bucureştilor de atunci. Astfel spune că existau şi aici „ca în orice oraş mare şi mic" femei de moravuri uşoare. Acestea erau foarte cochet îmbrăcate şi seara ademeneau trecătorii stând cu picioarele goale atârnând la ferestrele caselor lor joase şi fredonând cântece vesele.

Cartierele, care erau bine locuite, erau bogate în gospodine sau „cocoane" durdulii.

Vorbindu-ne de jupâneasa gazdă, el o blestemă pentru stricteţea cu care aceasta şi-a ţinut din scurt nepoata după care el se amorezase. Din această cauză şi-a prăpădit dragostea degeaba şi nu s'a ales dela ea decât cu câteva cuvinte româneşti pe care le învăţase numai să se poată înţelege cu ea.

Ne mai spune că aerul ar fi fost nesănătos şi că din această cauză ambasadorul s'a îmbolnăvit de friguri.

La plecare care avu loc la 10 Aug. 1793, gospodarul îi încărcă cu multe daruri de valoare.

După ce autorul şi-a luat rămas bun dela gazdă, căreia îi zice „blajina cocoană", deşi aceasta îi înveninase inima cu stricteţea cu care îşi observase nepoata, se duse cu prietenii lui la „singura cafenea a oraşului" unde luară câte o şocolată.

Suita ambasadei părăsi Bucureştii, luând drumul Giurgiului şi fiind însoţită de gospodar până la „frumoasa Mânăstire Văcăreşti", la intrarea căreia, în bătae de clopote şi în sunetele muzicii „turceşti" avu loc despărţirea dintre oaspeţi şi gospodar.

Iar după aceea convoiul rusesc se depărtă, înghiţit de norii groşi de praf ai şoselei ce-şi întindea spinarea în zare.

GH. I. GEORGESCU

* Reise eines Jungen Russen von Wien über Jassy in die Crimm und ausführliches Tagebuch der im Jahr 1793 von St. Petersburg nach Constantinopel geschickten Russisch-Kaiserlichen Gesandschaft.

** D. N. Iorga în „Istoria Românilor prin călători", vol. II, pag. 285 spune că această grădină era în „insula Sfântului Elefterie, lângă lacul format de revărsările Dâmboviţei".

A. Dignimont Acuarelă

Cronica modei

Ne închipuim că ne cunoaştem Bucureştii. Sânt totuşi unele colţuri de un aspect cu totul surprinzător, în care eleganţa, urbanismul, bunul gust şi autenticitatea obiectelor importate direct de la sursă, sânt realităţi. Un carton discret vesteşte, de pildă, redeschiderea unui salon de parfumerie, bijuterii de fantezie, mode, etc., în unul din palatele moderne, cele mai elegante, de pe bulevardul I. C. Brătianu, palatul Malaxa-Burileanu.

Salonul „Mignon", căci aşa se numeşte colţul descoperit de mine, este în

casa unui mare colecţionar. De la uşă te întâmpină scoarţe vechi, piese unice de colecţie. In cadrul unei adevărate expoziţii de artă vechi, cu miniaturi persane pe fildeş, şi alte piese rare, de meşteşugită lucrătură, din alte vremuri, o expoziţie de fine şi fanteziste bijuterii moderne, cu tot felul de mici şi preţioase mărunţişuri ce alcătuesc arsenalul elegantelor de azi. Parfumerie din casele cele mai renumite ale Parisului, Guerlain, Caron, importate în flacoane şi nu în vrac, ceia ce le garantează şi calitatea şi autenticitatea, păstrându-le parfumul fin incomparabil. Rochii, modele în număr foarte restrâns, aduse din Paris, purtând semnătura gustului francez, simplicitate şi execuţie desăvârşită în amănunt, acel „fini", care e semnul cel mai sigur al unei case bune.

Toate vândute pe preţul cel mai rezonabil, căci casa marelui colecţionar este o casă care a fost pusă la dispoziţia Domnişoarelor Barca, de către o rudă apropiată, spre a le permite preţuri de concurenţă şi a le ajuta să se lanseze. Pe lângă această atmosferă de artă, Domnişoarele Barca, tinerele proprietare, discrete, fine, naturale, creiază o atmosferă de civilizaţie şi curtenie, în serviciul vizitatoarelor şi eventualelor cumpărătoare, care e încă una din atracţiile acestui minunat colţ din Bucureştii necunoscuţi.

BITRIX

Viaţa teatrală

„Ora H" de Pierre Chaine, la Teatrul Comoedia

Noul spectacol al Teatrului Comoedia s'a bucurat de o primire călduroasă din partea publicului. O parte din succes se cuvine evident calităţilor piesei lui Pierre Chaine, dar nu e mai puţin adevărat că momentul politic pe care-l trăim a contribuit cu mult la evidenţierea tuturor elementelor componente ale unei comedii situată pe un plan politic de la început până la sfârşit.

Autorul „Orei H", este un exponent perfect al vervei şi uşurinţei scăpărătoare ce caracterizează posibilităţile creatoare ale unui francez obişnuit.

Evident cu atâtea posibilităţi de manifestare, se pot face multe lucruri, şi în orice caz se pot încerca realizări menite unui succes sigur, dar momentan, în toate domeniile artei. Pierre Chaine ar fi avut putinţa de a-şi concretiza subiectul într'o nuvelă, într'un roman sau într'un reportaj. A preferat să-l circumscrie în spaţiul a trei acte de teatru. Aceasta nu înseamnă că Pierre Chaine este un autor dramatic, deşi cred, că orice om de teatru s'ar fi mândrit cu o compoziţie ca „Ora H". Inseamnă pur şi simplu, că Pierre Chaine este un om deştept, şi că inteligenţa este capabilă oricând de a înlocui aptitudinile în orice manifestare de artă.

O piesă de teatru, a cărei situaţie dramatică începe de abia în actul al treilea, nu poate fi considerată ca atare. Şi totuşi autorul reuşeşte acest tur de forţă, de a ţine încordată atenţiunea spectatorilor de la primele replici. Când un lucru e bine făcut, orice fantezie e permisă, orice licenţă îngăduită, fiindcă trebue să o recunoaştem, piesa lui Pierre Chaine este un şir de licenţe dramatice: intrigă, acţiune, personagii, situaţii, toate sar dincolo de gardul cerinţelor scenice. Aceasta bineînţeles în primele două acte. Actul al treilea însă apare ca o revanşă dată de acesta, artei dramatice. Totul se precizează, personagiile îşi găsesc atitudinile lor definitive, conflictele izbucnesc din fiecare scenă, se întretaie, se suprapun, şi un suflu scenic de o vigoare nebănuită animă întreaga acţiune, dându-i un ritm precipitat dar de o savoare cu adevărat încântătoare.

Nu ştiu de ce am avut impresia, că Pierre Chaine s'a apucat să scrie o piesă de teatru, fără a şti exact ce înseamnă teatrul. De abia în actul al treilea, a descoperit secretul artei dramatice, şi atunci a acumulat într'însul tot ceeace a neglijat în celelalte două. Acest al treilea act, este un model al genului, deşi, prin contrast faţă de celelalte, apare poate cam încărcat. Dar spectatorul nu mai are timp să discerne ceva. Ritmul accelerat al desfăşurării acţiunii, îi impune doar o înmagazinare rapidă, la care aderă cu toată inima.

Evident, scopul pe care şi l-a propus autorul, a fost atins. Satira concepută de el — „Ora H" este o satiră politică foarte semnificativă — şi-a dat roadele.

Un deputat socialist, care locueşte totuşi într'un castel, şi este în acelaş timp directorul unei importante uzine, se vede încercuit, în timpul unei greve de o ceată de lucrători care-i anunţă izbânda revoluţiei sociale. E obligat să se retragă în pivniţă împreună cu toată familia, unde petrece o noapte întreagă. Când e scos de acolo, deputatul pentru a-şi salva viaţa, s'a convertit cu adevărat la socialism. Dar după o serie de încurcături, află că pretinsa revoluţie comunistă nu a fost decât opera unei bande de escroci. Şi iată-l din nou capitalistul dela început, încântat, fanfaron, sigur de el.

Totul se reduce la o şarjă bufonă a mentalităţii politice. Cu adevărat francez. Pierre Chaine dă dovadă de un radicalism perfect. Atât comuniştii cât şi fasciştii sunt ridiculizaţi în mod egal. Dar toată această atmosferă politico-socială, este speculată la maximum de autor, care şi-a dat seamă cât de bine se suprapune piesa pe care a conceput-o, evenimentelor actuale.

Pentru d-l Sică Alexandrescu, care a pus piesa în scenă, am avut întotdeauna cuvinte de laudă. De data aceasta însă, d-sa s'a întrecut pe sine însuşi. Intr'adevăr abilul regisor a reuşit să adapteze o comedie de esenţă pur franceză, unei scene româneşti. Sarcină extrem de ingrată, pe care d-l Sică Alexandrescu a dus-o la bun sfârşit, cu o mare iscusinţă.

Interpretarea având în frunte pe d-l G. Timică a fost la înălţime. Excelentul comedian, a fost mai sobru de data aceasta, n'a căzut niciodată pe jos, nu s'a strâmbat prea tare şi şi-a învăţat rolul. A avut deci putinţa de a-şi arăta posibilităţile prin mijloace care să cadreze cu adevărata artă a actorului.

Din rest am remarcat pe d-na Sylvia Dumitrescu — una din cele mai bune actriţe de compoziţie din câte avem, d-na Beatty Fredanov şi d-nii V. Ronea, I. Bruno, V. Lăzărescu. Nu ne-am putut însă lăsa convinşi de vulgaritatea d-nei Sylvia Fulda, care stărue să arunce câte şapte-opt „Ascultă tu", în fiece act din orice piesă, şi nici de compoziţia falsă a tânărului Emil Botta, prost întrebuinţat. Cât despre d-na Nelly Sterian, d-sa fie că joacă o marchiză, o burgheză sau o bucătăreasă, rămâne întotdeauna aceaşi, interpretând orice personagiu cu o uniformitate care o pune la adăpostul oricărei critice.

GH. NENIŞIOR

Ah, nevasta!

Luna lunecă tenace
Pe năframa de senin,
Par'că ceru-i prins cu ace
Pe albastrul Baldachin.

Şi' n această feerie
Vestmântată în polei,
Jos în colţ la ceainărie
Stau de vorbă doi ovrei.

— Dragă, m'a lovit năpasta —
Zice Klein cuprins de jale —
Nu ştiu ce să fac! Nevasta
Tot mereu cere parale!

Cum mă scol de dimineaţă
Şi mă uit în ochii ei,
Ea în loc să-mi dea dulceaţă
Cere lei şi iarăşi lei.

Viu şi eu la prânz acasă
Hărtuit de-atâţi şnapani, —
Nici n'apuc să stau la masă,
Rifca iar îmi cere bani.

Seara, fie opt sau nouă,
Fie 'n deal sau fie 'n vale,
Ori că ninge ori că plouă,
Rifca cere iar parale.

Zi şi noapte cere 'ntruna
Şi îmi face viaţa grea,
Că mă 'ntreb întotdeauna:
Unde-o să ajung cu ea?

— Sigur, chestia displace,
Zice Rubin din Lipscani, —
Toate 's bune, dar ce face
Rifca cu atâţia bani?

— Nu stiu! Zice fără vrere
Klein Ilie afectat
Deocamdată Rifca-mi cere, -
Dar eu încă nu i-am dat!

ION PRIBEAGU

Cronica mizantropului

Statistică

Cine nu cunoaşte scara vieţii? Pe o scară dublă ascendentă-descendentă urcă şi coboară mai multe ipostaze de aceluiaş individ. Aci prunc în braţele mamei, mai sus copil, apoi adolescent tânăr cu soţia alături, matur cu copii lângă sine, apoi încovoiat, anexă lângă o altă familie. Ça c'est la vie. Ieri am văzut însă o scenă foate semnificativă. O femee şedea într'o poartă ţinând în braţe un copil mic iar alături de ea se afla un bătrân, probabil bunicul. Un fel de scară a vieţii redusă. Bătrânul mesteca încet un covrig, copilul frământa şi el un fragment între gingii şi din când în când întindea alimentul spre gura femeii care, ca să-i facă plăcere, apuca şi ea cu dinţii din covrig şi mesteca şi ea. Căteşi trei rumegau lent privind absent înspre mijlocul străzii. Prin ogradă câteva găini scormoneau îndărătnic pământul ud de zăpadă şi ciuguleau fără popas. Câteva vrăbii aşteptau să treacă tramvaiul şi apoi se lăsau asupra unui rest de gunoi cavalin ca să mănânce. Atunci am avut o altă imagine a vieţii, mai apropiată de aceea a d-lui Saniclevici care pune cheia vieţii în alimentaţiune.

Am făcut o mică socoteală. Mâncând câte o pâine pe zi un om care trăeşte 70 de ani va consuma 25.550 de pâini. Un carnivor dela oraş poate mânca în acest timp cam 100 de boi. Bând un litru de apă pe zi el va bea 25.550 de litri de apă în toată viaţa şi consumând, să zic, o jumătate de litru de lapte pe zi, el va bea vreo 12.000 de litri de lapte. Să ne oprim aici. Dacă ursitoarea ar spune pruncului la naştere: vei lupta, vei suferi, vei avea izbânde şi înfrângeri şi vei trăi şaptezeci de ani, asta ni s'ar părea foarte poetic, dar ea ar ignora o bună parte din realitatea vieţii, care este mult mai prozaică. Am pomenit de cei trei inşi din poartă. Dar am uitat să spun că ceva mai departe (era după prânz) lângă un gard, cu căciula trasă pe ochi şi înfăşurat în cojoc, cu tot frigul, dormea dus un ţăran. Lângă el se mai vedea un rest de pâine şi o lopată. Lucrase probabil la curăţirea zăpezii, mâncase apoi şi ca toţi oamenii mai simpli dormea acum după masă. Omul acesta, mi-am zis, doarme o jumătate de zi şi încă o parte din ce mai rămâne. Una cu alta el nu trăeşte, treaz, nici jumătate din viaţa lui.

Atunci am avut această viziune. Era un loc liniştit, edenic, un fel de păşune grasă pe care păşteau liniştite 100 de vaci grase. Un lung, imens şopron se afla într'o parte, plin cu pâini aşezate simetric ca nişte cărămizi. Hambarul se oglindea în două heleşteie exact rotunde, unul de două ori mai mare decât celălalt. Unul era alb, lăptos, celălalt străveziu, bătând în verde. Pe marginea unuia se zărea un culcuş. O femee cu aere convenţionale de zână lăsă un copil pe ţol şi-i zise aceste vorbe: „Vei trăi 70 de ani. Patruzeci de ani vei fi ca şi mort dormind pe acest culcuş. In ceilalţi treizeci vei mânca aceste pâini, în număr de 25.550, vei mistui încet acele vaci cari pasc prin preaimă, vei sorbi din lacul cel mare şi din lacul cel mic şi când toate se vor termina, vei muri".

ARISTARC

Cum a înfiinţat G. Lazăr şcoala românească

Din documente ştim că Gheorghe Lazăr a înfiinţat şcoala românească. Dar cum a înfiinţat-o este o luptă cu momente adevărat dramatice, despre care nu se ştie decât din mărturia celor ce au luat parte, sau au stat de faţă la înfăptuire.

Un document din 1758 constată că atât în Muntenia cât şi în Moldova: „neobişnuindu-se, în această vreme, a se ţine şcoale de învăţătură, era multă prostie". In adevăr, nici boerii cei mari nu ştiau carte, cu toate că se tipăreau cărţi, încă de pela 1742 şi cei din fruntea ţării aveau grijă pentru „şcoala elină, slavonă, latinească şi arăpească". Cât despre norod, cu drept îşi merita numele de prostime, căci: „cu totul se afla lipsit de podoaba învăţăturii". Totuşi, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea s'au infiltrat, în Moldova, câteva idei de pedagogie şi atât aci cât şi în Muntenia au fost câteva încercări de a dezvolta o şcoală, în care se ivea uneori şi o zare de carte românească. Astfel în 1746, Mitropolitul primeşte însărcinarea de a face şcoli greceşti şi slavoneşti, după cererea unor boeri ca Filipescu, Cantacuzino, Greceanu, Văcărescu, Creţulescu şi alţii.

Alexandru Ipsilante se preocupă şi el de şcoală, socotind că ar fi de trebuinţă să introducă puţină limbă locală. Prevede însă cu străşnicie ca nu carecumva să se strecoare în şcoala sa fii de ţărani...

După cum stabileşte regretatul erudit Bogdan Duică, în cartea sa asupra lui Gheorghe Lazăr, există, cu toată această sărăcie de şcoli, o sete de ştiinţă de carte şi de lumina învăţăturii, care a mers crescând, satisfăcându-se cum putea; mai întâi prin aşa numitele şcoli de creaţiune individuală.

Mai târziu începe şi prostimea a cere învăţătură.

Caragea simte această nevoie a norodului de jos ca şi a boerimii de sus. Deaceia, pe la începutul secolului al XIX-lea, se organizează şcoala grecească şi în curând se află, în şcoala de la Măgureanu, trei sute de şcolari, profesori noi şi bine plătiţi, care predau: latina, franceza şi dreptul.

Gheorghe Lazăr pică din Ardeal tocmai în aceste clipe, de parc'ar fi fost trimis de o Pronie cerească, simbolizând această năzuinţă pornită şi vie a poporului său. El asistase fără îndoială, la cele din urmă numiri şi măsuri de refacere, de aceia ambiţia sa o fi fost, în primele clipe, numai aceia de a face o şcoală mare românească alături de şcoala mare grecească ce era pe înfiinţate.

Boerii n'au făcut nici o greutate lui Gheorghe Lazăr în a-i acorda dreptul de a deschide şcoală românească, dar i-au cerut să fie numai elementară, după un plan modest şi fără nici o independenţă, căci examenul urma să fie ţinut la şcoala mare grecească. Lupta lui Gheorghe Lazăr era pentru cucerirea dreptului şcolii româneşti la predarea ştiinţelor, în clasele superioare. Aducându-şi aminte de aceştia şi de toţi cei pe care Lazăr îi numea „neştiuţii", Petrache Poenaru scrie, în 1845: „Impulsul lui Lazăr, care fu întâiul impuls de a învăţa ştiinţele în româneşte, în acele timpuri atât de grele, atât de pregnante, la toţi oamenii puţin credincioşi, slabi de înger, se părea peste putinţă". Peste putinţă, ziceau cei ce-l simpatizau şi mai peste putinţă trebuia să pară lucrul adversarului atotputernic, grecimea din ţara românească. Grecii luptau pe viaţă şi pe moarte, căci simţeau că aceasta va fi pierderea vetrei din România, în care socoteau să întreţie flacăra revoluţiei greceşti. Cum dădeau lupte, se vede din însemnările ieromonahului Macarie: „Când au început întâi a se paradosi ştiinţele filosofiei în limba noastră, pre dascăli şi prin divanuri i-au purtat înrăutăţiţii, pentruca să-i împiedice, şi în toate zilele cu cetele se vedeau adunându-se şi, într'armaţi cu

limbi pline de otravă, în toate părţile alergau pentruca să facă priciri şi turburări, umblând în tot chipul şi pre ucenici să-i slăbească din osârdie. Şi dacă au văzut că nu pot întuneca lumina, nu se ruşinau: vreau înrăutăţiţii de a lipi pre păreţi noaptea stihuri cu lătrări turbate".

Dar Gheorghe Lazăr merse la divan şi stătu în faţa lui Veniamin dela Lesbos, care anume venise din Kidonay să dărîme pe iscusitul copil de ţăran din Avrig. Pe când Lazăr aducea argumente că: fără limba patriei şcoalele s'au arătat puţin folositoare. iar insularul grec nu găsea alt răspuns decât încăpăţinatul „nu se poate", rostit pe greceşte şi repetat în cor, sardonic de ciocoii „cei ce invaţă câte cinci şase franţuzeşti, câte şapte opt elineşti şi îndată se umflă căscând gurile spre a defăima limba sa cea de patrie".

In faţa celor nerozi şi îndărătnici „cu mintea de papură şi capul de dovleac", el se grăbea cu inima, dar se stăpânea cu mintea, după zicerea latinească ce şi-o luase ca maximă „Festina lente". Dar printre cei ce-l ascultau în divan trebue să fi fost şi oameni luminaţi, cu sufletul înrudit cu al său. Pe aceştia, desigur, a ştiut să-i capteze „prin magia inspiraţiei sale, totdeauna vie şi înfocată", zice Petrache Poenaru, căci „el ştia să facă să pătrundă vorbirea sa în rărunchii ascultătorilor, încântaţi că auzeau vibrând sunetele limbii materne, cu cele mai profunde expresiuni, în diferite cunoştinţe ştiinţifice şi filozofice". Il asculta lumea ca pe un profet, zice Christian Tell, căci el ştia să se ridice de la vorbirea glumeaţă şi veselă, sămănată cu anecdote, la înălţimea echilibrată, potolită, a lui Marc Aureliu, până la înflăcărarea care făcea „să se vadă cum se bate pieptul", zice Eliade.

A fost un suflet mare, bântuit de viforul unei simţiri mari, sub înfăţişarea unui om cumpănit la minte şi deschis la glumă, cum e firea ţăranului nostru de pretutindeni.

Cu acest suflet a „rupt" Divanul şi a învins pe trufaşul Veniamin din Insule! Acest suflet mare l-a închinat el liberării patriei de sub înrâurirea Fanarioţilor şi nădejdei viitorului.

In Februarie 1818, adică acum peste o sută de ani în urmă, s'a dat lupta finală pentru eliberarea poporului nostru, a culturii sale şi pentru încetăţenirea sa în şcolile româneşti superioare.

„Să fie oare, o, intelectualilor, un blestem al timpului ca să vă întoarceţi iar în sclavie? Se poate căci nu aţi crezut în nimic", zice Mihail Sadoveanu, scriitorul care a preluat făclia de la generaţiile dinainte şi a veghiat să nu se stingă în vâltoarea şi amestecul haotic, din clipele de faţă. „Libertatea, urmează el, este mai ales forţa de a înlătura înrâurirea altora, de a înlătura interesul şi instinctul şi de a întrebuinţa inteligenţa ta singur, în chip nobil".

Mare a fost sufletul lui Gheorghe Lazăr, cel ce n'a ştiut a se umili, cel despre care duşmanii săi spuneau că „e un suflet neliniştit, încrezut, neprevăzător şi înflăcărat", dar mari sânt şi ideile în slujba cărora s'a pus. Oamenii mari, luminaţi de idei mari, sânt făcliile ce călăuzesc popoarele în calea destinului. Datoria lor e lămurită, ei nu trebuie să lase să se stingă scânteia.

Iar când un om mare, simbolul nobilei stăruinţi a unui popor, ce năzueşte spre lumină, este pătruns de misiunea sa, ce pot face „înrăutăţitii" care lipesc noaptea pe ziduri stihurile lor lătrătoare, ca să cuvântăm ca Ieromonahul Macarie, gândindu-ne la prea fericitul întru pomenirea Românilor, Gheorghe Lazăr şi la toţi cei mari cu adevărat ai noştri, care păşesc pe urmele lui.

IZABELA SADOVEANU

Copilărie recidivistă

Auzim uneori cum se spune unui om matur: „nu fii copil" sau „ce copil eşti!" Aceste exclamaţii aruncate la întâmplare, fără un raţionament prealabil, exprimă totuşi o stare de lucruri, un adevăr de care — în multe cazuri — nimeni nu şi-a dat seama. Domnul sau doamna care au calificat drept copil pe personajul cu mai multă sau mai puţină greutate din faţa lor, habar nu au că au exprimat un adevăr, care după datele psihologiei moderne, se poate numi riguros ştiinţific.

Mai toţi suntem depozitarii unor urme de copilărie, nedigerate, neelіminate de psichicul nostru din diverse cauze.

Pornind dela această premiză, descoperim infantilul în atâtea şi atâtea fapte şi păreri curioase. D. X., deşi înzestrat cu inteligenţă, deşi a venit în contact cu multă lume şi a făcut pe deplin experienţa vieţii, e încă expus să cadă pradă celor ce vor să-l înşele. Se lasă influenţat, crede în semenii săi aşa cum nu se cuvine unui om cu judecata şi experienţa lui. In unele împrejurări reacţionează ca un copil, nu ca un om de vârsta lui.

Doamna Y se poartă în societatea junilor exact ca o adolescentă. Cine n'o judecă superficial, îşi va da seama că cochetăria şi sensualitatea cam insistent afişate sunt stări ce o domină. Femeia e destul de inteligentă, e lucidă. Când e vorba de alţii sau de altele, îşi dă seama de riscul de demnitate al purtării ei, totuşi se pierde cu firea în apropierea unor juni între 15 şi 50 de ani. Această femee face impresia unui mecanism a cărui mişcare e declanşată prin apăsarea pe un buton. Câteva apropouri cu tâlc, şi tânăra, inteligenta, bine crescuta doamnă Y se exaltă până la paroxism. Desigur că, după clişeele banale ale împărţirii oamenilor în categorii morale, această tânără doamnă va fi clasată în categoria uşuratecelor sau a desfrânatelor. Aproape nimeni nu bănueşte existenţa unor mecanisme psihice ascunse care operează independent de voinţa inculpatei.

Se pot cita nenumărate cazuri. Unii se intimidează, se sperie; alţii, dimpotrivă, marchează o obrăznicie curat copilărească, unii roşesc, alţii râd de orice fleac, alţii sunt nerăbdători.

Indemnurile, poveţele, experienţa vieţii se arată de multe ori neputincioase faţă de aceste atitudini şi apucături. Copilăria recidivistă e mai tare decât morala, decât viaţa. E un paradox al vieţii sufleteşti că tocmai copilăria, această floare gingaşă, dovedeşte atâta rezistenţă îndârjită.

Infantilii n'au putut trece în anumite laturi ale firii lor de o anumită vârstă. D. X. s'a oprit la vârsta de 17 ani la capitolul „încrederea ce trebue s'o acordăm semenilor noştri". D-na Y a rămas la vârsta de 15-16 ani la capitolul „dragoste". Cauzele sunt în funcţie de ambianţa, de atmosfera în care a crescut individul, sau depind de anumite evenimente ce au avut loc în copilărie şi adolescenţă. Cercetarea lor ne-ar duce prea departe în cadrul unui scurt esseu.

Fapt e că lipsa de maturizare e un fenomen extrem de frecvent, însă prea puţin discernat.

Există şi oameni serioşi, gravi, ponderaţi care ascund sub masca lor o copilărie nedigerată. Puţin discernământ şi masca cea gravă se va transforma într'un cap de copil; desigur, mai mult caricatură decât cap de copil, însă cu trăsături precis infantile.

In psihoterapia nouă, infantilismele ocupă un loc foarte important, ele fiind considerate drept baza tuturor nevrozelor, adică a acelor stări nervoase şi atitudini bolnăvicioase faţă de viaţă, care se manifestă printr'o mare varietate de simptome, în urma cărora limbajul curent desemnează pe indivizii respectivi ca „suciţi, ţicniţi, detracaţi, nervoşi" şi aşa mai departe.

Toate la timpul lor. Nimic mai trist decât un copil bătrân. Contrariul, adică omul matur rămas copil, e un fenomen care, dacă nu-i tragic — şi destule ori aşa este — în orice caz e anormal, e cauza insucceselor, ridicolului, a unor dificultăţi de caracter ce amărăsc viaţa.

Una este tinereţea prelungită până la o vârstă înaintată; alta este infantilismul. A fi tânăr sau a fi copil, sunt două lucruri foarte deosebite. Copilăria se transformă într'un isvor de necazuri dacă ne cramponăm de ea după ce i-a trecut timpul.

L. SEREANU

Cronici

Nepotul Domnului

Era cu Domnul rudă, dar vicleanul
Râmnea — pre sămne — gânduri de domnie,
Căci au trimăs la Ţarigrad solie
Cu minciunoasă pâră, la Sultanul.

Cum află Vodă — astă mişălie,
După fugari răpede pre hatmanul
Şi-a mai chemat giudeţ întreg divanul
Aşa precum din datină se ştie.

...Şi Domnul, pre nepotul fără minte,
Mi l-au certat frumos, ca un părinte;
Dar vrând să-l dreagă de-a domniei streche,

Mai dă şi-un sămn... Şi-arapul cela gras
L-au sângerat cu grijă la ureche,
Şi i-au scurtat cu-o santimă cel nas...

EMIL BAICOIANU

Cartea românească

Cronica literară

Miron Suru, 1935 literar, sinteză biblio critică

Am înaintea mea o operă utilă şi curioasă, asupra căreia autorul ţine să-mi dau părerea. Este una din acele lucrări care poate interesa mai puţin publicul mare, dar pe istoricul literar îl interesează în cel mai înalt grad, ca putându-i deveni un instrument de informaţie. O rea întocmire a organizării bibliografice împiedică într'adevăr creaţia critică şi istorică. D. Miron Suru ne oferă o bibliografie literară a anului 1935 şi ne făgădueşte câte una în fiece an. Il felicităm din toată inima. Desigur liste bibliografice se întocmesc şi de alţii şi încă foarte bine şi am amintit de lucrările admirabile ale d-lui Georgescu-Tistu. O colecţiune însă strict literară şi pe întinderea acesteia nu poate strica. Aş voi totuşi să atrag atenţiunea principial asupra unui abuz al noţiunii de bibliografie care începe a se face la noi. Ce scop are publicaţia bibliografică? Să uşureze informaţia. Apar în zilele noastre atâtea cărţi şi articole în anume chestiuni, încât adesea stai în loc din cauza unui amănunt pe care nu-l descurci şi nu ştii că cineva l-a putut deslega. Ori descoperi o ştire ce ţi se pare inedită şi stai la îndoială dacă trebue s'o publici, neştiind dacă nu cumva altcineva a cunoscut-o. O bună organizaţie bibliografică îţi înlesnşte orientarea. Dar cum? Scutindu-te adesea de bibliotecă şi arătându-ţi care sunt operele fără nici un interes pentru tine. Mai ales acest rost negativ este acela al bibliografiei căci de operele esenţiale orice specialist are cunoştinţă. Un bun bibliograf dă prin urmare rezumate şi indicaţii. Astfel, aflu, când n'am o revistă la îndemână, că o etimologie pe care o propuneam a fost găsită de altul, sau că sub un titlu de care mă temeam nu se cuprind ideile pe care eu le socotesc ca ale mele. O bibliografie completă sugerează de altfel teme de lucrări, arătând ce e ignorat şi ce este în spiritul unei vremi. In materie de literatură operele şi articolele de informaţie trebuesc grupate după principiul valorii lor. Să luăm ca pildă pe Titu Maiorescu.

O bibliografie îmi poate indica: a) ediţii ale operelor maioresciene, articole cunoscute sau necunoscute, semnate sau nesemnate; b) articole sau studii cuprinzând ştiri despre viaţa autorului, amintiri, fotogrrfii; c) studii asupra operei cu descoperiri de izvoare, cu comunicări de inedite, cu determinări ale ideilor, erorilor, structurii operei d) recensii depe toate contribuţiile arătate la literele a, b, c, sau popularizări ale lor; e) articole şi studii asupra valorii literare, adică formale, a lui Maiorescu şi însfârşit f) recenzii asupra acestor studii. Cel care se apucă să scrie despre Maiorescu va trebui neapărat să-şi întocmească o bibliografie *critică*. El va nota şi consulta tot ce documentează asupra vieţii şi operei (a, b, c) dar din recenzii (d) el nu va folosi decât ceeace cuprinde o observaţie sau o comunicare ce completează documentul sau în sfârşit recensiile ilustre care trebuesc citate ca sprijin sau respinse pentru nedreptatea lor. Când e vorba de opiniile literare triajul e şi mai necesar. Nu pot interesa decât părerile excepţionale, bizuite ele însile pe o reputaţie oarecum istorică, sau măcar acele pe care cercetătorul voeşte a le reabilita. Dar tot ce scrie ocazional un oarecine nici nu interesează, nici nu trebue să încarce hârtia. Mulţi îşi fac un merit din a da o bibliografie completă cu recenzii de recenzii din cele mai obscure. Ei zic că asta e *ştiinţific*, dar e foarte neştiinţific confundându-se mijlocul cu scopul. Asta dovedeşte un spirit fără personalitate, un biurocrat, sclav al slovei tipărite. Cutare publică o scrisoare inedită de Maiorescu şi în fiece an câte o gazetă, la o comemorare, se simte obligată s'o reproducă. Şi acum eu să fiu obligat să notez ştiinţific la bibliografie acest elefantiasis publicistic! Numai într'o privinţă opiniile (nu şi informaţiile de popularizare) pot fi utile, chiar mediocre fiind: când sunt contimporane. A aduna toate injuriile, toate părerile suficiente depre Maiorescu e pitoresc şi semnificativ pentru epocă.

Când bibliografia nu se întocmeşte în vederea unei cercetări ci pentru a constitui un instrument de muncă general, cum e cazul cu bibliografia d-lui Miron Suru, selecţia nu mai are rost. Ea poate fi primejdioasă, înlăturând ceeace era tocmai util. Un astfel de bibliograf trebue să fie un funcţionar metodic, cu cât mai puţină personalitate, în cuprinsul bine înţeles al lucrării însăşi. D. Miron Suru a pornit bine. Contribuţia excepţională a d-sale este aceasta. Nu se dau numai titluri de cărţi şi de recenzii asupra lor ci colaborările literare din reviste. E un lucru de o utilitate netăgăduită pentru acum şi mai ales pentru mai târziu, dacă opera va continua. Ia să vedem ce-a scris d. Camil Baltazar prin reviste în anul 1935! Deschid la numele dumisale şi aflu că a colaborat la *Meridian*, la *Cuvântul liber*, la *Vremea*, la *Familia* scriind *Destăinuiri, Prezenţă, Testament etc.* Mai mult decât bibliogafie, lucrarea devine astfel un indice cronologic al apariţiei şi activităţii scriitorilor precum şi a soartei lor în opinia publică. Cititorul vrea să ştie cine este d. Miron Suru de care n'a mai auzit. Unde trebue, aflăm că d-sa a scris *Diverse*, recenzii.

Opera aceasta de o aşa de mare utilitate (dacă va fi sistematic continuată) e umbrită de o bizară intenţiune: aceea de a împerechia informaţia bibliografică cu critica literară. Autorul are păreri personale depre opere şi le exprimă chiar cu vigoare. Unde crede de cuviinţă trece cu vederea, unde-i place adaogă critici proprii sau culese din recensenţii săi preferaţi. Cât este de greşită această metodă nu mai e nevoe să demonstrez. Nu intră în observaţia mea nici o reacţiune proprie deşi am întâlnit câte un lucru care mi-e penibil. Am băgat de seamă în genere o tendinţă a bibliografiei noastre de a fi polemică. Şi în reviste serioase am văzut note bibliografice extravagant laudative sau violent denigratoare. A se informa cititorul asupra conţinutului cărţii asta merge, ba merge chiar să arăţi cum primeşte presa o carte, ca să fim lămuriţi mai târziu.

Dar să execuţi cu o notă un autor asta nu e nici ştiinţific, nici rezonabil. Critica are technica ei, ea e ţinută să demonstreze, în vreme ce bibliografia trebue să orienteze. Ce experienţă, ce dovedită perspicacitate critică autorizează pe d. Suru să pună note literaturii române? E un fenomen scuzabil poate de tinereţe, dar ce neobişnuit lucru mi se pare ca un tânăr să fie atât de moralist şi de retrograd! O d-ră Florica Mumuianu tipăreşte un volum de versuri cu stângăcii, ca orice începătoare. I s'au făcut în această revistă unele observaţiuni pe care d. Suru găseşte cu cale a le reproduce. Pentruce? Una este a recensa amical într'o revistă şi alta e a pune la stâlp într'o carte. Cititorul a uitat articolul din revistă dar are mereu înaintea ochilor această notă din carte. De data aceasta nota e o calomnie. Dacă bibliografului nu-i plăceau poeziile trebuia să le treacă cu vederea.

D-na Papadat-Bengescu a scos în acel an un roman foarte bun, *Logodnicul*. Un recensent l-a găsit, în chipul cel mai surprinzător, plat şi încheierea e că romanul e sub orice nivel, că în el d-na Papadat-Bengescu nu se mai recunoaşte. Părere bizară, natural, care dovedeşte criterii abstracte şi care n'a fost împărtăşită. In orice caz, orice scrie d-na Bengescu trebue să poarte pecetea personalităţii sale. Dar să zicem că recensentul ar fi avut în parte dreptate. Frumos ar fi fost ca bibliograful să zică aşa: D. Cutare pretinde că romanul e plat, d. Celălalt susţine că e bun. Eu mă aşez de partea d-lui Cutare. Dar aşa! Cumpărătorul care ar consulta indicele d-lui Suru ar putea de acum încolo să evite operele d-nei Bengescu, dacă n'ar mai avea şi altă informaţie şi ar fi credul. Critica urmăreşte să critice nu să scoboare încrederea în personalitatea scriitorilor şi nici să încurajeze prejudecăţile de triviu. Despre d. Sadoveanu se reproduc păreri grăbite şi se pare de „dreapta". Dar ce are de aface politica aici nu înţeleg. Şi nici critica nu are rost fiindcă un autor trăeşte prin complexitatea operei lui. Un simplu rezumat sau şi arătarea opiniilor ostile şi favorabile asta avea un sens. Să nu mai vorbim de complezenţa cu care autorul se întinde asupra unor începători şi într'un stil care dovedeşte tinereţa, măcar a sufletului: *„O fată"* este romanul de debut al acestui tânăr scriitor (Mircea Şeptelici). Citind cartea descoperi într'adevăr unul din cele mai promiţătoare talente, el nefiind unul obişnuit, ci deasupra multora în mişcarea noastră literară... Iată o carte într'adevăr tinerească, bine scrisă care nu are nimic din ceeace ar mirosi a influenţă de gaşcă, cenaclu sau negustorie".

Despre *Opera lui Eminescu*, a mea, se spune că e „plină de îndrăsneli şi afirmaţii bolnăvicioase". Dar se cade acest lucru la un bibliograf? Ce ştie d. Miron Suru ca să fie atât de sigur? Sau să spună „discutată, inacceptabilă, neizbutită, rea, fără originalitate etc., dar „bolnăvicioasă"? Asta este o insultă personală, una din acele intemperanţe ale discuţiilor literare de azi. Fireşte că d. Suru şi-a împrumutat antipatia dela d. Torouţiu, acel tipograf moralizator în forme lipsite de orice tact. Tot ce iese din pana d-lui Torouţiu e primit cu strigăte. La o scrisoare inedită a lui Maiorescu publicată de acesta se face un popas critic, dar la un articol al subsemnatului despre Macedonski nu se arată ceeace era util: că el cuprindea o scrisoare inedită şi mai puţin o contribuţie personală şi ca atare articolul are valoare documentară. Am dat un exemplu. Dar oricine din orice punct de vedere poate scoate câte pofteşte. Aceasta înseamnă următorul lucru (şi de aceea ne-am oprit atâta asupra acestei cărţi): spiritul îngust, defăimător, invocator de sfânta religie şi sfânta morală, antipatia care nu se stăpâneşte, interesul mediocrilor sau a începătorilor violenţi departe de a fi un fenomen endemic, izolat, a devenit puternic. El stăpâneşte multe gazete mari, foarte multe publicaţii şi asociaţii şi tinde să înăbuşe orice libertate de spirit şi orice merit neconformist. Mai mult decât bisericuţa literară aci se observă o reacţiune antiintelectuală, reacţiunea aşa zisului bun simţ împotriva gândirii, a fascismului literar împotriva inividualităţii. D. Miron Suru nu e de cât un tânăr bine intenţionat care suferă şi el mişcările vremii. Insă eu vorbesc acum cu d. Pavel Suru editorul şi se pare părintele autorului, şi socotesc acum cartea ca o iniţiativă de librărie. Ce-ar zice d. Pavel Suru dacă atunci când funcţionarul ar oferi cumpărătorului cărţi de Sadoveanu, Papadat-Bengescu etc. acesta ar zice: nu cumpăr, fiindcă indicele tipărit de d-voastră arată că aceştia sunt autori răi? Bibliografia să rămâie una şi critica alta.

G. CALINESCU

Bibliografie

Juridice

Dr. Dan Şerban D. Rădulescu, *Regimul constituţional al Uniunii Republicelor Sovietice Socialiste.*

Tip. I. C. Văcărescu-Bucureşti, 1937, 310 pagini, 130 lei.

Studiu juridic privind viaţa constituţională a U. R. S. S. dela revoluţie până în zilele noastre.

Constantin G. Rarincescu, *Contenciosul administrativ.*

Editura Universală Alcalay, Bucureşti, ediţia II-a, 1937, 463 pag. 500 lei.

Studiu juridic cuprinzând principiile generale de contencios administrativ, evoluţia istorică a contenciosului român, recursurile administrative, în anexă având strânse toate textele legislative şi constituţionale referitoare la contenciosul ad-tiv român.

I. Ionescu-Dolj,. fost consilier la Inalta Curte de Casaţie, *Curs de procedură penală română.*

Editura Socec — Bucureşti, 596 pagini, 210 lei.

Studiu juridic întocmit după principiile noului cod de procedură penală Carol al II-lea din 1937, fiecare capitol cuprinzând referinţe asupra originei instituţiilor procedurale şi principiilor adoptate, precum şi sumare expuneri de legislaţie comparată cu tablouri sinoptice la sfârşit.

Georges Glod, Insp. général des établissements penitentiaires de Roumanie. *Considérations sur les prisons belges.*

Impr. Văcăreşti, 1937, 239 pagini.

Un studiu al stabilimentelor penitenciare şi al legislaţiei criminale belgiene în evoluţia lor.

Uniunea Internaţională de studii Sociale din Malines, *Codul Social*, traducere din limba franceză de [illegible] Gheorghin şi [illegible]

Editura Cartea Românească, Buc., 1937, 115 pagini, 60 lei.

E o schiţă de sinteză socială a doctrinelor şi măsurilor preconizate de catolicism în materie socială.

Diverse

André Gide, *Intoarcere din Rusia*, traducere din limba franceză de Al. Mironescu.

Editura Cultura poporului-Vremea—Buc. 1937, 127 pagini, 40 lei.

Este cartea care a făcut atâta vâlvă în întreaga lume, cuprinzând impresiile şi lucrurile constatate în Rusia de autorul cărţii.

Dean Farrar, *Şt. Winifred*, sau *Şcoala şi lumina ei.*

Editura Fundaţiei pentru literatură şi artă Regele Carol II. 1937, 454 pagini, 60 lei.

O lucrare literară tradusă din limba engleză de Wendy şi C. Noica. Autorul ne vorbeşte despre lumea şcolară şi organizarea ei în Anglia în anul 1860, cuprinzând îndemnuri şi sfaturi către tineret trase din experientă.

N. Mihăescu, *Oameni şi idei.*

Editura Casei Şcoalelor—Buc., 1937, 328 pagini, 75 lei.

Volum de studii cuprinzând foiletoanele publicate în ziarul „Viitorul" în decurs de câţiva ani, în care comentează evenimentele în marginea mişcăriii noastre culturale.

Dr. A. Radovici, *Cum guvernează creerul.*

Editura Universală Alcalay, Bucureşti 1937, 287 pagini, 80 lei.

Un studiu al creerului omenesc pentru înţelegerea crizei de astăzi, cuprinzând date din domeniul fiziologiei, neurologiei şi psihiatriei.

Stefan Teodorescu, *Spre un nou umanism.*

Edit. Fundaţiei pentru literatură şi artă Regele Carol II, 1937, 52 pagini, 30 lei.

Cartea străină

Criza progresului*

Cartea lui Georges Friedman, cel mai înaintat membru al echipei de tineri materialiști istorici din Franța, nu are decât vreo două sute și ceva de pagini. Să recunoaștem însă că încă dela enunțarea titlului, ea râvnește să poarte asupra celei mai grave și mai globale probleme de astăzi, mai bine zis asupra întrebării tuturor faptelor și oamenilor acestui început de veac. Există o lege a progresului? Drumul omenirii prin timp este el o înaintare, oricum ar fi: înceată sau grăbită, conștientă sau nu? Sau dimpotrivă nu este nici măcar un drum, necum o înaintare, ci numai o indiferentă întreținere biologică, lipsită de direcție și de înțeles? Din domeniile matematicei și ale fizicei, până în acelea ale politicei și economiei sociale, toate interpretările și construcțiile se împart în aceste două alternative. Nu numai atât. In însuși sufletul omului de astăzi aceste două tendințe se sfâșie: între bestialitatea desperării agonice și jertfa luminoasă a celui ce crede în bine și adevăr. Iar omul se înjumătățește.

De aceia, cele două sute de pagini ale lui Friedmann înțeleg să fie pedeoparte un expozeu al situației universale, iar pe de alta să reprezinte și cel mai decis și mai categoric îndreptar într'un dedal de probleme unde majoritatea celor chemați să le rezolve, le găsesc insolubile și preferă marasmul unei somnolențe agitate și al unei renunțări pe jumătate.

Intr'o admirabilă prefață, autorul recunoaște că pentru împlinirea primului postulat al operei sale s'ar fi impus o acțiune colectivă a mai multor echipe de intelectuali specializați — oarecum în sensul tehnocraților americani, și care astfel într'o lucrare mare să poată da perspectiva enciclopedică a momentului istoric pe care îl trăim, sub toate aspectele sale și privit din toate unghiurile de cercetare. Formula aceasta de supremă coordonare și colaborare, pe care orice intelectual cu adevărat modern o poartă în nădejdile sale, totuși, — spune Friedman, — nu s'a putut realiza încă. De aceia cartea sa nu va avea decât un număr redus de pagini și va fi mai mult un rezumat extrem de sintetic. Căci numai așa va putea duce pe cetitor spre legăturile directe dintre situația economică și cea politică, dintre aceasta și cea ideologică sau cea artistică, și spre justa înțelegere a prezentului istoric. El nu înfățișează un breviar critic de ideologii contemporane; ci într'adevăr face o schemă a situației universale, în toate interdependențele și succesiunile sale cauzale. Restrâns în expunere, studiul său are însă avantagiul de a fi mult mai vast în perspectivă și mai complet în înțelegere.

Dar pe lângă partea aceasta informativă, *La crise du progrés*, mai aduce și una de atitudine. Friedmann este, ca toată ideologia din care se reclamă, pentru progres. El nu crede ca prosperitatea conștientă a omenirii să fi încetat odată cu cea a unor formule istorice și, asemeni pascalienilor, pariază la această nouă răspântie a crezului uman, pe continuitate. Dar spiritul acestei epoci amare și înțelepte vorbește și în el.

Progresul în care crede, nu este inevitabil. Fenomen, direcție de viață, el nu se poate naște decât din aceasta. Ergo: dacă oamenii atârnă de progres, acesta la rândul său atârnă de oameni. In noul materialism istoric există o lege, pe care cel vechi n'o cunoștea, care se apropia atât de mult de utopism, tocmai prin accentul insistent pe care îl punea pe determinism, pe implacabilitatea naturală a faptelor și a desfășurărilor istorice. Această lege are numele de *acțiune reciprocă*, și enunță că nu numai împrejurările istorice modifică pe om, dar și acesta la rândul său le modifică și mai ales trebue să le modifice. Vechea formulă după care „oamenii își fac singuri istoria", își găsește in această lege cea mai proprie expresie. In acest sens, după Friedmann, care are curajul de a formula întreaga gigantică întrebare în volumul său, și de a-i și răspunde cu o pregătire suficientă pentru o desbatere generală și cu o seninătate remarcabilă,—momentul istoric mai mult decât oricând oferă oamenilor posibilitatea să se apropie de vechile lor năzuințe, și în primul rând de conștiința lor. Dar, instrument orb, acest moment înaintat poate fi și o gravă ocaziune de prăbușire. Le rămâne să aleagă, și să lupte.

GHIȚA IONESCU

*) Friedmann: La crise du progrès. N. R. F.

Robespierre

de FR. SIEBURG

O carte de mare valoare și de înaltă ținută literară, pe care ar putea-o medita cu folos orice om politic, este „Robespierre" de Friedrich Sieburg, apărută recent în editura Alcalay.

Dela moartea lui pe eșafod în 1794, figura enigmatică a acestui dictator al Revoluției Franceze a stârnit cele mai diverse comentarii și a fost obiectul a nenumărate monografii. Numai în ultimii trei ani, au apărut nu mai puțin de 5 volume pe această temă. Fost-a omul acesta un mare conducător de Stat sau un orb semănător de ură, un politician sau un mistic, un mare orator sau un plictisitor profesor de retorică, a iubit el într'adevăr „poporul", această entitate care în discursurile sale revine mereu ca un leit-motiv, — sau n'a cunoscut decât amorul propriu? Fost-a scurta lui cârmuire spre folosul Franței sau spre paguba ei? Atâtea întrebări care frământă și azi pe istorici și psihologi și la care strălucitul scriitor Friedrich Sieburg încearcă să dea un răspuns cu autoritatea unui spirit pătrunzător care de mult și-a făcut probele.

Constant Ionesco: Amour, toujours...

(Figuière)

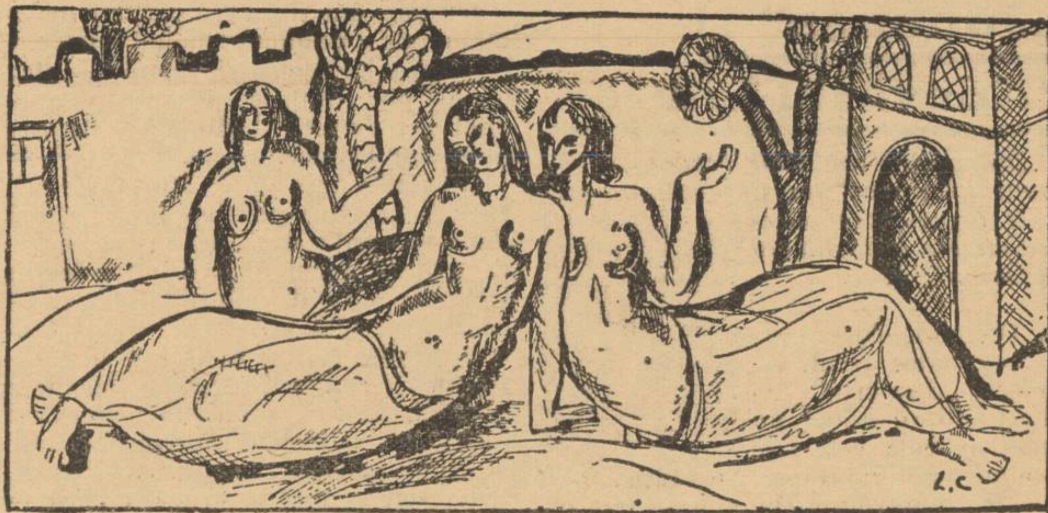
Intr'o franceză agreabilă și ușoară, autorul își istorisește experiențele sentimentale, cu sinceritate și spirit.

D. Constant Ionesco știe să scoată accente originale din subiectul acesta banal și veșnic nou care este dragostea. Un cinism ușor și oarecare înclinare spre paradox fac și mai interesantă lectura acestor pagini scrise cu humor și eleganță.

Cartea este o spirituală contribuție la psihologia amorului contemporan, făcută sub forma unor amintiri în care autorul, analizându-se singur, oferă observații, constatări și concluzii de-o valabilitate generală.

O carte bună.

Ph.

Literatura neogreacă

„Marea Enciclopedie Larrousse" a publicat, de curând (p. 1458), un articol consacrat „Literaturii neogrece", care ne dovedește cât de puțin ne cunoaștem între noi vecinii, mai mult sau mai puțin apropiați; din acel articol extragem câteva note, pentru a deștepta interesul celor ce ar vrea să cunoască subiectul mai de aproape.

Sunt patru epoci, de durată variabilă, în literatura poporului grec. Perioada întâi dela 1453 la 1669, înflorește la Rhodos și Candia.

De această epocă, în care apare „rima", pentru întâia oară în poezia lumii, e legat numele poetului Georgillas. A doua epocă (1669—1821), sub influența ideilor franceze din secolul al XVIII-lea, deci la aceiași epocă și în aceleași împrejurări ca și la noi, se ivesc primele licăriri ale renașterii naționale, cu purismul linguistic al lui Koraïs, în opoziție cu Vilaras din Yanina, campionul curentului linguistic vulgar. A treia epocă (1821—1888), sub influența modelor literare din Fanar, poezia și literatura înfloresc în insulele Ionice.

In această epocă publică Psicharis cartea sa „Călătoria mea", însemnând triumful limbii populare, precum și începutul erei a patra, care durează până în zilele noastre și se ilustrează cu numele marelui Costas Palamas.

Dar triumful definitiv al unei limbi unice, limba vorbită, nu s'a stabilit decât mulțumită urmașilor lui Costas Palamas, cu gramatica și sintaxa sa, fixate sigur și întemeiat.

Poezia populară a fost și în Grecia ca și la noi, unul din izvoarele cele mai bogate ale inspirației literare, cu Solomos, poetul reînvierii naționale și al libertății, ca Vasile Alecsandri în țara noastră.

Mai aproape de noi este Costas Krystallis, păstor din Pind, mort tânăr, dar al cărui nume reprezintă introducerea sufletului popular în lirismul grec. Adevărat Theocrit al Epirului, el a scris poeme picturale și sentimentale, pătrunse și învăluite de grație luminoasă și pasionată iubire de natură.

Născut în 1890, la Skyros, împins de cerințele unei imperioase chemări poetice, dar sărac, el a trebuit să lupte cu mizeria, în greul meșteșug al tipografiei. A murit de tuberculoză la Arta în 1894, după ce a scris două volume de talent, „Umbrele Heladei" și „Călugărul din defileul de la Missolonghi", o serie de proză colorată și vie, „Lucruri rustice", „Cântărețul din sat și de la stână" care sunt și azi prețuite, analizate și interpretate. Statuia sa e înălțată la Arta, în piața publică.

După cum Krystallis e poetul Epirului, Lipertis este al Cyprului. Idilic, dulce și senin, deși nu lipsit de oarecare spirit de humor, el cântă în deosebi durerea și viața celor mici și oprimați.

In afară de Palamas, cu poemul său renumit „Mormântul", poezia greacă nu și-a mai găsit un cântăreț, care să dea un document sufletesc tare, decât în Galatopulos, care arată și un mânuitor extraordinar al versului în opt și șase picioare, în catrene și terțete care se succed cu diptyel, cu o varietate și ușurință uimitoare, în poezia sa clară din „Cântecul Inchisorii", inspirat, pe cât se pare, din Dante.

Poeți de ultimă inovație din generația tânără, sunt mulți și despre ei trebue să se vorbească mai pe larg.

IZ. SD.

O aniversare la Amsterdam

Gânditorul Bierens de Haan, președinte al Pen-Clubului olandez, împlinind 70 de ani, a fost sărbătorit în Olanda, la Amsterdam și la Haga. Deși filosof, el aparține prin calitatea artistică și literară a scrisului său, mai mult literelor.

Pe lângă scrieri care aparțin numai filosofiei și nu pot fi abordate de cât de specialiști, în cultul adevărului, Bierens de Haan a consacrat un volum lui Dante, care e mai mult un imn al poeziei, pătruns în acelaș timp de adâncirea și înălțarea spiritului și se citește cu încântare, deși poate figura, în acelaș timp, printre lucrările cele mai bune din nenumărata mulțime de cercetări asupra autorului „Divinei Comedii".

Erudiția sa, adâncimea spiritului, nu-l împiedică de a vorbi și a scrie cu un talent și o strălucire fermecătoare, vorbind în public sau scriind broșuri de propagandă, ca „Democrația la cotitură", în care rezumă, în termeni preciși și plini de nerv, problema politică ce se dezbate în țările în care democrația mai dăinuie încă.

Bierens de Haan este unul din marii intelectuali, care s'au găsit datori a părăsi „turnul de fildeș" al superbei izolări și a se coborî în arenă. El caută să desprindă, din frământările și slăbiciunile vremii, puterea și nădejdile în regimul libertăților și ajunge la concluzia că democrația este numai o formă a civilizației și că, în definitiv, ceia ce trebue să apărăm, în primul loc, este civilizația, oricare ar fi forma ei.

Insemnări și polemici

„Junimea" și „Adevărul Literar"

Din partea societății academice române „Junimea" din Cernăuți am primit următoarea adresă cu No. 322 din 10 Februarie 1937:

Domnule Director,

Societatea acad. română „Junimea" din Cernăuți vă aduce pe această cale cele mai călduroase mulțumiri pentru bunăvoința Dv. arătată față de ea, prin trimiterea în mod gratuit a prețioasei d-voastre reviste: „Adevărul literar și artistic" în tot cursul anului 1936.

Sperând că și în noul an 1937 ne veți acorda acelaș larg sprijin, primiți, vă rugăm, domnule director, asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

(Urmează trei semnături: președintele societății, secretarul de externe și bibliotecarul).

„Junimea" este societatea din Cernăuți care a șters pe d. Mihail Sadoveanu din rândul membrilor săi „onorari".

Ca rezultat al demersului „Junimii" pe lângă noi, — am dispus ca administrația să continue a trimite „Adevărul Literar" pe adresa acestei societăți.

D. Mihail Sadoveanu este conducătorul instituției noastre.

Chiar înainte de a ocupa acest post de luptă, d-sa a fost cârmaciul nostru spiritual — prin specificul național din opera lui, închegat din natură și din trecut, prin limba-i proaspătă și prin stilul său colorat și armonios.

In această revistă, d. Sadoveanu a publicat — și va publica încă — pagini de literatură, care cristalizează caracterul aparte al neamului românesc.

Vom continua să trimitem „Junimii" revista noastră — pentruca membrii acestei societăți academice să se convingă că d. Sadoveanu își face datoria față de cultura românească.

Ir gestul nostru este — recunoaștem, — și puțină răutate: Vrem să vedem pe cetitorii academici din Cernăuți, convinși de greșala făcută de dânșii, umiliți în fața conștiinței lor, smerindu-se și căutând ca istoria literară să spună despre „Junimea": „societatea care a făcut cutare și cutare lucru" — nu „societatea care l-a exclus pe Sadoveanu"...

Pățania unui scriitor

Primim din partea d-lui Ioan Sulacov din Bolgrad, autorul romanului „Insemnările unui flămând", următoarea scrisoare:

„Mă cheamă Ioan Sulacov. Sunt din Bolgrad și am avut nenorocita idee de a mă ocupa cu scrisul, dând romanul: *„Insemnările unui flămând"*, pagini auto-biografice, realități basarabene.

„Această carte mi-a adus însă multe nenorociri. Mai întâi a venit percepția și mi-a cerut 2800 lei, pentrucă sunt „publicist"; fac... afaceri. Am avut numai 1000 lei, ultimii bani: i-am dat. Perceptorii nu s'au mulțumit și mi-au sigilat toate lucrurile din casă. Astfel aștept să vină 28 Februarie, când mi se vor vinde cu toba ultimele zdrențe. Să mai precizez: sunt căsătorit, am doi copii, n'am nici o avere, nici o funcție sau ocupație. Trăesc, cum numai D-zeu știe, din vânzarea cărților mele. Inainte de a publica romanul, amscris: Educarea Voinței, Mnemonica, etc., lucrări pur științifice. Prin 1935 am editat și o revistă intitulată: Revista Științelor Psihice.

„Povestea însă nu se isprăvește aci. Iată că azi vine poliția, bine venită după percepție. Imi face o percheziție exemplară. Jurnalul meu intim devine lectură pentru d. comisar. Cu această ocazie, mi se confiscă mai multe scrisori, printre care și aceia a d-lui Lovinescu. Se confiscă întreaga colecție a revistei, pe care o editam acum doi ani. Și mi se ordonă să dau declarații și să iau în vedere că de azi înainte n'am voie să mai vând nici o carte — pentrucă, și-a amintit comisarul, prin anul 1936 în luna Martie a fost publicată o decizie ministerială prin care se interzice persoanelor incompetente să publice cărți din domeniul științelor psihice. Comisarul m'a găsit „incompetent". Dar și prea îndrăzneți îi par acei dela București care mi-au tipărit „nenorocitul" de roman; de-ar fi el la București, cu siguranță că m'ar găsi „neisprăvit" și pentru literatură.

„Cu alte cuvinte n'am voe să mai exist. Ultima bucată de pâine mi se ia dela gură. Dar fie ce ar fi cu mine. Mă întreb: ce să fac cu soția, cu copiii?"

Despre volumul d-lui Sulacov iată ce scrie d. D. V. Barnoschi în prefața cărții:

„Această carte m'a emoționat; cetind-o, am trăit însemnările flămândului.

„Dacă este autobiografie, autorul are darul de-a face adevărul, verosimil. Lucru mult mai greu de cât socotesc acei ce n'au încercat să scrie. Dacă este o închipuire, autorul a creiat operă de artă literară.

„Și într'un caz și în celalt, izbutirea domnului Sulacov este surprinzătoare, fiindcă nu-i ticluită cu iscusință scriitoricească; ba chiar este cam stânjenită de lipsuri stilistice.

„Creațiunea d-sale e spontană ca versul, ca melodia, ca desenul primitivului. Cum însă la civilizați asemenea izbucniri sunt excepționale, și de obicei unice, d. Sulacov nu trebuie să mai scrie niciodată în felul acesta; adică așa cum pasărea cântă; căci foarte probabil n'ar mai isbuti. Dacă vrea să ajungă mare scriitor, ceeace am convingerea că ar putea, va trebui să se înhame la jugul cel greu al meșteșugului nostru".

N'am citit volumul d-lui Sulacov. Un roman însă scos de editura „Șantier" și prefațiat de d. Barnoschi nu poate fi decât o lucrare remarcabilă.

Dar — indiferent de valoarea operei — un cetățean nu poate fi astfel tratat de administrație, și cu atât mai puțin un scriitor: lovit în munca-i intelectuală — unicul mijloc de existență al lui, și al familiei sale.

Asemenea acte nu se pot produce decât subt regimul măsurilor excepționale care, excesive la centru, iau la periferie proporții nebănuite.

D-nii Iuca și Cancicov, oameni de cultură, nu-și pot domoli subalternii

C. Stere și istoria

S'a și început — încet — reacția în privința „cazului Stere". S'au întrunit

fruntași politici din toate partidele, cași personalități culturale în afară de partide — care au luat inițiativa creării unui cerc cultural „Const. Stere". Iar numărul „Vieții Românești", închinat memoriei fostului ei director, întrunește numele predominante ale intelectualității românești.

C. Stere care a fost combătut în timpul vieții, continuă să fie atacat și după moarte.

Care-i vina lui? El a fost pentru împroprietărirea țăranilor și pentru intrarea maselor în viața politică.

Pentru această acțiune, el a fost batjocorit — în presă, în parlament, pe stradă și'n cafenele... A fost pus la închisoare și a fost exclus din partidul creat de dânsul. A fost astfel eliminat din viața politică.

Atunci Stere s'a retras la țară, și — nemaiputând fi primul în politică — a fost cel dintâiu în literatură.

După faptele lui: împroprietărirea și votul universal — pedeapsa nu i-a fost prea aspră.

Alții au pățit-o mai rău.

Tiberius și Caius Gracchus n'au avut o vină mai mică. Pedeapsa le-a fost mult mai mare.

Luând drept pretext o încăerare electorală, senatul proclamă starea de asediu senatus consultum ultimum — *măsură admisă numai în cazuri de extremă urgență. Insuși consulul șovăi. Atunci Scipion Nasica se puse în fruntea unui grup de senatori și de cavaleri, eși din templul Credinței și — ajutat de clienți și de sclavi — se aruncă în mulțimea împărțită în două. După o scurtă și slabă rezistență, — cum spune un istoric* * — *Tiberius și 300 de partizani ai săi fură masacrați.*

Peste zece ani, lucrurile se repetară cu Caius Gracchus.

Tot în timpul unei încăerări politice, luate de senat drept o încercare de revoluție, — consulul L. Opimius ceru măsuri extreme. Se votă de-asemeni Senatus consultum ultimum — *măsură care după aceia luă locul loviturilor dictatoriale. Partizanii lui Caius fură atacați și măcelăriți. Iar Caius ceru unui sclav credincios — să-l ucidă...*

In lupta dintre două regimuri, asta-i sancțiunea: pumnalul sau spada — când potentații nu-și pierd cu totul influența.

Când Tiberius a căzut în forum *sub lovituri, transformat într'o masă de carne sfâșiată... când Caius, în mijlocul masacrului, a rugat o mână prietenă să-i împlânte cuțitul în inimă, — când mulți dintre cei ce le-au urmat politica au murit în acelaș fel, C. Stere, mandatarul Gracchilor în România, a avut o soartă mai bună: el a fost numai masacrat sufletește...*

Sau poate, în vremurile noastre de ascuțime a sensibilității, tortura sufletească a lui Stere a fost o pedeapsă încă și mai mare.

Oricum, lichidarea „cazului Stere" s'a făcut în concordanță cu ordinea istorică. — M. Sevastos.

* Guglielmo Ferrero: *Nouvelle histoire romaine*, edit. Hachette.

Rectificare

In interviewul d-lui Cezar Petrescu publicat în numărul trecut al revistei noastre, s'au strecurat câteva nepotriviri, pe care suntem rugați a le rectifica.

Astfel, citatul d-lui Cezar Petrescu dintr'un discurs al unui ministru din 1906 nu-i al lui Gr. Lahovary, ci al lui Jean Lahovary, ministrul de pe atunci al Agriculturii, fratele lui Jack Lahovary.

La banchetul primarilor au fost 3000 de primari dela sate, — nu 300. Apoi, mișcarea din Piața Teatrului a avut loc la 13 Martie, nu la 9 Martie.

Și în sfârșit, tatăl d-lui Cezar Petrescu a fost fecior de țăran pălmaș, fără pământ, nu fecior de răzaș.

Primim la redacție

Cărți

Patruzeci de ani ai Liceului Internat „C. Negruzzi" din Iași 1895—1935. Tip. „Brawo" Iași, 1937.

I. Ionașcu: *Recenzii și întâmpinări. Tip. „Scrisul Românesc" Craiova, 1937.*

I. Ionașcu: *Despre hatmanul moldovean Andrei, ajuns mare logofăt al lui Mihai Vodă Viteazul. Tip. „Presă bună" Iași, 1936.*

Ionașcu: *Știri nouă asupra Mânăstirii Ciolanu (Buzău). Tip. „Frații Dumitrescu" Buzău, 1936.*

I. Ionașcu: *Mânăstirea Izvoreni (Buzău) 1936.*

I. Ionașcu: *Boerul Sandu Bucșănescu. Tip. „Scrisul Românesc" Craiova.*

I. Ionașcu: *Contribuții la istoricul Mânăstirei Hurez. Tip. „Scrisul Românesc" Craiova, 1935.*

I. Ionașcu: *Schitu Grăjdana (Buzău), 1936.*

Damian Stănoiu: *Căsătorie de probă (Roman). Ed. „Cugetarea" București, 1937. Prețul 80 lei.*

N. Iorga: *Sfaturi pe întunerec (conferințe la radio). Ed. Fundația „Regele Carol II" București, 1937. Prețul 90 lei.*

Virgil Treboniu: *Umbra Platanilor (Poeme) Tip. „Muscanu" București, 1936, Prețul 20 lei.*

Paul Bărbulescu: *Cenușiu (Poesii) colecția „Adonis" București, 1936. Prețul 20 lei.*

Dem. Theodorescu: *Robul (Roman). Ed. „Universala" București, 1937.*

Cristian G. Ciomac senator: *Codul agricol Imprimeria Centrală București, 1937.*

Reviste

Satul: *No. 75 (Februarie).*
Incotro: *No. 281 (Februarie).*
Cooperația: *No. 2 (Februarie).*
Țara de Mâine: *No. 11—12 (Nov.-Dec.).*
Transilvania: *No. 3 (Mai-Iunie).*
Izvorașul: *No. 1 (Ianuarie).*

Buletine

Buletinul asociației generale a medicilor din România *No. 9—12 (Sept.-Dec.).*

Gazete

Pamflet: *No. 60.*

Mărunte

In Editura Universala Alcalay vor apărea în curând:

Incendiul de N. D. Cocea, *Gorila* de L. Rebreanu, *Bărbatul meu* de Carretero José, *Negrul cu sufletul alb* de Insua Alberto, *Răsvrătitul* de Lawrence D. H. și *Invitația la vals* de Lehmann Rosamond.

•

In Editura Naționala Ciornei sunt în curs de apariție:

Cariera Dorinei Hart roman de Vicky Baum, *Trustul* de Ion Călugăru, *Fecioara blondă* de Pitigrilli și *Sunt soldat și călăreț* de Neagu Rădulescu.

Editura „CUGETAREA" a pus în vânzare **Ediția II-a** a marelui succes de librărie

Căsătorie de Probă

Roman

de

Damian Stănoiu

PLASTICA

Ecaterina Cristescu-Delighioz: Odaliscă

1. Aurel Kessler: Japoneză
2. Elena Cristescu-Delighioz: Odaliscă
3. Jean David: Portret
4. Dan Băjenaru: Portret
5. Elena Petraglu-Deşliu: Nud

D. Henry Visconte *e dintre artiştii care-şi definesc personalitatea prin singularizare. Şi-a găsit un gen propriu: peisajul de noapte. Viziunile nocturne au în adevăr aci farmecul ineditului, traduc în culori poezia specifică nopţii pariziene: mişcarea, trepidaţia intensă a vieţii de petrecere, pitorescul marilor pieţe, silueta monumentelor celebre ale metropolei.*

Ceiace nu izbutesc să dea decât în parte portretele şi compoziţiile alegorice, sugerează din belşug, prin ceaţa înserării, străzile pariziene şi colţurile de Bucureşti evocate cu meşteşug de d. Visconte.

Expoziţia sa din Cal. Victoriei 84 e onestă şi originală.

Urme vii ale trecutului nostru artistic ne comunică în sala din Str. Brezoianu No. 25 d. Teodorescu-Romanaţi.

Pe lângă ştiutele monumente de valoare artistică şi istorică netăgăduită, artistul aduce însă, imagini pitoreşti din cuprinsul ţării, interioare ţărăneşti, capete de expresie, unghere de biserică, — apărând de rândul acesta mai reţinut, mai vibrant, mai expresiv în descifrarea fizionomiilor şi'n interpretarea naturii.

La Dalles, pictorul Dan Băjenaru *prezintă o sută de lucrări al căror atribut esenţial e sinceritatea.*

Fără să umble după efecte facile, fără să stărue asupra accentelor care plac, artistul realizează o pictură comunicativă, care tinde necontenit spre desăvârşire.

Lucrări alese cu grijă, pânze de studiu susţinut expune d. Aurel Kessler.

Preocuparea de volum şi de culoare e evidentă. Ştiind că forma în pictură nu se obţine exclusiv prin umbră şi lumină, ci mai ales prin diferenţierea valorilor cromatice, d. Kessler redă cu mijloace personale, în atmosferă de interior, nuduri şi portrete proectate pe fonduri vii.

Temele se desprind astfel ca spectacole de subtilă plasticitate.

Mărturisind preţioase resurse cromatice, cuprinzând suprafeţele în osatura unui desen care — voit — nu închide tranşant contururile, d. Kessler compune inteligent şi modelează cu ştiinţă.

E pictor în înţelesul cel mai cuprinzător al cuvântului. Şi dintre cei mai înzestraţi.

D-na Ecaterina Cristescu-Delighioz *este o artistă îndrăzneaţă. Utilizează cu îndemânare materialul acuarelei şi al uleiului, fără să şovăe în faţa greutăţilor de modelaj, de valoraţie cromatică şi de ritm linear.*

Artista stăpâneşte o paletă cu frumoase făgăduinţe şi multiple posibilităţi.

D-na Elena Tălăşescu *înfăţişează statuete delicat modelate, cu preocupări de mişcare graţioasă şi stilizare spirituală.*

La Cartea Românească, după originala expoziţie de acuarele şi emaiuri a d-nei Ottilia Michail Oteteleşanu, *a expus* d. M. A. Mitache.

Tânărul pictor a adus un ansamblu de lucrări în care dovedea frumoase şi rodnice căutări de culoare, compunere şi linie, şi mai cu seamă o rară seninătate de meşteşugar.

In ceasul de faţă, când tineretul şovăe între neştiinţă şi ermetism caricatural, expoziţia luminoasă a d-lui Mitache a fost un popas reconfortant.

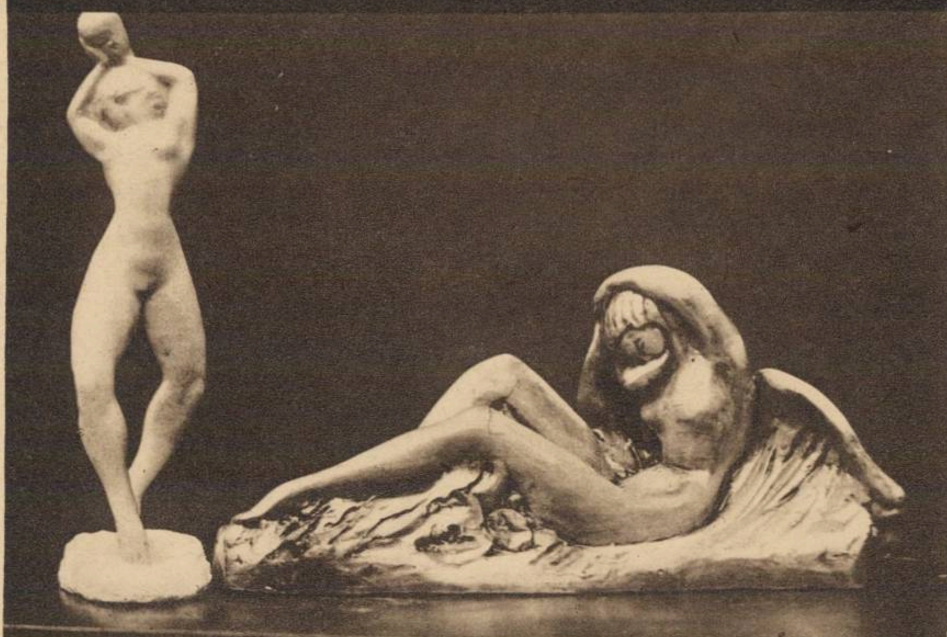
Au avut bune expoziţii la Mozart: sculptorul Borgo Prund, *gravorul în linoleum şi lemn* Vasile Dobrian, *pictorii* Elena Deşliu-Petraglu, G. Vânătoru, Dida Dinescu-Zaharia, Alice-Estelle Melun şi Gogu Iliescu.

La Hasefer — A. Dignimont.

H. BLAZIAN

Adevĕrul literar și artistic

Elena Tălășescu: Statuete

G. Vânătoru: Panou

1. Borgo Prund: Relief

2. Celine Emilian: Bacantă

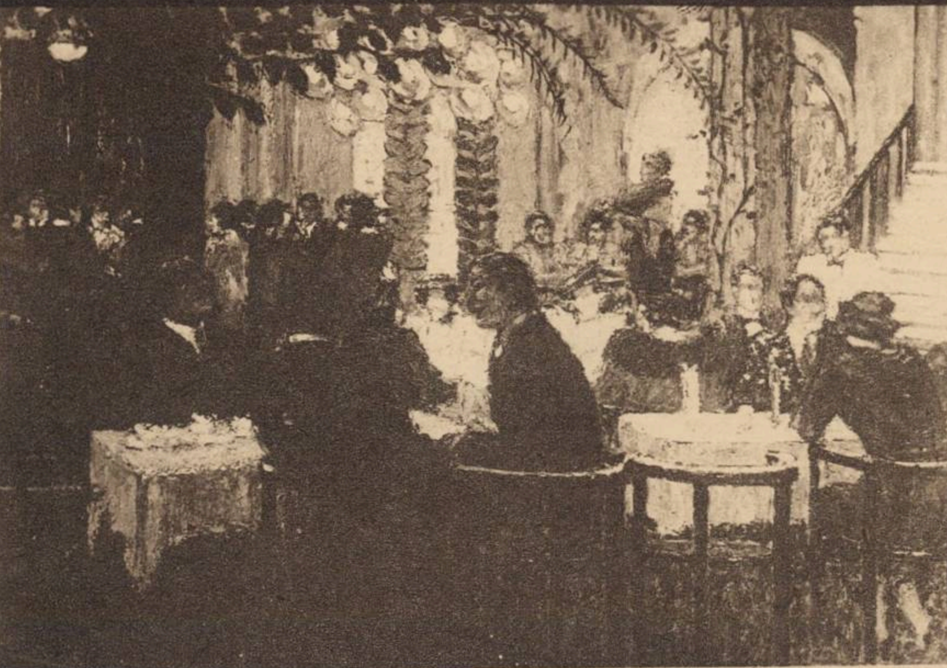
3. Vasile Dobrian: Autoportret

4. N. Brana: Gravură

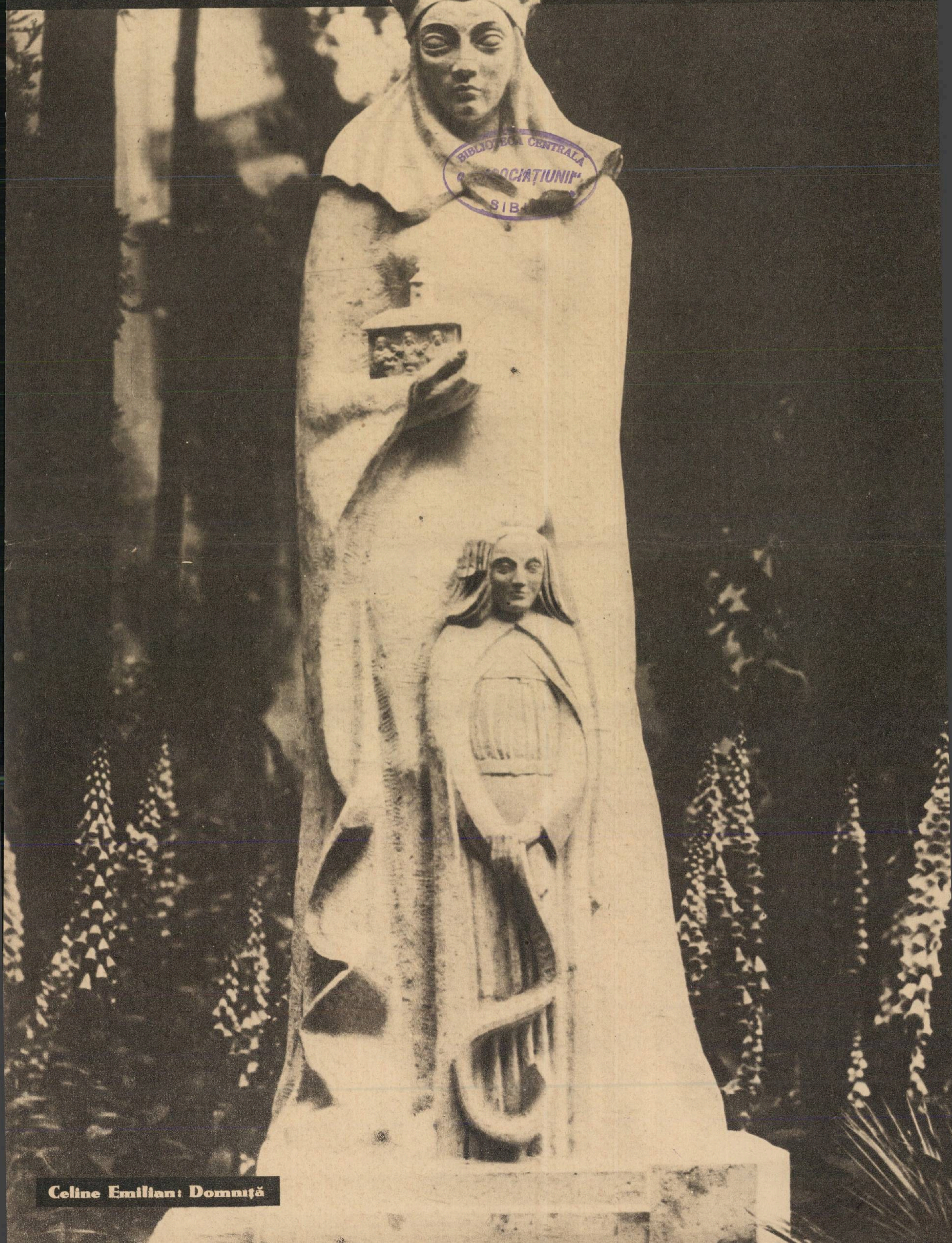
H. Visconte: Nocturnă

Adevĕrul literar şi artistic

Nr. 847

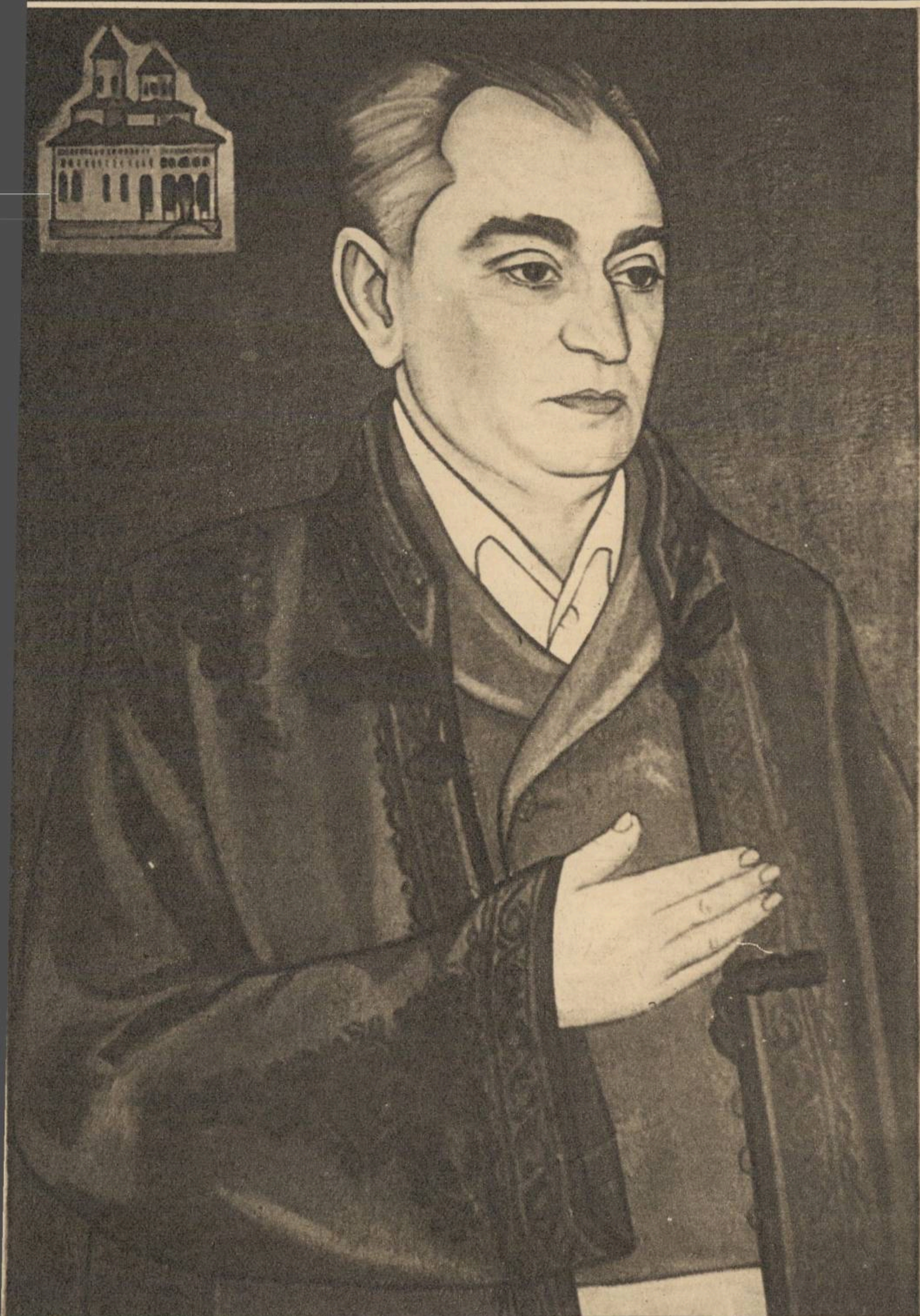
BIBLIOTECA CENTRALA ASOCIAȚIUNII SIBIU

Celine Emilian: Domniță

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 847 28 Februarie 1937 20 Pagini

Mandia Ullea: Ctitorul bisericii din Arsura

I. Teodorescu-Romanați: Peisaj

J. Neylies: Compoziție

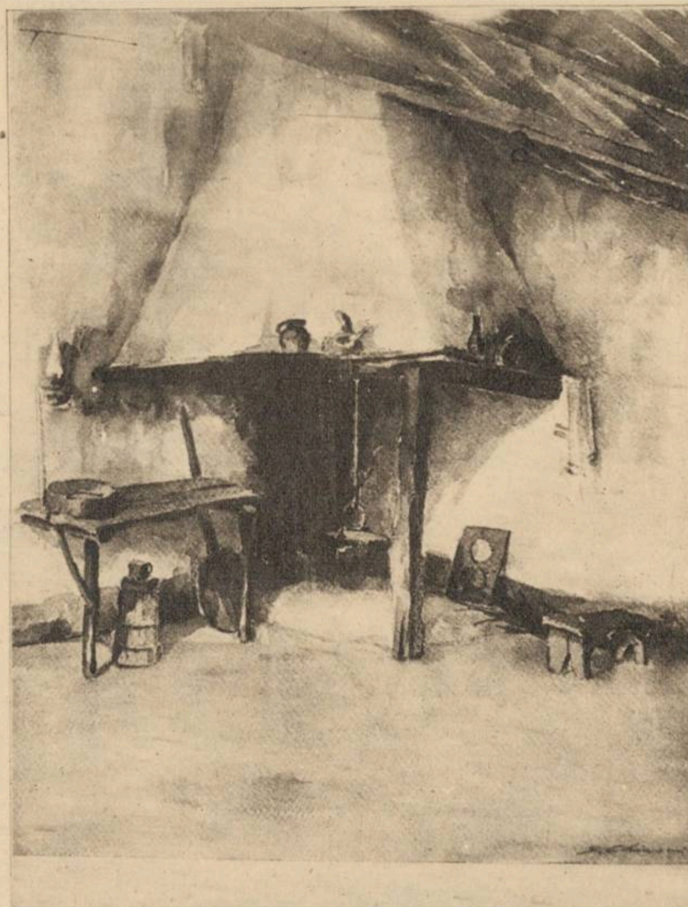
Prin Expoziții

I. Iacobescu: Portret

N. Brana: Semănătorul

G. Chirovici: Interior rustic

Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 847
Duminică 28 Februarie 1937

7 Lei exemplarul în ţară
14 lei exemplarul în străinătate

Petre Ispirescu

Numele lui Ispirescu este legat de basmul românesc aşa cum acela al fraţilor Grimm este legat de basmul german. A fost dat acestui tipograf cu cultură rudimentară dar cu mult suflet să îndeplinească un rol de căpetenie în cultura noastră. Colecţia lui de basme a devenit clasică. Fără îndoială, dela 1862, data când apar în „Ţeranul român" primele basme ale lui Ispirescu, şi până astăzi, cărţile de basme mai mult sau mai puţin populare s'au înmulţit în chip considerabil. Folkloristica românească s'a îmbogăţit enorm.

Insă colecţia cea mai completă de basme — completă în ce priveşte tipurile de basm şi motivele principale ale basmelor — rămâne desigur aceaa a lui Ispirescu.Lazăr Şăineanu mărturiseşte că în vasta lui lucrare despre „Basmele Românilor" a luat colecţia lui Ispirescu „ca punct de plecare şi ca mijloc de orientare". Fără îndoială, astăzi, un cercetător al basmelor româneşti are la îndemână un material mai bogat decât acela pe care îl avea Şăineanu acum patruzeci şi mai bine de ani. Dar multe din basmele adunate în alte colecţii apar doar ca nişte variante ale basmelor lui Ispirescu.

S'a insistat altădată asupra limbii curate din aceste basme. Intr'un articol despre Ispirescu publicat în „Revista Nouă", Delavrancea vorbea ditirambic despre „claviatura nemărginită a limbii lui Ispirescu", despre „epitetele şi imaginile potrivite şi artistice" ale acestuia şi se întreba: „Care povestitor a fost atât de bogat şi de poetic, atât de artist, încât să-şi spue legendele atât de frumos şi de sensibil ? Intrebarea uimeşte, desigur, când ne gândim că era formulată în 1887, câţiva ani după ce Creangă publicase Harap-Alb. Epitetul de artist se potriveşte tocmai lui Creangă. Ispirescu, de altfel, n'avea nevoe de această podoabă pe care prea zelosul lui panegirist se grăbise să i-o dea. Deloc artist, poetic atunci când nimereşte tonul simplu al naraţiunii populare, adică atunci când e sobru şi fără înflorituri personale (ceeace, spre lauda lui, se întâmplă foarte des), Ispirescu este tipul desăvârşit al povestitorului popular, care povesteşte cum povesteşte poporul.

Poporul acesta, din gura căruia Ispirescu spune că şi-a adunat basmele, este, dealtfel, destul de amestecat. Din patruzeci şi trei de basme numai nouă sânt sigur auzite dela ţărani (Ispirescu notează cu grijă aproape după fiecare basm numele şi starea socială a celui dela care a auzit basmul); şase le-a auzit dela părinţii lui iar optsprezece sânt culese dela oameni din oraş, mai ales din Bucureşti. Este desigur un isvor popular, dar ţâşnit mai mult în mahalaua oraşului decât în şezătorile satului. Faptul acesta se simte şi la lectura poveştilor. Basmele cele mai pătrunzătoare şi mai pure, sânt tocmai acelea auzite dela părinţi şi dela ţărani. („Tinereţe fără de bătrâneţe şi viaţă fără de moarte", „Prâslea cel voinic şi merele de aur", „Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşii", „Ciobănaşul cel isteţ şi ţurloaiele blendei"). Ar fi interesant de cercetat mai în amănunt deosebirile de ton şi de vocabular dintre aceste basme şi acelea culese dela orăşeni. S'ar descoperi cu siguranţă în acestea din urmă o vulgaritate specifică mahalalei.

Intr'un articol întitulat „O chestie de folklor" şi publicat în „Şezătoarea" din Octombrie 1907, d. Artur Gorovei a scos la iveală un fapt care e menit să arunce o bănuială asupra multora din basmele lui Ispirescu, în deosebi asupra celor auzite dela mahalagii bucureşteni. D. Gorovei face o apropiere între basmul „George cel viteaz" al lui Ispirescu şi textul unei broşuri găsite de d-sa, broşură a cărei copertă dela început lipseşte dar care poartă în fruntea primului capitol titlul: „Aventurile lui Liderik" şi care este probabil „Aventurile lui Lidericu, primul conte de Flandra, din Alexandru Dumas" carte menţionată în Bibliografia română a lui Iarcu sub anul 1857. Aventurile lui Liderik sunt întocmai acelea ale lui George cel viteaz din basmul lui Ispirescu. Asemănarea pe care o face d. Gorovei este perfect concludentă. Explicarea? Ispirescu a auzit basmul dela un oarecare Mihalache Constantinescu din mahalaua Delea Veche din Bucureşti, care i-a dat traducerea legendei lui Dumas drept creaţie populară românească.

O cercetare mai atentă a izvoarelor lui Ispirescu ar îmbogăţi desigur cu multe revelaţii ştiinţa noastră folkloristică. Dar ea n'ar ajuta cu nimic la farmecul neîndoelnic al vechilor bazme cu care ne-am hrănit copilăria.

AL. PHILIPPIDE

Cântec pe Dunăre

Nici un glas nu spintecă tăcerea grea
Incă-o noapte cade moale în cenuşă,
Luna pune peste ape catifea,
Zorile-au rămas s'aştepte lângă uşă.

Imprejur vuind pe guri adânci de valuri,
Dunărea 'mpleteşte ramuri de păcat,
Iar din oaza de lumină de pe maluri,
Stelele-şi îmbracă părul ondulat...

Câte-o dâră şi-apoi totul se îneacă.
Fierbe 'n urmă spumă neagră de balaur,
Pescăruşi aşteaptă lotcile să treacă
Şi pescarii cern în plasă solzi de aur...

CONSTANTIN SALCIA

N. Brana — Horă

Datini şi legende

Păduri şi câmpii misterioase, care, subt ocrotirea lui Dumnezeu, au păstrat frumuseţile trecutului, sate pitite subt colnice ori ascunse în văi, în care, subt aceiaşi binecuvântare, acest neam şi-a păstrat fiinţa... Decâteori am cercetat întinderile luminoase, ori umbra codrilor, ori satele pământenilor, de atâtea ori m'am pus în corespondenţă cu acel odinioară, ce, atât de des, încununează visurile mele.

Am spus de multe ori că vânătoarea mea se desparte hotărît de a lui Nemrod, primul vânător care a stătut înaintea Domnului. Nemrod a prigonit fiarele şi paserile, ca să-şi agonisească hrana trupului. Pasiunea mea s'a desfătat în altă regiune, unde stăpânesc legenda şi visul.

Eram, într'o iarnă, în codru la Boroseşti, în ţinutul Vasluiului. Hăitaşii hăuleau şi puştile tovarăşilor mei începuseră a detuna pe linie, într'un loc care se chiamă „Cucoara". Acolo se aşteaptă totdeauna dihănii mari.

Ţiitoarea mea era subt o râpă; înaintea mea aveam un găvan al unei vâlcele. Cum stam neclintit, dintr'odată am simţit, departe încă, apropierea vânatului, printre buchetele de desişuri, prin omătul moale.

Câteva clipe am stat încordat; apoi am aplecat arma, zâmbind. Un ţap tânăr, cu două căprioare după el, venea în sărituri elegante. S'au oprit un scurt răstimp. Apoi s'au apropiat în pas către mine, fără să mă simtă. Răzimat de trunchiul unui fag, cu desăvârşire neclintit, mă confundam cu peisagiul.

Cele trei animale s'au oprit la patru paşi. Adierea trăgea de către ele spre mine: au adulmecat-o uşor. Au stat fără grijă; au rupt câte un mugur dintr'un tufiş de sînger. Işi mişcau graţios capetele şi soarele înclinat spre asfinţit lucea ca în juvaeruri enorme şi rare în ochii lor umezi.

Căpriorul şi-a îndeplinit o mică necesitate. Atuncea m'am gândit să-l mustru cu glas încet şi prietinos. Intr'o clipă viziunea a dispărut subt arcul de aur al asfinţitului. A dispărut, dar imaginea mişcării lor a rămas în mine şi va continua să trăiască. Felul acesta de vânătoare e cu totul deosebit de al bătrânului nostru înaintaş din vremuri biblice.

Sara, în sat la Boroseşti, la o casă de fruntaşi gospodari, a fost petrecerea vânătorilor. A doua zi trebuia să urmeze „adevărata" vânătoare. Totdeauna vânătoarea pe care o aşteptăm este vrednică de cea mai mare laudă şi solicită entuziasmul nostru total.

După friptura de curcan şi după un cuptor de plăcintă cu brânză, s'au înfăţişat cinstiţilor oaspeţi cei mai negri şi mai jâmbaţi balauri din câţi s'au adăpostit vreodată pe subt poalele codrilor Vasluiului. Erau doi lăutari, unul mai tânăr, nalt şi negricios, celălalt bătrân, dar cu aceiaşi înfăţişare energică.

Faţă de asemenea societate de târgoveţi care se desfăta între bunătăţi, artiştii şi-au înstrunat instrumentele şi au atacat valţuri şi cântece subţiri. Indată unii vânători au căutat prin cotloane armele, hotărîţi să le sfarme clonţurile şi să le ridice întunecatele lor vieţi.

Am intervenit, făcând pace şi hotărînd meşterilor să ne zică versuri de haiducie, aşa cum se potriveşte în acel codru vechiu al Boroseştilor, unde a umblat cândva Codreanu şi unde a avut sălaş Şanta crâşmăreasa:

La Şanta, la crâşmăreasă,
Cu ochi mari de puică-aleasă...

Atuncea s'au deşteptat meşterii lăutari şi au fost artişti cu adevărat, în legea cea de demult a vieţii lor.

In alte popasuri, altădată, am ascultat istorisiri uimitoare. Uneori am înţeles, în depărtate aşezări de oameni, legea sufletească a datinilor. Alteori am căzut între nuntaşi, ori la botezuri, ori la sărbătorile de iarnă, sărbători fantastice de pe alt tărâm. Vânătorile mele au fost deseori vânători de tipuri şi de impresii neuitate.

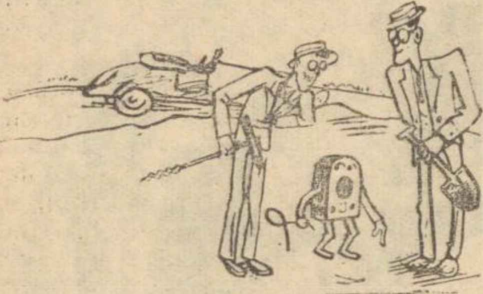
Din asemenea expediţii am adus de multe ori cântece în loc de jertfe. Colecţia mea de trofeie e săracă; mai bogate sunt amintirile, juvaieruri ale tradiţiei şi mitului popular.

MIHAIL SADOVEANU

Actualități științifice

Radio și bagheta magică

In timpul din urmă au loc în Italia, și mai ales în Statele Unite ale Americii, o serie de experiențe interesante, menite să folosească recepția radio-electrică ca instrument de prospecțiune a subsolului. In locul faimoasei

„baghete magice", aparatul de radio trebue să detecteze anumite minereuri și isvoare subterane. S'a constatat, între altele, că deasupra straturilor petrolifere recepțiile de T. F. F. sunt foarte slabe. Pornind de la această considerație, doi geologi americani au întreprins un turneu cu automobilul în cuprinsul Statelor Unite, oprindu-se în locurile în care audiția de radio este cea mai slabă. In aceste puncte ei procedează la sondarea terenului, pentru găsirea unor eventuale zăcăminte petrolifere.

Scrumbii contra rahitismului

Câțiva fiziologi germani au studiat de curând proporția de vitamine conținută în carnea scrumbiilor. S'a constatat astfel că acești mici pești acumulează în corpul lor cantități considerabile din vitamina A, ale cărei proprietăți antirahitice sunt bine cunoscute. Se recomandă deci — și în deosebi copiilor —să mănânce cât mai multe scrumbii. Dealtfel, încă înainte de a fi verificat pe cale teoretică, efectul binefăcător al acestui aliment a fost de multă vreme observat în masele populare. Din toate timpurile consumul scrumbiilor a fost socotit, nu numai o hrană gustoasă, ci și un remediu terapeutic pentru persoanele cu sănătatea plăpândă.

Razele ultra-sonore ucigașe

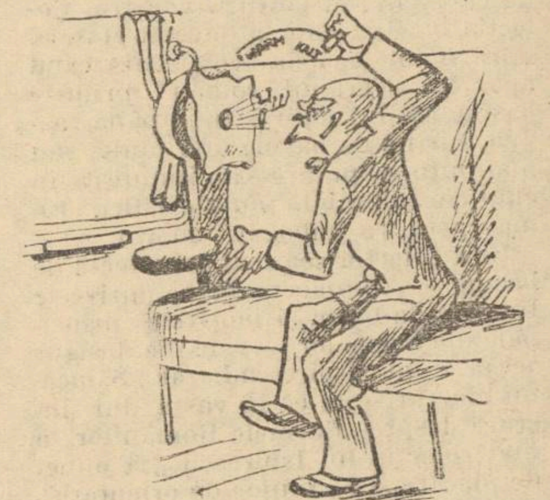
Ne-am ocupat în diferite rânduri de așa numitele „unde ultrasonore" sau „ultrasunetele", vibrațiuni acustice cu o frecvență mai mare decât sunetele obicinuite, din care cauză nu sunt perceptibile pentru urechea noastră. Aceste unde au aplicațiuni din cele mai interesante, nu numai în știința pură, ci și în viața practică. Astfel, grație ultrasunetelor se pot evita ciocnirile cu ghețarii plutitori, se poate determina adâncimea bancurilor de pești în apă, se poate repera fundul mării, etc.

La seria acestor aplicațiuni interesante, se adaugă acum una nouă care va interesa desigur în deosebi pe amatorii de... senzații tari. E vorba de folosirea ultrasunetelor ca „raze ucigătoare".

S'a constatat, într'adevăr, că micile animale de experiențe, introduse în câmpul undelor ultrasonore, sunt repede omorîte. Acest ciudat efect distructiv, se explică în modul următor: ultrasunetele accelerează legăturile moleculare ale materiei și provoacă anumite reacțiuni chimice. Astfel, cu prilejul cercetărilor recente, făcute la „Institutul de clinică medicală" al Universității din Colonia, s'a constatat că, expunând apa saturată de aer acțiunii undelor ultrascurte, atât oxigenul cât și azotul din aer se combină cu hidrogenul, prin influența vibrațiilor mecanice de înaltă frecvență. Din această combinație rezultă apă oxigenată și acid azotic. Acest din urmă corp se formează în cantități suficiente pentru a distruge micile animale acuatice.

Perne cu muzică

Pentru a procura călătorilor pe căile ferate posibilitatea de a se odihni și a se distra în acelaș timp în compartimentul lor, inginerii americani au inventat așa numita „perna cu muzică". E vorba de o perniță ușoară, de felul

celor folosite în vagoanele de tren și care slujesc pentru a-ți rezema capul, atunci când ești obosit. Inovația yankeilor constă în faptul că în interiorul acestei pernițe au introdus un mic receptor de radio, pe care-l auzi numai atunci când îți rezemi capul. Firește, audiția aceasta nu deranjează pe vecinii din compartiment. Când ești aproape să adormi și nu mai vrei să asculți radio, e de ajuns să apeși un buton și recepția e suspendată.

Legume și caracter

Profesorul Haaken din Copenhaga, un ilustru specialist în biologie, a publicat de curând un interesant studiu asupra influențelor biologice și sufletești pe care le exercită diversele alimente vegetale.

Aflăm astfel că spanacul stimulează energia, fasolea albă întărește sistemul nervos, mazărea face pe bărbat mai superficial și pe femei mai frivole, iar varza în schimb, întărește caracterul și desvoltă tenacitatea și stăruința.

Ing. I. S.

Medalioane

Profesor Chr. Musceleanu

Inaugurăm în numărul de față o nouă rubrică, în cadrul căreia ne propunem să facem cunoscute publicului nostru personalitățile mai de seamă ce activează pe ogorul științei românești.

D. Prof.Chr.Musceleanu

Caracterul sobru — și uneori chiar sever — al investigațiilor științifice, pe de o parte — modestia excesivă a savanților pe de altă parte, face ca, în general, marea masă a profanilor să rămână străină de operete atât de importante ale cercetătorilor științei. Cea mai neînsemnată vedetă a ecranului, cel din urmă „as" sportiv sânt astăzi mai bine cunoscuți de opinia publică decât un valoros creator pe câmpul spinos și fecund al științei. Iată de ce socotim, nu numai ca un imperativ impus de exigențele unei culturi generale, dar și ca o datorie elementară de recunoștință, această încercare de a populariza în cercuri cât mai largi figurile proeminente ale științei românești, schițând etapele esențiale din viața și opera lor.

Incepem seria acestor portrete cu d. Chr. Musceleanu, profesor la Facultatea de Științe din București.

D. Musceleanu este o figură reprezentativă a științei românești prin întreita calitate de creator în domeniul cercetărilor științifice, iscusit popularizator al științei moderne și fecund realizator în domeniul înfăptuirilor practice.

Pedagog neîntrecut, el știe să transmită elevilor săi, odată cu cunoștințele de specialitate, acea faimoasă virtute educativă a disciplinei științifice, atât de prețioasă pentru conducerea în viață și orientarea în cele mai variate activități.

Născut în București la 20 Decembrie 1886, d. Musceleanu a urmat studiile secundare la liceele „Sf. Sava" și „Lazăr", absolvind apoi Facultatea de Științe din București, ca licențiat în fizico-chimice. Plecând în urmă la Berlin, a fost elevul celebrilor profesori Planck, Rubens, Wehnelt, Regener, Robert Pohl, la partea științifică, urmând în acelaș timp și cursurile de filozofie ale profesorilor Riehl și Erdmann. In 1913 își susține teza de doctorat cu lucrarea *„Căldura de evaporare la metale"*, în care, printr'o interesantă meodă proprie, reușește să determine căldura de evaporare a mercurului, plumbului, magneziului, zincului și alte metale. Reîntors în țară, este numit șef de lucrări la laboratorul de căldură și electricitate al Facultății de Științe din București — titularul catedrei fiind distinsul profesor Bungețeanu — ocupând în acelaș timp și funcțiunea de inspector industrial. După perioada războiului mondial, în care timp luptă ca ofițer pe front, d. Musceleanu e numit în 1918 director la Ministerul de Industrie din Iași. Reîntors în București, devine conferențiar al catedrei de termodinamică și electricitate. In 1924 e numit profesor de fizică și meteorologie la Academia de Inalte Studii agronomice, în 1930 ajunge titularul catedrei de fizică corpusculară la Facultatea de Științe din București, fiind transferat apoi în 1932 la catedra de căldură și electricitate, pe care o ocupă și astăzi.

In afară de această bogată activitate pedagogică, d. Musceleanu este membru fondator și secretar general perpetuu al Academiei de Științe, instituție întemeiată în 1935 pentru stimularea cercetărilor științifice în țara noastră. D-sa este totodată profesorul de fizică și chimie la Școala Marelui Voevod Mihai

Ca rector al Academiei de Inalte Studii agronomice, funcțiune ce o ocupă de câțiva ani, d. Musceleanu s'a dovedit un excelent organizator și gospodar, teransformând acest așezământ de cultură într'o instituție model.

Conferențiar la microfon, — unde s'a remarcat prin priceperea cu care știe să facă atrăgătoare cele mai spinoase subiecte de știință — și membru al societății „Ateneul Român", în care calitate a rostit numeroase conferințe interesante, d. Musceleanu nu disprețuește, după cum vedem. contactul cu marele public, căruia înțelege să-i împărtășească luminile științei.

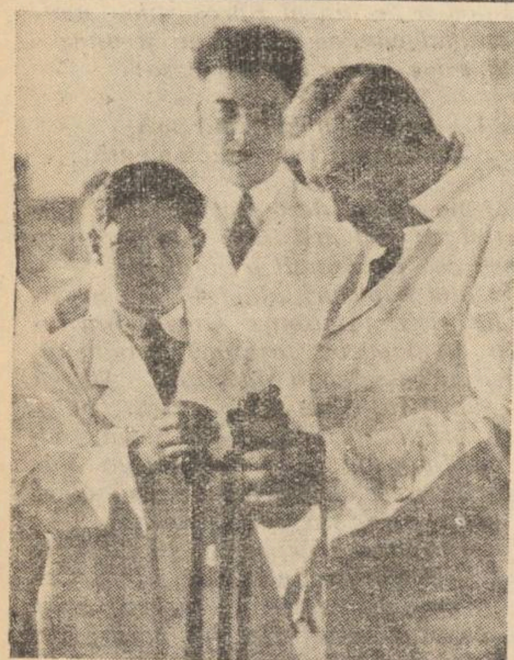
Favoarea deosebită de care s'au bucurat din partea publicului cronicile lui de popularizare, reunite în trei volume, intitulate *„Materie, energie, radiații"* este cea mai bună dovadă că autorul a găsit mijlocul fericit de a face accesibilă profanilor o comoară, care părea până acum rezervată unei minorități de inițiați.

Concomitent cu această operă de popularizare, d. Musceleanu are la activul său o bogată serie de lucrări de specialitate foarte apreciate în cercurile științifice. Operele sale asupra aplicațiilor teoriei quantei, entropiei, structurilor fine și hiperfine, constituției materiei, etc., i-au adus un renume bine meritat în forurile savanților.

O confirmare a acestui renume internațional e faptul că la publicația franceză *„Actualités Scientifiques"*, ai cărei colaboratori sunt cei mai proeminenți savanți și cercetători mondiali, d. Musceleanu conduce secțiunea *„Probleme de fizică în teoria quantelor"*, în cadrul căreia a publicat până acum două fascicole extrem de interesante.

După cum vedem, o activitate. pe cât de multilaterală, pe atât de spornică.

Ing. I. ŞERBAN

D. Prof. Musceleanu predând o lecție de fizică Marelui Voevod Mihai

O carte a vieții

Nimic nu aranjează mai curios desfășurarea evenimentelor decât viața, ale cărei puteri diriguitoare omul s'a învățat să le numească fatalitate.

Revolta sexelor, romanul d-lui I. Gabriel, aduce o notă de neverosimilitate. Dar dacă primele pagini dau această impresie, cele dela mijloc devin deadreptul produsul unei imaginații care a sfărâmat limitele posibilului. Cine urmărește însă, cu atenție și pasiune firul povestirii, va vedea cât de mult s'a înșelat.

Se întâlnesc în această carte multe contraste și anomalii. Dar nu poți refuza de a recunoaște meritul autorului de a fi prins în pagini colorate aspectele societății de azi, în plină prefacere.

E vorba în *Revolta sexelor* de o iubire senină, luminoasă, care cuprinde ca adierea zefirului, dar este vorba și de un incest, care cutremură ființa omenească și crește în sufletul omului groaza de păcat. Aceste două situații, puse față în față, capătă un înalt sens moral, pe care autorul, desigur nu l-a urmărit, dar l-a realizat totuși prin împletirea faptelor pe care le povestește.

R. G.

Paradis uitat*

„Luaţi loc, să scot vin din boloboc" — strigă Moş Filip-Veteranul, care se află lângă tejghea, în faţa dulapului cu sticle verzi şi albastre, pe geamul căruia strălucesc decoraţiile dela Plevna, înşirate frumos pe o panglică tricoloră.

Cârciuma e plină de clienţi, iar trăsurile poposesc sub şopron, în timp ce câţiva primari, un judecător şi un popă catolic cinstesc câte un pahar de vin „la ghiaţă" în localul umbros şi ferit de muşte. E o zi înfierbântată de vară; mesenii comandă cană după cană şi nu se îndură să mai plece. Bănueşte veteranul de ce întârzie muşteriii, care îl stimează pentru stihurile hazlii şi vorbele lui de duh, dar care n'ar destupa sticlă după sticlă, dacă n'ar şti că dintr'un moment într'altul trebuie să se ivească coniţa Heda, hangiţa, pe care Moş Filip o iubeşte ca ochii din cap şi care, deşi mai tânără cu două decenii decât dânsul, îl îmbrobodeşte într'un păinjeniş de gingăşii şi atenţii ce contribue la idolatrizarea ei. Când apare în pragul locuinţei particulare, ridicate cu trei trepte peste podeaua cârciumii, Heda domină cu privirea ei pătrunzătoare şi încinsă pe cheflii şi provoacă un minut de tăcere. Respect, admiraţie şi pofte tainice trec prin inelul acestui minut. Femeia înaltă şi masivă, cu şolduri jucăuşe şi cu un bust statuar, împodobit cu doi sâni proeminenţi, opreşte atenţia primului trecător. Ochii ei scânteetori, părul ei de abanos şi cu miros de tutun, consoana „r" strecurată, voluptos, în vorba ei şăgalnică şi mieroasă, buzele resfrânte în veşnic zâmbet, pocnetul limbii pe cerul gurii, toate aceste atribute ale seducţiei femeieşti, străbătute de un curent magnetic, ţâşnit din adâncul unui temperament vulcanic, izbutesc să polarizeze împrejurul făpturii ei de parfum şi păcat toate dorinţele, toate poftele.

Heda se opreşte la câteva mese, întinde braţul alb, desgolit până la cot de mâneca largă a bluzei de mătase străvezie, trage cu urechea la complimente, răspunde glumeţ unor îndrăzneli mai riscate şi parvine la tejghea, unde bărbatul ei e ocupat cu numărarea ulcelelor de vin, aduse de băeţi, din pivniţă. Privindu-l ţintă în ochi, îi spune:

— Te rog să nu-mi zăboveşti azi în dugheană. Il avem la masă pe Buium. A făgăduit că rămâne la noi şi abia după dejun se va duce acasă. Trenul trebuie să sosească. Am zărit trăsura dela Gheţeni ducându-se la gară să-l aştepte. Avem de discutat lucruri importante...

Veteranul o sărută pe obrazul pufos, tatuat cu vinişoare roşii, ce însufleţesc tenul ei neted.

Trece apoi prin reţeaua de surâsuri şi priviri vinovate cu paşi elastici şi dispare în interiorul locuinţei, unde domneşte ordine şi gust în distribuirea mobilelor. In dormitor, peste un covor arăbesc atârnă o armă sistem vechi, cu şpangă lungă şi ascuţită după modelul dela 77 şi un iatagan capturat dela un prizonier turc, găsit în nesimţire pe drumul Zimnicei. Pe jos, o blană albă de urs. Lângă blană e un fotoliu cu pluşul roş, în care se înfundă Moş Filip, în serile de iarnă şi, privind jăratecul din sobă, începea a deşira firul trecutului său, în care revin ca un leitmotiv păţaniile din războiul pentru neatârnare.

Moş Filip a fost plutonier-major şi a luptat într'o companie cu colonelul Brociner, dela care mai păstrează o scrisoare, presată între filele unei cărţi de anecdote de Speranţia. Decoraţiile excepţionale dovedesc că a luptat cu vitejie şi cu tragere de inimă. L-a văzut pe Osman-Paşa.

Când povesteşte veteranul isprăvile sale dela Plevna, uită pentru câteva zeci de minute cârciuma şi clienţii şi se crede un cavaler-spadasin, înrolat în cine ştie ce legiune de mercenari. De altfel, afirmă Moş Filip, că el fusese născut să fie ostaş şi regretă că nu s'a activat. Ar fi ajuns colonel. Numai Heda i-a domolit avânturile militare şi l-a ţinut pe lângă gospodărie. In sufletul său însă sburdă mereu un aventurier şi un trubadur ratat, care îşi mai găseşte consolare numai în stihurile improvizate la scoaterea vinului din beciu şti la servirea clienţilor. Câteodată veteranul desfăşoară o vervă şi un spirit demn de eroii lui Rostand. Sunt zile când vorbeşte ceasuri întregi cu toţi clienţii numai în versuri. Mustaţa cafenie îi tremură uşor, dar nu trădează decât un zâmbet de anglo-saxon, chiar atunci când anecdotele spuse de el stârnesc hohote de râs.

Un om de viaţă, veteranul! Şi totuşi stimat şi consultat pentru multiplele-i cunoştinţe, căci, deşi autodidact, Moş Filip e la curent cu toate revistele literare şi ştiinţifice. Când se 'ntoarce Heda dela Bucureşti, unde o duc treburi grabnice şi nu prea cercetate de veteran, îi aduce întotdeauna, printre altele, şi câte un pachet de cărţi, cumpărate dela librăriile de pe Calea Victoriei. Dacă are ce ceti, de altceva ce ar mai avea nevoe Moş Filip? Nevastă chipeşă şi iubitoare are; vin bun şi vechiu în pivniţă este; amintiri războinice, berechet, iar volume cu schiţe humoristice primeşte cadou de câte ori revine soţia lui din voiaj. De ce s'ar ţine pe urmele ei şi ar controla-o, de ce şi-ar părăsi cârciuma şi muşteriii simpatici, pe care, deseori, îi lasă să plece cu nota neachitată, de dragul unor aplauze spontane...

Conu Buium intră în casă cu vorbele:

— Am expediat-o!

— Bravo! Mulţumesc! Mi s'a luat o piatră de pe inimă ! — riposteazä Heda şi strânge, puternic şi cu recunoştinţă, mâna prietenului.

— Ne făcea de râs neamul, mai adaugă Heda, gândindu-se la Conchita, nepoata care începuse să calce pe poteci deochiate.

In timp ce îşi trage mănuşile de pe degete, Buium continuă

— Am dus-o până la frontieră. Peste patru zile pleacă vaporul din Hamburg pentru America de Nord. In port o aşteaptă omul meu de încredere, Waldeman. Are toate instrucţiunile.

ISAIIA RACACIUNI

* Fragment din romanul ce va apărea la sfârşitul lunei în editura „Naţionala-Ciornei".

Ecaterina Delighioz-Cristescu — Turcoaică

Amintiri dobrogene

Domnului colonel G. Muscan

O, dealurile noastre dobrogene,
Turtite'n vârf, sau supte de movile,
De câte ori vă văd, mi'ntorc viaţa
Spre'ntâile şi darnicele zile:

Un hop adânc (eşirea din ogradă),
Un drum bătrân ce duce'n deal tot satul
Şi droaia de copii se sparge'n soare
Şi holda ce le'ngână'ntr'una statul.

Salcâmi stingheri, fugiţi din vreo grădină
Pe culmi ce le-au tăiat de-odată pasul
Şi umbra le-au topit-o'n plumbul verii,
Zadarnic ne îmbie cu popasul;

Căci ziua se întinde către seară
Cu flori şi popândăi tot lung şi latul—
De nu-ţi mai vezi tovarăşii de joacă
Şi nu mai ştii pe unde vine satul.

Pustiu-aruncă fire lungi de teamă
Ce prind să se încurce'n porumbişte,
Un zvon, ca din adânc, ciocneşte-auzul
Şi-un vânt iabraş porneşte să se işte...

Apoi, o fugă mare cu sudoare,
De parcă-ţi suflă spatele balauri,
O fugă ce se frânge câte-odată
De spaima unui stol, sburlit, de grauri;

Un vultur pe-un pietroi făcându-şi saţiul,
Pe urmă o bostană cu momâe
Şi tălpile'nţepate'n „colţii babii"
Aleargă când în vârf, când în călcâe;

Lătrat de câni cu glas de acioae,
Un ţipăt şi-o cădere'n brânci, sau rână...
— „Cucoane, ţi-am adus copilu-acasă:
Era să-l mânce câinii dela stână."

Medgidia. MIRCEA MARC

Baltagul

Despre traducerea romanului „Baltagul" de d. M. Sadoveanu în limba germană („Nechifor Lipans Weib"),— găsim, subt semnătura d-lui Romulus Demetrescu, următoarele aprecieri în revista „Pagini literare" din Turda:

„Realizarea tehnică a acestui volum este o victorie a editurii germane, care merită toate felicitările noastre. Ea poate servi ca model din toate punctele de vedere: eleganţă, comoditate, simplitate, acurateţă, gust. Pe manşeta care înveleşte volumul, legat în pânză, sunt arătate însuşirile literare ale cărţii lui Sadoveanu în cuvinte de caracterizare excelentă, ce depăşeşte intenţiile de reclamă obişnuite. Iată: „Acest roman al celui mai însemnat poet român actual, căruia-i apare pentru întâia oară o carte în limba germană, este o surpriză. Căci el se vădeşte ca o operă literară povestită cu atâta măestrie, străbătută de un colorit aşa de cald, de o omenie atât de chibzuit plăsmuită şi cu toată seriozitatea ei, străbătută de un umor aşa de adevărat, încât poate fi aşezată, fără îndoială, între operele cele mai bune din literatura europeană de astăzi".

„E bine ca cititorul român să ştie cum e prezentat scrisul academicianului scriitor peste hotar, unde avem trebuinţa să se cunoască şi contribuţiile poporului nostru la cultivarea valorilor spirituale ale omenirii. Şi când acest rost se împlineşte cu plămădirea expresivă a specificului nostru etnic, aşa cum opera lui Sadoveanu reuşeşte s'o facă, putem fi mulţumiţi şi putem aştepta cu încredere judecata criticii. Socotim că, după succesul cunoscut al operei „Oedip" de G. Enescu, cunoaşterea „Baltagului" în străinătate va fi o a doua izbândă a artei româneşti. Credem a şti că marea editură germană intenţionează a traduce, peste câtva timp, alte două romane de Sadoveanu, *Creanga de Aur şi Nopţile de Sânziene*, deopotrivă de caracteristice pentru înfăţişarea poporului nostru, aşa cum îl „vede" un mare artist al său.

„Traducerea lui Harald Krasser, a cărui muncă trebue admirată şi adusă la cunoştinţa acelora care pot aprecia şi răsplăti acest mare serviciu adus literaturii româneşti, este foarte meritorie. Domnia sa, pentru a păstra frăgezimea expresiei originare, a căutat cele mai adecvate întorsături ale limbii germane şi, în acelaş scop, a păstrat unele expresii tipic româneşti ca în original, dându-le la sfârşitul volumului echivalentul german. Socotim că legăturile dintre poporaţia germană din Ardeal şi români, legături de veche suferinţă şi prietenie, începând a se strânge azi prin trainice raporturi spirituale, vor aduce o cât mai bună rodire pentru liniştea şi prosperitatea acestei ţări".

Cronica școlară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu și A**lexandru** Ionescu: Carte de limba ro**mână** pentru clasa I a școalelor secundare. Ediția I, București, 1935.

III

Ca să terminăm observațiile asupra **acestui** manual, să înregistrăm și contribuția cu totul personală a autorilor,

In orice expunere, domnii Nisipea**nu,** Popescu și Ionescu întrebuințează termeni bombastici, pedanți, să facă impresia că se folosesc numai de termeni tehnici și de un vocabular ales. De pildă, autorii au predilecție pentru substantivele feminine terminate în *-iune,* deaceia numai pe o singură pagină („Prefața", pag. 6) găsim cuvintele următoare: *explicațiune, sugestiune, pretențiune, atențiune, lecțiune, definițiune, impresiune* și *observațiune.* Au declarat războiu altor cuvinte, pe care încearcă să le scoată din uz. Așa, cuvântul *a pronunța* este pretutindeni înlocuit cu arhaismul *a rosti; a exprima* este înlocuit cu *a arăta, experiență* sau *experimentare* este înlocuit cu *experiment,* a numi este înlocuit cu *a se zice,* ș. a. Verbul *a fi* este întrebuințat la persoana a III-a singulară a Indicativului prezent sub forma prescurtată, populară (caracteristică sub dialectul muntenesc), deci neliterară: e în loc de *este.* Tot aici menionăm că acești autori au „muntenizat" limba scriitorilor (care s'au folosit, în operele lor, de limba literară românească, nu de subdialectul muntenesc). In adevăr, în fragmentele din „Amintirile" lui Creangă și în singurul fragment din operele lui M. Sadoveanu, găsim forme ca: *viu* în loc de *vin* (pag. 31), *mâinile* în loc de *mânile, leneșe* în loc de *leneșă* (pag. 46), *Petre* în loc de *Petru* (pag. 48), *tânjeală* în loc de *tânjală* (pag. 66), etc. (După autorii acestui manual, poporul în poezia lui satirică, ar trebui să spună versurile următoare cam așa:

„Pune boii la *tânjeală*
Și scoate gunoiu' *afeară!"*

Pentru curiozitatea cititorilor, mai cităm câteva muntenisme frecvente în acest manual: *Cenușe* în loc de *cenușă* (pag. 38), *spui* în loc de *spun* (pag. 11), *ușe* în loc de *ușă* (pag. 58), *vise* în loc de *visuri* (pag. 48), *câine* în loc de *câne* (pag. 73), *fașe* în loc de *fașă* (pag. 101), *după* în locul lui *depe* (pag. 129) etc. La rubrica „Explicarea cuvintelor", nu sânt trecute toate cuvintele care au fost subliniate în text pentru a fi explicate. Astfel lipsesc cuvintele: *tribut* (pag. 58), *crâncul* (pag. 95) și *caină* (pag. 96). Așa numitele „licențe poetice" trebuiau explicate ca să nu creadă elevii că se pot întrebuința și forme greșite, mai ales în poezie. Exemple ca: *De din zori* (pag. 108) = din zori, *tele* (pag. 109) = tale, *sinul* (pag. 125) = sânul, *respinte* (pag. 125) = răspântie, *Murăș* (pag. 21) = *Mureș, Tămășești* (pag. 29) = Timișești, etc... Chiar explicarea cuvintelor se face incomplect sau greșit, așa că mai rău încurcă pe elevi. Iată câteva exemple de asemenea greșeli:

Rohatcă însamnă *barieră* nu *drum* (pag. 32).

Pe sponci însamnă *puțin, cam puțin, cu economie,* nu *din sărăcie* (pag. 32).

Ticăit însamnă *domol,, alene, care lucrează încet nu nepriceput* (pag. 32).

A da palancă însamnă *a culca la pământ, a dobori* nu *palancă=se zice „iarbă culcată",* fiindcă aici este vorba de cânepă, nu de iarbă (pag. 42). (Vezi *„Amintiri din copilărie"* de I. Creangă).

A înglodi însamnă *a grămădi, a strânge nu a vătăma ușor* (pag. 43).

A boncălui însamnă *a rage prelung și plângător* nu *„a scoate ragete, gemete"* (pag. 49).

Sloată însamnă *ploaie măruntă (amestecată uneori cu zăpadă și cu vînt) nu noroiu format prin topirea zăpezii* (pag. 49).

Buhaiul simbolizează *mugetul boilor,* deci *boii* nu *„aratul".* (pag. 66).

Cam curios întrebuințează domnii Nisipeanu, Popescu și Ionescu semnele de punctuație. Astfel, începând dela pag. 160 până la pag. 222, toate atributele determinative (prin urmare și toate propozițiile atributive determinative) sânt despărțite prin virgulă de subiect, deși nu se despart niciodată, deoarece formează un tot indivizibil cu vorba pe care o determină.

Un exemplu: *Vorbele, care arată lucrări, se numesc verbe.* Aici nu trebuesc cele două virgule. Această greșală se repetă cu o regularitate matematică în tot capitolul întitulat: „Gramatică". Din contra, când atributele (deci și propozițiile atributive) sânt explicative, ele se despart de cuvîntul pe care îl explică prin virgulă, fiindcă ele nu fac parte integrantă din înțelesul acestui cuvânt. In cazul acesta însă, autorii noștri procedează exact pe dos, adică nu le despart prin virgulă. Un exemplu: *Această povestire plină de haz poate fi citită în ora de lectură particulară,* (pag. 139), unde „plină de haz" nu este scris între virgule. La sfârșitul propozițiilor nu se întrebuințează punctul și după punct sau la începutul unei propoziții nu se scrie cu literă mare (majusculă).

Domnii Nisipeanu, Popescu și Ionescu sânt deasemenea inconsecvenți în felul cum întrebuințează formele unor cuvinte. De pildă: Pronumele relativ *care,* la pag. 164 este întrebuințat la plural sub forma *care,* (rîndul 1 de sus în jos) și sub forma *cari* (tot la plural), chiar pe aceiași pagină, rândul 14 de jos în sus; *acelaşi* (pag. 187, rândul 13 de sus în jos) și *acelaș* (tot la pag. 187, rîndul 7 de sus în jos); *feminin* (pag. 188, rândul 7 de jos în sus) și *femenin* (tot la pag. 188, rândul 3 de jos în sus); *personagii* (pag. 22) și *personaj* (pag. 103), etc. așa că le va veni foarte greu elevilor să se fixeze asupra formelor unice și corecte, — când și autorii manualului lor oscilează în toate părțile. Domnii autori formulează chiar și reguli greșite, așa de ex. la pag. 199, sub nr. 4 găsim următoarea regulă: „Substantivele care au un i înainte de consoana cu care se termină, când le articulăm, apar la plural trei i" și dau ca exemplu: copil, copii, copiii. După această regulă făcută pripit, ar trebui ca și cuvintele: *vechil, prietin, străin, crainic, bunic, ucenic, arhimandrit, mitropolit,* etc., să aibă pluralul „cu trei i". Materia la „Gramatică" este tratată unilateral, fiindcă sînt prea desvoltate unele probleme Ex. Mai mult ca perfectulaptativului) în dauna altora care sânt numai amintite (pronumele interogativ) sau omise (alfabetul, despărțirea cuvintelor în silabe, probleme care sânt cerute și de Programa analitică în vigoare).

La paragraful consacrat pronumelui personal (pag. 206), lipsesc formele pronumelui personal de persoana a III-a: *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele,* cu toate că sânt forme muntenești, adică prea cunoscute autorilor. Tot așa la pg. 191, găsim titlul: *„declinarea nearticulată a substantivelor"* și ni se dau ca exemple substantive declinate împreună cu *articolul nehotărît (un, unii)* și cu *articolul posesiv a.* Lipsesc însă și aici articolele: *niște, al, ai și ale* deși ar trebui să nu lipsească, în conformitate cu cele spuse de autori la paginile 195 și 196, unde este vorba despre aceste articole. Autorii acestui manual nu sânt atenți totdeauna la acordul care trebue să existe între diferitele părți ale propoziției și, cu toate că unii dintre ei au studiat și logica, n'au observat că majoritatea definițiilor formulate sânt incomplecte, căci n'au ținut samă de diferența specifică și nici de genul proxim al noțiunilor definite. Ca exemple pot servi definițiile modului, timpului, cazului, conjugării, declinării, etc.

Cu toate greșelile enumerate mai sus, capitolul din „Gramatică" al d-lor Nisipeanu, Popescu și Ionescu se distinge prin tratarea metodică a unora dintre cele mai grele probleme cum sânt de pildă: Explicarea celor zece feluri de cuvinte, făcută cât mai pe înțelesul elevilor, definirea și exemplificarea formelor de imperativ și mai ales analiza propoziției și a elementelor ei. O notă bună este și faptul că s'a înlocuit termenul „părți de cuvânt", care era impropriu cu „părți de vorbire" sau „feluri de cuvinte". Iar pentru d. Constion, autorul celor patru ilustrații din text, singura notă originală este „schița" făcută pentru coperta manualului.

GH. AGAVRILOAEI

Nota. — Vezi „Ad. Lit." Nr. 845 și 846.

Ce citește tineretul

Salonul literar al d-șoarei Clava e o cameră modestă studențească, din care nu lipsește un oarecare spirit de cochetărie feminină în aranjarea cărților și a obiectelor. Vag de tot, cu adieri nostalgice și aici plutește parfumul amfitrioanei.

Intâlnești în această cămăruță exponenții tipici ai tinerii generații, începând cu studentul cu fălcile încleștate, bătăios și încins în curele și sfârșind cu tânărul cu lavaliera roșie, cu fața îngălbenită, dar luminată de jocul neastâmpărat al celor doi ochi sfredelitori și ironici.

Cum îmi spunea amfitrioana, se face literatură. Insă mai mult se bea ceai și se discută.

De fapt, arena de luptă este ocupată de cele două extreme. Dintr'o parte și cealaltă, argumentele curg tari, să lovească la țintă, să doboare.

Mijlocul e semănat cu figuri de spectatori decolorați, care se agață când de un argument, când de altul. Din când în când unii cască și nu lipsește o oarecare predispoziție spre somn. „Mica burghezie", ar spune lavaliera roșie.

Lupta era în toi.

— E una din zilele mari. Nu va mai dormi nimeni, mă asigură gazda.

Aflu că zilele mari sânt acelea în care se încleaștă extremele.

Mi-am încordat atenția să prind sensul discuției.

— Dacă o sumă de perversități patente, deviind dela menirea sacră a artei pure, au coborît în mocirla străzii și a mahalalelor și au desfundat tot putregaiul care zace în afund, asta nu înseamnă că arta e cu ei și că și-a schimbat sensul. De pe culmile ei înalte, arta nu poate fi coborîtă în noroi, pentrucă...

Bătea cu pumnul în masă, îndreptându-și pașii spre celălalt colț al camerei, de unde îl ințepa, cu o nepăsare aparentă, privirea ironică a adversarului.

Neliniștit, am mișcat scaunul să-mi fac șederea mai comodă.

— Nu-ți fie teamă, discuțiile își păstrează nivelul academic, zâmbește plină de încântare gazda.

Din partea adversă, exces de politeță.

— Onoratul meu adversar este de părere că obiectul artei trebue cules de pe undeva din spațiile interplanetare. Așa ar fi dacă ne-am putea detașa de real și dacă însăși viața noastră n'ar fi o permanentă trăire în putregaiul de care vorbea și o permanentă luptă de primeniri și prefaceri. Și dacă arta nu trebue coborîtă de pe culmile ei înalte în noroi, eu aș propune să ne lăsăm de alte preocupări și să ne căznim să ridicăm viața pe acele culmi înalte, pentrucă nu putem despărți arta de om și de relațiile sale. Și atâta vreme cât omul este...

Uitasem de menirea mea. Riscam să duc o anchetă despre ce gândește sau ce discută tineretul.

Mi-au sărit în cap, toate deodată, fetele. Când nu s'a mai înțeles nimic, au consimțit să se lase reprezentate de una singură.

— Nouă ne place Ionel Teodoreanu, pentru că a înțeles și redat cu mult adevăr și cu mijloace fericite sufletul femeii. Fiecare parcă trăim în una din eroinle sale.

Exponenta n'a fost la înălțime.

— Atributul acesta nu aparține numai lui Teodoreanu. Adela lui Ibrăileanu e tot atât de femee, după cum și Rebreanu nu este străin de sumletul nostru.

Gazda a ținut să nu se treacă sub tăcere contribuția femeii.

— Bărbații ne descriu dintr'o bucată, cu brutalitate chiar. De ce uitați pe una dintre noi, Otilia Cazimir, care reprezintă în poezie specificul feminin: gingășia și discreția sentimentelor.

Din grupul fetelor s'a mai desprins o părere contrarie. Picior peste picior și c'o țigară în mână, emancipata — cum am aflat că i se spune — își învăluia camaradele într'o privire de dispreț.

— N'am să mă ridic împotriva lui Teodoreanu, ca să nu provoc. Intr'un gen anumit, a dat tot ce putea da. Dar „cazurile" se epuizează. Cu infinitele sale posibilități de creare, eu l-aș vrea scormonind alte domenii. Și ceva mai în actual...

Toată lumea și-a întors privirea spre lavaliera roșie. Ii era rândul.

— Dela început, eu nu mă las impresionat de dulcegării. Asta e treaba fetelor...

Furtună de exclamații și proteste.

— Contest existența unei literaturi sănătoase la noi,, cu excepția câtorva scriitori. In majoritatea cazurilor este literatura micii burghezii. Și doar nu mica burghezie este categoria socială chemată să imprime tuturor manifestărilor sensul lor istoric. Să luăm de pildă pe cel mai viguros dintre romancieri: Cezar Petrescu. Radu Comșa se lovește la un moment dat de greutățile vieții și de nedreptele ei așezări. Credeți că reacționează? Nu! Se închide în durerea lui personală, suferă, se izolează și sfârșește prin sinucidere. Este mica burghezie, care în fața tăvălugului istoriei este incapabilă de o atitudine sau de luptă. Și moare.

Pe Radu Comșa îl vedem printre noi. Ieșit din țărănime, sau mica burghezie a orașelor, devine slugă, sau cade. Arătați-mi măcar un singur scriitor care să fi desprins din tumultul vremurilor de azi o altă semnificație decât cântecul de înmormântare al micii burghezii !

Pe baricada opusă, se încleștau pumni. ALN.

Pagini de veche literatură românească

Vestirea potopului

Trecem peste capitolul 5 al Genezei unde (cum scrie 'n Biblia dela Blaj din 1795, care obişnuià să dee ca titluri o adevărată tablă analitică a materiei) *„se spun* [într'acel capitol] *naşterile sau neamurile lui Adam şi a celor după el prin Set, şi anii vieţii lor până la Noe"*; cu alte cuvinte: onomastică, genealogie şi statistică.

Venim, aşa dar, la cap. 6 din Facerea (după tălmăcirea biblică dela 1688) în care se vesteşte apropierea Inecului:

1. Şi fu deaca începură oamenii a să face mulţi asupra pământului, şi feate li se făcură lor.

2. Văzând fiii lui Dumnezeu featele oamenilor că sânt frumoase, luarăşi lor fămei dentru toate câte au ales.

3. Şi zise Domnul Dumnezău: să nu rămâe duhul mieu întru oamenii aceştia pentrucă sânt ei trupul, şi să le fie zilele lor 120 de ani.

4. Şi uriaşii era pre pământ în zilele acealea, şi după aceaia deaca intra înlăuntru fiii lui Dumnezău cătră featele oamenilor, şi le năştea lor, aceia era uriaşii cei den veaci, oamenii cei numiţi.

5. Şi văzând Domnul Dumnezău că s'au înmulţit răutăţile oamenilor pre pământ şi fieşte carele cugetă întru inima lui cu nevoinţă spre răutăţi, în toate zilele,

6. Şi să mâhni Dumnezău căci făcu pre om pre pământ, şi cugetă.

7. Şi zise Dumnezău: stinge-voiu pre om, care l-am făcut, depre faţa pământului den om până în dobitoc, şi den târîtoare până în pasările cerului, pentru că m'am căit că i-am făcut pre ei.

8. Iară Noe au aflat har înaintea Domnului Dumnezău.

9. Şi aceastea sânt naşterile lui Noe: Noe om dirept, de săvârşit fiind întru semenţia lui, bine plăcu lui Dumnezău Noe.

10. Şi născu Noe trei feciori: pre Sim, pre Ham, pre Iafet.

11. Şi să strică pământul înaintea lui Dumnezău, şi să umplu pământul de strâmbătate.

12. Şi văzu Domnul Dumnezău pământul, şi era stricat, pentru că au stricat tot trupul calea lui pre pământ.

13. Şi zise Domnul Dumnezău lui Noe: vreamea a tot omul vine înaintea mea, pentru că s'au înplut pământul de strâmbătatea lor, şi iată eu voiu strica pre dânşii, şi pământul.

14. Fă deară ţie sicriiu de leamne în patru muchi, şi cuiuburi vei face în sicriu, şi-l vei zmoli şi pe den lăuntru şi pedenafară cu zmoală.

15. Şi aşa vei face sicriul: de treisute de coţi lungimea sicriiului, şi de cincizeci de coţi latul, şi de treizeci de coţi naltul lui.

16. Adunându-l vei face sicriiul, şi de asupra de un cot să-l isprăveşti, şi uşa sicri(u)lui o vei face den coaste, cu cămară dedesupt, cu două rânduri de poduri şi cu trei rânduri îl vei face pre dânsul.

17. Şi eu iată că aduc potopul, apa asupra pământului ca să strice tot trupul întru care iaste duh de viaţă supt ceriu, şi toate câte vor fi pre pământ vor muri.

18. Şi voiu pune făgăduinţa mea cătră tine, şi vei intra în sicriiu tu şi feciorii tăi, şi fămeia ta şi fămeile feciorilor tăi cu tine.

19. Şi den toate dobitoacele, şi den toate târîtoarele, şi den toate fiarăle, şi den tot trupul câte doao câte doao, den toate să bagi în chivot pentru să le hrăneşti cu tine, parte bărbătească şi parte fămeiască să fie.

20. Den toate pasările după fealuşi, şi den toate dobitoacele după fealuşi, den toate târîtoarele ce să târăsc pre pământ după fealul lor, câte doao câte doao den toate vor intra înlăuntru cătră tine, să să hrănească cu tine, parte bărbătească şi parte fămeiască.

21. Şi tu vei luà ţie den toate bucatele care vor fi de mâncare, şi le vei aduna cătră tine, şi vor fi ţie şi lor de mâncat.

22. Şi făcu Noe toate câte au poruncit lui Domnul Dumnezău, aşa au făcut.

Biblia lui Şerban nu comentează. Cea dela Blaj e plină de adnotări. Versetul al doilea din capitolul de faţă, Samuil Micu îl explică astfel: *„Fiii lui Dumnezău* să numesc cei ce să pogoară din Set, pentru cucernicia lui cea mare cătră Dumnezău, iară *fiii oamenilor* să zic cei ce să pogoară din Cain".

Or, aici e vorba nu de fii ai lui Dumnezău şi de fii ai oamenilor, ci de *fiii* lui Dumnezeu (toţi) şi de *fetele* oamenilor (toate).

Comentarul blăjan e părtinitor: pe când fetele sânt năpăstuite, el găseşte obârşii serafice „feţilor" cum îi numise pe flăcăi Palia dela Orăştie din 1581 („Văzură feţii Dumnezeului featele oamenilor cum că era frumoase luară [pe] eale mueri den toate carele lor era voia").

Vorbe şi expresii neobişnuite astăzi, aflăm în capitolul prezent pe cele următoare:

Luarăşi, în loc de îşi luară; *sânt ei trupul,* adică: ei sânt *numai trup.*

Cu nevoinţă însemna: zor-nevoe, dinadins: „fieşte carele cugetă -ntru inima lui cu nevoinţă spre răutăţi... In Biblia lui Clain aceeaşi expresie adverbială e tradusă prin: „cu deadinsul".

Den şi *până în* sânt puse — în versetul VII — pentru *de la* şi *până la:* „den om până în dobitoc şi den târîtoare până în pasările ceriului". Filiera, cum se vede, era pe atunci *înlăuntrul* creaţiei şi nu în afara ei.

De săvârşit, două cuvinte, despărţite 'ntre ele, unde astăzi scriem într'un cuvânt: desăvârşit.

Sicriiu în loc de: ladă, chivot, corabie, arcă.

„Fă deară ţie sicriiu de leamne... Şi vei intra în sicriiu tu şi feciorii tăi, şi fămeia ta şi fămeile feciorilor tăi cu tine". Pentru cine nu cunoaşte decât sensul şi sinonimele de astăzi ale sicriului (cosciugul şi racla), invitaţia divină făcută lui Noe apare oarecum funebră.

„Adunându-l vei face sicriiul,... şi uşa sicriului o vei face *den* coaste" însamnă: *„Strâmtând-o* vei face arca... iar uşa ei o vei face *în* coaste" (într'o parte, lăturiş). Prin: *„den coaste"* unii ar putea înţelege astăzi că uşa era făcută din oasele ce alcătuiesc coşul pieptului omenesc, în felul în care femeia, după capitolul al 2-lea al Facerii, a fost luată din coasta lui Adam.

BARBU LAZAREANU

Estonia, ţara păcii şi a democraţiei

Estonia este un mic stat, aşezat la sudul golfului finlandic, mărginit din două părţi cu marea; la est un mare lac îi serveşte ca frontieră cu U. R. S. S., la sud, o linie convenţională îl separă de Letonia, iar spre vest, îl prelungesc două mari insule: Hiiumaa şi Saaremaa.

In secolul al XIII-lea, Germanii, întinzându-şi cuceririle în aceste părţi, după ce-au învins Letonia, s'au lovit de rezistenţa unor triburi de altă rasă, pe care numai după douăzeci de ani de răsboae şi ajutaţi de o armată daneză, le-au putut reduce la servaj. Starea aceasta a trebuit să dureze şapte secole, în care vreme tragedia unei naţii, dusă în captivitate, era mărită nu numai prin faptul aservirii membrilor săi, ci şi prin desele răsboae, pe care le purtau Germania şi Rusia, pentru posesiunea acestui pământ.

Condus însă de instinctul, mizeria şi poeţii săi, autohtonul a ştiut să reziste, păstrându-şi neatinse atât amintirea libertăţii pierdute, cât şi speranţa de a o vedea într'o zi renăscând. Şi momentul acesta n'a întârziat. In 1918, după mai multe lupte cu foştii săi inamici, Estonia îşi afirmă dreptul la viaţă ca stat naţional.

Populaţia Estoniei este omogenă, abia 12% din totalul ei fiind ocupat de minorităţile naţionale. Tipul estonian întrupează fericit viclenia atavică şi tenacitatea unei rase ţărăneşti, rezerva câştigată prin secole de încercări, toate acestea contopite într'o spontaneitate şi o veselie al căror elan surprinde la această latitudine.

Succesivele năvăliri au impus acestor oameni să fie catolici, luterani, apoi ortodoxi, cele din urmă două religii înrădăcinându-se cu oarecare consistenţă.

Caracteristic pentru poporul estonian este setea sa de învăţătură, în secolul al XIX-lea aceasta fiindu-i singura formă de independenţă permisă. Tradiţia s'a menţinut şi astăzi în Estonia nu există neştiutor de carte. O adevărată mistică a instrucţiei a împins Estonia pe calea unu veritabil lux de şcoli primare, cu o frecvenţă aşa de bogată a liceelor şi universităţilor, încât, într'o vreme, un guvern doritor de a evita şomajul intelectual făcuse din aceasta un subiect de alarmă.

Marea majoritate a populaţiei trăeşte la sate. Bogăţia trecutului conferă oraşelor o valoare de muzee vii: *Tallin,* care pare a fi răsărit dintr'o închipuire a lui Hugo, *Tartu,* cu cea mai veche universitate dela nord-est, *Narva,* una din cele mai mişcătoare viziuni ale Europei, *Haapsalu, Irboska, Viljandi,* care conţin în ruini romantice istoria sumbră a răsboaelor din trecut. Fiecare pas pe acest pământ este o călătorie în timp.

Economia estoniană se sprijină aproape în întregime pe produsele solului: agricultura, creşterea animalelor şi exploatarea pădurilor. Vitalitatea economică a acestui mic stat este surprinzătoare.

Politica internă a Estoniei evoluează într'o înţeleaptă prudenţă. Născută sub semnul unei democraţii generoase, pe care niciodată n'a încercat s'o renege, după un foarte scurt acces pseudo-fascist, Estonia afectează astăzi forma unei republici, trecător autoritare, cu un fel de guvern provizoriu, chemat a elabora o nouă constituţie democratică. Cu drept cuvânt această ţară a fost numită de către unii republică ţărănească, lucru care e adevărat nu numai în sensul strict al cuvântului, ci şi simbolic, pentrucă sufletul acestui popor a rămas cu totul aproape de pământul său.

Deaceia şi în politica externă Estonia este caracterizată printr'o linie clară şi fermă. Fiind un stat mic, pe care şi l-au disputat multă vreme două mari imperii, ea s'a ataşat cu străşnicie constantă politicii de menţinere a păcii universale. Societatea Naţiunilor şi principiile securităţii colective, care-i stau la bază, şi-au găsit în paşnicul popor estonian un apărător hotărît.

„Ramuri"

Ianuarie 1937

Intrând în al 29-lea an de apariţie revista literară craioveană „Ramuri", consacrată drept cea mai autentică reprezentantă a spiritualităţii olteneşti, a apărut, pe luna Ianuarie reorganizată din punct de vedere redacţional şi păstrând aceiaşi aleasă ţinută tehnică.

Reorganizarea redacţională constă din colaborarea permanentă a trei condee critice: Al. Dima, C. D. Ionescu şi T. Păunescu-Ulmu.

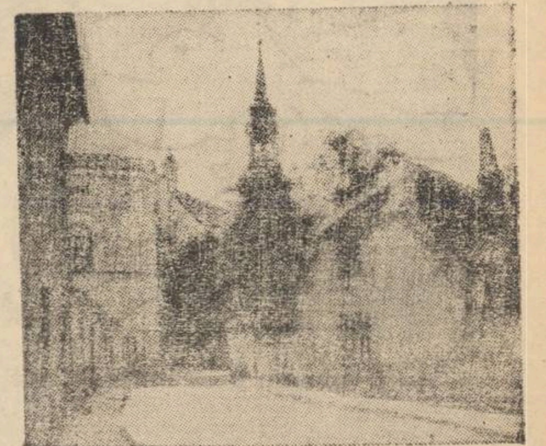
Articolul d-lui Păunescu-Ulmu despre Eminescu, îndreptăţeşte să-i pretindem un studiu mai vast asupra întregii opere poetice a poetului.

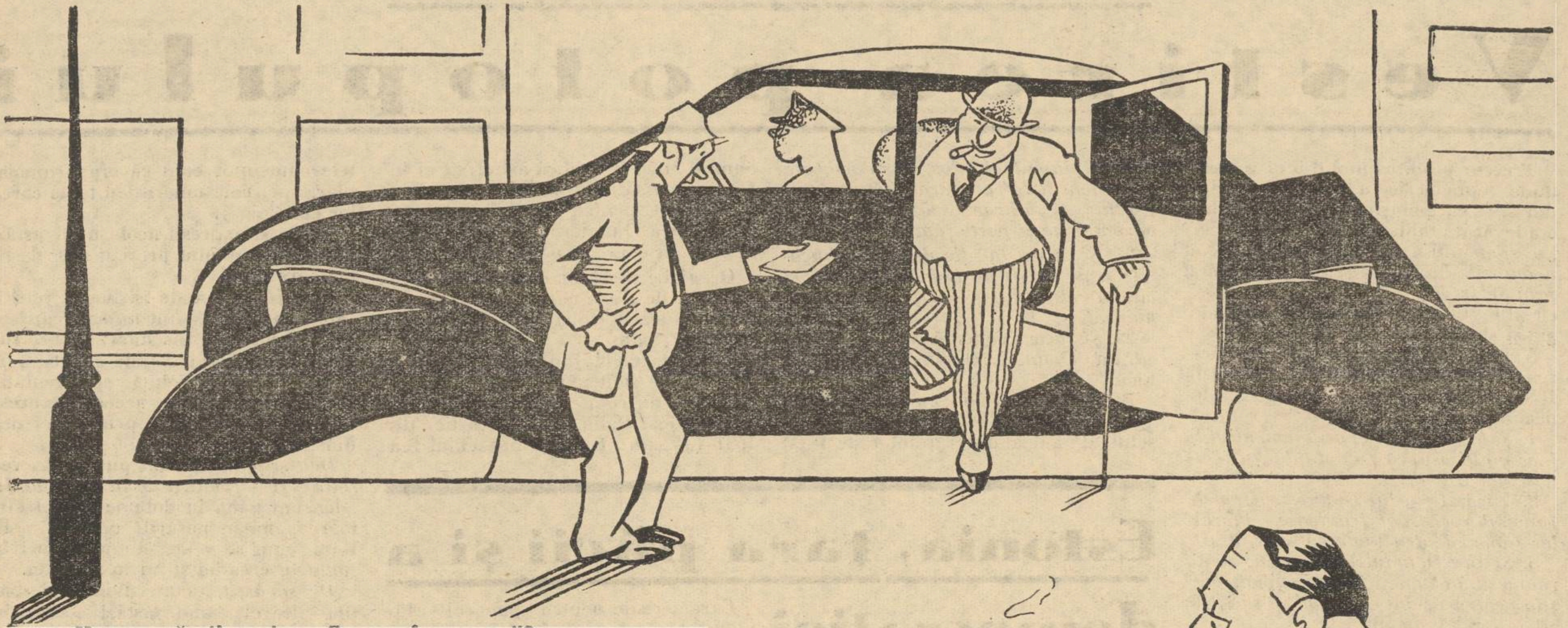
D. Făgeţel, directorul şi fondatorul revistei, spune cuvinte juste pentru cetitori, dar şi triste.

Lirica acestui număr e reprezentată prin contribuţiile semnate de Ştefan Bălceşti, Dem. Bassarabeanu şi Gheorge Fonea.

Partea critică — bogată.

O. M.

— Nu cumpăraţi cartea „Cum se face avere"?..

— Nu mă miră că pictezi numai naturi moarte!..

— O iubeam prea mult ca s'o las, don' sărgent!..

— J'adore artiştii etranjeri !..

Desene de I. Anestin

Burtă

— Huooo! Uuideooo! Şo pe el! Nu-l lăsa, nu-l lăsa băăă! Pocneşte-l în dovleac. Dă-i! Huideooo!...

Hala e în criză. Urletele şi înjurăturile îţi sparg urechea. Fluerături, sbierete şi râsete se'ntretaie în aer, amplificate de acustica pereţilor de beton. Tumultul se aude departe, până aproape de fântâna cu roată a lui Urechilă.

Negustorii de zarzavaturi cu băeţii lor, măcelarii cu ajutoarele, pescarii, vânzătorii ambulanţi, tarabagiii, cu toţi iau parte la marea gală a vânătorii de om...

Buzunarele le sunt pline cu muniţii: ridichi, sfecle, morcovi şi cepe. Aşteaptă înfriguraţi să-şi încerce îndemânarea de tras la semn în vânatul ce se apropie din ce în ce. Tropăituri repezi se aud, urmate de pocnituri surde şi strigătele victorioase ale celor ce-au nimerit ţinta. Acum!... Iată-l!

O stârpitură, o imitaţie de bărbat, aleargă gâfâind, cu spume la gură. Vânătorii îl primesc entuziasmaţi, cu o rafală de proectile, pe care le fereşte abil prin întorsături mlădioase din corp sau, abătându-le din zbor, cu mâna. Pe deasupra capului îi trece un castravete, doi, trei, o gulie. Uite, cu stânga a prins meşter un morcov uriaş dar nu poate abate un praz, berc de coadă ce-i face o vânătae sub ureche. Mai aleargă câţiva paşi şi se prăbuşeşte lat pe caldarâm, împiedecat de o căldare goală ce i s'a aruncat înaintea picioarelor. A rămas nemişcat, cu ochii închişi.

— Moare! Săriţi că moare!

Atacatorii l-au înconjurat şi-l stropesc cu apă, Cineva îi trage o palmă potrivită, pe obraz. Tot nu se mişcă.

— E mort deabinelea, face altul. Tudorică, ia adu-mi trombonul să-i facem o cântare că-i păcat să-l îngropăm aşa făr'de muzică.

Trompeta bicicletei îi guiţă strident în ureche şi-l face să sară în sus. Se îndreaptă şovăitor spre cişmeaua de piatră. Acolo nu-l mai poate ataca nimeni, căci, la zece paşi, se înalţă mândră, casa lui Conu Iancu Prefectul şi gălăgia e interzisă.

Se trânteşte obosit pe bordura de ciment şi se stropeşte cu apă rece pe obraz. Apoi ochii i se îndreaptă în sus, spre fereastra de unde-l observ. Mă priveşte rugător şi-mi zâmbeşte trist.

E Burtă. Ii mai zice şi Burtică sau Sac fără fund. Il cheamă astfel din cauza înfăţişării cât şi a extraordinarei capacităţi stomacale. E un ins slab — exagerat de slab — un schelet din sălile de studii anatomice, căruia i s'a tras pe cap o mănuşe largă de piele, ce-i joacă pe coastele alunecoase, îi face cute pe spinare şi creţuri la umeri, fără a se putea ajusta.

Un impresar inteligent ar fi scos bănişori frumoşi de pe urma acestui fenomen fără pic de carne, fără nici un strat intermediar între piele si oase.

E veşnic flămând, niciodată sătul, gata în fiece clipă să clămpăne din dinţi, să troznească din măsele, mestecând şi zdrobind orice. Il cred capabil să macine şi fierul între cele două şiruri puternice de dinţi. Privind la el, ai impresia unui sac gol în poziţie verticală, cu o pereche de fălci, la gură. De aici şi porecla de Sac fără fund. Nu e mofturos... Nu alege. Roşii crude, ridichi mari negre, ardei iuţi, o portocală putredă sau un rest de friptură sleită pe farfurie, tot ce poate intra în stomacul-sac, înghite. Inghite e un fel de a vorbi, de fapt soarbe dumicatul, privind absent înainte sau fixându-te în ochi. Cred că odată, din nebăgare de seamă, are să-şi înghită şi degetele.

Cu toate acestea să nu vă închipuiţi c'ar fi fioros. Din contră, e chiar simpatic. O frunte rotundă acoperită de

Aurel Băeşu — Peisaj

un păr negru vâlvoiu ce înaintează treptat pe şira spinării — dacă s'ar tunde ar fi nevoit să-şi scoată haina — şi o pereche de ochi mari de viţel, cu o căutătură atât de blajină, atât de evanghelică şi nevinovată că-ţi vine uneori să-i arzi o palmă... Cred că toată nenorocirea, din privirea aceasta i se trage. O privire care te pătrunde şi te mustră blajin, o căutătură care te jenează, prinzându-te într'o plasă fină, ce-ţi dă o senzaţie insuportabilă de inferioritate, şi din care nu poţi evada, decât lovind sau insultând.

Nu vine în hale decât pe la două după amiază. Apare aşa deodată cu picioarele goale, cu o pereche de pantaloni cazoni peticiţi şi o redingotă neagră, soioasă. Fără pălărie, fără cămaşe, vara, iarna, asta-i e uniforma. Pe umeri îi atârnă un sac de care e nedespărţit.

Dela fereastra etajului îl urmăresc aproape în fiece zi. Când pot, îi dau câte-o bucată de pâne sau un rest de mâncare caldă, de care e jinduit. S'a împrietenit cu mine şi m'am obicinuit atât de mult cu el, că uneori, când am treabă prin casă, îi simt privirea ce aleargă pe pereţii etajului căutându-mă. Mă îndrept atunci spre fereastră şi niciodată nu mă înşel. Intotdeauna e jos, chircit lângă cişmea, aşteptând să apar.

Uite-l, a sosit. Se strecoară tiptil în hale, şi se opreşte tăcut pe trotuarul măcelarilor, lângă uşa compartimentului Nr. 1. Dintr'o inimă de bou prinsă în cârlig, îi curge pe spate fără să simtă, picături mari, grele, de sânge. E cald şi după amiază nu sunt clienţi. Se uită înăuntru. Aşteaptă. O mătură şi o înjurătură îl izbesc în piept. Trece alături la Nr. 2, la „Taurul de aur". Un glas gros îi strigă să intre. Ezită. Dar proprietarul măcelăriei, domnul Ilie, un munte de om, gras, roşcovan, cu şorţul alb pătat de sânge şi mânecile sumese, ese'n prag. In mână ţine o bucată de carne sângerie cu care-l îmbie. Burtă încearcă s'o apuce dar negustorul îi dă peste labă rânjind. I-o oferă din nou ca să-l amăgească. Jocul se repetă de câteva ori până când Burtică apucă zdravăn bucata şi, cât ai clipi din ochi, o svârle'n sac. Mulţumeşte din cap şi vrea să se care.

De vis-à-vis grădinarii şi pescarii se uită cu coada ochiului, îşi dau coate, chicotind înfundat şi se prefac că nu văd nimic.

Burtosul, păcălit, râde şi-l lasă să plece. Ştie el ceva. Golanul face câţiva paşi înceţi apoi vrea să-şi iuţească mersul.

— Moxi! Pă el! Moxi!

Cine a strigat?

Un buldog uriaş ţâşneşte de sub tejghea şi-l înhaţă, mârâind, de piept.

Burtă a încremenit. Nu mai face nici o mişcare. Ba da. Tremură...

Subit şi din toate părţile, o avalanşă de oferte:

— Hai, Burtă, ia şi de la mine castraveţii ăştia. Tot nu se vând.

— Şi de la mine gulia asta frumoasă.

— Ce zici de crăpceanul ăsta, Burtică? Face? Al tău să fie, că tot îţi sunt dator trei saci cu ghiaţă ce mi-ai cărat.

Dar Burtă nici nu clipeşte. Se uită fix în ochii cânelui care l-a imobilizat pe loc.

Spectatorii sunt nerăbdători însă şi vor să forţeze scena. Injurăturile iau loc ofertelor de până acum.

— Hai, cară-te! Mişcă, băă, n'auzi? Pleacă odată, mama ta de coate goale. Mână măgăreaţa. Haitt! Fugi! Fugi!

Cele două fiinţe, om şi câne, stau împietrite faţă 'n faţă. Tare aşi fi curioasă să ştiu ce se petrece în momentul acela în creerul omului.

Deodată Burtă ridică curajos braţul şi pune uşurel mâna pe capul mopsului. Acesta mârâe furios şi vrea s'o apuce, dar mâna îl mângâe şi-i face plăcere. Acum nu mai mârâe şi mişcă vesel din coada ciuntită, alintat de degetele subţiri ce-i aleargă prin păr. Latră odată scurt, prietenos, şi îi dă drumul.

Sbieretele şi fluerăturile se înteţesc.

— Nu-l lăsa, Moxi! Pă el! Rupe-l! Nu-l lăsa!

In zadar! Cânele s'a tolănit cuminte la picioarele omului şi se lasă mângâiat, mai departe, pe spinare.

Dar situaţia aceasta nu poate să mai dureze. Se face un moment tăcere. Pavelică cârnăţarul, poate auzi bătând inima lui Moxi şi a lui Burtică. Privirea acestuia din urmă trece de pe un trotuar la celalt, blajină, mustrătoare, provocându-i. Dacă s'ar uita acum urît la ei şi le-ar trage o înjurătură, sunt sigură că l-ar lăsa în pace. Dar Burtă tace şi continuă să-i insulte cu privirea...

De undeva, dintr'un ungher întunecos, o ceapă aruncată nedibaciu spre Burtă, loveşte pe Moxi în cap. Burtă se 'ntoarce scurt şi o rupe la fugă.

Urletele şi huiduelile se dezlănţuesc brusc şi, odată cu ele încep a curge ridichi, castraveţi şi cartofi. Nu toate loviturile însă, nimeresc. Cele mai multe se strivesc de zidurile betonate sau pocnesc sec pereţii de scândură. Numai Ivan bulgarul, un lungan ce a puriat în oştire eghiletul roşu de bun trăgător, e mai dibaciu. Loviturile lui ating cu o regularitate uimitoare scăfârlia lui Burtică. Dar nici el nu se lasă mai prejos şi goneşte înainte, strecurându-se ca un şarpe pe sub hălciile de carne spânzurate, printre grămezile de morcovi şi sfecle, sărind acrobat scaunele şi doniţele aruncate înaintea lui. A ocolit ghereta tutungiului, care vrea să-i pună o piedică, dar alunecă şi cade singur şi, însfârşit, asudat leoarcă, gemând de alergătură, se prăbuşeşte lângă cişmea.

Se uită sus... Sunt aici, frate Burtică. Sunt aici şi te văd.

După ora şase, Burtă reintră în hale cu aceiaşi privire mustrătoare, cu acelaş zâmbet nefericit. Dar acum nu se mai agaţă nimeni de el. Sosesc căruţele cu cadavre dela abator şi coşurile încărcate cu rodul pământului.

Clienţii fac coadă pentru ficat şi o cureluşă proaspătă. Patronii nu mai prididesc, servind atâta lume iar ajutoarele gem sub povara unei jumătăţi de bou sau a unui grăsun de o sută ocale.

Din toate părţile îl cheamă pe Burtă:

— Hai, băete, pune mâna ici. Sus, sus la cârlig. Nu te lăsa ! Aşa !

— Burtica, ce caşti gura la mine? Ridică! Ridica. Sac fără fund!

— Zi, domnule Burtică, pe mine mă laşi, hai? Om vorbi noi mâne.

Şi Burtă aleargă dela un compartiment la altul, uitând batjocura şi umilinţa, punându-le spinarea-i firavă la dispoziţie, servind şi mulţumind pe toată lumea, fără a cere sau aştepta vre-o recompensă. Un rest de gunoae, o bucăţică de carne veche, nevândută, suficint.

Aşa îşi târăşte el viaţa de câne, dimineţile, neştiut de nimeni, oferind în toate după-amiezele câte o jumătate de oră veselă negustorilor ,iar seara făcându-le hamalâc de pomană.

●

Dar într'o Duminică dimineaţa...

Mă duceam spre cealaltă parte a oraşului, după Obor, la o cunoştinţă bolnavă. Plouase mult în ajun şi băltoace mari se strânseseră pe ulicioarele nepavate. Ocolii câteva din ele, ca să taiu din drum, când o ceată de copii dădu buzna peste mine, mai, mai să mă trântească.

— Dà, unde alergaţi, mă ? întrbai pe unul.

—La circ, la nea Burtă, îmi răspunse, fără să contenească fuga.

Am rămas uimită. La circ la nea Burtă? mă 'ntrebai. Presimţeam că am să descopăr ceva şi mă luai după ei.

Intr'o uliţă înfundată, gardul gemea de ţânci. Mă apropiai şi privii înăuntru. O curte mare, neîngrijită, plină de bălării.

In fund, după câţiva pomi ofticoşi, un bordeiu acoperit cu şiţă putredă, pe jumătate îngropat în pământ.

— Ce faceţi voi aici? mă adresai unuia mai răsărit, ce nu-şi găsea astâmpăr înghiontind şi împingând pe ceilalţi ca să-şi asigure un „loc" mai bun.

— Ce, nu ştii? Ne uităm la circ.

— Care circ? continuai interogatorul.

— Circul lui nea Burtă, bre, n'ai auzit de el ?

— Aici stă nea Burtă?

— Ihî. Aici stă. De astă iarnă. L-a primit ţaţa Floarea că-i văduvă şi bătrână. Ii sparge lemne. Ii cară apă. A adus şi circul cu el, că nea Stancu l-a dat afară. N'a vrut să-l mai ţină. I-a spus mămichii, am auzit u, că i-a umplut grajdul de purici cu câinii lui.

— Şi are mulţi câini?

— Doi. Pe... pe Moxi şi... Uite-l!

Intr'adevăr Burtă ieşi din bordeiu, urmat de un boldeiu mic, pipernicit, o corcitură de mops. Ţinea ascuns ceva în buzunar.

Se uită spre copii. Mă retrăsei un pas înapoi, ferindu-mă. Surâse publicului de pe gard, trimiţându-le o privire sigură, curajoasă, de învingător, cum nu i-am văzut-o nici odată. Nu m'a văzut. Aşteptam curioasă să văd ce are să urmeze.

Flueră odată scurt. Un chelălăit îi

răspunse și dintr'un colț al curții, din niște mărăcini, o javră râioasă se 'ndreptă târându-se pe burtă spre el. Animalul se temea să se apropie de cel ce-l chemase, dar stăpânul îi strigă poruncitor — Burtă! Aici, la mine!

Am tresărit sub svâcnitura inimii. Imi ținui respirația. Javra înainta încet, aproape lipită de pământ. Mă uitai mai atent la ea. Privirea lăcrămoasă a cânelui mă 'nvălui ca ruga unui prieten drag. Unde am mai văzut-o?

Burtă ridică brațul în sus fluturând o fărâmă de carne cu o spărtură de os. Se apropie de animal și i-o trecu pe la nas. Acesta făcu un salt inutil s'o înșface, căci mâna se retrase repede înapoi. Din nou, o trecu pofticioasă pe la nasul cânelui. Incă un salt. Apoi al treilea și prada fu smulsă.

Dar animalul nu îndrăznea să plece cu ea și începu să chelălăe din nou, mai urît, mai groaznic, sbârlindu-și părul și învârtindu-se în loc.

Vocile tinere nu-l lăsară. Incepură un cor strident:

— Marș! Huoo, Burtă! Huideoo!

Javra întoarse capul speriat spre ei. In clipa aceea am recunoscut privirea cânelui — privirea lui Burtă din hale — și am știut ce avea să urmeze.

Cu bucățica de pradă târâș, animalul plecă încet, tremurând.

— Moxi! Pă el, Moxi!

Cine a strigat?

Am fugit îngrozită. In urma mea glasurile ascuțite ale copiilor, printre care se amesteca un râs gros, gutural, îmi sfredelea urechea.

— Nu-l lăsa!... Huooo!... Huideooo!...

. . . .

Cald. Peste 30 grade la umbră. Profit de libertatea după amiezei de Sâmbătă și vreau să citesc. Dar nu pot, împiedicată de zăpușală și furată de zumzetul potolit de stupar al halei care mă adoarme.

Am închis ochii. Deodată tresar. Am dormit mult? Ce m'a deșteptat? De afară nu se mai aude nici un zgomot. Zumzetul a încetat. Totul parc'a încremenit. Zâmbesc și mă îndrept spre fereastră. Un urlet puternic străbate până la mine.

Mă uit la Burtă care, pe jumătate ras și plin de clăbuc, aleargă fugărit de calfa bărbierului din colț, ce-l amenință cu briciul. Loviturile au și început. Canonada se aude puternic, susținută cu mult brio de artileria grea a zarzavagiilor. A scăpat aproape neatins. Ocolește un punct primejdios — o doniță cu apă, ce aștepta să-i zboare în cap — și sare peste un dulău ieșit în cale.

Am plecat dela fereastră. Iau din nou cartea în mână. Mă silesc să citesc, să mă concentrez, dar nu reușesc. Trec aproape zece minute. De câteva ori am vrut să mă ridic spre fereastră ca să mă uit jos la cișmeaua de piatră, dar m'am stăpânit. Totuși nu mai pot. Privirea lui Burtă îmi bate puternic în geam...

M'a zărit, învăluindu-mă în plasa fină de păiajen. Ii fac un semn prietenos cu mâna. Vrea să-mi zâmbească, dar nu mai are timp. O pătlăgică putredă calcă consemnul lui Conu Iancu Prefectul și-l pleznește pe obraz...

MARIA ARSENE

Maxime

de Maurice Maeterlinck

Cei morți care mi-au fost dragi s'au schimbat atât de mult în bine în amintirile pe care le-au lăsat, încât nu ași dori să-i mai revăd. Nici nu i-ași mai recunoaște. Pentrucă îi cunosc mai bine și mai adânc ca altădată. Au devenit nemuritori.

●

Dumnezeule, am făcut tot ce am putut să fac!... Eu sunt de vină dacă nu mi-ai vorbit mai limpede? Am căutat numai să te înțeleg.

Două centenare:

Boerne și Buechner

O reacțiune aspră se întinde peste toată Europa după restabilirea dinastiei Burbonilor în Franța. Cercurile liberale pierd cârma conducerii statului, însă ideile revoluției franceze continuă să agite societatea din toate țările europene. Schimbarea radicală a formelor feudale de viață pe de o parte și lovitura puternică dată în epoca restaurației desvoltării formelor noi pe de alta, provoacă nemulțumiri și frământări adânci în toate straturile societății.

In aceste condițiuni de nemulțumiri și deziluzie generală, se desvoltă literatura europeană la începutul secolului trecut.

Protestul contra stării existente de lucruri și căutarea unor evadări dela viața reală, și-a găsit expresia în literatură în diferite curente ale romantismului. Trăsătură generală pentru toate varietățile romantismului a fost fuga de realitate, goana după iluzii, evadarea în lumea fantastică a basmelor și a visurilor.

Romantismul își găsește terenul cel mai favorabil în Germania și înflorirea lui e legată mai ales de epoca restaurației.

Romantismul german, deși puternic consolidat, a trebuit să înfrunte totuși rezistența din partea scriitorilor democrați care se adăpau la ideile marei revoluții franceze. Mai ales după evenimentele din Iulie 1830 din Franța, activitatea curentului opoziționist liberal devine tot mai vie. Pionerii în această luptă pentru trezirea societății germane la realitatea socială, au fost alături de Heine, scriitorii revoluționari Bőrne și Büchner.

Börne (1786—13 Februarie 1837) era, cum a spus Heine, „clopotul furtunei revoluționare". El e cunoscut ca un publicist plin de vervă și pasiune, ca creatorul și reprezentantul clasic al foiletonului politic. In scrierile sale, el înfruntă mai ales ideile reacționare ale epocii de restaurație.

Börne trezește și îndeamnă la viața socială pe contemporanii săi, „trăgând jos plapoma după munții adormiți", după expresia lui proprie. Principala sa operă „Briefe aus Paris" (1830—1833) conține mai multe articole și corespondențe în care el discută problemele cele mai arzătoare la ordinea zilei. „Să nu cruțăm nimic, nici în vorbă, nici în fapte — scrie el. Chiar dacă un lac de sânge ne desparte de libertate, noi totuși o vom cuceri".

Bőrne a fost purtătorul convins al ideilor liberale, devotat cu întreaga sa ființă cauzei pentru care milita. Curentele și operele literare, filozofice și istorice, el le apreciază prin prisma luptei împotriva regimului reacționar. Astfel Börne n'a vrut să recunoască în Goethe pe un artist genial și n'a fost în stare să înțeleagă contribuția progresistă a operei acestuia la desvoltarea literaturii și societății germane. Dialectica lui Hegel i-a rămas deasemenea străină.
ñüşq(Fq oq

Börne punea multă speranță în liberalism și credea în puterile binefăcătoare ale revoluției din Iulie 1830. Deziluzia a fost însă adâncă când el văzu cu ochii lui proprii în timpul șederii la Paris, că dominația burgheză n'a îmbunătățit cu nimic situația păturilor sărace ale populației. Decepționat de liberalismul democratic și de monarhia lui Ludovic Philippe, el aderă spre sfârșitul vieții la socialismul utopic creștinesc al lui Lamennais.

Evenimentele din Iulie 1830, găsesc un răsunet puternic în viața socială a Germaniei, care se manifestă prin agitațiile meseriașilor și mișcări țărănești. Se formează o mulțime de cercuri secrete studențești și fierberea socială culminează în revolta din 1832. In astfel de condițiuni apare pe scena literaturii germane renumitul autor dramatic Büchner (1813—1837).

Büchner constată o lipsă de coeziune între diferite pături sociale care se află în luptă cu regimul autocrat. El militează pentru strângerea legăturilor între intelectuali și massele largi ale poporului. Pentru propagarea acestor idei de unitate, el scoate renumita sa revistă pamflet „Buletinul rural dela Hessa", cu epigraful semnificativ „Pacea colibelor, moartea palatelor".

In scurt timp, pentru atitudinea sa intransigentă, Büchner e nevoit să emigreze în Franța și apoi în Elveția. Colaboratorii săi sunt arestați și pedepsiți. In aceste zile pline de neliniște și de nesiguranță, Büchner scrie cunoscuta sa dramă „Moartea lui Danton".

Educat pe ideile evoluției franceze, Büchner devine adeptul concepției materialiste. Mediul social și natura joacă un rol hotăritor în desvoltarea societății. Simțul foametei și necesitățile materiale — iată doi factori care mișcă istoria universală. Personalitatea nu joacă nici un rol. Oamenii mari sânt numai „spuma pe valurile oceanului". Cu dispariția sărăciei va dispare și spiritul revoluționar. „Găina pe masa țăranului va răsuci gâtul revoluției". Istoria Marei Revoluții Franceze îi servește drept dovadă în susținerea acestor teze.

Acțiunea din drama „Moartea lui Danton" urmează legile de fier ale evoluției istorice, după cum acționează un mecanism pus în mișcare de un motor. Raporturile între individ și colectivitate, între conducători și massă, sânt înțelese de Büchner în mod mecanic fatalist.

Büchner a fost pentru literatura germană teoreticianul și reprezentantul cel mai de seamă al așa numitului realism fiziologic naiv. El exagerează în descrierea naturalistă a tuturor detaliilor și tuturor fenomenelor din organismul omenesc, din natură și societate.

Tragedia lui Danton a devenit tragedia lui proprie. Büchner decepționat de lipsa de combativitate a masselor și neavând partizani hotărîți în lupta contra absolutismului, simpatizează și împărtășește destinul lui Danton. Buchner caută să uite realitatea crudă în compunerea basmelor, însă și în lumea fantastică creată de el, pătrunde involuntar lumea reală cu toate nedreptățile sociale ce o stăpânesc.

Cu toate că nici Börne, nici Buchner n'au văzut realizarea în patria lor a ideilor pentru care militau, totuși opera lor a exercitat o influență puternică asupra desvoltării ulterioare a literaturii germane.

VERA PANFIL

Din Fiziologia căsătoriei

de H. de Balzac

Un bărbat se însoară din ambiție *(cazuri bine cunoscute), din* bunătate *(ca să scape fata de tirania părinților), din* ură *(ca să desmoștenească colateralii), din* dispreț *(pentru o amantă care l-a trădat), din* plictiseala *vieții delicioase de flăcău, din* nebunie, *din* rămășag, *din* onoare, *din* interes *(aproape întotdeauna), din* nechibzuială *(la isprăvirea liceului), din* urîțenie *(frica de a nu avea vreodată o femee), din* machiavelism *(ca să moștenești o femee bătrână), din* necesitate *(ca să faci o situație băiatului), din* obligație *(fata a fost slabă), din* pasiune *(ca să te vindeci mai sigur de ea), din* ceartă *(ca să isprăvești un proces), din* recunoștință *(adică să dai mai mult decât n'ai primit), din* testament *(când un unchi mort îți lasă moștenirea unei fete de măritat), din* obișnuință *(ca să imiți pe cei mai bătrâni), din* bătrânețe *(ca să pui odată capăt).*

●

In căsătorie, neînsurații găsesc numai plăceri, iar soții numai necazuri.

●

Căsătoria este o știință.

●

Soarta unui menaj depinde de prima noapte.

●

A ști să ghicești nuanțele plăcerii, a le desvolta, a le da un stil nou, o expresie originală, constitue geniul unui bărbat.

●

Soția cea mai castă poate să fie în acelaș timp și cea mai voluptoasă.

●

Fiecare noapte să-și aibă menu-ul ei.

●

Căsătoria are de luptat tot timpul cu un monstru care devorează totul: obișnuința.

●

O fată isprăvește pensionul virgină; castă, nu.

●

Nu ar fi atâtea căsnicii nenorocite dacă bărbații s'ar căsători cu amantele lor.

●

Câți bărbați se căsătoresc cu intenția să fie fericiți, să stăpânească o femee prin dragoste sau prin forță, și cad cu toții în aceiași capcană, devin niște proști.

●

Cine poate stăpâni o femee, poate stăpâni și un popor.

Trad. de Dr. J. K.-R. Sărat

Evocare

Aurel Băeșu

Timpuri de aur

Într'o seară, nu de mult, după o zi în care căzuse ploaie caldă peste zăpada iernii, dintr'odată mi-au venit pe suflet icoane vechi a unor vremuri rămase în urmă în aurul plin de râs al soarelui ce mângâie copilăria și adolescența. Poate simțeam apropierea furișată a primăverii, de mi-au curs pe inimă picături dulci — ca flori albastre ce râd în soarele învierii. Și-un sentiment de otrăvită dulceață m'a cuprins, amintindu-mi de toate câte au fost așa de frumoase pe-atunci, pe când n'aveam nici o grijă, mă bucuram de fiecare zi cu ploaie ori cu cer senin și râdeam vieții, chiotind de fericire.

A venit atunci alături și imaginea lui Aurel Băeșu împletindu-se cu soare, peisagii, ploi de vară, râsete și cântece. L-am văzut așa de limpede înainte-mi, cu paleta pe degetul cel mare al mânei stângi, cu dreapta făcând ochean ca să privească mai bine motivul pe care îl picta și râzând apoi, pe când spunea o glumă. Și fără voie am simțit nevoia să mă gândesc mai mult la el, să aduc la lumină acele icoane uitate, acum că pictorul fălticenean de mult și-a închis ochii căprii buni și și-a lăsat ostenit în jos mânile-i harnice.

Strada Rădășeni

Era o zi plină de soare, caldă, cu lumină intensă orbitoare asupra casei și-a livezii din vârful străzii Rădășeni, acolo la Folticeni, unde am copilărit.

În tihna aceia fără grijă, a după amiezii de vară, un străin a intrat dintr'odată pe poartă, călcând mirat pe aleia dintre teii falnici și apropiindu-se de balconul de sticlă din fața casei.

— Cine să fie? — mi-am zis eu, scoțând numai un ochiu curios și sălbatic, de după un colț de zid.

Străinul era potrivit de statură — ba mai mult mic, mărunțel — purta o cravată neagră pletoasă la gât și-avea capul gol, cu părul neastâmpărat, nebunatic. Mergea liber, natural. Subt braț avea o cutie și câteva alte instrumente de lemn cu multe picioare și șuruburi. Când a ajuns la trepte, i-am văzut ochii căprii, blajini, care păreau negri din cauza sprincenelor întunecate, groase. Obrazul îi era smad, cu cute adânci săpate și nasul arcuit și mic, aquilin.

Era simpatic străinul.

— Profiriță, a venit Aurel Băeșu, văr'ul mamii, — mi-a spus sora mea mai mare.

Vărul mamii? Ce curios mi se părea. Străinul ne era deci rudă, un fel de moș, — cum spunem noi moldovenii.

Am apărut curând, să-l văd mai de aproape și într'un ceas noi toți copiii vorbeam în voie, râdeam și făceam năzbâtii — arătându-ne talentele — cu și cum l-am fi cunoscut decând lumea.

Dealtfel, Aurel Băeșu nu era străin. Copilărise și el în Folticeni, tot pe strada Rădășeni, mai în vale, lângă o fântână și cunoștea și el iazurile, hucirile, potecile văilor, sănlușul, viorelele, iarmarocul și toate de care ne bucuram noi din plin.

Era dintr'ai noștri, de-asta, — nu pentrucă ne era rudă. — și ne-a fost drag îndată, ca un frate mai mare.

La peisagii

Am să-mi aduc aminte veșnic de zilele acelea de vară, dela Folticeni, așa de lungi și frumoase, în care fericirea lumii se revărsa în mine, ca un cântec dumnezeesc.

Cum se mai potolea baia fierbinte a după amiezii și peste livadă începea a curge pulberea de aur a apusului, ne așezam cu toții la masă mâncând ceva în fugă, apoi o porneam cu cârdul, având pe Aurel Băeșu în frunte — Căpitan — pe coclauri, să căutăm „motive".

Vorbind și râzând, treceam de gardul grădinii, lăsând înapoi cele din urmă case ale târgului și apucam pe câmp ori pe poteca Buciumenilor, sau a Oprișenilor. Pretutindeni era pitoresc: garduri de răchită, acoperișuri de stuh, aluniș, câteun nuc ori ulm uriaș pe-o culme de deal, câte-o vale alintată cu mușchiu verde și fântână cu ghizdele de piatră. Cerul își schimba culoarea necontenit, după lumina apusului care văpsea nourii de tot felul.

— Ne oprim?

Aurel Băeșu se oprea, punea mana în formă de ochean la ochi „încadrând", apoi se uita ca toată lumea și pe urmă iar cu ocheanul, chiorându-se numai c'un ochiu.

Se hotăra dintr'odată. Fără un cuvânt, se așeza la lucru. Își desfăcea șevaletul de câmp, paleta, își punea culorile pe tăbliu de lemn, își alegea pensoanele. Cu ochii țintă în minunea pe care o vedea acolo, înainte-i, începea a pune lacom pensoane de culoare, pe carton ori pe pânză. Curând, cerul prindea ființă subt mâna lui grăbită. Cartonașul se umplea de culoare, mai avea numai câteva spărturi cenușii, încă vreo două tușe cu cuțitul, apoi iar pensoane mai mari și mai mici.

Noi priveam, vorbind și râzând, mai săream în jur, ne jucam, ne duceam și ne întorceam. Pictorul parcă nu mai vedea și nu auzea nimic. Era cu totul robit viziunii pe care o avea în ochi și suflet și pe care cerca s'o aștearnă pe pânză.

Intr'un ceas, — alteori mai repede, — „apusul" era gata.

— Strașnic, Aurel! — ziceam noi. Deși eram niște bieți plozi, nu se putea să nu fim câștigați de prospețimea și vigoarea picturii lui — ca de un cântec pe care îl auzi și ești mișcat, îți place, — deși n'ai putea spune anume dece. Pictura lui Băeșu era mai mult impresionistă și culoarea înăscută se așternea pe pânză în mod natural, armonios.

Portrete

Lucra intens, de dimineață până sara. Peisagii făcea câte două și trei pe zi. Prindea orice prilej ca să schițeze, să făurească desene în cărbune, în sanguină, în peniță, să facă portrete. Cum prindea pe cineva care voia să-i „pozeze", se și așeza în fața șevaletului. Modele găsea cât lumea. Pe noi ne făcea la rând, capete, studii, compoziții. Intr'o dimineață găsea un bouar pe câmp, păzind vitele; alteori un ciobănaș cu oile. Intr'o dimineață zugrăvea pe o fetiță din sat, după amiază pe argatul Vasile cel Mare, care deși se cam temea că e vrăjitorie, stătea „conașului Aurel" să-l zugrăvească.

— Numai să nu mă pui la temelie de zid, ca să mă îngropi acolo! — spunea țăranul.

Credința era că dacă zidești chipul cuiva, acela moare, înăbușit.

Curând, toate icoanele și pânzele vechi din casă, tăiate în pătrățele mici, se transformară în portrete și peisagii. Câteodată lucra pe amândouă părțile unui carton, dacă nu mai avea material de lucru. Și dacă ai fi stat să poți dejghioca straturile de culoare de pe-o pânză, — cum dai jos tencuielile succesive de pe-un zid, — ai fi găsit un peisagiu, apoi dedesubt un cap de copil, pe urmă niște flori și la fund de tot o cromolitografie.

Era comic să vezi, cum, pe când pictorul lucra un peisagiu pe-un carton pe care mai lucrase înainte altceva ce nu-i mai plăcea, o bucată de obraz de măicuță privea numai c'un ochiu cafeniu și cu obraz trandafiriu dintr'un cer de furtună, cu nouri tulburi cenușii și deasupra unor copaci stufoși, verzi ca buratecul.

Inimă largă

Era bun la suflet Aurel Băeșu și avea inimă largă. Prietenii lui găseau întotdeauna sprijin la dânsul, când îi încolțea nevoia. De multe ori nici el n'avea și trăia ca un boem, de azi pe mâne. După o expoziție, însă, când peisagiile și florile lui se vindeau ca pânea caldă, pictorul asvârlea banii în dreapta și'n stânga, făcând tratații, cumpărând bomboane și flori, împrumutând.

Incadratorii îl iubeau și-i lucrau pe datorie. Vestitul Huștiuc — prietinul pictorilor — îi ajuta chiar cu împrumuturi și era bucuros când i se plătea cu peisagii ori portrete.

Asta era la Iași, unde și-a făcut școala Aurel Băeșu, la Belle-Arte. Pe când era prieten nedespărțit de Mihai Onofrei și Adam Baltatu, de lumea-i poreclise „Cei trei Crai dela Răsărit".

Marșul lui Napoleon

La Iași, aceiași vreme de aur și-a prelungit razele de soare și cântecul de cer senin.

In zile de ploaie, pe când afară răpăia potopul furtunii, stam în casa din dealul Copoului și Băeșu lua ghitara în mână, cântând zgomotos „Marșul lui Napoleon, pe care îl cântase cu ani înainte „Nicu" din „Piatra din casă" a lui Alecsandri.

Pe vremea cireșilor, îmi amintesc de o noapte cu lună când întorcându-se târziu dela un spectacol de „Operă" Aurel Băeșu s'a urcat în cireșul cel înalt din grădină și și-a potolit setea, mâncând cireșe cu raze albe de lună în două.

Dispărea câteodată o lună din Iași. Se întorcea cu furtunatice și romantice peisagii de pe valea Bistriții. Acolo, în ținutul Neamțului, trăiește doctorul Lalu, — amicul pictorilor — care îl găzduia pe Băeșu, cu dragoste.

Și peste toate, soarele tinereții strălucea, fără grijă.

Boala

Un vierme roade mugurul de pom și copacul se veștejește, tânjește, se usucă. O mai duce o vreme, întinzându-și zadarnic ramurile spre lumina soarelui dătător de viață. Se zbate, slab, în vânt, cere ajutor, parcă, plecându-și trist în jos frunzele pălite. E cer senin de-asupra, e soare strălucit peste lume, se'nalță cântece și strigăte prin livezi — pentru el nu mai este viață, se duce, se usucă.

In familia lui Băeșu, muriseră mai mulți de ftizie. Trecuse și în el germenul cumplitei boale. De tânăr de tot începu să-l roadă. Și pe când talentul lui se ridica, puternic, cântând imnuri de dragoste naturii, trupul bolea, sec-tuit.

In a doua călătorie a lui în Italia, era condamnat de medici.

Intors în București, o mai duce puțină vreme și la prima răceală mai serioasă cade la pat și nu se mai scoală.

S'a stins

S'a stins și s'au stins toate ale acelei vremi de aur. O fi strălucind și va străluci veșnic lumina orbitoare de soare în ochii copiilor fără griji, pentru Aurel Băeșu a orbit cerul, a-pălit în neguri cântecul triumfător al păsărilor și dacă mai este ceva pentru el, e doar un murmur melancolic al celor ce-au fost altădată, țârâit monoton de greeri amorțiți printre florile de pe morminte.

Așa cum mi-e și sufletul mie acum, prietene mort, Aurel Băeșu!

PROFIRA SADOVEANU

Abonamentele la „Adevărul literar":

1 an	lei 300
6 luni	„ 150
3 luni	„ 75

I. Diaconescu: Istoria literaturii latine

Socotesc folositor ca, atunci când apare un studiu relativ la viaţa poporului roman, să fie privit cu bunăvoinţă şi primit cu indulgenţă, căci avem lipsă în literatura noastră de astfel de lucrări; literatura veche clasică intră foarte puţin în preocupările cărturarilor şi literaţilor noştri.

Insă, oricât de mare bunăvoinţă ar avea cineva, despre manualul d-lui I. Diaconescu nu poate spune decât: *iată un monument de confuzie, de absurdităţi şi ignoranţă*. Este un manual în care nu găseşti *numai câteva* cunoştinţe eronate, câteva interpretări aparte sau o scăpare, două, în alcătuirea frazei; ci dela început până la sfârşit, nu-i pagină care să nu fie *model de neştiinţă* şi *aberaţie*, încât îţi vine să te întrebi: vrut-a cumva d. profesor să-şi bată joc de lume sau, Doamne fereşte, aşa ştie dânsul literatura şi istoria strămoşilor noştri? Şi aşa este logica gândirii sale?

Să începem a cita *câteva* podoabe de cugetare şi ştiinţă; *câteva numai*, căci a le reda pe toate este a reproduce manalul. Iată o minunată definiţie din pag. 7, începutul însuşi: „Acest cuvânt (literatură; n. m.) are o dublă însemnare; în înţelesul primitiv al său, el înseamnă literă de alfabet, astfel că prin cuvântul literă (latin), noi înţelegem cunoaşterea necesară a literelor în vederea scrisului şi cetitului. Aceasta este cea din urmă treaptă a gramaticei primitive în înţelesul înalt al cuvântului”....

Citez mai departe: „Istoria literaturii latine trebue socotită ca o epocă de renaştere a literaturii mondiale” (p. 12).

Şi totuşi acestea nu-s nimic pe lângă altele care vor urma!

Urmăresc năsbâtiile d-lui prof. Diaconescu frunzărind cartea la rând. De altfel este imposibil să le clasifici pe categorii, căci aceeaş afirmaţie este un cumul de greşeli de dată, de argumentare, de întrebuinţare improprie de cuvinte, de confuzie de autori şi de idei, etc.

Autorul înţelege însă literatura „după definiţia dată mai înainte noţiunii de literatură” într'un cadru mai larg: filosofic, ştiinţific.., şi scrie: „Pentru înţelegerea unor astfel de opere este nevoie de specialişti fiindcă o literatură, oricât de filosofică ar fi ea, nu poate să susţină pe cititorul ei ca el să folosească cunoştinţele dobândite din ştiinţele aplicate”. (p. 13) Controlaţi, vă rog; am citat absolut exact.

Expunerea istoriei lit. o începe autorul nostru cu „neaniae” (sic), p. 15, pe care le confundă în general cu carmina convivalia, dar pe care, d. D. le-a cetit (ceiace n'a putut face niciun savant, căci nu ni s'a păstrat niciuna) căci scrie la p. 16: Nouă ne sunt de f. mare importanţă culturală şi istorică, fiindcă doar *prin ele, restabilite* prin savanţi, putem să ne facem o idee despre cultura şi civilizaţia romană în timpul celor 7 regi. Astfel de cântece *puteau circula pe lungile şosele* ce... iar *transportarea* lor din loc în loc se făcea de cântăreţi”...

Este o scăpare din vedere că nu ne spune acest original istoric al lit. lat., d. D., pe ce şosea a prins dânsul vreo nenia, de a constata prin ele civilizaţia Romanilor, din vremea regalităţii. Ba îl cheamă în ajutor şi pe „Cato, care în *ultima sa lucrare* Origines... ne spune textual (şi pe asta a cetit-o d. D. n. m.) că aceste”... (p. 15).

Trec peste multe perle de acest fel, chiar peste aceea că „o înşirare de mai multe versuri dialogate, adecă versuri mai lungi, purtau numirea de versuri fescenine” (p. 17), care „graţie conţinutului lor vesel, totdeauna erau considerate ca o anexă a evenimentelor celor mai voioase din viaţă” (p. 17); trec şi peste alte caraghioslâcuri şi mă opresc la „un ţăran... cu educaţie specială”, care „la sfârşitul secolului trecut (adecă la 1780? nota mea) desgroapă un document de existenţa neamului roman şi un document irefutabil pentru filologie. Acesta e sarcofagul lui Publius Cornelius Scipio, ...distrugătorul Cartaginei”, p. 17-18. Sărmanul Publius Corn. Sc.! îl îngroapă d. D. încă din 298 (p. 18) şi totuşi fiind „distrugătorul Cartaginei” (după d.D.!) a trebuit să fie viu la 146 a. Chr. ca să distrugă Carthagina! Dar d. D. transcrie (greşit) epitaful şi putea vedea că e alt Scipio: L. Cornelius Scipio Barbatus; nici el însă nu era mort, cum scrie autorul, în 298, ci era consul, iar în 290 a Chr. censor.

Scipio Africanus, căci la el probabil a vrut să se gândească d. D., nici nu-i îngropat în „mormântul Scipionilor”, acel P. C. Sc. a cărui inscripţie se află pe peretele din stânga al mormântului este fiul Africanului (v. L. Homo, La Rome antique p. 296-297).

Şi deodată, după aceste grosolane greşeli trânteşte prostia' „Livius Andronicus... a fost ajutat (de L. Sal.) *să tipărească* Odisseia în l. latină, în vers saturnin” (pag. 18, deşi la pag. 69 faptul de căpetenie din activitatea epică a lui Livius Andronicus a fost folosirea exametrului, în locul versului saturnin”.) Deci două năsbâtii deodată. Şi Lucilius îşi *tipăreşte* satirele, (la pag. 76).

Iar intră la rând v. fescenine, care „ca să fie ascultate, făceau pe actori să se îmbrace în piele de ţap” (p. 19) ...,„iar tinerii aleargă să se înscrie printre actori” (p. 20).

Mai aduce vorba de teatru, de Deus ex *machine* (sic), de mască, care are o „desvoltare imensă”, vâră pe Naevius (deşi suntem în epoca I, până la 240 a. Chr.), îi greşeşte numele şi... isprăveşte cu poesia, ştergând din istoria lit. latine tocmai monumentele literare pe care le avem şi au putut fi cetite cu adevărat: Carmen Saliorum, Carmen fratrum Arvalium... D. autor trece la proză ale cărei „începuturi... au fost socotite ca o necesitate de ordin politic şi (nici mai mult nici mai puţin! n. m.) au fost luate pe seama lui de stat (p. 21)”. Nu râdeţi! Autorul scrie serios şi oricât ar umbla altcineva după o prostie mai mare nu-l va întrece. Şi este profesor de limba şi literatura latină la un liceu, ba la două licee din Capitală, transferat la Bucureşti de Onor. Minister, fost al instrucţiunii (azi numai al educaţiei naţionale!); a fost deci d. D., autorul acestor caraghioslâcuri, apreciat de imparţialul nostru Minister ca element deosebit în învăţământul secundar!

Mai departe, trec peste marea descoperire că la Romani „în zi de lucru era permisă munca” (autentic, la p. 24) şi că în cele 12 table se scria „dreptul la viaţă al celui ce „moare în războiu (p. 25) şi că acum (înainte de 240, n. m.) „se scriu opere *distractive* pentru tineret.... *elegiile* şi *discursurile funebre*”, din care „cel mai celebru ...a fost al lui Plinius pentru Traian” (p. 25) ca să isprăvim „prima perioadă, ca să o începem pe a doua”.

Incercarea autorului de a înfăţişa cadrul istoric propriu zis, în care se naşte literatura epocilor respective, constitue culmea gloriei în ignoranţă, confuzie şi absurditate. Din viaţa şi opera lui Ennius ceeace ştie d. D. mai exact este că ...a murit de podagră! In schimb cea mai interesantă comedie a lui Ennius este „Scipio” în care glorifică (în ...comedie!) faptele lui Africanus (pag. 32). Şi doar vorbeşte despre acest „Scipio”, Schanz la pag. 123-124, pe care scrie d. profesor că l-a consultat).

D. autor are un capitol intitulat: „Drama *medievală* ...în lit. latină” (p. 33). Alta:

„Receptivitatea acestui dramatism fiind de lungă durată (aproape 10 ore), iar de altă parte observaţiunea f... a psihologilor greci, demonstrau că nu e bine ca spectatorul să plece cu o impresie tragică şi de aceea, întotdeauna aveau grije să pue pe afişul, care anunţa reprezentaţii şi titlul unei comedii, ca spectacolul final”. (p. 37).

Nu uită „mimul, un gen foarte vechiu”. „Vechimea lui se datoreşte unui fapt care corespunde unui concept filosofic” (p. 38). Ştiţi care-i conceptul filosofic? Iată-l „Copilul imită din faşe; el e placa fotografică a culturii familiei” (pag. 38). Atât. Iar Atellanele „erau jucate ca *exordium la sfârşitul* unei piese dramatice” (p. 66 şi 72).

In manualul amintit găsim pe Accius colindând cu inspiraţia sa în toată mitologia... (p. 68). Iar „dela Ennius aflăm despre un dialog, în care se certa vieaţa cu moartea”. (p. 73). Şi d. D. profesor, filosofează profund asupra dialogului. Scrie: „Se crede şi se admite de toţi că el (dialogul n. m.) este un rest al dialogului care e folosit şi în convorbirea noastră zilnică, în întrebările ce le punem semenilor noştri şi în răspunsurile ce le primim (p. 73). E adevărat că şi convorbirea numai dintre două persoane, trebue să fie în formă dialogată” (p. 73).

Trec mereu peste tot felul de inexactităţi, pentru care, dacă le-ar spune un elev la examinarea trimestrială, n'ar obţine mai mult de nota 2. Cât să fie apreciat un profesor? Am ocolit îndeosebi să citez aceste inexactităţi, ca fiind cunoştinţe de specialitate; am reprodus fragmente din care oricine să poată vedea ce este în stare să gândească cineva — cred că-i singurul în învăţământul secundar — pus să facă pe alţii să gândească.

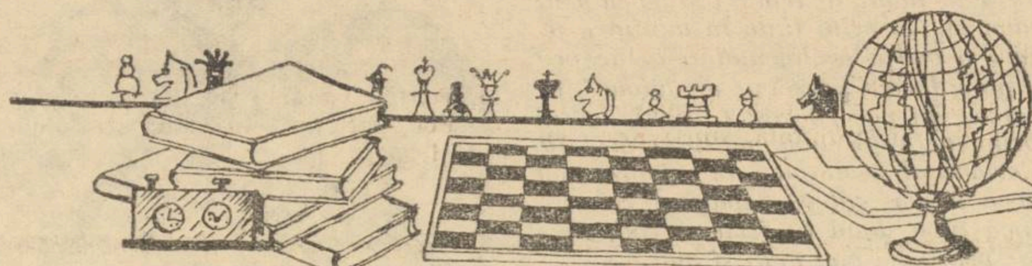
Mă rog, nici anii nu ştie cum merg când este vorba de vremea dinainte de Christos! 450—451 (p. 25) între anii 74 şi 76 (pag. 94) etc.

Drept este că în alte locuri nemereşte şi anii merg şi cum trebue, scăzând.

Dacă toate acestea ar fi scrise de un autor oarecare, ar fi ridicule pur şi simplu. Situaţia devine tristă însă, căci acest autor este profesor, transferat în Bucureşti, numit în comisiile de bacalaureat.

Manualul acesta este numai primul volum. D-l Diaconescu ne ameninţă şi cu al doilea. Până atunci însă eu cred că şi Ministerul nostru ar avea o datorie faţă de această celebră „istorie a literaturii latine” a d-lui Diaconescu: după transferarea autorului în Bucureşti, să-i ...premieze opera.

PROF. TOMA VASILESCU

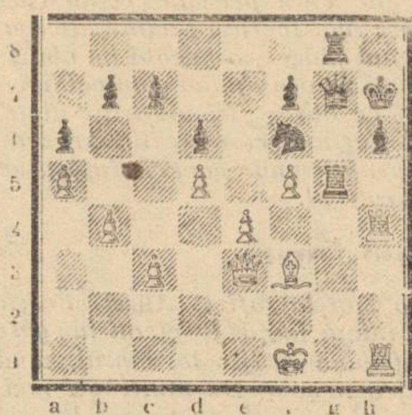

Cronica şahului

Două poziţii interesante

In ultima rundă a concursului campionilor, jucat de curând în Capitală s'au prezentat două poziţii interesante, pe care le reproduc mai jos:

HENRIK FRIEDMAN

IZRAELOVICI

In poziţia din această diagramă, maestrul polon Friedman — sub presiunea crizei de timp — şi care dealtfel stătea destul de prost, jucând cu Negrele a mutat *1..., Tg8*—e×??, Izraelovici cu Albele a răspuns: 2. Df4, tot prost jucat.

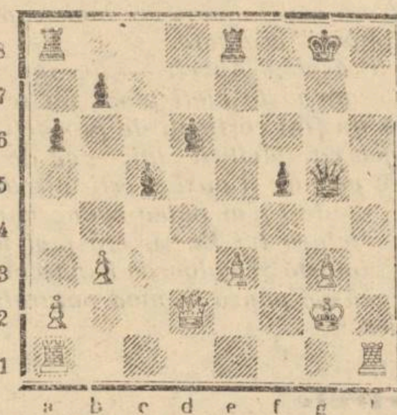
Cu 2. *Txh6+!!*, Dxh6 3. Dxg5 câştiga un Turn întreg.

Aceiaşi ocazie s'a prezentat încă odată, căci după 2. Df4, Negrele au jucat 2..., Tg8? şi Albele puteau să ia şi acum la h6. Ambii jucători aveau probabil „orbul găinilor” sau cum zic mai bine nemţii: „Schachblindkeit”. E de notat că de rezultatul acestei partide depindea clasificarea în primele trei locuri. Dacă Izraelovici câştiga, împărţea premiul I şi II. Dacă Friedman câştiga lua prem. I. Cum însă partida aceasta a fost remiză, maestrul polon a eşit al II-lea şi Izraelovici al III-lea.

Interesantă este continuarea în care Friedman a forţat remiza; 3. Dh2, Ch5! 4. Txh5, Dxc3 5. Txh6+, Rg7 5. Df4, Rf8 7. Th8, Dd3+ 8. Re1, Dc3+ 9, Re2, Dc4×10, Re1, Dc3+ etc.

Tot atât de interesantă este poziţia survenită după 33 de mutări în partida Herland-Toma Popa. In poziţia din diagrama, Herland cu Albele a jucat:

TOMA POPA

HERLAND

1. Dxd6, Tad8 2. Df4 etc. terminându-se partida, după încă 40 mutări, cu un final foarte greu, în favoarea maestrului Herland. Albele puteau câştiga aici într'un stil frumos şi numai în câteva mutări, de exemplu:

1. Dd5+!!, Rg7 2. Th7+!, Rxh7. 3. Df7+, Dg7 4. Th1mat., sau *1... Rf8!* 2. Th8+, Re7 (2... Rg7. 3. Th7+) 3. Th7+, Rf6! (3... Rd8 4. Dxd6+) 4. Tah1!, Dg4! (sau Dxe3). 5. T1h6+, Rg5 6. Tg6+! Rxg6 7. Df7+ urmat de mat.

La 4... Dg8 (în loc de Dg4 sau Dxe3) urmează: 5. T1h6+, Rg5 6. Th5+, Rg6 (sau Rg4). 7. Dxf5 mat.

BIBLIOGRAFIE

A apărut numărul pe Ianuarie din „Revista Română de Şah”, excelenta publicaţie de sub direcţiunea d-lui Mihail Sadovean şi sub redacţiunea d-lor C. Menciu, A. Ianovcic şi Augusştein. Un număr cu un conţinut bogat şi variat.

Cuprinde câteva articole, partide din ţară şi străinătate, bine analizate, finaluri, o bogată rubrică de probleme directe, feerice, studii, şi o variată cronică şahistă.

Redacţia: M. Augutştein, str. Unirei Nr. 115 Brăila. Abonamente: 300 lei anual, 150 lei pe şase luni.

AUREL LERNOVICI

Metoda forte

Mă 'nhăitasem p'atunci cu leaderi socialişti şi cu filozofi nietzscheeni şi... unde erau doi într'o discuţie teoretică, eu picam al treilea. Purtam lavalieră roşie şi aveam visuri de mare metraj şi înaltă tensiune.

Întrunirea duminicală, anunţată din vreme, făcuse sala neîncăpătoare. Oratorul popular, după o serie de ameninţări la adresa infamului capital, zvârlea săgeţi înveninate nefastului guvern burghez:

— Vreţi să cunoaşteţi crezul nostru? Ei bine, vi-l voi spune, dar, ştiţi, scurt, fără frazeologie: moarte capitalului! Da! Jos guvernul! Această hidră cu 28 de capete, trebue să piară! Destul, ajunge! Aţi supt destul măduva poporului proletar. Vreţi sânge? Ei bine, sânge vă vom da! Democraţia integrală nu cunoaşte bariere. Şi dacă vor fi, vom trece peste ele ! ! !

Aşa era oratorul popular : tranşant. Scurt, fără frazeologie...

— Bravo! Bravo! exclamau tovarăşii. Sânge! Să curgă sânge!

— Vox populi, vox dei!... Adică, tălmăcea oratorul socialist, bătând cu pumnul în tribuna roşie, nimic nu se face fără democraţie! Jos guvernul!

Grupul nostru aplauda nebuneşte. Nu ne plăcea atât de mult discursul, cât ne fermeca barba oratorului. Avea o barbă mobilă, fluturătoare 'n aer şi elocventă. Barba lui ne convingea căci, trebue s'o mărturisesc, există bărbi între bărbi. Sunt bărbi flasce, fără personalitate, bărbi retezate ca ghimpii ariciului, care nu spun nimic ochiului. O barbă onorabilă defineşte la un moment dat fizionomia omului. N'aş putea spune că vechiul proverb: „Ai carte, ai parte" a căzut în desuetudine. Dar cred că aci, în această consfătuire generală, dictonul: „Ai barbă, ai succes" prima.

Ne înflăcărase barba oratorului. Avea ea ceva într'însa ce ne plăcea şi ne turbura, inoculând în sângele nostru tineresc, elanuri şi nădejdi. Dacă barba oratorului popular ne-ar fi chemat pe baricade, sunt sigur c'am fi urmat-o, numai de dragul de a o vedea fluturând în fruntea maselor.

Ca de obicei, se vota, prin ridicare de mâni şi în înflăcărarea tuturor, o moţiune.

— Vom merge cu toţii la primul-ministru, în număr covârşitor, spre a revendica doleanţele drepte ale poporului suveran. Iar dacă nu vom fi satisfăcuţi în sacrele noastre revendicări, să se ştie: vom fi necruţători, intransigenţi, intratabili. Ii vom aplica metoda forte, dar, ştiţi, scurt, fără frazeologie...

— Să mergem, să mergem ! clamau glasurile neînfricate şi viforoase din sală.

Coloana manifestanţilor se formă impunătoare, cu şefii în frunte. Oratorul popular flutura moţiunea ca pe un stindard, teoreticianul partidului îndemna mulţimea să nu şovăiască până la capăt, iar Alex. Zmeu, „mână de fer", îmbărbăta pe manifestanţi. Lumea privea admirativ valurile oastei proletare. Dar... ciudat lucru, valurile scădeau, pe măsură ce înaintam. Când trecurăm de colţ, coloana se 'njumătăţi cât ai clipi din ochi, iar la o încrucişare de tramvaie, grupul vijelioşilor revoluţionari se putea număra pe degete. Dispăreau, de parcă-i înghiţea pământul; se volatilizau prin ganguri unul câte unul, de parcă nici n'ar fi fost. Ne mai despărţeau 100 de metri de locuinţa prim-ministrului, când constatarăm că nu rămăseserăm decât patru inşi. Oratorul popular, teoreticianul partidului, mâna de fer şi... eu, ucenic în ale socialismului, dar nedespărţit de ei şi mândru de a mă afla în tovărăşia atâtor leaderi.

Curând aveam să rămânem numai trei, deoarece teoreticianul se propti, deodată, într'un gard, se coloră nenatural la faţă, se gheboşă, ţinându-se cu mânile de pântece, apucat subit de o criză de apendicită.

— Au, burta...! se văită el livid, oprind o trăsură. Duceţi-vă voi singuri, că eu nu mai pot... Mai apoi, aflarăm că apendicita lui era un pretext salvator, care se generalizase şi sub care se ascundea nemaipomenita sa teamă, de a da ochii cu autoritatea constituită.

Ne oprirăm tustrei la poarta impunătoare a premierului. Fără a dori să par ireverenţios, dar, toţi trei, păream a fi, în clipa aceea, trei viţei la poarta nouă.

„Mâna de fer" a partidului hotărî, scurt:

— Nu putem intra, pentrucă masele au dezertat dela datorie. I-o vom trimite cu poşta.

— Nu se poate, se opuse oratorul popular. Primul ministru trebue să ia act de moţiunea noastră şi să ne ştie de frică! La vremuri mari, oameni mari! Şi dacă-i vorba la o adică, un partid revoluţionar trebue să dea pilde de eroism şi să ştie să se jertfească! Mai întâi de toate, curajul trebue să predomine!... Ia vino'ncoa, măi tâncule, — mi se adresă el mie, — ia du-te tu sus cu moţiunea şi noi te aşteptăm în colţ, la bodega „Calul Bălan". Dar, bagă de seamă: prezintă-te demn şi spune-i-o net, în faţă: scurt, scurt şi fără frazeologie!...

Înşfăcai moţiunea şi, conştient de misiunea încredinţată, suii scara, cu demnitate. După ce sunai şi o servitoare durdulie îmi deschise, îi înmânai, curajos preţiosul şi revoluţionarul document şi o zbughii spre bodegă. Cei doi corifei se ospătau cu vin şi cu chifteluţe.

Incepător în ale revoluţiei sociale, ascultam cu veneraţie, numai urechi, pe marii mei înaintaşi. Oratorul popular, mângâindu-şi barba, presimţind în mine un discipol, mă introducea în tainele revoluţionarismului. Începuse tocmai o savantă dizertaţie, relevând deosebirile fundamentale dintre teorie şi acţiune.

— Păcat tinere, spuse el, că n'am fost în „număr"... L-aş fi executat fără milă, dar ştii... scurt, fără frazeologie! Învaţă dela mine, micule, şi aceste adevăruri să te călăuzească toată viaţa. Una e teoria şi alta e acţiunea. Teoria constă în trasarea planului de acţiune, în sistematizarea curentelor populare, în nivelarea, unificarea şi diriguirea lor, spre scopul final: revoluţia. Nu-i aşa, Zmeule?

Alexandru Zmeu era ceiace se chiamă un activist. In partid fusese supranumit „Mâna de fer", pentru că, într'o încăerare cu poliţia, muşcase nasul unui vardist.

Zmeul, mâna de fer, mârâi ceva de neînţeles pentru mine, (asta se chema la el „a-şi drege glasul") şi mă iniţiă în catechismul revoluţionar, în ceeace priveşte acţiunea.

— Teoria, bă, e vax. Acţiunea e totul: metoda forte! Patru bombe la poştă, patru la Chefere şi... dă busna peste ei! Poc, poc, poc! In 24 de ore, dictatura-i ga'

— Incepi să te 'mbeţi, Zmeule. Poc, poc, poc... asta-i frazeologie curată. Şi tu ştii că eu am altă metodă: ridicarea maselor prin revoluţie, dar, ştii, scurt, fără frazeologie!...

Drept răspuns, mâna de fer slobozi un pumn păros în masă:

— Vax! Incă un kilogram, băete!

Intr'un târziu, după ce se goli şi a treia sticlă, leaderii îşi aduseră aminte de moţiune.

— Ei, i-ai dat-o? Ce-a zis?

— Ce să zică? Ministrul era plecat la moşie şi servitoarea mi-a spus:

— Altădată să te ştergi pe bocanci!

— Vezi, clamă puţin cam cherchelit, oratorul popular. Iată efectele nepăsării maselor.

— Asta e sfidare, bătae de joc din partea burgheziei capitaliste, spuse mâna de fer.

— Dacă mi-ar fi spus mie lucrul acesta, continuă oratorul popular, răsturnam imediat guvernul! Dar ştii... scurt, fără frazeologie!...

— Vax!... bolborosea mâna de fer, printre sughiţuri, — ...eu ...poc, poc, poc, bombe... fitil... acţiune!...

Acest soi de discuţii înfierbântate şi controversate, dura de ani de zile. Bărbosul era pentru teorie iar mâna de fer pentru acţiune. Cred că ele mai durează şi acum...

Ca de obicei, Duminica ciracii erau invitaţi la masă de către oratorul popular, lucru ce se întâmplă şi acum.

— Hai, fraţilor, repede că-i ora 3. Ne aşteaptă Mărioara cu masa...

Eu aveam pentru prima oară ocazia să primesc această cinste, din partea temutului şi neînfricatului leader şi mă bucuram anticipat de acest eveniment. Un taxi ne descărcă pe o stradelă lăturalnică, dar — de ce să mint? — însoţitorii mei erau puţin cam... beţi. Mă rog, scurt şi fără frazeologie, limbile li se încurcaseră binişor şi sughiţau pe întrecute. Intrară totuşi, aşa precum putură. Oratorul popular ne invită, deschizând larg uşa, cu maniere de gospodar şi de gazdă primitoare:

— Poftiţi... intraţi băeţi... Mărioara mea va fi foarte bucuroasă să vă ospăteze.

Spre uimirea noastră, de pe divan, sări, ca săltată de arcuri, o femeiuşcă foc şi pară, cu fulgere şi trăsnete'n ochi şi i se înfipse în faţă:

— Acum se vine, beţivule?

Oratorul popular, care umbla să răstoarne guvernele, încercă să schiţeze un vag surîs, chip să ne arate nouă că Mărioara lui are obiceiul să glumească.

Dar nu, ea nu glumea!

Ea se repezi ca un uragan asupra marelui agitator, îl zgâlţâi cu putere şi-i ordonă:

— Acum să te desbraci şi repede la masă, stricatule! Nu mă face să-să-să...

Pricepurăm că acest „să-să-să" cuprindea în el ameninţarea cea mai gravă. Ea nu ne lăsă prea multă vreme de gândit, ci veni la noi, furioasă:

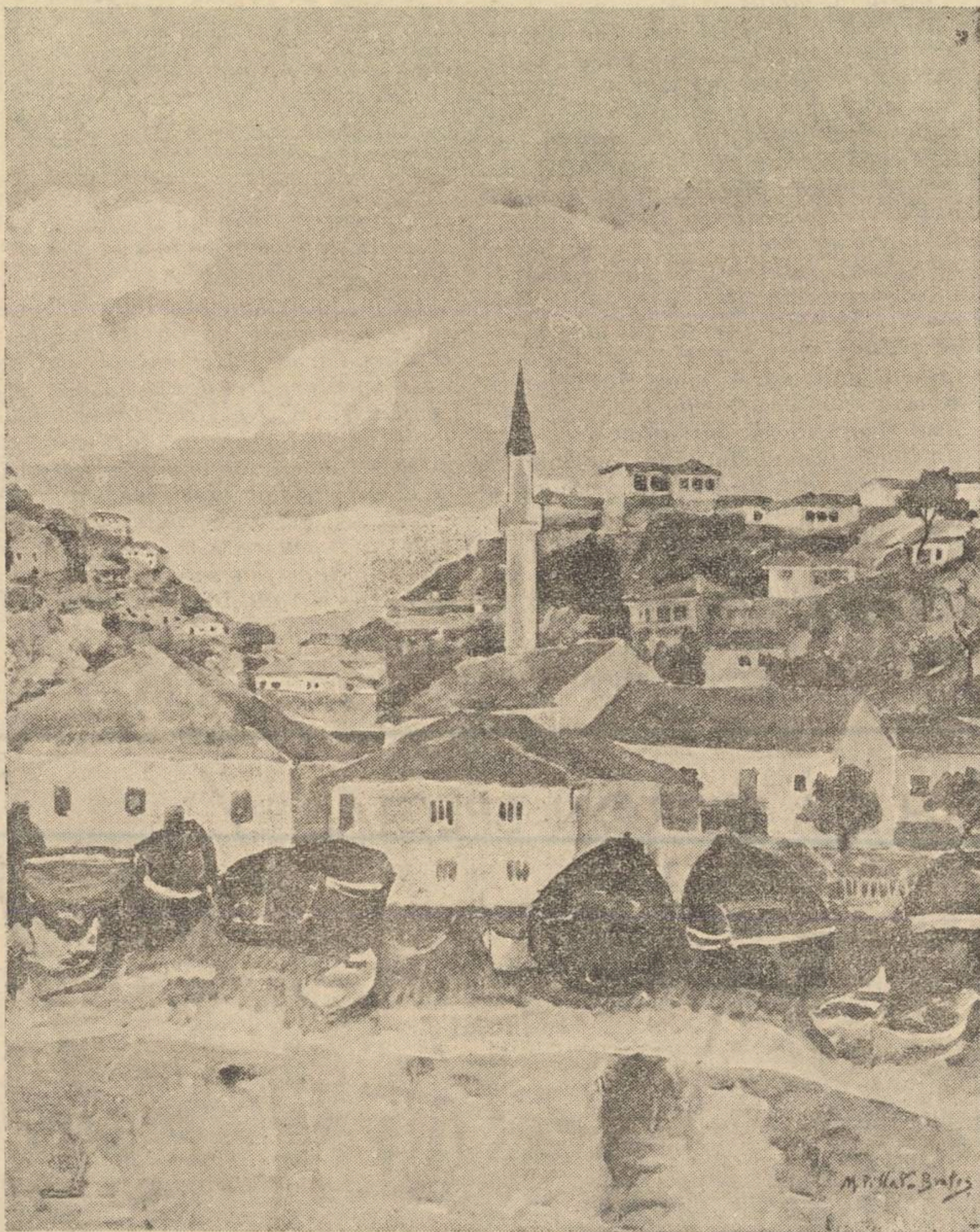
— Marş afară, pe la casele voastre, beţivanilor!...

Putui astfel să văd pe teren, cu ochii mei, deosebirea dintre teorie şi acţiune...

Mâna de fer avea dreptate; pentru că din curte, unde ne refugiarăm, răzbătea până la noi ecoul de cratiţe şi de farfurii sparte, semn că revoluţia socială se deslănţuise, deocamdată, în propriul menaj al oratorului popular, iar Mărioara lui, revoluţionară şi dânsa, îi aplica metoda forte... dar... ştiţi... fără frazeologie!

De atunci m'am lecuit de socialism şi m'am înscris în clubul biliargiilor.

IULIU LAZĂR

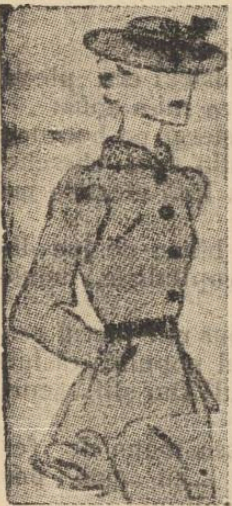
Maria Pillat-Brateş — Balcic

Cronica modei

Curiozitatea feminină pentru modelele noui de primăvară înfloreşte odată cu sosirea jurnalelor noui de modă, fie că ninge, plouă, burniţează sau cade măzăriche, acoperind străzile şi trotuarele cu polei.

Ce se poartă?!

Iată marea întrebare. Artiştii care conduc destinele modei, încă nu s'au pronunţat definitiv decât asupra culorilor. Vom avea culori, culori, culori de toate nuanţele, aceasta este sigur. Tonuri calde, roş viu, nuanţele „capucine" şi toate tonurile de galben.

Aceasta nu înseamnă că nu vor fi şi culori stinse, neutre, ca, „moutarde" sau „canelle", nici nuanţe pastelizate ca bomboanele englezeşti, luminoase şi acide, în roz, maron deschis, beige.

Splendida sticlărie pe care o prepară laboratoriile pentru expoziţie a inspirat, fără îndoială pe maeştrii modei în nuanţele derivate din culoarea oţelului, din verde-albăstrui, şi albăstrui-verzui, ca apele mării Baltice.

Stofele vor avea multe nuanţe bleumarine, mai mult deschis sau maron, împodobite cu inevitabilul pichet alb.

Ingrijiţi-vă, doamnă, de un tailleur de primăvară. Timpul frumos ne poate surprinde dintr'un moment în altul şi „tailleur-ul" va continua să domine garderoba femeii elegante, dar mai ales a femeii practice.

La modă este basca, ondulată numai în spate, fără reverurí şi cu „encolura" netă, degajând gâtul, sub coafura cu bucle şi pălăria cu fundul neted, jos şi borduri drepte „canotier", sau uşor ridicate în sus, forma „Breton"; buzunare din belşug.

Pentru vreme rea, dar mult mai dulce cu cât ne apropiem de primăvară, mantouri drepte din stofă impermeabilizată, mai ales *scurte*, cu buzunare largi ca să nu mai fie nevoe de poşetă. Nu uitaţi să purtaţi sub haina de ploae o bluză de lână, caşa cu „fermoir" de metal sau un pullover pe care degetele d-voastră îndemânatece îl pot uşor împleti în clipele de răgaz.

Vesta fără mâneci complectează rochia sub impermeabil sau tailleur. Ea dă o notă nu numai confortabilă, dar şi eleganţă dacă îi adăugaţi o broderie cu lână colorată, cu modele uşor de executat şi artistic potrivite în culori şi nuanţe *pevelour de laine* alb, roş, citron, etc.

Rochiile simple, să fie „Deux pièces" sau măcar să pară astfel. Linia umărului se îndoae spre mijlocul braţului, părăsind acea aparenţă militărească de umeri drepţi, atât de puţin graţioasă. Gâtul e degajat, deşi decolteul e aproape părăsit. Pentru rochiile de seară, linia este foarte variată, unele sunt lipite de corp până deasupra genunchilor, spre a se evaza în jos. Astfel, am văzut un model Chanel de dantelă de lână maron, pe când altele sunt drepte, lungi până în pământ, încreţite mai mult în faţă, cu mânecile foarte scurte, deviate din creţurile corsajului (Lucien Lelong).

Bluzele continuă să se poarte: din lână, mătasă, lamé, etc., la fuste simple de stradă, ca şi la jupe lungi şi elegante de seară.

Cât despre pălării, cu toate modelele de gust, păstrează alura caricaturală din sezonul trecut.

BITRIX.

Cronica cinematografului

Femei, emoţii, frumuseţe

Cetăţeanul care cutreeră cartierul cinematografelor în căutarea unui spectacol, doreşte — potrivit psihologiei sale — unul din următoarele trei lucruri: femei, emoţie sau frumuseţe; trei lucruri, după cum vom vedea, extrem de diferite.

Luaţi programul actualmente în vigoare. Veţi găsi filme ca „Păpuşa diabolică", „Sfinxul", „Călăreţul mascat", „Automobilul ucigător", „Brigada 41", unde nu ni se da artă propriu zisă, ci emoţie tare, emoţie de circ, de curte cu juri, de cursă de tauri, de Grand-Guignol, de panoramă sau de catastrofă; cod penal, accidente fioroase, spaimă macabră, acrobaţie cu pericol mortal — toate acestea constitue o familie comună de emoţii mai mult tari decât fine, mai mult fiziologice decât artistice. Şi ele sunt, mai cu samă, emoţii garantate.

Mai luaţi odată programul şi cetiţi. Veţi găsi, în sălile din centru sau dela periferie, o duzină de filme de structură revistoidă, bazate exclusiv pe sex-apeal. Filme cantante, desigur, şi vomitiv de excesiv de muzicale; dar asta tocmai pentrucă muzica „îndulceşte moravurile". Le îndulceşte chiar în aşa hal încât permite să se mobilizeze, pe acelaş platou, două sute de cupluri cu orificiile bucale mutual astupate, patru sute de picioare de ambe sexe amestecându-se între ele şi arătându-ne nouă tot ce au sau pot. Aproape nimic artistic de semnalat în asemenea producţiuni. Bărbatul spectator vine să vadă pur şi simplu femei — mai mult simplu decât pur. Puţin îi pasă de anecdota sau de ideea filmului. Marfa care îl interesează este cu totul alta.

Insfârşit, alături de spectatorii care cer femei şi de acei care cer emoţie tare şi garantată, avem o a treia categorie de consumatori cinematografici care cer frumuseţe, emoţie special artistică. Pe aceştia îi interesează nu cutare categorie de filme, ci oricare, numai să conţină preocupări şi rezultate autentic estetice. Preocupările celelalte, preocupările sexuale, sudoripare, lacrimale, ilariante, etc., îi supără. Ii interesează un film ca „Sam Dodworth", dar şi unul ca „My man Godfrey"; le place o poveste tragică aşa ca „Duşmănia", dar le place şi un film eventual idiot ca „Regina Junglei" unde însă, deasupra puerilităţilor, găsim, ca un lung poem simfonic, exprimarea mimică a unei fiinţi fermecătoare, o femee presupusă a fi trăit totdeauna în pădure deci obligată — asta e regula jocului — să se exprime numai cu mişcări şi sunete nearticulate. Avem în faţa noastră un fel de mic manual de fizionomie, pentru care a trebuit multă artă şi un subtil talent. Un asemenea film aparţine categoriei estetice, şi asta în ciuda construcţiei neverosimile a povestei de junglă cu fete sălbatece şi tigrii care mănâncă din palmă.

Săptămâna asta rulează multe filme cu conţinut artistic. Unele din ele sunt aproape fără cusur (Duşmănia, Răzvrătita), altele pline de defecte (Regina Junglei, Umbra trecutului), toate însă interesante pentru progresele pe care le face, mereu, arta aceasta cinematografică, a cărei evoluţie rapidă nu încetează de a ne uimi, în ciuda reflecţiilor pesimiste ale cutărui spectator care, fiindcă s'a păcălit într'o seară, înalţă mica sa pagubă la rangul de tendinţă istorică generală.

Limbă

Cu paşi lenţi dar siguri se apropie momentul când se vor mătura şi trimite „la gunoi" toţi acei care, confundând ignoranţa cu vocaţia, se obstinează a coopera la traducerea titlurilor cinematografice.

Astfel, în „The light Brigade", versurile lui Tennyson sunt traduse, tot în versuri, prin nişte splendide tablouri de genul lui: „şi secerându-i cu tunul, n'a mai rămas la urmă nici-unul", etc.,

etc., la care se adaogă fraza:

„prin sălbateca şarjă ce-o făcură." (în loc de „ce făcură").

La jurnalul de actualităţi, vorbindu-se despre moda de îmbrăcăminte la copii, s'a tradus „les enfants ont eux aussi leurs arbitres des élégances" prin „copiii işi au şi ei arbitrii eleganţelor lor" (adică les arbitres de leurs élégances); ideea exactă era „copiii îşi au şi ei arbitrii lor ai eleganţelor". Dar tinerii sau bătrânii pomanagii însărcinaţi cu revederea textelor n'au de unde să ştie cum se combină vorbele în fraze; ei sunt doară membri ai Societăţii Scriitorilor Români; şi asta le ajunge.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

Despre repertoriul permanent

Răposatul Mavrodi, pe vremea când era director al Teatrului Naţional din Bucureşti, a creiat, mânat fiind de cele mai bune intenţii, un repertoriu permanent, al cărui rost era de a asigura primei noastre scene un program de bază, înlăuntrul căruia Teatrul Naţional să-şi desăvârşească misiunea lui culturală, pe lângă masele spectatoare.

Orice teatru subvenţionat trebue să aibă un repertoriu permanent, chiar dacă repertoriul jucat nu poartă oficial această titulatură, şi chiar dacă realizarea lui comportă sacrificii materiale. Toate scenele de Stat din toate ţările, au în programul lor o serie de spectacole menite să valorifice capodoperele literaturei dramatice. La noi, deci, când s'a păşit la crearea repertoriului permanent, nu s'a făcut altceva, decât să se consfinţească în mod legal, o stare de fapt existentă.

S'a triat materialul scenic, reprezentat în decursul stagiunilor premergătoare, alegându-se din tot ceiace a jucat Teatrul nostru Naţional, lucrările de căpetenie, s'au adăugat apoi cele mai reuşite piese ale scriitorilor români, şi s'a creiat astfel un repertoriu permanent. Odată creiat însă, repertoriul a rămas pe hârtie aşa cum a fost întocmit, el nefiind utilizat în mod raţional de direcţia Teatrului Naţional, în aşa fel, încât să poată fi realizat scenic şi deci la îndemâna tuturor categoriilor de spectatori. Atunci când o cădere lăsa un gol în bugetul Teatrului, se lua, la întâmplare, din acest repertoriu permanent o piesă de succes, şi se căuta astfel un echilibru bugetar.

Hotărît lucru, nu acesta este scopul unui repertoriu permanent. Un teatru subvenţionat trebue să aibă deficite bugetare. Aceasta este de altfel şi justificarea subvenţiilor acordate.

Astăzi, direcţia Teatrului Naţional se călăuzeşte, în alcătuirea acestui repertoriu, nu de principii calitative, ci de succesele de casă. Cantitativ, repertoriul permanent se îmbogăţeşte în fiecare an, cu câteva lucrări de o valoare incertă, dar care au stârnit, în mijlocul publicului, o curiozitate trecătoare, pregătindu-se astfel reluarea unor atare opere, în eventualele momente dificile, care desigur se produc în timpul unei stagiuni.

Vom revedea din când în când pe afişul teatrului „Flacăra sfântă" a lui Sommerset Maugham, sau „Casa Hervey", dar de câte stagiuni n'am mai văzut „Hamlet", „Oedip Rege", „Fedra", „Electra", „Vlaicu-Vodă", sau „Scrisoarea pierdută"?

Cum vom reuşi să creăm un public nou, când în matineurile de Duminecă — e ziua când lumea vine la teatru din obişnuinţă — nu s'au reprezentat decât piesele care sunt pe cale să dispară de pe afişul teatrului, în loc de a pune la îndemâna tineretului, lucrări clasice, lucrări din adevăratul repertoriu permanent?

Iată, numai în săptămâna aceasta, un exemplu edificator: Sâmbătă şi Duminică, în matineuri, s'a jucat „Prinţul cu două chipuri" şi „Casa Hervey", iar Dumineca trecută s'a reprezentat „Victoria Regina". Trei piese care nu pot să îndemne tineretul spre teatru; trei piese de o valoare mediocră.

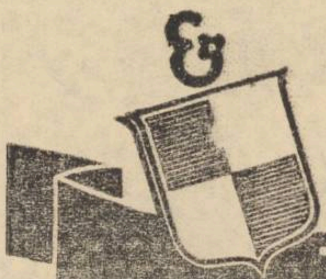
Dacă s'a ţinut cu orice preţ la crearea unui repertoriu permanent, măcar să-l respectăm şi să-l oferim tineretului, şi nu să asistăm la denaturarea lui, pentruca la sfârşitul stagiunii, Teatrul Naţional să ne prezinte un excedent.

Misiunea unei instituţii de stat, ca a Teatrului Naţional, este cu totul alta. Lucrurile s'ar putea îndrepta oricând, cu puţină bunăvoinţă, şi cu o foarte mică osteneală: textele clasicilor se găsesc la toate librăriile.

GH. NENIŞIOR

ELIDA CITRON SPECIAL

Săpunul cu parfumul înviorător de lămâie

ELIDA

Jerome K. Jerome

Intâmplarea cu labirintul

Prietenul meu Harris m'a întrebat odată: „Cunoști labirintul din Hampton Court?" Și începu a-mi povesti cum intrase acolo într'o zi, ca să-l arate cuiva. Il studiase dinainte pe hartă și-l cunoștea la perfecție. Era așa de simplu, încât nici nu făcea să plătești doi lei intrarea. Cu toate astea, cu siguranță că harta pe care o consultase era o șmecherie de prostit oamenii, căci nu semăna deloc cu labirintul adevărat și era bună doar să încurce lumea mai rău. Cel care-l întovărășea era un văr din provincie.

— Hai să intrăm, zise Harris, numai așa, ca să poți spune pe urmă că l-ai văzut; e un fleac de nimic, nici nu face să numești asemenea lucru labirint. Toată socoteala-i să cotești mereu la dreapta. Stăm zece minute și pe urmă mergem la masă.

Abea făcuseră câțiva pași înăuntru, că și întâlniră câteva persoane, care le aduseră la cunoștință că se aflau acolo de trei sferturi de oră și începuseră să se sature. Haris le propuse să-l urmeze; el și prietenul lui tocmai intraseră cu intenția să facă numai un tur și să iasă îndată. Primiră numaidecât, mulțumindu-i din tot sufletul. Pe măsură ce înaintau, se alăturau și alți vizitatori, așa că, în curând, cortegiul reuni pe toți cei care se aflau acolo. O parte pierduseră cu totul speranța c'au să-și mai revadă vreodată căminul, rudele și prietenii. Apariția lui Harris îi umplu de curaj; ba o femee cu un copil mic în brațe, care se afla în labirint de dimineață, se agățase de brațul lui Harris, fiindu-i teamă că dacă nu-l ține bine și-l scapă, n'are să mai iasă niciodată de acolo.

Cortegiul continua să cotească mereu la dreapta. După un timp, vărul făcu socoteală că, de când mergeau, făcuseră cel puțin doi chilometri; labirintul acela era de bună seamă grozav de mare.

— Unul dintre cele mai mari din Europa, răspunse Harris.

Harris urmă să conducă convoiul până ce, la un moment dat, băgă de seamă o coajă de pâine, pe care vărul pretindea că o maí văzuse cu câteva minute mai înainte.

— Imposibil, zise Harris.

— O! spuse femeea cu copilul, chiar eu am azvârlit-o aici, azi dimineață.

Și mai adăogă că-i părea foarte rău că se potrivise unui asemenea conducător, care nu putea fi decât un șarlatan.

Furios de asemenea acuzații, Harris arătă harta, explicându-i teoria lui.

— Se poate să ai dreptate, îi răspunse careva, dar ar trebui mai întâi să știm în ce punct ne aflăm în clipa de față.

Harris dădu atunci ideia că ar fi poate mai nimerit, să se întoarcă cu toții înapoi la intrare și să reînceapă de-acolo explorarea. Propunerea fu primită cu oarecare entuziasm, dar toți nenorociții aceia nu se puteau gândi, fără să-i umple groaza că aveau de făcut tot drumul îndărăt. După zece minute, se aflau iar în mijlocul labirintului. Harris, vrând să facă pe grozavul, începu a susține că anume îi adusese acolo, observând însă mutrele amenințătoare ale însoțitorilor săi, găsi de cuviință că-i mai bine să nu mai insiste asupra acestei chestiuni, recunoscând numaidecât că fusese o simplă întâmplare. Totuși câștigaseră un punct: știau unde se află. Cercetară din nou harta și porniră la drum a treia oară. După trei minute, se aflau iarăși în locul de unde porniseră. Ori încotro apucau, reveneau în acelaș loc, astfel încât, dela un timp, o parte dintr'înșii se hotărîră să rămâe pe loc, așteptând ca ceilalți să se întoarcă dela plimbare. Harris se gândi atunci că ar fi mai bine să se uite din nou pe hartă, dar la apariția ei, murmurul mulțimii deveni atât de amenințător, că trebui s'o ascundă iute în buzunar. Prietenul meu începea să se convingă că nu-i deloc popular.

Furioși și plini de disperare, simțindu-se pierduți, bieții oameni începură a urla cu toții, ca să atragă atenția păzitorului.

Indată acesta apăru în capul scării, dându-le lămuririle necesare, ca să-i îndrepte pe calea cea bună. Dar erau cu toții atât de obosiți și buimăciți, că nu mai pricepură absolut nimic. Până ce la urmă, paznicul îi sfătui să rămâe pe loc, că vine îndată să-i caute.

Așteptară o bucată bună de vreme. Călăuza nu se arăta nicăieri. Insfârșit, îl zăriră alergând în dreapta și'n stânga, izbindu-se de toate colțurile, fără să izbutească a ajunge până la dânșii; de mai multe ori îl văzură când într'o parte, când în alta. Era o călăuză tânără, de curând în serviciu. Trebuiră să aștepte până se întoarse călăuza cea bătrână, care plecase la masă.

— Labirintul e foarte frumos, sfârși Harris. Așa că rămâne hotărît să-l vizităm și să-l convingem și pe George să meargă cu noi.

Din englezește de T. S.

Educație dirijată?

In numărul omagial din „Arhiva pentru știința și reforma socială", d. Constantin Kirițescu semnează un studiu, referitor la învățământul nostru superior: „Problema educației dirijate în legătură cu suprapopulația universitară și șomajul intelectual".

Marea criză din 1929, cu repercusiuni adânci, neîntâlnite până acum în istoria crizelor economice, ne-a pus în fața unui fenomen nou și grav, șomajul intelectualilor. Imperecherea acestor doi termeni este curioasă și anormală, petrucă nu se poate vorbi de o cultură cântărită și măsurată. Posibilitățile de desvoltare și ridicare a nivelului cultural al unui popor sânt nelimitate. Și aceasta chiar când e vorba de popoare înaintate. Cât privește țara noastră, al cărui nivel cultural îl cunoaștem...

Totuși problema există și este de presantă actualitate. La multele contradicții existente la baza unei așezări sociale date se mai adaogă una.

Studiul d-lui C. Kirițescu vine să ne probeze existența unei suprapopulații universitare, a unei „crize de supraproducție de posesori de diplome". In adevăr, pe baza cifrelor strânse de d-sa, în raport cu situația dinainte de războí, se constată în anul 1924-1925 considerând populația universitară din toate școlile de învățământ superior din România, un spor de 159,24 la sută față de 1913-14, în anul 1933-34 un spor de 350,30% față de acelaș an, sau 73,69% față de 1923-24.

In raport cu populația țării, dacă în 1913-14 aveam un student la 1408 locuitori, în 1934-35 avem un student la 505 locuitori.

D. Const. Kirițescu conchide că această creștere e îngrijorătoare, România ocupând pe tabloul suprapopulației universitare unul din posturile cele mai alarmante. D-sa este cel mai în măsură să cunoască aceste lucruri, calitatea de director al învățământului superior punându-i la îndemână toate elementele necesare unui studiu serios al situației. Se poate, cel mult, reproșa anumite lacune în materialul statistic semnalat, și aici mă gândesc la lipsa unei situații statistice studențești după originea socială a studențimii și la faptul că, în stabilirea procentajului de creștere a populației universitare față de populația țării sau perioada de dinainte de răsboi, s'a avut în vedere numărul studenților înscriși. Or, după cum constată chiar d. Kirițescu, cel puțin jumătate din numărul studenților înscriși, rămân cu studiile neterminate.

Mai departe, găsind cauzele acestui spor în creșterea populației de după războí, prin încorporarea noilor teritorii, în schimbarea structurii sociale și politice a țării, prin împroprietărirea țăranilor, în înlesnirile acordate de stat și în organizarea defectuoasă a învățământului secundar și ținând seama de faptul semnalat chiar dela începutul studiului că șomajul intelectual mărește primejdia pentru echilibrul social, d. Kirițescu preconizează măsuri de îndreptare.

Soluțiile d-sale sunt legate de constatarea că dezordinea în producție e păgubitoare și că această producție „trebue gradată după trebuințele și posibilitățile de absorbție ale pieței", cu alte cuvinte, principiul aplicat de la o vreme în domeniul producției de bunuri materiale, economia dirijată, să fie extins și în câmpul „producției de posesori de diplome". Limitarea numărului studenților își va căpăta de aici încolo, după expresia d-lui Walter Kotschnig, denumirea de „educație dirijată".

Deși d. C. Kirițescu justifică măsurile preconizate de d-sa, prin necesitatea de ridicare a nivelului studiilor și prevenire a șomajului intelectual, căutând să înlăture reaua impresie pe care-o lasă, de a funcționa ca măsuri anti-culturale de îngrădire a libertății omului de a se instrui și refuză metoda de limitare prin sporireta taxelor, ca nedreaptă și anti-democratică, pentrucă ar opera selecția nu pe baza meritului, ci a averii, totuși, indirect, credem că se ajunge la acelaș rezultat de alegere după criteriul posibilităților de plată.

Pentrucă să nu uităm că educația dirijată are deja oarecare experiență în țara noastră și la aceasta trebue să mai adăogăm și faptul că în momentul de față chiar taxele mari și greutățile de traiu ale studenților, pe care d. Kirițescu nu le neagă, operează în acest sens.

Și atunci, considerând că „omul de stat e dator să privească fenomenul școlar nu numai sub aspectul lui didactic, ci și sub cel social", cum spune d. Kirițescu și că anumite sectoare ale pieții intelectuale nu sânt chiar congestionate până la refuz, ci din contră — și e destul să ne gândim la sănătatea poporului român și la problema analfabetismului, — nu sântem oare îndreptățiți să ne îndoim dacă educația dirijată, cu toată apărarea caldă pe care i-o face d. Kirițescu, își va atinge obiectivele?

Mai cu seamă că, în materie culturală, exemplele n'ar trebui luate din țările în care noțiuna d cultură e legată de revolver și arderi de cărți.

AL. ANTOHI

Eug. Drăgutescu — La cafenea

Căutătorul de comori

Săgeata

Cu vârful otrăvit, săgeata mică
Zbura ușor, la fel c'o rândunică
Inspre dușmanul veșnic și temut,
Oprindu-se în strălucite zale,
In coifuri depe vremi medievale
Ori se frângea neputincioasă'n scut.

Din ascunziș de ziduri vechi și grele
Zburau săgeți în vremurile-acele
In oastea lui Murat și Tamerlan...
Cu ochi pieziși și cu privirea cruntă
Veneau șirag Tătarii ca la nuntă
Să moară sub cetatea lui Ștefan.

Lovea în plin săgeata otrăvită
In hoarda pe câmpie risipită
Și 'n cetele, pornite după jaf...
Și caii nechezau de spaimă mare
Și galopau nebuni pe 'ntreaga zare
Invăluiți în nouri groși de praf.

Un Chan venit din Crâm și-a frânt avântul
Și a rămas deapururi pe pământul
Moldovei... de-o săgeată omorît.
Și alți viteji sub ziduri de cetate
Cu dorul țării lor îndepărtate
Au mers cu el, să-i fie de urît.

Un nobil Leah, zăcu o iarnă 'ntreagă
Și mâna dreaptă i-a rămas beteagă
De rana căpătată în războí;
Și 'nfricoșat de-atâta grea durere
Și de-a săgeții strașnică putere
N'a mai călcat hotarul pela noi.

Un pașă turc s'a 'ntors la el în țară
De râsul tuturor și de ocară,
Căci ochiul drept, săgeata i l-a scos;
Și „chiorul" i s'a zis până la moarte
Și-a trebuit porecla să și-o poarte
Cu toate că era încă frumos.

Un rege ungur cu săgeata 'n spate
Abia putu prin munții goi, răsbate
In țara lui... jurându-ne pieire;
Dar niciodată nu a fost în stare
Să treacă româneștile hotare
Fără să vadă-a morții nimicire...

...Azi, cu săgeata nimeni nu se bate,
Din înălțimi uitate de cetate
Ca 'n vremurile vechi și legendare;
Dar în osteni, întruchipate copii
Deșteaptă-o epocă a vitejiei
Și chipul sfânt al lui Ștefan cel Mare.

A. C.

Cartea românească

Cronica literară

I. E. Torouţiu: Pagini de istorie şi critică literară

Intr'un volum destul de gros şi tipărit pe o hârtie de toată frumuseţea, d. Torouţiu atacă în numele moralei şi al ştiinţei un număr de autori, cu o violenţă şi cu un gust de vorbă inimitabile. Fiindcă mai mult de jumătate din volum este consacrat *Vieţii şi Operei lui Mihai Eminescu*, socotim că este acum prilejul să punem la punct unele insinuaţiuni în legătură cu lucrările noastre. Dar cineva ne poate întreba: cine este d. Torouţiu şi întrucât criticele d-lui Torouţiu merită măcar discuţiunea? Ei bine, d. Torouţiu este o persoană care având tipografie este în măsură să tipărească fel de fel de documente literare şi tipărindu-le să ia cunoştinţă de unele date prin care ştiri vechi se pot corecta. Oricine dă de un document nou îndreaptă sau chiar anulează o ştire veche. Este un lucru ştiut. Această ispravă cu concursul norocului se chiamă contribuţie. D. Torouţiu face mai mult. Ocărăşte cu o patimă extraordinară. Sânt mulţi aceia care dând de nişte inedite trăesc apoi din gloria notei. D. Torouţiu a dus această artă la culmea ei. D-sa nu-ţi mai permite să te duci la izvor ci la publicaţiunea d-sale şi să citezi permanent *Torouţiu*, op. cit. D-sa a mers până acolo încât a republicat şi opere editate. Inainte vreme noi citam, pentru corespondenţa ei, pe Henrieta Eminescu. Azi cităm pe Torouţiu. Torouţiu 'n sus, Torouţiu 'n jos. Iată ce va să zică să ai tipografie. Criticele d-lui Torouţiu sunt de ordin literar şi de ordin ştiinţific. Literar vorbind, d. Torouţiu socoteşte *Viaţa lui Eminescu* şi celelalte drept nişte lucrări cu desăvârşire ratate, imorale, desgustătoare, criminale, impertinente, ticăloase. La partea de speculaţie totul i se pare fără nici un înţeles sau comic sau contradictoriu. Eminescu a fost profanat, omorît a doua oară de un individ „ordinar". Intr'un cuvânt fapta noastră e atât de îngrozitoare, încât un om slab de înger îşi ia lumea 'n cap. E adevărat că criticul ne recunoaşte şi o mulţime de daruri, pe care din modestie nu le mai pomenim, dar se vede că ele sunt numai virtuale fiindcă din operă ele nu rezultă. Să ne dea voie şi nouă d. Torouţiu să ni se pară tot aşa de comice criticele sale şi să-i mărturisim în toată sinceritatea că spiritul d-sale îl socotim lipsit de orice subtilitate şi fără nici o pregătire pentru o operaţie atât de delicată ca perceperea frumosului şi înţelegerea ideilor. Discuţia cu d-sa poate urma numai în câmpul mai modest al tehnicei informative, acolo unde se cere răbdare şi bunăvoinţă, acolo unde şi un spirit îngust ca al d-sale poate deveni folositor. Ce ne obiectează d. Torouţiu? 1) Că stâlcim ineditele; 2) Că minţim că dăm inedite; 3) Că furăm pe toată lumea; 4) Că unde nu furăm, nu nemerim. Toate aceste cusururi sânt întrecute de unul fundamental şi anume „că rareori ne-a fost dat să întâlnim un caz similar... ca publicarea studiului despre un scriitor să premeargă răspândirii operei". Copilărească observaţie, ca să nu zicem altfel. Dacă am fi aşteptat răspândirea operei, apoi nici peste cinci sute de ani n'am fi fost autorizaţi să scriem despre Eminescu. In mss. lui Eminescu nici nu sânt opere care să poată fi vreodată editate, ci numai însemnări particulare. Noi n'am făcut o ediţie a lor ci le-am descris, dând însă cât mai multe extrase. Dacă cineva ar edita din nou aceste fragmente, cartea noastră n'ar suferi nimic, căci citatele sunt suficiente scopului lor. Şi apoi originalele sunt acolo, la îndemâna tuturor, inedite în sensul tipografic dar controlabile. Dar să vedeţi ce falsă logică „ştiinţifică" are d. Torouţiu! D-sa pretinde, nu ştiu de ce, că volumele II-III sânt date ca cuprinzând *numai* inedite. Insă noi nu avem această pretenţie. Se vede foarte bine că acolo ne ocupam de *Sarmanul Dionis*, de *Mureşan*, de *Sarmis* şi altele care erau cunoscute. Noi descriam opera lui Eminescu nu ineditele. Adevărul este că cercetând integral această operă am descris şi foarte multe lucruri cu desăvârşire necunoscute sau numai semnalate de alţii. D. Torouţiu atenuiază. *Antropomorfism* a fost citat de Chendi. Da, dar noi l-am publicat în întregime în *Adevărul literar*. Până şi asupra *Dioramei* pentru întâia oară publicată de noi în întregime, d. Torouţiu emite îndoieli de escrocherie. A spus două vorbe Chendi! Tot ce încearcă a dovedi d. Torouţiu în privinţa aceasta e cu desăvârşire fals. Foarte mulţi inşi au fost pela Academie, au copiat câteva „inedite" şi le-au publicat în vreo obscură revistă provincială. Iar noi care avem originalele înainte, în loc să le studiem pe ele, dintr'un scrupul „ştiinţific" absurd să alergăm în căutarea acelora! Iată adevărate aberaţii! Mai e şi altceva mai distractiv. Am publicat în *Ad. lit.* o serie de proze inedite. Cineva găseşte atunci cu cale să facă o ediţie şi să publice şi din acestea, deşi noi făgăduiam să facem înşine o ediţie. Acum sântem vinovaţi de a ne cita pe noi şi a nu cita pe celălalt. In timp ce noi cercetam în linişte mss. nepublicând nimic ca să nu răpim noutatea volumului, acel altcineva ciugulea în grabă dosarele pe care le studiam noi şi apoi contribuia la gazetă. Şi acum să-l cităm? Dar puţinele sale interpretări sunt greşite, izvorul principal ne scuteşte de a mai cita pe cei de care nu ne-am putut sluji. Acestea sunt meschinăriile lumii mediocre a „cercetătorilor ştiinţifici" pe care cititorul trebue să le cunoască.

Insă d. Torouţiu nu se opreşte aici. Textele au fost „stâlcite". Cine (şi ne întrebăm cine?) răsfoieşte cartea d-sale poate să rămână impresionat. Insă totul e fals. Pornind dela presupunerea gratuită că noi ne-am dus la mss. spre a controla textul, în vreme ce noi am mers numai pentru conţinutul lor, d. Torouţiu ne dă o serie de paralele din care reiese că facem aceleaşi greşeli de transcriere ca şi Chendi. Mare descoperire! Dar noi am citat, ca toată lumea, chiar pe Chendi, deşi ştiam că sunt unele erori. Unde am fi ajuns dacă am fi stat să copiem şi textele publicate de alţii? Am fi dovedit un cap zăpăcit, fără nici o direcţie. Da, dar un domn a făcut apoi o ediţie corectată! A făcut-o după culegerea cărţii noastre şi apoi noi nu avem încredere în el şi aşteptam ca răposatul Botez să dea o ediţie. Da, dar şi ce s'a transcris din mss. e stâlcit. Ce minciună umflată! Cine a văzut mss. eminesciene se ia cu mânile de păr. Sunt aşa fel scrise încât numai intenţia noastră de a surprinde în ele temele eminesciene merită o decoraţie! Cine le cercetează ca să le înţeleagă *în total* nu poate să nu facă greşeli mici, mai ales în condiţiile în care pot fi studiate (câte-va ore pe ghimpi dimineaţa, concurat de domnii care fac ediţii când tu însuţi lucrezi la aşaceva). Apoi textele au ştersături, reveniri, etaje de variante încât copiatorul literat care nu face ediţie critică trebue să aleagă. Ceeace d. Torouţiu numeşte *erori*, mistificând pe profani, sunt în majoritatea cazurilor lecturi prin alte variante. Dacă ar mai citi şi un al treilea ar găsi alte „erori" şi la unul şi la altul. Alteori scrisul e aşa de mărunt încât orice lectură e o ipoteză. Noi citim *brâu* altul vede *brâe*, noi vedem *poală*, altul citeşte *poale*, fiindcă literele din urmă sânt nişte beţe ce pot fi citite cum pofteşti. Adesea am mai modernizat textul spunând *vr'o* în loc de *v'o*, *printre* în loc de *pintre* spre a nu înspăimânta pe cititorul pe care noi doream să-l captăm pentru opera inedită a lui Em. La editorul d-lui Torouţiu e un spirit de contradicţie. Luăm noi vorba de aici el o ia cea ştearsă de sus, zicem noi *lumilor* (fiindcă nu ne închipuim mai multe lune) el zice în pofidă *lunilor*. In fond ar fi firesc să deslege mai multe enigme grafice, fiindcă acum e ajutat de întâia noastră citire. Deci în orice caz noi avem meritul dintâi. Insă d. Torouţiu vrea cu orice chip să ne distrugă. Noi am întâlnit un rând „mă uit sub *coperişurile** ei (era vorba de o lampă) şi n'am înţeles bine vorba subliniată, care părea bizară. Era să părăsim întreprinderea critică pentru un mărunţiş pe care avea să-l deslege altul? Am pus un asterisc de îndoială. D. Torouţiu taie asteriscul, propune *cojocoroc* şi dă a înţelege prin urmare lipsa noastră de onestitate! Sunt câteva lecţiuni care într'adevăr trebuesc acum emendate, sânt şi multe greşeli de tipar inevitabile (cartea tipografului Torouţiu e plină de greşeli) dar studiul nostru nu e atins întru nimic de aceste erori veniale şi critica d-lui Torouţiu rămâne în totalul ei o mistificaţie. Două pagini sânt pierdute spre a dovedi crima de a fi citat după ediţia d-lui Lovinescu pe care n'o cunoaştem (ei, şi!) când mai la vale însuş criticul observă că ne-am corectat, că adică n'a fost decât o greşală de tipar (*minte* pentru *mite*). Sânt inadvertenţe mai regretabile, cum este una pe care d. Torouţiu, fără cultură generală, n'a observat-o. Noi înşine ne corectăm mereu, ştiind cât de imperfectă e ştiinţa umană. In vol. II, p. 18 se zice „*L'ancien régime* adică de sigur *Histoire des institutions politiques de l'ancienne France*" (operă a lui Fustel de Coulanges) în loc de *L'Ancien Régime et la Révolution* a lui Tocqueville de care era vorba. Pomeneam mai jos *La cité antique* a lui De Coulanges şi credeam că se putea face o ipoteză şi cu privire la cealaltă operă mai de seamă a lui. Dar apoi am socotit că exagerăm şi am tăiat rândurile, dar culegătorul vigilent a cules tocmai ce nu trebuia şi ochiul a fost înşelat. Să fi observat d. Torouţiu asta, ar fi fost prăpăd! D-sa face şi consideraţii istorico-literare dar într'un spirit îngust. A descoperit că Panu n'a fost la şedinţa *Junimii* când s'a citit Sărmanul Dionis. Deci noi să nu mai citâm pe Panu! Ba asta-i vorbă! Cine nu semnează, poate totuş să fie de faţă. Documentul d-lui Torouţiu *nu spune nimic*. Sau Panu a azit dela alţii sau a inventat. In cazul acesta noi zicem aşa: „In Junimea era un grup cu Panu în frunte care privea pe Eminescu şi ceilalţi cu atâta ostilitate încât Panu a pus pe socoteala altora propriile lui păreri". Şi izvorul rămâne adevărat, fiindcă emană dela un junimist. Dar nu poate fi aşa. Mă rog! Când Panu scria acele lucruri, trăiau Maiorescu, Gane, Iacob Negruzzi, etc. De ce n'a protestat nimeni? De ce Gane, direct atins, n'a zis „Dar e o minciună!" (Gane pe care Em. nu putea să-l sufere!) Fiindcă faptul, cu semnătură în condică sau nu, era adevărat. Unele poezii ale lui Bodnărescu sunt aproape identice cu ale lui Em. şi noi înclinăm spre credinţa că Bodnărescu a imitat. D. Torouţiu face o demonstraţie cronologică savantă, dovedind că B. plănuia una din compuneri din 1869. Ei şi? Cine dovedeşte că versurile de mai târziu nu au evoluat sub înrâurirea lui Em.? Ori atunci Em. a imitat, căci legătura dintre compuneri e indiscutabilă şi nu e vorba numai de un izvor comun. Adesea argumentul literar primează şi documentul trebue explicat. Alta: în lista cursurilor de urmat nu „frecventate" Em. a trecut şi pe cel de italiană al lui Cattaneo. D. Torouţiu refuză probabilismul nostru şi ne trimite la Grămadă, unde frecventarea s'ar dovedi sigură. Insă Grămadă arată că tocmai acest curs pentru care Em. n'are nici semnătură de frecvenţă, nici notă a fost şters de poet. Aşa dar renunţase la el încă dela început. Iată capul d-lui Torouţiu! Şi aşa sânt toate observaţiile. Nu-l învinovăţiţi de rea credinţă. D. Torouţiu e simplist.

Cea mai de seamă acuzaţie e că nu citâm pe alţii. (Aci e rana!) Noi însă citâm unde e de trebuinţă şi unde n'am făcut cercetări proprii. Aceste pretenţii (nu ale ştiinţii ci ale falsului istoric academic) ating mania. Unul se sileşte a dovedi că noi şi alţii ne însuşim descoperiri anterioare. Cele mai multe le-a făcut el... oral. Luându-se chiar după o notă a noastră ne denunţă izvorul unui furt. Dar nota privea o chestiune deosebită. Când găsim o indicaţie de izvor într'un text inedit de Eminescu, maniacul declară că descoperitorul e chiar... Eminescu, uitând să adaoge că descoperitorul textului cu sugestie cu tot sântem noi. Fleacuri! Nu aceasta am urmărit noi şi a mai discuta e a pierde vremea. Mai e totuş o observaţie. Nu cunoaştem limba în toată varietatea ei. *Ovăs*, *pericul*, *grindeni* sânt forme obişnuite (?) în Moldova. Studiul acesta al limbii e un lucru foarte greu, azi, de aceea ne-am mulţumit să ne păstrăm în marginile lui Em. şi să nu afirmăm nimic definitiv istoriceşte. Avem noi un dicţionar complet al Academiei, o Istorie a limbii române în sec. XVII-XVIII? Am aflat cuvântul *prostatec* şi ne suna cunoscut, am răsfoit contimporanii lui Em. şi l-am regăsit la Maiorescu. Dar apoi l-am găsit la Miron Costin, şi la atâţia alţii. Am şi făcut o rectificare. Cât despre *Ovăs*, aceasta e forma etimologică. *Ovăz* zic muntenii. Observaţia noastră e adevărată parţial dar trebue corectată cu istoria cuvântului. Vor mai fi şi alte chestiuni de îndreptat, dar tot capitolul despre limbă nu va demonstra, precum am arătat, gradul de originalitate al lui Em., decât după ce se va face istoria literaturii până la el în acelaş spirit. Evident în astfel de studii ceri şi sfatul altora. Insă în România nu-l capeţi. Am cerut ceva chiar d-lui Torouţiu şi d. Torouţiu, om occidental, *a refuzat*. Şi aici observaţiile sunt dar noduri în papură. Să se întoarcă d. Torouţiu la sandala sa. D-sa poate, potrivindu-şi ochelarii, copia, şi având tipografie, tipări, fiind astfel de folos. Dar a face pe filosoful, pe eruditul, pe moralistul, a se vârî în subtilităţi neîngăduite minţii sale, a socoti drept lege a gustului lipsa sa de orice vocaţie pentru frumos şi chiar pentru valorile ce depăşesc înţelegerea omului de obşte, aceasta nu se cade. *Ne sutor ultra crepidam.*

G. CALINESCU

Cartea străină

Eugene Dabit

Je voudrais posséder quel génie! Non pour me servir, mais libérer des forces prisonnières.

(Carnet vert)

In toamna anului trecut, într'o cameră de hotel din Sebastopol * se stingea, răpus cu mult înainte de vreme de o grozavă şi neaşteptată suferinţă, una dintre cele mai frumoase făgăduinţi ale literaturii franceze de astăzi,— Eugène Dabit.

Povestea vieţii lui e cât se poate de simplă. Fiu de oameni simpli şi nevoiaşi, — tatăl său era patronul unui mic hotel, ştiţi unul din hotelurile acelea mizere şi cu înfăţişare dubioasă care mişună în cartierele industriale sau în preajma gărilor marilor metropole, — Dabit s'a format de timpuriu la şcoala aspră a mizeriei şi a suferinţii în mijlocul cărora a trăit din copilărie, uneori chiar împărtăşindu-le. Soldat la 20 de ani, a cunoscut, ca atâţia alţii, toate grozăviile războiului:

J'ai connu tous les cris,
La haine,
Les souffrances longues comme une semaine,
La faim, le froid, l'ennui.

Şi tot ca atâţia alţii, Dabit a scăpat din sbuciumul acestei furtuni de Apocalips cu sufletul pustiit pe vecie de toate spaimele şi de toată nebunia acelor ani de pomină. De aici, neliniştea aceea continuă în ce priveşte viitorul, de aici, mai ales, acea impresionantă obsesie a morţii, trăsătură care, ascunsă cu grijă în romanele sale, se iveşte în schimb aproape la fiecare pagină în alte scrieri ale lui Dabit, bunăoară în notele sale intime publicate de curând prin grija lui André Gide **.

Simpatia pentru cei umili şi viaţa lor pe de o parte, lipsa de încredere în cuminţenia omenirii şi neliniştea în faţa viitorului, pe de alta, iată deci coordonatele principale care stau la temelia operei lui Eugène Dabit.

De aici nu trebue însă să tragem încheierea că scrierile lui Dabit sunt tendenţioase. Ele nu caută să apere o anumită cauză şi nu încearcă să dovedească superioritatea vreunei doctrine politice sau măcar a unui crez personal. Nici unul dintre cele trei romane ale tânărului scriitor, *L'Hôtel du Nord*, *Villa Oasis* şi *Zone verte*, nu constitue o pledoarie *pro domo*, şi în această privinţă Dabit se află atât de departe de Zola ca, bunăoară, Louis-Ferdinand Céline de Anatole France. In fiecare din aceste opere Dabit „nu este nici avocat nici judecător, ci doar martor". Nici nu s'ar fi putut să fie altfel. De o probitate la care fiecare dintre noi ar putea să râvnească, Dabit avea pentru literatură (ca de altfel şi pentru artă) respectul pe care-l are credinciosul pentru divinitate, şi n'ar fi consimţit cu nici un preţ să o înjosească transformând-o în unealtă, în mijloc de luptă sau de propagandă.

Om de o cultură aproape rudimentară, un *primitiv*, cum l-a caracterizat cineva odată şi cum, de altfel, se considera el însuşi, Dabit e departe de a înfăţişa icoana obişnuită a omului de litere, intelectual sprijinit pe o tradiţie de generaţii şi înrăurit de un şir întreg de lecturi ale căror urme sau măcar al căror răsunet îl întâlneşti în opera lui la tot pasul. Dabit, — ne-o spune el însuşi în *Carnet vert* — nu datorează decât puţin lucru cărţilor; în schimb, el datorează totul vieţii, capriciilor ei. Acesta e desigur şi motivul pentru care el a izbutit să creeze opere vii, *autentice*, opere despre care, printr'o mică exagerare, am putea spune că nici nu aparţin literaturii, dacă literatura înseamnă în primul rând ficţiune.

Oricum ar fi, un lucru e sigur: cărţile lui Dabit sunt înainte de toate *documente omeneşti*, adevărate „bucăţi de viaţă" în care ficţiunea şi convenţionalul nu împlinesc cel mai mic rol şi în care mâna scriitorului nu intervine decât pentru a introduce un principiu de ordine în ceiace viaţa înfăţişează într'o aparenţă de haos sau de nebulozitate.

Iată de ce supranumele de „Catherine Mansfield a poporului", pe care Raymond Guérin i-l dă lui Eugène Dabil ***, mi se pare cea mai fericită formulă cu care s'a încercat până acum să se definească esenţa spiritului tânărului scriitor de curând dispărut.

EMIL COLIU

*) Ultima etapă a unei călătorii de informaţii făcută în U. R. S. S. în tovărăşia lui André Gide.

**) Vezi N. R. F. din 1 Octombrie 1936.

***) Vezi N. F. R. din 1 Octombrie 1936, p. 589.

Paul Morand: Les extravagants

Ultima carte a lui Paul Morand „Les extravagants", se compune din două nuvele lungi: „Milady" şi „Monsieur Zéro".

Milady e o poveste de dragoste, care leagă viaţa unui om de aceia a unui cal.

Comandantul în retragere Gardefort e un pasionat călăreţ.

PAUL MORAND

Gardefort a descoperit pe Milady expusă mai multor cumpărători, cari nici n'o observaseră şi imediat s'a creat între cei doi oropsiţi o legătură intimă, un fel de adoraţie inteligentă şi reciprocă, un schimb perfect armonios de sensaţii, care consolau pe bătrânul călăreţ, de toate neajunsurile unei vieţi conjugale nefericite.

Ca şi marii îndrăgostiţi Gardeford fereşte pe Milady de ochi nedemni de a o privi, încât nu încalecă decât în curtea propriei sale locuinţe, transformată în manej personal, unde bătrânul călăreţ şi calul iubit desăvârşesc marele joc al celei mai pure arte ecvestre.

Soarta nemiloasă însă n'a întârziat să despartă această prietenie desăvârşită. In adevăr, Gardefort, din lipsă absolută de bani, a fost nevoit să-şi vândă calul iubit unui director de circ. După câtva timp, nemaiputând suporta singurătatea, s'a dus să-şi vadă credincioasa sa prietenă. Plin de durere, Gardefort a rugat pe noul stăpân al Milady-ei să-i dea voe să mai încalece odată minunatul cal.

Ultima plimbare a celor doi prieteni a reuşit să salveze pe Milady dela o existenţă nedemnă de nobleţea ei şi să vindece durerea bătrânului călăreţ.

„Monsieur Zéro" ne reprezintă un om declasat, într'o societate care n'are loc pentru individ şi n'admite decât oameni în serie. Nuvela lui Paul Morand povesteşte lupta dintre un financiar nenorocos cu statul, care nu e decât reprezentarea dramatică a unui simbol: omul învins dela început în lupta cu marile puteri.

Romanul finlandez

Până în zilele noastre romanul finlandez a fost aproape în întregime un roman rustic, ţărănesc: „Şapte fraţi ai lui Alexandru Kivi", povestirile minunate ale lui Juhani Aho, opera viguroasă a lui Linankoski şi Sillarpää. Chiar în prezent, premiul naţional al literaturii finlandeze a fost decernat d-nei Auni Nuolivaara, pentru romanul „Păstoriţă, fiică de răzăş, răzăşoaică".

Războiul pentru independenţă şi războiul civil transformaseră romanul ţărănesc în roman politic, iar noua generaţie, atrasă de actualitate, cu emoţiile şi evenimentele ei noi şi bogate în excitaţii diverse, părăsisem nu numai lumea dela ţară ca izvor de inspiraţie, dar şi forma simplă şi naturală a romanelor tradiţionale. Auni Nuolivaara a revenit la forma şi fondul de inspiraţie tradiţional, reînviind lumea câmpenească de acum şaptezeci şi cinci de ani, cu folklorul, moravurile patriarhale şi credinţele vechi.

Ceiace i se impută autoarei este o oarecare înfrumuseţare dulceagă şi un moralism obositor. Katri, eroina, mulţumită firii sale bune, bunului simţ şi zelului său, ajunge să urce treptele erarhiei sociale şi devine din simplă păstoriţă, bogată răzăşoaică, găsindu-şi chiar pe Făt-Frumos în simpaticul Junso.

Auni Nuolivaara a mai scris alte trei romane, care n'au fost prea mult apreciate. Ea este în acelaş timp pictoriţă şi muzicantă, ceiace ar explica, întrucâtva, caracterul mai mult diletant al literaturii sale de până acum.

Demografia divorţului

Cei 242.493 divorţaţi, bărbaţi şi femei laolaltă, faţă de 17.862.075 celibatari şi 18.134.606 căsătoriţi în prezent, după ultimul recensământ, formează un ansamblu important, care îndreptăţeşte interesul din punct de vedere demografic, al unui studiu asupra divorţului...

Deşi divorţurile sânt mai frecvente după căsătoriile fără copii, — spune dr. G. Schok, în „Le Mois", căminurile care numără adesea foarte mulţi moştenitori nu sânt bine păzite. Se vorbeşte foarte des de divorţ între soţii care au fondat o familie numeroasă, chiar după o căsătorie veche de peste douăzeci de ani.

Printre motivele de divorţ, domeniul exceselor şi al injuriilor grave, preocupă în special pe biologi.

Faptul de-a comunica o maladie şi alte cauze grave de ordin medical, justifică din plin divorţul ca măsură de protecţie a individului contra decăderii morale şi fizice, şi a rasei contra degenerescenţei.

Profilaxia divorţului necesită un fel de selecţiune profesională spre a fi apt pentru profesiunea de soţ sau soţie. Un examen psihologic şi medical ar putea evita multe căsătorii nepotrivite.

Jules Romains despre America

Scriitorul J. Romains a mai făcut o călătorie în America, în 1924, când s'a

JULES ROMAINS

întors foarte nemulţumit. De data aceasta însă se arată nu numai mulţumit, dar chiar entuziasmat, găsind în civilizaţia americană realizate multe din vederile şi prevederile sale.

In două sute de pagini, apreciatul scriitor dovedeşte un puternic simţ al vieţii americane, în ceiace are ea mai tipic şi mai real şi o redă mai bine decât în mii de pagini de roman senzaţional. Cetitorul ia contact direct şi imediat cu vitalitatea omului şi a ţărilor, cu vigoarea fizică şi sufletească a oraşelor, ridicată la un potenţial de neînchipuit pentru cei ce n'au vizitat această lume.

In special e de admirat oraşul New-York, a cărui viaţă nu cunoaşte odihna nici ziua, nici noaptea.

Prăvăliile, teatrele şi restaurantele nu se închid niciodată, neîngăduind nici o clipă plictiseala succesiunii monotone a orelor, găsind că întunerecul trebuie nesocotit ca ceva care nu există, privind odihna numai ca o necesitate inevitabilă, reproşând oarecum capitalelor europene fărâmiţarea vieţii şi a activităţii lor în zile şi nopţi!...

Jules Romains n'a mai cercetat pe nimeni, n'a mai făcut anchete, nici n'a mai luat interviewuri dela personalităţi bine cunoscute, ci a cules numai observaţii directe, relatând experienţele sale proprii, adică ceiace a văzut cu proprii săi ochi şi a auzit cu propriile sale urechi. A cutreerat zile întregi cu trenul, în lung şi în lat, retrăind în câteva ore istoria de sute de ani şi schiţând deducţii sociologice, care formează temelia spiritului american. In paginile cărţii se simte ascuţimea inteligenţii sale strălucitoare şi larga sa înţelegere faţă de această lume.

Citiţi
ROMANUL-ENIGMĂ

Un ingenios labirint de mistere, dar şi de episoade răscolitoare de suflet, în care iubirea nevinovată devine o crimă în mâinile fatalităţii, ca şi în tragediile antice.

în „Romanele Captivante"
— La chioşcari şi librari —

Insemnări și polemici

Vin intelectualii

Săptămâna aceasta, grea și ea de aceiași apăsare care pare să meargă crescând cu veacul, a însemnat totuși în cronica ei două fapte: congresul profesorilor universitari național-țărăniști și constituirea „Cercului cultural C. Stere", care pentru viața noastră publică și pentru spectatorii ei vor fi constituit, poate, o surprindere sau o revelație. Pentru noi însă, care am plecat dela credința în primatul gândirii și în aceasta vom rămâne, — ele nu sunt decât nouile realități ale postulatului fundamental de viață românească. Mulțimea de ucenici vrăjitori care singuri vor să deslege duhurile întunericului peste viața noastră obștească, nu vor isbuti, spre binele ei și al lor. Torța, vechea torță a tuturor generațiilor de cultură românească, nu s'a stins.

Intr'adevăr ceiace constitue caracterul comun și fundamental al acestor două manifestări este atitudinea de înclinare înaintea ideei și a reprezentanților săi, condiționarea acțiunii de legătura sa cu principiul și alimentarea sa neîncetată la isvoarele idealului. Dacă poetul scria că „e ușor a face versur când nimic nu ai a spune", cu atât mai ușor (dar mai criminal!) este de a face politică, sau agitație, când nu crezi în nimic, și nu lupți pentru un ideal de omenie și civilizație. Căile urii sânt repezi și scurte, dar drumul gândului este anevoios și nu pare decât o nesfârșită corectare a unor realități care se îndrumă spre năzuință.

De aceia gestul partidului național-țărănesc de a-și fi adunat într'un sobor pe toți marii săi dascăli, și de a le cere lor sfatul pe care va avea să-l urmeze, arată clar că massele țin să pună mereu în fruntea lor pe reprezentanții gândirii și ai principiului fundamental dela care au pornit și dela care nu vor să se abată. Congresul profesorilor, *șefia învățaților*, aceasta trebue să fie prima metodă a unei adevărate democrații. In ordinea ei cea mai abstractă ea se poate reclama ca atare dela Platon, — iar în tradiția sa națională ea este urmașa lui Mihail Kogălniceanu.

Dar dacă această manifestare este una de partid, în care intelectualul reprezintă totuși și disciplina acțiunii, constituirea „Cercului C. Stere" nu lasă nici o îndoială asupra acestei puternice tendințe a intelectualilor români contemporani de a se înregimenta activ în Serviciul culturii amenințate.

Grupați sub numele acelui care reprezintă în politica și cultura românească lupta cea mai neînfricată pentru libertate și pentru ideal, și al cărui martir obligă posteritatea la perseverență, intelectuali din toate partidele de omenie și civilizație, dintr'un spontan elan comun s'au grupat pentru a lupta „pentru gândirea liberă românească". Fără deosebiri de partid, fără deosebiri de grad, ei reconstituesc fățiș, în aceste momente de desorientare și de haos, grupul activ al intelectualității românești.

In amorțeala și înghetul care încearcă să cuprindă viața noastră publică se aud distinct pașii străjerilor culturii. Vin intelectualii! —A

Tragedia în plin raiu

William Randolph Hearst se teme de moarte.

Strașnic se teme — mai mult decât toți ceilalți muritori.

Doi publiciști americani, care au iscodit viața și gestiunea stăpânului celui mai mare trust de ziare, au fost destul de indiscreți ca să ne divulge această taină.

E regretabil că se scoate la lumina zilei un sentiment atât de intim. Mai dureroasă însă e constatarea că un om atât de puternic și atât de bogat — tremură.

Il amenință cineva? — Nu! Nimeni nu se gândește să atenteze la viața lui William Randolph Hearst. Niciodată nu i-a trecut cuiva prin gând să pună vre-un preț pe capul lui. De altfel, e mai bine păzit decât prezidentul Statelor-Unite.

Neliniștea miliardarului american e de altă natură. Atotputernicul „gazetar" e cutremurat de gândul că moartea e un fenomen natural.

Dacă moartea n'ar fi o afacere atât de fatală, William Randolph Hearst ar trata cu ea; ar încerca s'o combată, s'o șantajeze, s'o conrupă, s'o pervertească; dacă nu se poate, ar angaja-o sau ar cumpăra-o; la urma urmei, ar distruge-o. Are mijloace. Are toate instrumentele la îndemână; pentru a dezarma și a-se debarasa de un adversar care-l amenință.

Hearst nu e mistic. Hearst e un realist. El înțelege că în țara tuturor posibilităților, nu are nici o posibilitate de a pune moartea cu botul pe labe. E singurul dușman pe care nu-l poate compromite, nu-l poate înlătura din calea lui. Prin această poartă nu poate străbate nici forța lui de propagandă și de persuaziune. Aici se prăbușește toată măreția și toată vanitatea sa. Căci în clipa în care dispare, va triumfa până și cea mai umilă victimă a sa, rămasă în viață. Ultimul trecător de pe stradă, citind edițiile speciale ale decedatului, va fi mai puternic decât a fost William Randolph Hearst.

...Și asta îl dispereazä. Numai din aceste „speciale" n'ar vrea să tragă un câștig.

●

Enormă e averea și puterea acestui mare proprietar de ziare.

In California dispune de un domeniu împărătesc. Moșia sa, *San Simeon*, e parc, grădină botanică și zoologică; stadion, aerodrom și fermă; muzeu istoric, militar și de artă; hală de vechituri și depozit de obiecte rare adunate din toată lumea; cetate medievală și uzină de cinematograf; hotel confortabil, club, bar și redacție — un fel de Ildiz-Chiosc, mai bogat, mai variat, mai somptuos decât a fost în stare să-l alcătuiască fantezia orientală a sultanului nevropat Abdul Hamid.

Palatele risipite pe aceste coline fermecate — *La Cuesta Encantada* — nu poartă decât denumiri spaniole: *La Casa Grande, La Casa del Sol, La Casa del Monte, La Casa del Mar.*

Ziduri înalte și trei rânduri de porți de fier, păzite de o armată de mercenari, izolează această reședință de „ziarist" de restul lumii. In cetatea Vaticanului se pătrunde mai lesne decât la San Simeon.

Hearst cheltuește cu întreținerea sa anuală 15 milioane de dolari. Cea mai mare parte din această sumă e înscrisă în rubrica ospitalității. La San Simeon petrec, deobiceiu, 50—60 de musafiri. Un avion de argint îi culege și-i transportă pe invitații de mâna întâia.

Proprietarul de ziare, care plătește salarii de mizerie și aruncă pe drumuri pe salariații săi, cu o brutalitate excepțională chiar pentru America, este cel mai ospitalier latifundiar din lume.

Oaspeții lui se simt ca în raiu. Singurul care se plimbă izolat și trist în acest paradis terestru e bătrânul William Randolph Hearst care nu poate suporta cu resemnare povara celor 74 de ani ai săi.

●

Toate libertățile și toate petrecerile sunt permise, și de rigoare, în împărăția lui Hearst. Un singur lucru e strict interzis, sub pedeapsa de a fi îndată alungat din raiu: în prezența patronului, nu are nimeni voie să vorbească despre sfârșitul fatal al vieții.

Această prohibițiune este mai puțin veselă decât interzicerea fructului oprit; ea este simbolul celui mai lamentabil faliment al omului care mai visează și azi — să joace rolul lui Hitler în Statele-Unite.

Acest rutinat *manager*, care a exploatat în coloanele ziarelor sale, timp de o jumătate de veac, latura senzațională a celor mai odioase crime — nu poate auzi cuvântul: moarte.

Acest supra-patriot, care n'a neglijat niciun pretext pentru a instiga și împinge pe contemporanii săi la războaie sângeroase — nu se poate împăca cu gândul că va trebui să împărtășească soarta comună a tuturor muritorilor.

●

O viață întreagă, Hearst a servit, cu râvnă, pasiune și prin toate mijloacele, interesul morții. A contribuit, mai mult decât oricare alt contemporan, la moartea cinstei personale, la moartea prestigiului gazetăresc, la moartea dragostei desinteresate față de semenii săi și față de țara sa — și acum tot el recomandă și comandă: — să nu vorbești niciodată despre moarte!

Rotativele lui au deformat mentalitatea publică. Marfa lui e un stupefiant ce amețește repede, ce provoacă amețeală permanentă, ce împiedecă trezirea. S'a priceput s'o introducă prin mijloace mai brutale decât gangsterii și contrabandiștii spirtul lor.

Dar n'a scăpat nici el de propria sa influență. Acest suveran al *presei de informații* s'a amețit el însuși de emanațiile producțiunii sale.

Fiindcă e mai puternic și mai avut, se crede mai presus de semenii săi. Fiindcă suferințele pricinuite, nu l-au atins niciodată, fiindcă pierderile altora l-au întărit întotdeauna — își închipue că în paradisul artificial dela San Simeon trebue să se ferească de mânia lui — până și moartea.

E o tragedie în plin raiu.

Căci, dacă dictatorul presei americane nu e mai tare decât moartea, atunci nu e mai puternic decât cititorii săi care sunt — cine-i cunoaște mai bine decât William Randolph Hearst? — niște imbecili...

Groaznic! chiar și raiul cel mai bine organizat nu este, așa dar, decât o instituție șubredă...

F. DIMA

Cronica mizantropului

Neînțeleșii

In timp ce noi trăim în acest plan întâi al vieții, pe planul ei ascuns se petrec tragedii sguduitoare, înghițite de tăceri și de nepăsarea altora. M'a interesat întotdeauna suferința dementților și am căutat să văd cât mai mulți. La noi ei sunt poate mai puțin bizari decât în alte țări cu cultură mai veche. In schimb și medicii așa ziși psihiatri îi privesc amuzați, mândri de superioritatea lor de oameni normali, nevoind să le înțeleagă logica interioară. Mi-aduc aminte de un fost magistrat încă tânăr. Se plimba, când am intrat însoțit de medicul prieten, prin parc, după un itinerariu zilnic, monoton, care e o parodie a vieții însăși; sculare, îmbrăcare, cafea cu lapte, plimbare, masă, plimbare, culcare, și din nou aceiași rută. Pardesiul și pălăria evocau o călătorie lungă, niciodată începută. Cu o mină neîncrezătoare, bonomă și întristată, ca un perfect om de lume, magistratul mergea și vorbea: „Doctorul îmi fură banii, s'au unit toți să-mi chinue hainele, uitați-vă la pantaloni (erau scurți) cum mi i-au decolorat, mi-au bătut hainele, Cristos a fost izgonit din lume, au omorît pe Cristos, lumea a rămas fără Dumnezeu, îmi scrie de acasă și doctorul nu-mi dă scrisorile, asta e scandal, am să reclam la direcție, mi-au furat mănușile, Cristos s'a făcut iarbă și-l mănâncă gâștele (niște gâște treceau prin curte), unde e pardesiul meu, ăștia au vândut pe Isus, etc." Privind la ținuta lui, înțelegeai un lucru simplu. Omul fusese grijuliv la îmbrăcăminte, obișnuit să pună în mișcare toată familia pentru un guler. De aceea cerea mereu haine noui și era foarte supărat când le găsea rău călcate sau intrate la apă. „Mi-au scurtat picioarele — zicea el — astea nu sunt mânile mele." Prin urmare el făcea confuzie între eul lui și haine, lucruri. Doctorul n'a știut să-mi spună mare lucru despre istoria lui. El știa dacă era infectat sau nu, dacă era furios ori ba, când avea crize. Să-l înțeleagă nu-și bătea capul. Insă magistratul avea o logică bună. Vina lui era ca a tuturor nebunilor de a da o consecință practică unei propoziții strict teoretice. Sub înrâurirea unor lecturi mistice (fiind firește la mijloc și o cauză fiziologică) magistratul a rămas pătruns de esența lui Isus. Isus e Omul, Isus suntem noi toți în căutarea lui Dumnezeu. Răstignirea lui Isus înseamnă suferința umanității în genere și Isus mort pe cruce înviază etern în noi. Foarte frumos. Magistratul a înțeles bine că și el participa la Isus, dar a stat liniștit până'n ziua în care, lipsit de spirit critic, a făcut o constatare uimitoare. Lui, ras de obiceiu, a început să-i crească mustăți și barbă ca lui Isus. Cristos se coborîse în el ca în Sfântul Francisc prin Stigmate. A comunicat atunci rudelor această sublimă cinste și rudele, proaste, l-au internat la balamuc. El nu s'a supărat. Isus trebue să sufere etern. Multă vreme n'a voit să se rază, acum era însă iarăși fără barbă, pudrat. L-am întrebat, bănuind logica lui, dacă e în adevăr Cristos, dar el amuzat a tăgăduit această enormitate. El nu mai era Isus. Fiul Domnului se lăsase o clipă în el, dar apoi chinuit de doctori se ridicase iarăși spre alte lumi. Se risipise în lume, în hainele lui întâi (pe care le chinuia spălătoreasa), în animale, în iarbă (curat panteism franciscan) și chinuit de toți (gâsca mânca iarba) fugise definitiv din lume. Universul respinsese pe Isus și acum el nu mai avea Dumnezeu. Ce concepție originală, dacă ar fi exprimat-o un filosof! Tragedia este că magistratul era nebun (și'ntr'asta doctorii nu se înșelau). Logica lui era febrilă și nu suferea critica, dar logica lui îl împiedica să trăiască. Am voit să-i pun la cutie o scrisoare către rude care pretindea el că sunt induse în eroare de doctori. N'a vrut să mi-o dea. Zicea că sânt Iuda. „Unde e Isus se află în chip necesar Iuda".

ARISTARC

PLASTICA

1. G. Manea: Ţărancă
2. Celine Emilian: Portret
3. R. Hette: Bacantă
4. E. Drăguţescu Bârfitoarele
5. N. Brană: Femei cu vreascuri
6. Maria Pillat: Portret

Sala Ileana a „Cărţii Româneşti" ne aduce darm de preţ a două manifestări care ies din comun: d-na *Céline Emilian* expune sculptură; d-na *Maria Brateş-Pillat* — acuarele.

D-na Emilian e compozitoare în marmură, în teracotă, în gips şi în bronz. Materialul cizelat de d-sa se modelează sensibil în portrete, reliefuri plastice şi siluete care merg dela jocul decorativ până la concepţia monumentală.

Elevă a lui Bourdelle, d-na Emilian are toată gravitatea tehnicei meşterului şi tot tumultul temperamentului propriu.

Plasticul artistei nu-i astfel nici reeditare, nici contradicţie, ci lecţie ştiută bine, asimilată şi transpusă cu mijloace inedite. E, fără efort, izbândă demnă.

D-na Brateş-Pillat evoluiază în virtuozitatea acuarelei cu un neastâmpăr mereu inovator.

De rândul acesta, întâlnim şi frumoase definiri de volum, pe lângă obişnuitele rezolvări de linii şi planuri.

E poate maximum de expresivitate ce se cuvine să pretindem genului.

D-na Pillat nu caută nici armoniile dulci, nici efectul ieftin. Cu mijloace probe şi simple, izbuteşte să descrie şi să caracterizeze, să evoce şi să cuprindă emoţii.

O artă crescută din măsură, inspiraţie şi stil.

La librăria Fundaţiilor Regale, d. *G. Chirovici* prezintă sugestive popasuri prin ţară şi prin străinătate; iar d. *R. Hette* grupează câteva siluete sculpturale care lămuresc deopotrivă preocupări plastice şi intenţii de satiră.

D. *Grigore Manea* aduce la Ateneul Român lucrări noi: Balcicuri, Avrig, ţigănci, flori, produsul ultimelor sale peregrinări.

Paleta pictorului îşi menţine nota minoră, cu uşoare concesii şi destule accente fericite.

Tot atât de consecvent e şi d. *J. Neylies*. Parcă mai divers şi mai aplicat.

Nici d-sa însă, nu se depăşeşte faţă de prezentările pe care i le cunoaştem.

Mai îndrăzneţ e d. *Ionel Iacobescu*. Suportă, fireşte, şi riscurile inerente. Paleta d-sale e străbătută de luminişuri, dar nu poate evita alunecările lesnicioase.

D. Iacobescu pictează cu entuziasm. Arta se face însă, şi cu ştiinţă.

Oarecare sobrietate şi adâncire i-ar folosi.

La librăria Hasefer expune d. *Eugen Drăguţescu*.

Vizionar şi comentator al aspectelor sociale, d. Drăguţescu desenează expresiv, concentrând în schiţe de sugestie plastică grupuri caricaturale, preocupări provinciale şi periferice, decăderi şi opulenţe hidoase.

Genul e practicat cu pricepere, iar nuanţele sânt inteligent subliniate.

In esenţa lor, desenele acestea sunt mai mult strigăte de revoltă, sarcasme şi scrâşniri.

Inţelese în structura lor satirică, ele nu se pot judeca străine de spiritul artei.

Tehnic — se mai cer totuş adâncite.

H. BLAZIAN

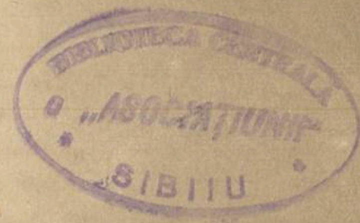
Adevěrul literar și artistic

Mandia Ullea: Maica Domnului

Atelierele „Adeverul", S. A.

Adevĕrul literar și artistic

Const. Baraschi-Mușat: Compoziție

G. Manea: Drum umbrit

A. Ciucurencu: Flori

E. Drăguțescu: Balcic

I. Negrulea: Țăran

Prin Expoziții

Regina Maria la expoziția profesorilor

Celine Emilian: Crist

